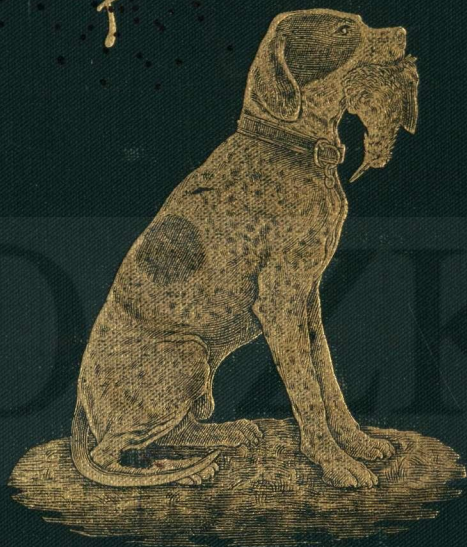

257951

Főnagyszó

vizsla idomítása

HARMADIK KIADÁS

Budapest.

Æthenæum s. Árcoulát Kiadósa.

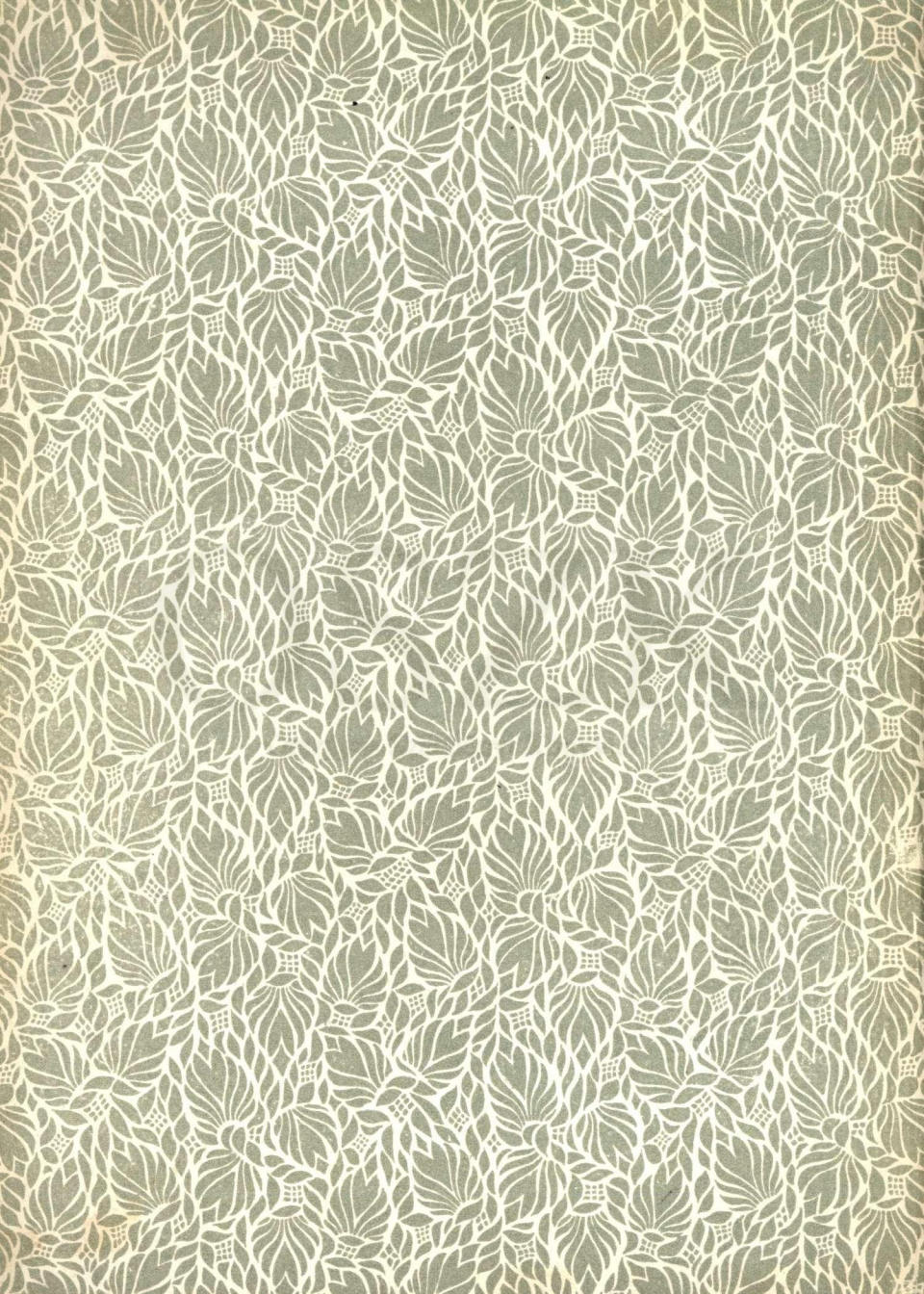
FÓNAGY,

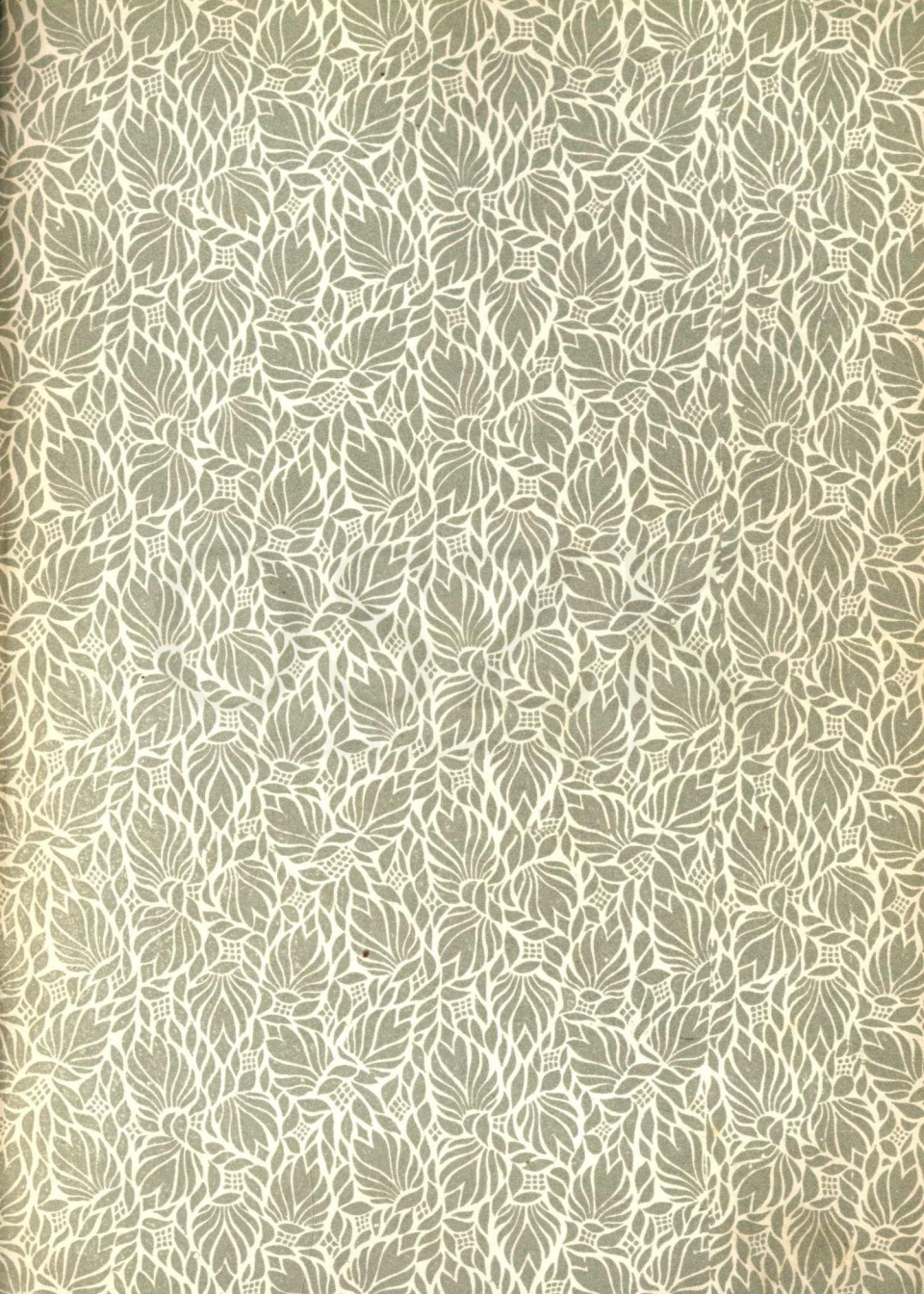
A

VIZSLA

IDOMITÁSA

A VIZSLA IDOMITÁSA

IRTA

FÓNAGY JÓZSEF

FÜGGELÉKE

A BETEG EBEEK GYÓGYKEZELÉSE

HARMADIK KIADÁS

József Fónagy

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

1905.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

257951

Budapest. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat.

APÓSÁNAK

GAJÁRI ÖDÖNNEK

HÁLÁS SZERETETE JELÉÜL

Országos Széchényi Könyvtár A SZERZŐ.

TARTALOM.

	Lap
A kölyök	7
Az idomítás	13
A vizsla bevezetése	24
A vizslával való vadászat, a vizsla vezetése	46
A tavaszi gyakorlat	58
Az elrontott vizslának hibái s a hibák helyreigazítása	62
Rossz orr	65
Szófogadatlanság	67
Figyelmetlenség	72
A vad űzése	74
Lövésre való beugrás	80
Nagyot hallás	86
Nem aportírozás	90
Komandó nélkül aportírozás	94
Félénkség	97
Lövéstől való félelem	102
Rossz keresés	106
A vad jelzése, de meg nem állása	110
A vad szándékos kiverése	114
Az ebnek új tulajdonosához való szoktatása	118
Versenyek	123
Az állatkerti Fónagy-féle kennel	137

FÜGGELÉK.

A beteg ebek gyógyítása.

	Lap
Traumatikus szemgyulladás, sérvek a szemén	141
Szemgolyó előesése	143
A szürke vagy fekete hályog	145
A csipás vagy könnyező szemek	147
Csonttörés	148
Kelevények	152
Hólyaggyulladás	154
Lapoczká- és csipőbénulás	157
Vérfolyás és vérömleny	158
Vérkelevények	160
Égési sebek	161
Torokgyulladás	162
Hurutláz	163
Bélhurut	164
Szűkmellűség	166
Angol betegség	167
Hányás	168
Emlőgyulladás	169
Nehézkór (epilepsia)	170
Faláncság	172
Anyaméhi- és végbél-előesés	174
Sárgaláz	176
Csúz	178
Tagrángatódzás	180
Bénulások	180
Májgyulladás	182
Tüdőgyulladás	182
Tüdőhurut	184
Gyomorköhögés	185

	Lap
Szájficzam	187
Köldök- és lágyéksérvek	187
Szülepfolyás	189
Fülfolyás	190
Külső halljárat szükülete	191
Fül polypjai	192
Kutya-járvány vagy kölyök-kór (szopornycza)	192
Idegen anyagok megakadása a szájban	207
A bűzlés	209
A veszettség	210
Bélférgesek	211
Bőrbajok	212
<i>Melléklet. Vivace leszármazási fája.</i>	

KÉPEK JEGYZÉKE.

<i>Pique</i> , több külföldi versenyen az első díj nyertese	XII
<i>Násó</i>	40
<i>Lyon</i> , telivér pointer kan, I. díj nyertő	60
<i>Ott</i> , pointer champion több első díj nyertese	80
<i>Champion Miss, Lord, Gora</i> több első díj nyertői, kék belton angol setterek	200
Fónagy-féle vizsla-kennel	137
A kennelben levő 60—70 kutya részlet-fotográfiája	138
<i>Garçon</i> , telivér griffon kan, kiállítási díj-nyertes, <i>Myra</i> , telivér Irish setter szuka, <i>Flóra</i> , telivér pointer szuka, első versenydíj-nyertes	140
<i>Vivace</i> , (Angliából importált Norish-féle telivér-pointer)	214

UTRAVALÓ.

Megvallom, elfogult vagyok, mikor útjára bocsátom ezt a derék könyvet, a mely harmadik kiadásban kerül immár a nagyközönség elé.

Elfogult vagyok, mert tele van a lelkem valami igen nagy gyöngédséggel a könyv szerzője iránt, a kihez meleg baráti, majdnem joggal mondhatnám: testvéri szeretetemen kívül egy közös szenvedély ereje, Diána istenasszony rajongó imádata is köt.

Magyar vadászok!

Ti tudjátok, mi az: a magány felséges ünnepi csöndjében barangolni be sikságokat és sűrűségeket, a hol minden földi hiúságot és nagyravágyást levetkezve, csupán a nagy természetben megnyilatkozó istenség közellétével telik meg elménk és szívünk. A hajnal pirkadása, a déli nap heve, az alkonyat árnyéka mind arra jó tinektek, hogy új meg új okot találjatok a felséges égnek s a gyönyörű földnek a megcsudálására. Ti, a kik a szelid öröm-

nek e legtökéletesebbjét ezer alakban folyvást érzitek, meg fogtok engem. — kollegátokat — érteni, mikor elfogódással beszéltek valakiről, a kinek ez a *mi* világunk a legszebb világa s a ki most egy érdemes munkával lép elétek, hogy kivívja elismeréseteket.

A könyvről, mely az ő fáradságos munkájának oly szép eredménye, nem mondok részletes kritikát ezen a helyen. Nem akarok eléje vágni a független ítéletnek, hadd alkossa azt meg minden vadászember a maga számára, a maga értékes tapasztalatai alapján.

Engemet most a könyvnél is jobban érdekel maga a szerző: *Főnagyság Józsi*.

A mi czimboránk a víg vadász-mulatozásban, a mi bajtársunk a nehéz fáradalmak idején, a mi barátunk, ha lelkünk szüksége megkíván valakit, a ki ragaszkodással tud lenni a nemes indulatok mindenféle fajtája iránt.

Magyar vadászok!

Ime egy *jó ember* a szó legigazibb értelmében. Ime egy, a ki a mi vérünkből való; a ki eleven czáfolata azoknak a nagyképűeknek, a kik el sem tudják képzelni másnak a vadászt, mint ridegnek, érzéketlennek, kegyetlennek, vérengző természetűnek.

Ime »egy csupa-szív ember«, a kinek könybe lábad a szeme, ha az édes anyjáról beszél valaki előtte s a ki, hogy soha se okozzon kínos szenved-

dést a fegyverével, hát megtanult úgy löni, a hogy igaz vadászhoz méltó.

A mire ő lő, nem szenved az; hiszen a halál nem szenvedés, ha gyors, mint az ég villáma.

S te, erdőt-mezőt oly szívesen bujó kedves vadásztársam, ne rösteld öreg czimborád ömlengéseit.

Gondold, hogy ott vagyunk a szegedi Fehér-tó szikes partján, s lessük a búsdalu szélkiáltót: az lelkesít.

Gondold, hogy együtt járjuk a mogyoródi cserjék bozótjait, a hol fáczánkakas röppen fel előttünk nagy surrogva: az hozza gyorsabb dobogásba a szívemet.

Gondold, hogy ott van mellettünk, előttünk, körülöttünk a fáradhatatlan, az utolérhetetlen *Piquet*, leghiresebb pointered, melynek egy puskalövésnyire ér el az orra: attól kerekedik ilyen elragadtatásom.

Hisz akármi jusson az eszembe a multból, egyképen sokkal kedvesebb nekem, ha veled hozhatom kapcsolatba.

Ezt — *csak ezt* — akartam most megmondani rólad azoknak, a kik kezökbe veszik a könyvedet.

A ki a mi vérünkből való, az megérti majd, hogy amiket mondtam, azok nem hiábavalók.

Hisz' egy igazi jó vadászczimbora, a ki meg tudja velünk osztani az erdők elhagyatottságát

s nemhogy kifáradna mellettünk. de folyvást hevít s lelkesít a maga vadász-szenvedélyével: a legnagyobb kincs nekünk.

Mert hozzá könnyű ragaszkodnunk, könnyű benne biznunk; általa megsokszorozódik a mi élvezetünk.

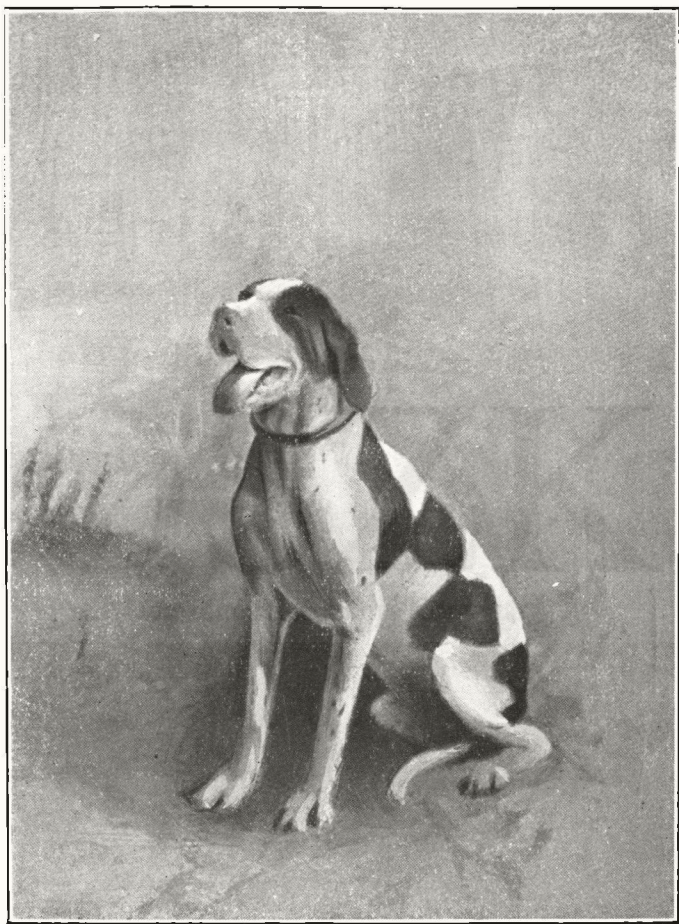
Mellette nem érezzük magunkat többé elhagyatva, de azért mégis megtelünk a nagy magány mindent magába ölelő felséges hangulatával, a mit semmi se zavar meg, mert a tekintetünk s egy-egy intésünk beszél csak, mikor így kettesben járjuk a természet szent ösvényeit.

S ennek a néma beszédnek a gyönyörűsége a leggyönyörűbb.

Budapest, 1904 május hava.

Országos Széchényi Könyvtár

Bársony István.

PIQUE.

(Több külföldi versenyen az első díj nyertese.)

ELŐSZÓ A HARMADIK KIADÁSHOZ.

Körülbelül tíz éve annak, hogy »A vizslaidomítása« című könyvemmel kiléptem a sportkedvelő nagyközönség ama része elé, mely Diana istenasszonynak esküdött örök hűséget, s melynek a szabad természet felséges ölen a vadászat szenvedélyének a kielégítésében van legfőbb öröme, boldogsága.

Azzal a bátortalansággal, hogy ne mondjam félénkséggel, kezdtem munkám megírásához és tapasztalataim papírra tevéséhez, melyet a bizonytalan jövőre rejtelmes képe oltott belém. Hisz nem tudhattam, hogy miképen fogadja könyvemet Magyarország vadász-közönsége, mely ha gazdagnak mondható is szakemberekben, de még rövid idővel is ezelőtt nem nagyon kereste az alkalmat annak bebizonyítására, hogy a magyar vadászati sport körébe vágó irodalmi tevékenységet méltányolni tudja és akarja.

Nem szemrehányás ez, csak egyéni vélemény, melyet sokoldalú tapasztalat tesz jogosulttá. Hisz a magyar sportviszonyok eddigelé nem is sok módot és alkalmat adtak arra, hogy bennük rendszeres fejlődést konstatahasson a szemlélődő ember; ha haladtunk is egyben-másban, idegen nyomokon, külföldi példák szerint tettük, s nem is mindig volt köszönet ebben az utánzásban.

S íme, én, a ki magamat egyáltalán nem tartottam tekintélynek a vadászati sport terén, oly sikert értem el szerény irodalmi kísérletemmel, melyet alig mertem volna reményleni.

»A vizsla-idomítás« című munkám nemcsak teljesen elfogyott már, hanem a mi reám nézve fontosabb: szakemberek részéről sok jóleső elismeréssel találkozott.

Nehéz munkám, verejtékes fáradságom e szerint nem veszett kárba. A siker nagyobb, mint a mire számítani merem volna, mert Magyarország vadászközönsége a maga legjobb hiszemű ítéletével szentesítette munkám jogosultságát, szerény könyvem számbavehetőségét és használhatóságát.

Az a mindenképen megnyugtató s jóleső tudat arra ösztönöz, hogy könyvemből, melynek első és második kiadása immár teljesen elfogyott, új harmadik kiadást bocsássak a könyvpiacra.

Az új kiadást az »Athenaeum« r.-társaság aegise alatt adom át most a nyilvánosság ítéletének. Hogy az új kiadás bővebb és gazdagabb az elsőknél s egyszersmind javított is, arról felesleges volna beszélni; hisz a folytonos fejlődés követelményei önkénytelenül is rávittek a hibák kikorrigálására és a fogyatkozások pótlására.

Ma már túl vagyok ugyan az első kiadásnál felmerült aggodalmaimon, de azért semmi sincs tőlem távolabb, mint az elbizakodás izetlensége. Hogy könyvem tet-
széssel találkozott, az megnyugtató, sőt bizonyos tekintetben fölemelő tudat is reám nézve; de azért érzem állandó gyarlóságomat, mely újra arra készítet, hogy a közönség jóakárá elnézését kérem a harmadik kiadás hibáiért.

Hogy a legjobbat adom, a mire hosszú vadászpályám s a vizsla-nevelés terén szerzett tapasztalataim képessé tesznek, abban bizonyára nem kételkedik senki sem.

Ebben a tudatban benső megnyugvással ajánlom új könyvemet szeretett apósomnak: *Gajári Ödönnek*, a kihez a leggyöngédebb köteléken kívül az igazi vadászember iránt érzett ragaszkodásom is elválaszthatatlanul köt mindenkorra. Tíz év előtt még alig melegedtem meg jósaágos szived mellett, akkor könyvemmel is szeretetedet akartam kiérdemelni, most tíz év után talán még gyöngédebb szeretettel ajánlom szerény könyvem harmadik kiadását is neked, mint a legjobb vadásznak és mint legjobb barátomnak.

A vadászatkedvelő magyar közönséghez bizalommal fordulok munkámmal, s midőn megköszönöm irántam tanúsított érdeklődését, az eddig tapasztalt jóindulatot kérem könyvem számára továbbra is.

Budapest, 1904 május hóban.

A szerző.

Országos Széchényi Könyvtár

A kölyök.

A szuka rendesen 9—10 hónapos korában kezd tüzelni, de kivételesen, kivált ha az úgynevezett kutya-betegségen, melyet én »*kölyök-kór*«-nak szeretnék nevezni, könnyen esett át, s jól van tartva, már 7—8 hónapos korában is megindul.

Én addig soha sem eresztem össze a fiatal szukát a kannal, míg az a vadászatra tökéletesen bevezetve nincsen, mert a fejlődésre nézve határozottan károsnak tartom, ha az egy éven alóli szuka szaporításra használtatik. A poczakosság az anyatest fejlődését egy időre megakasztja, s az anyaság az eb egész lényét igénybe vétén, őt a kiképzésre alkalmatlanná teszi.

Az első meginduláskor elvonom a szukát a párzás elől és zárva tartom mindaddig, míg hajlamot mutat a tüzelésre. Szükséges azonban a szukát vezetéken megjárattani, vagy felügyelet alatt naponta egy-két órán át futni engedni, s ha a szuka a szabadban végzi e mozgást, a tüzelési idő lefolyása minden esetre igen szolid lesz, s nem kell majd erős visszahatásoktól tartanunk.

Épen így járok el a kanvizslával is; míg az nincsen teljesen kifejlődve és nincsen teljesen bevezetve, addig tüzelő szukához nem bocsátom. A kan többnyire két éves korában fejlődik ki egészen és erre az időre bizo-

nyosan már a második mezőnyben is van. Ezt az időt tartom megfelelőnek, hogy a kan párzásra bocsáttassék. E koráig bizonyosan meg fog történni, hogy a szukák iránt igen nagy vágyat, ingert érez, s nemi része egészen összedagad, mert igen tüzes. Ilyen esetekben legjobb megszaladgáltatni, hideg vízzel mosogatni, vagy vízbe küldeni, s olykor egy kis hashajtót neki beadni. Kanvizslával tüzeléskor nincsen annyi baj, s meg sem betegszik oly könnyen mint a szuka.

A szukavizsla rendszerint évenként kétszer szokott tüzelni: tavasszal és ősszel.

A kanvizsla mindannyiszor tüzbe jön, a hányszor tüzelő szukával találkozik.

Vannak azonban olyan szukák is, melyek évenként csak egyszer tüzelnek és vannak olyanok is, a melyek egész évben nem tüzelnek; megtörténik az is, hogy évenként háromszor tüzel némelyik szuka! Ez utóbbi eset azonban többnyire oly szukákkal történik meg, melyeknek az előbbi párzásnál nem voltak kölykei.

Megtörténik, hogy a szuka párzás daczára meddő marad; ez esetben a jövő pároztatásnál más kannel kell összeereszteni a szukát. E meddőség többnyire a szuka valamely méhbajára utal. Megtörténhetett, hogy vadászat közben véletlenül a szuka egy pár sörétet kapott, jöllehet, hogy e sebzés nem veszélyes; talán észre sem vettük, mégis megtörténhetett, hogy méhót érte a sörét és egyik, vagy mindkét petefészek megsérülhetett. Ha az egyik petefészek pusztul el, az esetben a szukának fél petefészében megérhetik a pete és szaporításra még alkalmas, de az ilyen szukának legfőlebb 3—4 kölyke van. Nem tudok rá esetet, hogy valamelyiknek több kölyke lett volna. Az ilyen szukánál a kölykezés is évenként csak

egyszer esik meg, többször, illetve kétszer soha! Megesik azonban az is, hogy a szuka két esztendeig is meddő marad.

Az is lehet a meddőség oka, hogy szukánkra nem vigyázunk, s az a rendesnél többször párzik. Ez úgy a szukára, mint a kanra nézve is ártalmas.

A szukavizsla tüzelését igen gondosan kell ellenőriznünk, és arra különös gondot kell fordítanunk, mert egy meg nem vigyázott percz elég, és a szuka összeadja magát bármely kuvaszszal. És legyen vizslánk bármily kitünő fajtából való és bármily intelligens, ebben a tekintetben még sem válogatós, s van reá eset, hogy az ő kuvasz gavallérját fejébe véve, alig vagyunk képesek azt egy telivér kékvérűvel onnan kiveretni. És bizony nagyon ügyes legyen az új gavallér, ha a kuvasz által meghódított szuka szívét magának meg akarja nyerni.

Az ily kellemetlenségek elkerülése végett figyelemmel kísérve szukánkat, ha tapasztaljuk, hogy izgatott és rendes helyén (ha szobában van) feküdni nem akar, szemei gyuladásban vannak, de különösen ivarszerve megdagadva kidudorodik, már akkor a legszorosabb felügyelet alá kell venni és elzárandó. A szuka tüzelésénél ez az első stádium, de még ekkor nem enged magához kant és azt ösztönszerűleg elmarja magától; 1—2 nap múlva jobban megdagad az ivarszerve, s elkezd vérezni, jelölül annak, hogy a peték' mindinkább megérnek, s kezdenek a méh falai kitágulni, megrepedezni, s az érett peték előtérbe nyomulni. A szuka ivarszerve kezdetleges dagadásaitól számítva 4—5 nap alatt éri el a tüzelés tetőpontját; ekkor már 3—4-szer oly dudorodott az ivarszerve, mint rendes körülmények között s ha bármily ebet lát, farkát idegesen fel és félre tartja, fülét hátra

húzza s hátán az egész bőre mozog, mi által ivarszervét egész magasra feltaszítja. A tüzelés ezen stádiuma legalkalmasabb a párzásra.

A fedezendő szukát jó előre megnézzük; úgy teste fejlődését, mint jó tulajdonságait latba vetjük, szóval minden oldalról jól megbiráljuk és már eleve kiválasztjuk a hozzá illő kant.

Feleslegesnek tartom megemlíteni, hogy csak az egy fajhoz tartozó ebek eresztesenek össze. Keresztezés útján új faj létrehozásával ne gyötörjük magunkat, s a meglévő jó fajokat ne rontsuk; figyeljünk mindenekelőtt arra, hogy közeli rokonokat össze ne eresszünk, mert ez által satnya, gyenge s minden betegségre hajlammal bíró ivadékok nyernénk.

Ha szukánk gyenge, illetve kisebb testalkotású és a könnyebb osztályú vizslákhoz tartoznék, s erősebb ivadékokat akarnánk, mindenesetre erősebb kant választunk a fedezéshez; ha azonban az alkalmasabb és könnyebben szállítható kisebb vizslát kedveljük jobban, úgy kisebbet és a könnyű osztályhoz tartozó kant választunk szukánkhöz, és viszont a nagy szukával is ily eljárást kell követnünk.

Miután az ivadékok a szülők jó vagy rossz tulajdonságait rendszerint öröklik, igyekezzünk mindig olyan szülőket összehozni, melyeknek mindenike a legjobb tulajdonságokkal van megáldva. Ha a szuka nagyon gyors, csendesebb, higgadtabb vérmérsékletű kannal fedezzessük. Sokan azt mondják, hogy csak a kan legyen jó, az ivadék csak annak öröklő jó vagy rossz tulajdonait, ez azonban nem áll, azért igyekezzünk szukáinkat is vadászaton tökéletesíteni, mert csak jó anya és apa után várhatunk jó ivadékokat.

Tapasztaltam, hogy az ivadékok rendszeren az anyától öröklik a temperamentumot, azért jó, ha az anya temperamentumára az apa választása alkalmával tekintettel vagyunk. Túlheves, ideges anya és apa után — örült ivadékokra számíthatunk, ha csak a véletlen szerencse nem kedvez, s az alomban valamelyik kölyök az esetleg józanabb, nyugodtabb nagyapára vagy ősanyára nem ütött.

A szukát 4—5 napi tüzelés után a kiválasztott kannal összeeresztjük. Az összeeresztés tapasztalat szerint legjobb a reggeli órákban.

A szuka tüzelése két hétig is eltart. Ezen idő alatt folyton zárva kell őt tartani, de azért naponta vezetéken meg kell sétáltatni. A pároztatás 3-szor, legfeljebb 4-szer történjék, s mint fentebb is említém, mindig reggel s naponta csak egyszer.

A már forgó vizslákra vigyázzunk, nehogy brutális emberek bántalmazásainak legyenek kitéve.

Az ebeknek párzásuk ideje alatt jó tápláló eledelt és friss vizet kell adni.

A fedezett szuka a párzástól számítva 60—63 napig hordja kölykeit méhében; ezen idő alatt a szukanak sokkal jobb étvágya van, s jobban is kell őt táplálni. A terhesség első hónapjában alig lehet a szukan valami változást észrevenni; a második hónap első felében azonban már meglátszik rajta; az utolsó két hét alatt pedig egészen elnehezedik. A terhes szukát nem hogy nem volna szabad a terhesség folyama alatt használni, sőt a vadászat igen jót tesz neki. A *mérsékelt* mozgás erősíti a has izmait, s így majdnem az utolsó napig használhatjuk őt a vadászaton.

A szukanak már a kölykezés előtt készítsünk nyugalmas, félhomályos helyet, hogy 60—63 nap eltelte után

8—10, néha több vak kölykét világra hozhassa. Nyáron, illetve tavaszi párzás után, sokan azt tartják, hogy fedett, hűvös helyen a csupasz földre legjobb a szukát kölykeztetni. Van benne valami, s nagyon sok szuka nem is igen szeret készített helyet s ő maga választja meg a helyét, s a földre kölykezik, a hova magának előbb kis gödört ásott; mindazonáltal mégis jobb neki kényelmes helyet készíteni, a hol különösen a legyektől meg van védve.

A kölykezés többnyire két napig tart, van azonban gyakran eset arra is, hogy harmadik nap is vet még egy kölyköt. A szuka az első két nap alatt igen gyöngé és izgatott; legjobb őt nem háborgatni, mert némelyik mérges és a kölykökben, de még a háborgatóban is kárt tehet. Az első nap bajosan fog elfogadni élelmet, el lévén foglalva kölykei nyalogatásával, — mindazonáltal friss vizet és rántott-levest jó neki nyújtani.

A második nap már eszik egy keveset, a harmadik napon s ezentúl egy hétig jó minél többször megkinálni langyos rántott-levelessel, egy kis tejjel; a 4—5-ik napon, ha kölykeit pár perczre elhagyta, ajánlatos az almot felfrissíteni de úgy, hogy a gyöngé kölykökben kár ne essék.

Egy hétig, 5 napig minden kölyök a szuka alatt maradhat; ekkor már megerősödtek annyira, hogy meg lehet rajtuk a színfoltokat ismerni, s tetszésünk szerint választhatunk olyan színűt, rajzút, a mely legjobban tetszik. Mindig az erősebbet kell választani — az eldobandókat pedig mind egyszerre kell eldobni.

Némelyek úgy járnak el, hogy kiteszik a kölyköket a vaczokból és a melyiket előbb viszi az anya vissza, azt választják. Ez nevetséges dolog.

Ha az anya csecse meg találja a sok tej miatt

dagadni, azt jó belőle kifejni, nehogy a tejbőség folytán valami baja történjék, és esetleg a tej egészen elapadjon.

A szuka alatt 4 kölyöknél többet semmi esetre sem szabad hagyni, több kölyök nagyon elszívna az anyát és esetleg nem is lenne elegendő teje több kölyök számára.

Ha nem akarunk a kölykökből egyet sem eldobni, az esetben keressünk olyan szukát, melynek kölykezése összeesik szukánk kölykezési idejével. Azt mondják, hogy nem minden szuka vállalja el az idegen kölyök dajkálását, kivált ha alatta meghagytak az ő kölykeiből is. Ezt még nem tapasztaltam. Hallottam ugyan öreg vadászoktól, hogy ez esetben úgy az édes kölyköket, mint a dajkaságba adandókat egyformán pálinkával jól meg kell locsolgatni, mert az így egyforma szagúvá tett kölyköket elfogadja a dajka. A legjobb azonban eldobatni a dajka kölykeit, s ha egy-két napig nem szopatik, szívesen veszi, ha az idegen kölykök segítenek megduzzadt emlőin, s örömmel fogadja a mostohákat.

Az anyát szoptatási ideje alatt mindig jól kell tartani, s vadászatra nem szabad vinni, mert csecsét össze-szurkálhatja, s az kisebesedik, s e miatt a kölykök is szenvednének.

A kölyköknek már egy hónapos korukban lehet, de hat hetes korukban már kell lapos tányérban langyos forralt tejet adni. Eleinte belenyomkodjuk az orrukat, később azonban már maguktól nyalogatják a tejet. Hat-hét hetes korukban már el lehet őket választani anyjuktól, a mi mindkét részről könnyen megy, mert ha a kölykek más táplálékot kapnak, anyjokat szívesen otthagyják és mert hat hetes korukban már a fogaik kezdenek nőni, anyjokat harapdálják, s ez fél tőlük, s nem szívesen engedi, hogy emlőjét össze-visszamarják a kis bestiák.

A kölyköknek két hónapos korukig minden két órában lehet tiszta langyos forralt tejet adni; két hónapos koruktól négy hónapos korukig naponta ötször, és pedig reggel langyos forralt tej kenyérrel, 10 órakor tiszta tej, délben egy kis húsleves, kevés zöldség és kenyér bele, délután tiszta tej kenyérrel és este ismét forralt tej kenyérrel nyújtandó neki. Négy hónapos korában a kis eb háromszor: reggel, délben, este etetendő. Az ebédje négy hónapos korától lehet az, a mi a felnőtt ebeké, azzal a különbséggel, hogy felnőtt ebeinknek naponta csak kétszer adunk enni. A kölyöknek legalább háromszor, és pedig reggel rántott-levest kenyérrel vagy tejjel, a hogy éppen lehet, délben zabliszt-pépet konyhahulladékkal kell adnunk; óvakodjunk azonban attól, hogy a konyháról kikerült hulladék sok borsot, fűszert tartalmazzon; adhatunk még jó sűrű rántott-levest szintén konyhahulladékkal, este pedig legjobb neki kenyeret tejbe aprítva adni. Ezen módszert 1 éves koráig használhatjuk, ez időre körülbelül megállapodik a kölyök növéseben, s ha neki kétszer adunk csak naponként enni, másfél éves korában már rászoríthatjuk ezen életmódra ebünket. Az esetre, ha szobában tartjuk ebünket, egészen felesleges naponta háromszor etetni, mert az esteli evés éjjel úgy őt, mint a szobában levőt háborgatná; így csak reggel és délben 2—3 óra tájban kell neki jó táplálékot nyújtani.

Sokan azt állítják, ha a kölyök ebet szűk kosztra fogva soványabban tartjuk, a szoporniczát jobban kibírja, ez azonban téves felfogás, mert a gyenge testű eb hamarabb elpusztulhat bármily betegségben, s így a szoporniczában is. Tény azonban az, hogy a ki kölyök ebét jól táplálva, gondosan neveli, soha sem fogja ismerni a kutyaéknál előforduló veszedelmes betegségeket; ebe szépen

felnő minden baj nélkül. Az általam tenyésztett telivér ebeknél, de ismerőseimnél sem fordult elő szopornicza, a mit részint az eb gondozásának, részint a helyes tenyésztésnek tulajdonítok, pedig úgy nálam, mint ismerőseimnél a kölykök igen jól tápláltattak, mondhatom kövérek voltak. Tapasztalásból állíthatom tehát, hogy nem áll az, hogy a jól táplált kölyök hamarabb esik a szoporniczába mint a soványabb.

Véleményem tehát az, hogy a kölykök jól tápláltasának, s csak arra figyeljünk, hogy puffadt hasuk ne legyen. minden etetésnél csak annyit adjunk nekik, hogy épen jól lakjanak, de hasuk ne legyen olyan, mint valami hordó.

Leghelyesebb minden kölyköt tálaeskából etetni, s rá lehet szoktatni az ebecskéket, hogy mindenik a maga helyén és tájából egyék.

A vizslakölyköknek sokan megszokták csonkítani farkukat, a mennyiben azoknak két végső csigolyáját levágják, s szokták ezt azon okból tenni, hogy az eb felnőtt korában ki ne verje farka végét. Az angol telivér vizslának legtöbb esetben rövidebb farka is van, de meg szüksége is van a legvégső két csigolyára állás közben. a mennyiben a kinyújtott farok legvége rezeg, s ha farka vége le lenne vágva, nem is tudna nemes tűzének oly szépen kifejezést adni, és így semmi szín alatt sem szabad megcsonkítani a kölyök farkát.

A kölykök többnyire sokat szenvednek a bélférgek miatt. Különös gondot fordítsunk tehát rájuk; ürülékeiket nézessük meg, mert ha elszaporodik bennük a féreg, igen elsoványodnak, s bármint tápláljuk is őket, mindig soványak lesznek és a fejlődésben visszamaradnak. Gyógyításukról a gyógykezelésről szóló fejezetben fogunk megemlékezni.

A telivér kölyök már három hónapos korában kezd minden előtte ismert s ismeretlen kisebb állatot állani, s ha nem vigyázunk reá, egészen agyonhajszolja magát a verebek, fecskék, csirkék kergetésében, s ha teheti, a csirkefélétet igen megdézsmálja; hogy ezt elkerüljük s a kis eb már korán rossz tulajdonsághoz ne szokjék, legjobb vagy a majorságot, vagy pedig az ebeket zárt helyeken tartani. Ez utóbbi sokkal ajánlatosabb, de ha az ebeknek nincsen külön elkészített udvaruk, az esetben naponta legkevesebb 2—3 órát kell felügyelet alatt őket megszaladgáltatni, különben elbetegesedhetnének; ha pedig van külön szaladgáló helyük, ez esetben naponta többször rövid időre kieresztjük őket, hogy foglalkozhassunk velük, de mindenkor szigoruan fel kell rájuk ügyelnünk.

A kis ebek rossz tulajdonságai közé tartozik az is, hogy 4—5 hónapos korukban fogzásban lévén, mindent össze-vissza rágicsálnak, s ez által különösen a szobában nevelt vagy oda szoktatott kölyök néha tetemes károkat is okoznak; vigyázni kell tehát rájuk, mert bár nem rosszakaratból, de mégis kárt tesznek. A kis gyerekeknek fogzáskor ibolya-gyökeret szoktak nyakukra kötve adni, mit szívesen rágicsálnak, az ibolya-gyökeret azonban itt fenyőfa darabkák pótolják, melyekkel a kölyök szívesen eljátszadoznak, azt szívesen elharapdálgatják, csiklandozó inyüknék ez igen jól tesz.

A kölyök alá minél többször friss almot kell adni, hogy tisztaságban legyenek; a fiatal növendéknek pedig párnát kár csináltatni, még ha bent tartatik is, s vigyázni kell reá, mert azt rövid idő alatt széjjel cibálja. A fejlődésnek egyik főtényezője lévén a tisztaság, igen ajánlatos a kölyköket minél gyakrabban tisztogatni. A tisztogatás módja többféle, némelyek erős kefével, sőt néme-

lyek vakaróval is szokták ebeiket tisztítani; ezen utóbbi módját a tisztításnak még a lovaknál is elhagyták, az ebeknél pedig éppen ne használjuk; a vakaró veszedelmes bőrbajoknak kezdeményezője, a túlerős kefe, vagy a vakaró felkarmolja az eb bőrét s készen van a bőrbaj. Legajánlatosabb az ebeket vagy puha kefével, vagy lószórból készült keztyűvel szőr mentében megkefélni; de mind-ezeknél legajánlatosabb szappannal megmosni őket. Nyáron, ha maguktól bemennek a vízbe, ajánlatos, bár ritkán, őket szappannal megmosatni, és fürdés után szaladgálni hagyni; télen azonban a meghűléstől igen óvandók, meleg helyen, meleg vízben fürösztendőek, s szárazra letör-
lendőek, meleg helyen tartandók mindaddig, míg teljesen meg nem száradtak. A fürösztés télen is mindig derült napon történjék, hogy fürdetés után pár óra múlva megszaladgáltathassuk őket. Ez a legjobb, legegyszerűbb módja a tisztántartásnak.

A lószőr-keztyűvel kefélt ebet kefélés után száraz ruhával szőrmentében, hátát, hasát, lábait, farkát, szóval az egész testét jól le kell törölni.

Igen ajánlatos az ebek szemeit, füleit minden reggel tiszta vizes ruhával megmosogatni, a füleit szappanos ruhával; így sem a fül-, sem a szemfájást, mely betegség az ebeknél oly gyakori, nem fogják oly könnyen megkapni. Ily eljárás mellett tapasztalni fogjuk, hogy ebünk rendkívül jól és igen szépen fejlődik, s megmentjük az oly gyakori bőrbetegségtől is, ha az itt ismertetett tisztítási módszereket használjuk.

A szobában nevelendő kölyökkel sok baj van különösen pedig nagy kellemetlenséget okoz az, hogy bent piszkol. E miatt a kölyök, legalább az első hónapokra, többnyire a konyhára szorul. A macskáról tudja majd-

nem minden szakácsné, hogy ha az orrát többször verik a piszkításba, nem mer bent piszkolni. A macskának leginkább fülére és szemére van szüksége, legkevesebb hasznát veszi az orrának, tehát ha a macska orrát oda verik is, bajt sem a macskának, sem a macska tulajdonosának nem szereznek vele, de ez másképp van a vizslánál, itt a főérték az orr! Meg ne engedtéssék tehát semmi szín alatt az, hogy a kis kutya orrát piszkításba beleverjék, hanem e helyet észrevéve, vagy tetten kapva a kis ebet, kendővel, vagy gyenge ostorkával megcsapkodjuk. »kifelé« stb. szóval reá kiabálunk erősen, rövid idő múlva nem mer bent piszkolni. A konyhában tartott vagy szoktatott ebceskére vigyázni kell nagyon, nehogy az ott időzni szerető macskákkal játszani akarván, azok goromba pofozással feleljenek, mert gyakran megesett, hogy a szaruhártyát végig hasította a gaz macska!

Megtörtént gyakran, hogy a legszebb és legjobb vizsláknak mindkét szemét tönkre tették a gaz macskák, tehát úgy a kölyköket, mint a felnőtt vizslát is óvjuk a macskától mint veszedelmes ellenségtől. Utána szaladni pedig épen ne hagyjuk, mert az igen jó iskola a nyúl után való szaladásnak.

Kölyök vizsláinkat így tartva, megóvjuk minden veszélytől, és szépen fognak fejlődni; hogy pedig burján módra föl ne nőjjenek, arra nézve utasítást a következőkben adunk.

Az idomítás.

Azt a közmondást, hogy addig hajlítsd a fát, míg fiatal, a legmelegebben ajánlom a vizslát idomítani akarók figyelmébe. Mily óriási előnye van annak, a ki vizsláját egészen zsenge korában kezdi tanítani! Feladatul tűzzük tehát magunknak azt, hogy vizsla kölykeinket a lehető legfiatalabb korukban kezdjük taníttatni. Túlságosan sokat foglalkozni velük épen nem kell, nehogy úgy mi, valamint a tanítandó eb türelmét veszítve, már alapjában lehetetlené tegyük a sikert. Mindent módjával tegyünk s így észre sem vesszük, midőn már kész ebünk van.

Az idomításnak több módja van; itt mindenekelőtt a saját methodusomat, melyre a tapasztalat adott útbaigazítást, akarom megismertetni. Ezen módszert már többen használják és mindnyájan jó sikerrel. Igyekezni fogok ezt minden sallang nélkül, dióhéjba összeszorítva, érthetően leírni, mit is ha megért a t. olvasó, vizsláját könnyű szerrel taníthatja.

A vizslakölyköt már két hónapos korában előveszük az oktatásra és az oktatást sohasem végezzük máskor, mint etetéskor.

Soha sem szabad több ebet egyszerre taníttatni.

Mindenekelőtt a lefekvésre kell a kis ebet megtanítanunk és ezt *tökéletesen kell tudnia és feltétlenül kell teljesítenie kommandóra.*

A hasalás betanítása következőkép történjek:

A két hónapos kölyköt olyan helyen kell etetni, a hol senki által nem háborgattatik; ott sem érdeklődő, sem pedig a tanítványon kívül más eb ne legyen.

Lapos tányérban tej tétetik eléje, s midőn annak elfogyasztására sietne, lehajlunk hozzá és bal kezünkkel lenyomjuk fejét a tányér előtt, ő mindenesetre igyekszik kiszabadulni, de mi lenyomva tartjuk; jobb mutatóujjunkkal folytonosan fenyegetjük, úgy 20 cm.-re a fejtől és folytonosan a fekvésre való kommandót használjuk, az elmaradhatatlan pisszentés kíséretében. — ilyenformán psz-dropp, psz-dropp!

Az első kísérletnél, nagyon természetes dolog, még nem fog mindjárt menni; az eb keményen tartja magát, igyekeznék kiszabadulni a kéz fogása alól; de ha észrevesszük, hogy nem nyugtalankodik és kezdi magát csendesebben viselni s nem igyekezik magát kiszabadítani, azonnal felszabadítjuk, illetve bal kezünket róla leveszszük és, így — nagyon jól van — stb. helyeslő szóval megdicsérijük, megsimogatjuk és enni engedjük.

Ez így történjek minden etetésnél; a 4—5-ik etetésnél már úgy kell bal kezünket rajta tartanunk, hogy a tenyér a háton, a hüvelyk- és mutatóujjak pedig a nyakcsigolyára összetéve tartassanak és így a fej gyengén lenyomassék; ha nem igyekszik megszabadulni, mindig gyengébben, gyengébben nyomjuk le, de folytonosan fenyegetjük jobb mutatóujjunkkal és kommandót pisszentéssel mindig használjuk. A második, harmadik nap a lenyomatás után, ha nyugodtan marad, már kezünket

levehetjük róla, de folytonosan pisszentgessünk neki és fenyegezzük jobb ujjunkkal; ha szépen fekszik, megsimogatjuk, megdicsérjük és enni hagyjuk. Egy hét elteltével már egészen nyugodtan fog feküdni és akkor felállva is dirigálhatjuk. Arra azonban vigyázzunk, hogy ha meg nem engedjük a felállást, magától soha fel ne álljon. Fekvés után rendesen meg kell dicsérni, simogatni, szóval értésére adni, hogy jól viselte magát.

Soha gorombák ne legyünk, mert ez által ártunk.

A fekvésnél eleinte egy kis gondot kell fordítani arra, hogy szabályosan feküdjék az eb és pedig úgy, hogy két első lába előre kinyújtva legyen, ezeken pihenjen a fej, hozzájuk simulva; a két hátsó láb pedig összehúzva a has alatt legyen, s a far sem jobbra sem balra ne forduljon; ha ez megtörténnék, — mi igen könnyen megessük — akkor egyik kézzel a nyakát nyomjuk le gyengén, a másikkal pedig a bőrt megfogjuk a faron, s az egész hátsó részt felemeljük és rendes fekvésbe hozzuk. Később azonban nem kell szabályszerű fekvést követelnünk, *csak igen gyors lefekvést*, a test bárhogyan áll is, nem oly nagy baj, a fődolog, hogy az eb rögtön feküdjék.

Ha már annyira mentünk vele, hogy kommandóra lefekszik, folytonosan figyelmeztetgessük a fekvésre s úgy menjünk tőle 2—3 lépésnyire el, hogy arccal mindig felé fordulva legyünk, de folyton fenyegezzük ujjunkkal, pisszentsünk neki és használjuk a kommandót. Ha nyugodtan marad, megdicsérjük s megengedjük neki, hogy fölkeljen és egyék. Ha magától akarna fölkelni, gyorsan melléje kell lépniünk és azonnal le kell nyomnunk. A lenyomás mindig a nyaknál és ne gorombán történjék. Hosszú időre, különösen kezdetben, ne kívánjuk a fekvést, mert az eb könnyen megunja és nem érnék vele célt.

Ha két heti gyakorlat után a tanuló a lefekvést a tányér előtt jól csinálja, akkor lehet őt napközben többször is fektetni. Hogy az eb mentül hamarabb megtanulja a fekvést, czélszerű, ha valami jó falatot, például tejbe mártott kenyeret, vagy egy kis pecsenyedarabot teszünk elébe a földre és lefektetjük; ha jól kitartotta a fekvést, megdicsérjük s megengedjük, hogy az elébe tett falatot megegye; később aztán elébe dobjuk a hús vagy kenyérdarabot s hallatva a kommadót: »dropp« — lefektetjük. Ha az első próbánál nem, de a második, harmadik próbánál bizonyosan sikerülni fog a gyors lefekvés. Ha gyorsan nem akarna lefeküdni, azonnal hozzá hajlunk és lenyomjuk.

Ha kommandóra elég gyorsan lefekszik, következik a kézfelemelésre való fekvés tanítása, mely abból áll, hogy a kommandó kimondáskor gyorsan egész karunkat sebes mozgással függőleges irányban fellökjük. Ilyenkor jó, ha vagy dobantunk egyet lábunkkal, vagy pedig a láb gyors visszahúzásával csekély zajt csinálunk, hogy így a lefekvés annál gyorsabban történjék. Igen természetes, hogy az ebnek a tanítóval szemben kell állania. Ha megtette kívánságunkat, azonnal megdicsérjük és ismét nyújtunk neki egy kis jó falatot, ha nem tette volna meg, azonnal hozzá hajlunk és lenyomás által figyelmeztetjük parancsunk teljesítésére.

Ha kézfelemelésre már tökéletesen fekszik, következik a durranásra való lefekvés; hogy ezt elérhessük, következőket kell tennünk: Az ebet le kell fektetnünk s 8—10 lépésre el kell távoznunk tőle (legjobb háttal távozni), s ha fel akarna kelni azonnal vissza kell fektetni előbbeni helyére; míg távoznunk tőle, folytonosan fenyegetjük és püsszentünk neki, intve őt a csendesen maradásra;

ha nyugodtan marad, igen kevés idő múlva a szokott hívási füttyöt hallatjuk és nyelvünkkel csettentünk, szóval magunkhoz hívjuk és engedelmességét megjutalmazzuk valami jó falattal; ezt ismételve, ha a hívásig nyugodtan marad, ha a hívásra eljő, megdicsérik és ismét nyújtunk neki valami jó falatot. Ha mindezeket tökéletesen csinálja, akkor kezdődik az útközben való lefektetés.

Előbb lefektetjük, aztán magunkhoz hívjuk s midőn 4—5 lépést tett, karunkat hirtelen feltartjuk és a lefekvésre kommandirozzuk, ezt rövid idő alatt meg fogja tenni és ha megtette, hozzá sietünk, megdicsérik és felszabadítjuk. Ha ebben tökéletes, előveszünk egy pisztolyt s arra egy gyutacsot teszünk, s épen úgy mint előbb, lefektetjük. Midőn karunkat felnyújtjuk a fektetés végett, — a pisztolyt már a jobb kézben kell tartani — s a feltartáskor a gyutacsot el kell sütnünk. Ezt pár napig próbálgatjuk, később a tanuló már a hang hallatára is le fog feküdni; néhány nap elteltével kevés löport teszünk a csőbe, s a löpor-adagot naponta szaporítjuk, s ezen módszer mellett ebünk egy hét alatt meg is szokja a lövés zaját s arra le is fekszik.

Ha több tanítandó ebünk van, a lefekvést külön-külön tanultatjuk meg velök; de ha a lefekvést már mindenik tudja, lehet őket együtt etetni és kommandóra fektetni.

Tetszetős dolog nagyon, ha az ebeknek külön táljok van, s egyik a másikéból nem eszik. Ezt következőképen lehet elérni:

A hány ebünk van, annyi tálaeskát tartunk, *a* kutyáé az első helyen, *b* kutyáé második helyen, *c*-é a harmadikon és így tovább. Arra figyeljünk, hogy rendesen egy helyre tétessenek a tálaeskák; most előeresztem *a*-t,

az első helyen droppoltatom, *b*-t a második helyen és így tovább; pár nap alatt megszokják és a rendes helyre mennek, parancs nélkül és ott lefeküsznek. Ha a fekvést jól csinálták, megdicsérik őket és »fel« kommandóval felszabadítjuk az evésre. A 3—4 hónapos kutyát már evés közben is lehet fektetni, kevés időre ott hagyni és ha jól viselte magát, megdicsérni. A dicséret soha se maradjon el!

A lefekvés legyen a tanítás legfőbb feladata, ha ezt a legtökéletesebben csinálja is ebünk, igyekezzünk mindig jobban csináltatni vele. A bevezetésnél fogjuk látni, hogy mily rendkívüli előny az, ha ebünk tökéletesen fekszik.

Minden vizslától meg lehet követelni, hogy a parancsra leüljön; s ezt, miután a vizsla többnyire a vadász társaságában van — tudnia is kell.

Az ülésre való tanítás különben igen egyszerű dolog. Bármely ebet, még ha az egészen kinőtt volna, vagy 5—6 éves lenne is, 4—5 próba után feltétlenül meg lehet az ülésre tanítani. Ennek módja a következő:

Mint a lefektetésnél, úgy itt is az etetést használjuk segédeszközü, hanem csak izletes falatok kézből való nyújtásával. Bal kezünkbe vesszünk vagy egy kis tejbe mártott kenyérdarabot, vagy pedig bármely más jobb falatot. Ebünket magunkhoz hívjuk s megmutatjuk a neki szánt étet; ő szeretné elvenni azt, de akkor jobb mutatóujjunkat mellünk előtt fenyegetésre tartjuk, mindig úgy, hogy hüvelykujjunk mellünket érje. Hosszas pisszentgetés mellett figyelmeztetjük, hogy azt elvenni nem szabad; ha az eb megcsendesedett, kommandirozzuk a leülésre, de ő azt nem érti, tehát nem is fog leülni, kétszer, háromszor mondjuk, hogy »ülj« és ekkor a két hátulsó forgócsont előtt a derekát megfogjuk és a leülésre kényszerít-

jük, azaz lenyomjuk. Mindennek azonban a kellő szelídséggel kell történnie. Hogy az eb esetleg le ne fekédjék, álla alatt megfogjuk és felemeljük a testét, ha rendszeren ül, a neki szánt falatot odaadjuk és megsimogatjuk; ezután ismét előveszünk egy új falatot, tovább megyünk az előbbeni helytől, ebünket magunkhoz hívjuk és ismét megmutatjuk neki az ennivalót, s figyelmeztetjük a leülésre. Ha nem ül le, a farát ismét lenyomjuk, ha lefekszik, mi fölegyenesítjük, az ebet azonban figyelmeztetjük ujjunkkal az ülésre, pisszentünk neki, s a kommandót használjuk, ilyenformán »psz. . . . sz ülj«, ha nyugodtan ülve marad, ismét egész csendesen nyújtunk neki egy falat ennivalót és megdicsérjük.

Ezt a próbát 5—6-szor ismételtetjük, és a 2—3-ik napon már csak kezünket kell az eb farára tenni a kommandó használatakor, s ő le fog ülni szépen. Ne mulasszuk el azonban sohasem, hogy jutalmul egy falat ennivalót ne nyújtunk neki, úgy a fektetés tanításánál, valamint az ülésnél. Ennek a falat ennivalónak igen nagy hatása van az ebre és ezen módszer szerint ebünk 3—4 nap alatt a leülést egészen correcte meg fogja tanulni.

Az itt felsorolt és igazán kevés dologgal járó tudomány az, a mit vizslánktól kívánhatunk a mezőre való kivitele előtt.

Nem tudom azonban eléggé mindenkinek figyelmébe ajánlani a szelid jó bánásmódot! Ha az eb félénk, a különben is ideges természetű finomabb ebbel semmire sem lehet menni, nem lehet vele boldogulni.

Az ebnek mindig bizalommal, szeretettel, ragaszkodással kell viseltetni idomítója iránt, ha ez érzések nincsenek meg, az ebbel nem lehet megértetni semmit, s azt könnyen, eleganciával vezetni nem lehet. És

nincs csunyább dolog annál, mint mikor az eb féltében mindent összepiszkol.

Óvakodjunk az agyondresszirozástól!

Egy-egy ebbel nem *szabad* sokáig, de *sokat* kell vele foglalkozni. Mert úgy a tanító mint a tanuló is a türelmét igen könnyen elveszíti, s a tanító célta nem ér!

Az eddig felsoroltaknak helyes megtanítása s ezeknek tudása után kivisszük ebünket a mezőre, s hogy ott mi módon járunk el vele — azt majd az alábbiakban, illő helyen fogom előadni.

Az apportírozás. Ha az eb apportírozik, az igen kellemes dolog a vadászra nézve, de ha ebünk nem apportírozik, még azért elítélnünk nem szabad! Ne tisztán az apportírozásra tanítsuk meg ebünket. Az ebnek nem is az a legfőbb kötelessége, a mint azt nagyon sokan hiszik, hanem az a nemes hivatása, hogy a vadat kerítse fegyver végére minél jobban!

Olyan eb, melylyel mindent apportíroztatunk, sokkal hamarabb romlik el és inkább hajlandó nyúl és más vad után beugrani, mint az olyan eb, melylyel nem apportíroztatunk. De mert majdnem minden vadásznak kedves és legtöbb esetben szükséges is, hogy vizslája retriever is legyen, a következő módot ajánlom a telivér vizslák apportírozásra való tanításánál.

A kölyök-vizsla két-három hónapos korában már szívesen szaladgál az eldobott, elgurított tárgyak után. Vigyázzunk arra, hogy ne legyen nagyon kemény tárgy, a mit eldobunk! Legjobb fenyőfából készült golyót dobálni, vagy pedig erős, szőrrel tömött bőrlabdát guríthatni, mit is a kis eb szívesen kerget, s ha megcsipte, viszi, az igaz, hogy maga sem tudja hová; legjobb tehát zárt helyen ezt próbálgatni, nehogy elillanjon valamerre. Ha

az apportot eldobtuk, eleinte engedjük az ebet utána szaladni, s biztassuk az »apport« szó mellett utána!

Ha az eldobott tárgygyal a szájában visszafelé jön, fogjuk el és dicsérjük meg és vegyük el tőle az apportot. »tedd le« stb. szavak használata mellett. Ha egy-két hét lefolyása után már egyszer szenvedélyesen megy az apportért, akkor már, mielőtt utána szaladni hagynók, előbb fektessük le, s midőn jól kitartotta a fekvést, csak akkor szabadítsuk fel és engedjük az apport után és ha elhozta, dicsérjük meg.

Ha a tanoncz elég szilárdan tartja szájában az apportot, bal kézzel fogjuk meg az apportot, jobb kézzel pedig kényszerítsük a leülésre. Az apport elvevése pedig úgy történjék, hogy az eb áll a alul a zápfogaknál fogassék át, mert gyenge nyomás után az eb kinyitja a száját, a mikor is mindig a »tedd le« kommandót használva, jobb kézzel elvesszük tőle az apportot és megdicsérjük. Ekkor bizonyosan ugrálni fog az apport után, a mit akképen tiltunk meg neki, hogy balkézben tartva az apportot, jobb mutatóujjal megfenyegetjük, de az csak úgy történjék, hogy ujjunkat mellünk előtt fenytetésre tartva pisszentünk neki és vagy lefektetjük vagy leültetjük, és csak ha esendesen viseli magát, dobjuk el ismét az apportot. Mind-ezt naponta többször kell próbálgatni, de mindig csak addig, hogy a kölyök bele ne fáradjon. Arra különösen kell figyelnünk, hogy az apportírozó kölyköt soha meg ne verjük, mert aztán az apportírozásra nem lesz semmi módon szoktatható.

Vannak kölykök, melyek komolyabb természetűek és még játszani sem szeretnek, s így az apportért sem lelkesülnek valami nagyon és világért sem apportíroznak.

Ezeket, kivált ha angol telivérek, nem egykönnyen lehet az apport előhozására birni.

Egy más módot későbben még felemlíték, melynek használata néha sikerre vezet.

Vannak ebek, melyek csak idősebb korukban szokják meg az apportírozást.

Ha ebünk már az eldobott tárgyat előhozza, akkor el kell azt előle dugni és »keresd« stb. szók használata mellett az apport megkeresésére biztatni, és ha előhozza, le kell ültetni, s csak akkor kell elvenni tőle az apportot. Igen természetes, az apport átvétele előtt meg kell őt dicsérnünk.

Ha mindezekkel rendben vagyunk, ha csak tehetjük, ne mulasztjuk el, hogy a 4—6 hónapos kölyöknek bármiféle vadat — legyen az varju, vagy akármi más szárnyas vad — lőjjünk s előbb csak a szárnyakat, később az egész testet apportíroztassuk. Eleinte nem kell az ebet lefektetni, hanem az eldobott szárny után azonnal el kell eresztetni és rövid idő múlva el fogja hozni az egész madarat.

Vannak finnyás, érzékeny vizslák, s a lőtt varjut, pl. mert büdös, nem hozzák el. Az ilyeneknek legjobb házi galambot lőni vagy öletni s ezt apportíroztatni velük. A galambot legörömostebb veszik fel, s czélt érünk vele.

Ha mind az itt felsorolt módszerek dacára ebünk úgy nőne fel, hogy nem vagyunk képesek őt az apportírozásra megtanítani, van még egy mód, melylyel szintén elég sikeresen lehet idomítani és pedig a következőképen.

Ha ebünk sem az egyik, sem a másik módon nem akar apportírozni, vegyünk vagy 20 házi galambot menjünk ki velök a szabadba, s rendezzünk magunknak egy kis galamblovészetet. A nem apportírozó vizslát és egy másik, de jól apportírozó vizslát is kiviszszük

magunkkal. A nem apportírozó vizslát megkötjük, s a galambokat egyenként kieresztve, egyiket a másik után lelövöldözzük s apportírozatassuk a másik vizslával. A lelövés úgy történik, hogy minden negyed órában löjjünk le egy-két galambot, — hogy pedig a hosszú pausa unalmas ne legyen, vihetünk magunkkal akár olvasnivalót is. A megkötött vizsla félóra elteltével már unni fogja a mulatságot és szeretne kötelékétől megszabadulni, de mindaddig nem eresztjük el, míg a lelőtt galamb estével nem mutat vágyat azt elhozhatni. Ha ezt megteszi, mindjárt egy másik galambot kell lelőni és a vizslát azonnal reá eresztetni; ha nem hozná el, az ezalatt fogva tartott apportírozó vizslát eleresztjük és a lelőtt galambot előhozatjuk vele, s az akaratos vizslát azonnal megkötjük. Egy újabb $1\frac{1}{4}$ vagy $1\frac{1}{2}$ óra múlva ismételhetjük a galamblövést . . . és igen kevés vizsla van, a mely 1—2 óra s illetve 1—2 nap alatt az apportírozást meg nem tanulná. Probatum est!

Ha már vizslánk az apportírozással rendben van, azt jó vele minél többször ismételtetni, hogy folytonosan gyakorlatában legyen. A mezőn hogy mi módon vezetjük be az apportírozásba, azt a következő fejezetben fogom leírni.

A vizsla bevezetése.

A dresszura legfontosabb része a bevezetés! Ha ez sikerült, nagyon természetes, akkor sikerült vizslánk is van. Fektessünk tehát legtöbb súlyt a vizsla bevezetésére! Az angol idomítók alig adnak ebeiknek házi dresszurát, hanem annál többet foglalkoztatják őket kint a mezőn. És ez helyes! Igyekezzünk tehát mi is minél jobban tökéletesíteni ebeinket kint a mezőn; ott legyenek ők mesterek, ne pedig megfordítva — bent!

Ha az előbb elmondottakat az eb jól tudja, ne is kívánjunk tőle egyebet; ajtóbetevés, macska elhozása stb. kunstok egész elmaradhatnak! Hanem e helyett a következőket vegyük figyelembe:

A vizsláknak, akár gyalog vezetik őket vadászatra, akár kocsin vitetnek ki, sok rossz szokásaik vannak s a rossz szokások minden esetben a vizsla tökéletlen nevelésére utalnak. Miután az idomításnak ezen ága nem tartozik a házi dresszura körébe, itt vélem czélszerűnek felemlíteni, hogy mi módon kell a vizslával bánni a kivétel alkalmával.

A házi nevelésben kész eb nyakára rendesen szíjat teszünk és pedig olyat, a mely két karikával van ellátva. Az egyik karikán keresztül van húzva a szíj, s a keresztül húzott szíjon van a másik karika, melybe beleakasz-

tunk egy vezetékre (erős spárga vagy bőrből készült) erősített kapcsot (karabiner) s így indulunk ki gyalogosan a bevezetendő fiatal ebbel.

Az eb eleinte persze mindig előre szeretne szaladni vagy hátra húzza magát, nem lévén hozzászokva a vezetéshez. Ha előre törekszik, igyekezzünk őt visszatartani és a »vissza« kommandót az elmaradhatlan pisszentéssel kell hallatnunk. A mint előre akar menni, visszatartjuk. A vezetéket mindig röviden tartjuk, annyira, hogy a vezetett ebnek csak fél feje legyen bal lábunk előtt. Rövid idő alatt megszokja ezt az eb és szabályosan megy bal lábunk mellett. Ha pedig az eb hátrahúzná magát, magunkhoz hívjuk, s ha előre igyekszik, kissé előre engedjük, míg meg nem szokja a vezetéket. Gorombák ne legyünk hozzá. Ha azonban a hívások dacára nem jönne szép szóra, erősen megfogva, a vezetéket folytonos egyenletes húzásával húzzuk magunk után, s ha mellettünk van, megsimogatjuk. Ha ezt megszokja és utóbb előre akarna törekedni, úgy járunk el mint első esetben.

Az eb rövid idő alatt teljesen megszokja a láb mellett való járást és ha ezt megszokta, megpróbáljuk őt szabadon bocsátani, de ez esetben igen jó egy vékony pálczikát vagy hosszú ostort kézben tartani, s ha előre akarna menni, gyengén rá kell legyinteni, s a »vissza« kommandót használni.

Csakhamar meg fogja szokni, hogy vezetéket nélkül a bal láb mellett kell mennie, de ne engedjük soha parancs nélkül előre menni és ha csak egy fejhosszal és nem a szabályos fél fejhosszal menne is a lábunknál előbbre, már akkor pisszentés és vissza kommandó mellett figyelemtessük hibájára!

Ha a visszahívott eb nem a bal oldalon, hanem a

jobb oldalon akarna menni, reá legyintünk gyengén és a baloldalra szorítjuk, és ha átment a baloldalra, meg-simogatjuk a bal kezünkkel.

Ezeknek pontos betartása mellett ebünk sohasem fog sem az utcán, sem sehol másutt előre s össze-vissza szaladgálni és másoknak alkalmatlanságot szerezni, és nem fog az össze-vissza szaladgálás folytán rossz tulajdonságokat, esetleg nagy hibákat felvenni.

A kik rendesen kocsin szoktak vadászatra járni, igen helyesen teszik, hogy ebeiket magukkal a kocsin viszik. Semmi szín alatt sem szabad az ebet a koci mellett szaladtatni. E szaladásnak kártékony behatása van az orra; az eb orra tele megy porral, de meg ha szabadon szaladgálhat az eb, nincsen felügyelet alatt, rossz tulajdonságokat vehet föl, ki van téve továbbá a kóbor ebek, juhász-ebek megmarásának, a mi sok esetben igen veszedelmessé is válhatik. A kociúton haladó vizsla kifárad, s mert a fáradtság az egész testre s nem annak egyes részeire terjed, igen természetes, kimerül nemcsak a látás stb., stb., de a szaglás érzéke is. Élettani absurdum azt képzelni, hogy valamely élő és mozgó testnek *csak* egyes idegei fáradnak ki. Kifárad az egész organizmus — s így az *orr*, a *szaglás* idegei is. Legjobb tehát az ebet kocsin vinni a vadászterületre!

Tapasztalhatjuk azt is, hogy némely eb a kocsin a szemtelenségig alkalmatlan! Hol a magunk, hol a szomszédunk tyukszemét gázolja! Örökösen ide-oda mozog, hol a jobb oldalon, hol a bal oldalon akar kihajolni, előre nézni; majd itt, majd ott akar kibukfenczelni és gazdáját örökös trémában tartja; majd az első ülésen a kocsi mellett ülöt lökdösi, — szóval a legtöbb vizsla a kocsin alkalmatlan. Hogy ezen rossz tulajdonságoknak egyszer s

mindenkorra elejét vegyük, az első kocsizás alkalmával az ebet egyszerűen lefektetjük s 4—5 kimenetel után, ha figyelünk reá, és minden felkelésekor kezünkkel reá ütünk és dropp kommandót használunk, meg fogja szokni. hogy ő neki a kocsiban csak feküdnie szabad. Ha azonban olyan kocsin szoktunk vadászni járni, a hol a kocsinak ülés-alja is van, akkor mindjárt az első alkalommal alá tuszkoljuk őt, »ülés alá« stb. kommandóval, s ha ki akarna jönni, reá legyintünk és vissza kommandirozzuk. Ezen módot követve, a kocsiban csendesen maradó ebünk lesz.

Reá térve a bevezetésre, az ebet, a mely a fekvésben már tökéletes, az említett módon vezetéken vad nélküli mezőre, legelőre, szóval szabad helyre kivisszük. Kiérve, a vezetéket levezesszük róla és »előre« stb. vezényszóval előre bocsátjuk az ebet; ujjunkkal, illetve egész kézfejükkel integetünk s nyelvünkkel csettentgetünk, bátorítjuk, biztatgatjuk őt az előremenetelre. Most még a keresésről szó sem lehet, s a szél irányára ne is ügyeljünk. Ha ebünk előre ment s keresgélni kezdene, 20—25 lépés előremenetelnél, egy éles sípba röviden és igen határozottan belefűvünk, az eb erre visszafordul s azonnal lökjük fel jobb karunkat; ha nem feküdnék le, dobbantunk lábunkkal, s kiáltunk reá »dropp«; ha lefeküdt, siessünk hozzá és dicsérjük meg, szabadítsuk fel s engedjük tovább előre szaladni: 5—6 percz elteltével ismét ezt tétessük meg vele; — ha nem feküdnék le, azonnal hozzá kell sietnünk és le kell droppoltatnunk. Ekkor 10—15—20 lépésre elmegyünk tőle, de úgy, hogy mindig figyelhessünk reá, nehogy felkeljen; ha azt tenné, azonnal siessünk hozzá és fektessük le, s ezt mindaddig tegyük, míg kitartóan nem fekszik. Ha kitartóan feküdt, kissé hajoljunk előre, s rendes hívási füttyünket hallatva,

jobb karunkkal felfelé mutatva, egy kört írjunk le hátrafelé, s így hívjuk az ebet magunkhoz. Ha 7—8 lépést jött, egyenesedjünk fel, élesen fúvjunk egy rövidet sípunkba, lökjük fel jobb karunkat s ismét fektessük le.

Ha lefeküdt, siessünk hozzá, dicsérjük meg és szabadítsuk fel, 4—5 leczke után már a kézemelés elmaradhat, és csak az éles erős, rövid füttyöt használjuk. Igyekezzünk ebünkkel azt megértetni, hogy ama bizonyos rövid füttyre le kell feküdnie. Ha velünk szemben már füttyre lefekszik, engedjük előre szaladni; előbb csak 15—20 lépésről (a mennyire még igen jól meghallja az éles síp hangját) fújjunk bele a sípba, s ha nem rognék össze mindjárt, kiáltsunk reá, ha lefeküdt, dicsérjük meg. Ezt mindaddig kell gyakorolni, míg tökéletesen meg nem érti azt, hogy neki füttyre azonnal le kell feküdnie. Ha gyorsan fekszik füttyre és lövésre is, akkor kiereszt-hetjük messzebbre is, s így próbáljuk füttyre lefektetni, ha ez is megy, akkor tanítgatjuk a jobbra-balra kommandóra való keresést, a mi a következőkép történik:

Az előre bocsátott eb, az ismert lefektetési füttyhangan kívül, ismer majd hívó hangot is, melyre olyformán tanítjuk, hogy a sípon két hosszas, egymásba folyó hangot hallatunk, a mely füttyülés a rövid lefektetési füttytől természetesen egészen elütő. Ezt hallatva ebünk vissza fog tekinteni, mely füttyülés után akár visszahívhatjuk karunk visszafelé való körirásával, akár pedig az irányt adhatjuk meg, a mely irányban kívánjuk, hogy az eb keressen. Ennek betanítási módja a következő:

Ebünket keresésre előre bocsátjuk, 30—40 lépésnél hallatjuk a hívó kettős füttyöt; ebünk ha visszanezett, jobb karunkat nem függőleges, hanem fejünk magasságában majdnem vízszintes irányban helyezzük, s abba

az irányba intünk, melybe kívánjuk, hogy ebünk keresen. A mint az eb visszanézett, jobb karunkkal fejüinktől jobbra egy negyedkört irunk le magasan, s ugyanakkor magunk is jobbra fordulunk, s megyünk jobbfelé mindaddig, míg ebünk is jobbra fordul, s velünk keresési útjával parallel vonalat le nem ír. Ha ezt megtette és megszaladta az általunk kitűzött végpontot jobbfelé, ismét hallatjuk a hívó füttyöt és akkor intünk balra, s ugyanúgy járunk el, mint a jobbfelé való kommandónál.

Ezen módszerrel ebünket szorosabban megtaníthatjuk a jó keresési modorra, bár a jó fajból való eb magától a természetből meg van már áldva jó keresési modorral, de ezt mesterséges úton saját céljainkra még jobban fejleszthetjük az imént leírt módon.

A keresési modor az ebeknél különböző.

Vannak ebek, melyek nagy köröket vágnek s folyton körözve keresik a vadat, s a szél így bárhonnan jönne is, az eb mindig szélirányban keres. Az ilyen természetű eb körben keres és így, akár körben, akár a körön kívül van a vad, a megtett körút alkalmával a szél által vitt szimat minden bizonynyal metszeni fogja a körivet, mert a szimat vagy kívülről vitetik a körbe, vagy a körből vitetik ki.

Ezen keresési mód azonban csak sima területen, apró kaszálón s ehhez hasonló természetű talajon érvényesül, a hol ugyanis ebünk mindig szem előtt van. Nálunk sokkal népszerűbb s általában jobban szeretjük a másik keresési modort, a mely szerint ebünk előttünk — a mint mondani szokták — kigyózva keres, és jobbra-balra, 50—60, s így 100—120 lépés distanciát fut meg, s előttünk 40—50 lépésnyire van. Ezt a keresési modort a fent leírt módon igen egyszerűen s rövid idő alatt lehet

ebünkkel megszoktatni. E modornál azonban igen kell a szél járására ügyelni, s azért mindig azon legyünk, hogy az eb vagy egészen szél alá, vagy pedig fél széllal kereszen; ha ebünk a szél járását fel tudja használni, az nagy előny, s ebben van a jó keresési modornak egyik fő lényege.

A füttytel való kommandó, amely nem áll másból, mint az ebet füttyre lefektetni, határozottan saját módszerem.

Lakatos Károly úr is átvette tőlem mint igen czél-szerű vezetési módszert. Ő azonban úgy módosította, hogy ebét angol, nálunk úgynevezett treller sípra fekteti és éles füttyre hívja. Ez is igen jó, ámbár meg lehetne azt is tenni, hogy ebünket akár kürtszóra, akár csengetésre, vagy a mire akarjuk, fektetjük. Azonban mindig az a fő-dolog, hogy a legegyszerűbb eszközhöz nyúljunk s oly lefektető hangot válasszunk, mely éles, messze hallatszik és átható hang, s melylyel vadásztársainknak nagy alkal-matlanságot nem okozunk.

Az eb vezetése úgyszólván a legnagyobb mesterség, s hogy az minél kevesebb zajjal járjon, s hogy ebünk mindig kézben legyen, a füttyre való lefekvést tökélete-sen kell tudnia ebünknek, mert ha erre bárhol és bár-mikor lefekszik, nagyon természetes, ebünk mindig hatal-munkban lesz. Azért is nem tudom eléggé melegen ajánlani, hogy ebeinket a füttyre való fekvésre a legtöké-letesebben tanítsuk meg.

Az 1888. évi brünni versenyen nagy hatást ért el csendes, minden zaj nélkül való kerestetési modorom. A brünni urak, kik, épen úgy mint a hogy nálunk szokás, folyton kiabálva vadásznak, nem győzték eléggé csodálni, hogy ebemhez semmit sem szólok, és az mégis úgy viselte

magát, mint valami professzor. Midőn azután megmagyaráztam nekik, hogy én alig észrevehető fütyömmel épen azt érem el, a mit ők nagy hangon kiáltott »tout bot«-jukkal, általános köszönetet mondtak a felvilágosításért.

Nem tudom: követik-e elveimet?

Vigyáznunk kell azonban arra, hogy a droppoltatással túlságba ne essünk, mert ez esetben ebünk félénkké válhatnék, szép keresési modorát elvesztené s így a vadászaton nem vehetnénk sok hasznát. Ez oknál fogva a vad nélküli területen 5—6—7 perczenként keresés közben ha lefektetjük az ebet, igen elég, ha pedig ezt már tökéletesen tudja, s úgy a lövésre lefekszik, valamint a hívásra visszajön, és keresni tud kommandó szerint, kivihetjük vaddús helyre, még pedig tavasztól kezdve egész késő őszig. A vaddús helyen a következőkre figyeljünk:

Fegyvert, a bevezetés alkalmával, semmi szín alatt sem szabad kivinnünk, legalább 4—5 kimenetelig, vagyis addig, míg a vaddal szemben az eb magaviselete nem tökéletes. Legfeljebb pisztolyt vihetünk magunkkal, mert ezzel semmit sem löhetvén, nem engedjük magunkat szenvedélyünk által elragadtatni, s így összes figyelmünk ebünkön lesz.

Ha ebünket akár vezetéken, akár szabadon beviszszük a vaddús területre, első dolgunk legyen őt lefektetni. Ezt különben mindig meg kell tétetni vele, mert így tüzét kifujja és mindjárt tudja, hogy kézben van, s az első lefekvést emlékezetében is fogja tartani. Ha szépen kitartotta a fekvést, megsimogatjuk, megdicsérjük, fel szabadítjuk és keresésre előre küldjük; 1—2 perczig hagyjuk keresni, s akkor síppal lefektetjük, hozzá sietünk, megdicsérjük s a további keresésre engedelmet adunk.

Ha ebünk előtt vagy szárnyas (minden esetre sokkal jobb, ha először szárnyas vadat talál), vagy nyúl törne ki, igen-igen óatosak legyünk. Többféle eshetőség van: vagy észre fogja venni a vadat s megállja, vagy észreveszi és szimat által vonzatra reá megy a vadra, de nem állja meg. Ha megállja, mindenekelőtt saját magunkat fog el egy kellemes érzés, véghetetlen örömeinkre válván ebünk kedves magaviselete. Azonban ne adjuk át magunkat egészen az örömeink, hanem a következő módon járjunk el:

Ha ebünk szépen áll, gyorsan siessünk hozzá s úgy álljunk mellé, hogy az eb jobb oldalunkon maradjon, mert ezen az oldalon magunk is ügyesebbek vagyunk. Az esetleges megugrásnál jobban érvényesíthetjük ügyességünket, ha esetleg ebünkre akarnánk ütni a beugrásnál; — de ha erre szükség nincsen, a szép állásért, jó magaviseletért mindenekelőtt megsimogatjuk, megdicsérjük, »nagyon jól van« stb. szóval megértetjük vele, hogy nagyon jól viseli magát. Ezek után úgy megyünk a vad kiverésére, hogy összes figyelmünk ebünkön maradjon, s az előremenetel alkalmával ügyeljünk a szélre. Az eb fejtartása után számítsuk ki, hogy mely irányban van a vad, s hogy a szél honnan hozza a szimatot, mert soha sem szabad a szimatba menni, hanem körülbelül azzal parallel kell haladnunk, nehogy a lég áramlata által hozott szimatot megrontsuk, azt megzavarjuk testiink mozgásával.

Ha a foglyok nem volnának pl. közel, s ha 8—10 lépésre való előremenetel után sem rebbennének ki, ismét ebünkhöz megyünk, megdicsérjük és az előremenetelre biztatjuk. Ha előre ment, vagy ha nem akarna előre menni, még egyszer megpróbáljuk a vadat kiveni és ekkor, ha a vad kitör, ebünk minden bizonynyal észre-

veszi azt, mi persze a vaddal semmit sem törődünk, hanem reá kiáltunk ebünkre, hogy »dropp!« vagy pedig élesen fütytyentünk és az eb minden bizonynyal össze fog rogni. Ha megtette, hozzá sietünk, megdicsérjük, felszabadítjuk s hagyjuk, hogy édelegjen egy keveset a vad friss helyén. Ha azonban nyúl volt és annak friss nyomán akarna elindulni, azonnal visszahívjuk és más irányban kerestetjük. Ha ebünk az első próba után már mindent áll, minden alkalommal, midőn áll, hozzá sietünk, mindig megdicsérjük, s mindig lefektetjük. Az eb 5—6 próba után már magától, minden kommandó nélkül le fog feküdni, de ha ezt nem tenné — mindig használnunk kell a kommandót. Ha ebünk túlzogatott lenne s alig volna képes tüzét fékezni és ha mégis megállotta volna a vadat, megdicsérjük; ha nagyon gyorsan akarna előre húzni, pisszentséssel és fenyegetéssel csendesítsük, mindaddig, míg a vadat ki nem vertük és akkor lefektetjük.

Ha az történnék meg, hogy ebünknek orrában szimat van, de a vadat nem állja meg és mégis egyenesen rámegy a vadra s azt kiveri, mindig figyeljünk reá, s ha látjuk ebünkön, hogy orrában van a vad szimatja, igyekezzünk őt visszatartani; pisszentsünk neki s igyekezzünk őt csendességre bírni; ha pedig e közben a vad kitörne, azonnal fektessük le, ne nagyon dicsérgessük, de mégis dicsérjük meg és intsük csendességre. Vagy pedig, a mint észreveszszük, hogy ebünk orrában vad szimatja van, azonnal fektessük őt fütyty szóra, siessünk hozzá, pisszentes által intsük az óvatosságra, s magunk is, mintha húznánk ebünkkel együtt, előre hajolva, óvatosan menjünk, folytonosan pisszentve, míg ebünk meg nem áll; ekkor megdicsérjük, fenyegetve hagyjuk el őt, s úgy ver-

jük ki a vadat! A vad kitörésekor droppoltassuk, és ha mindezeket megtette. — dicsérjük meg nagyon.

Ha az történnék meg, hogy ebünk nem veszi észre a vad szimatját és egyszer csak hirtelen kitör mellőle a vad, ez esetben ebünket fektessük le azonnal; fekvés után dicsérjük meg, szabadítsuk fel s vezessük a vad fekvésére, ismertessük meg vele a vad szimatját s ott azután fektessük le. Ezután próbáljuk tovább vezetni, míg vadat nem áll, mely esetben úgy járunk el, mint azt már fentebb említettem.

Ha az eb mindezeket igen jól tudja, vihetünk magunkkal löfegyvert is, s löhetünk ebünk előtt vadat. Célszerű, ha először szárnyas-vadat lövünk előtte. Az ebnek már a vad kitörésekor droppolni kell, ha ezt nem tenné meg, inkább ne is löjünk a vadra, hanem mindenekelőtt droppoltassuk le ebünket, és ha ezt megtette és még van időnk lövésre, akkor löhetünk a vadra. Lövéskor megfigyeljük ebünket, hogy nyugodtan fekszik-e? Ha nyugodtan fekszik, dicsérjük meg, s a lelőtt vad megkeresésére indulunk ebünkkel együtt. Az ebet előre küldjük »keresd« stb. kommandóval. Ha a lelőtt vad megtalálta, valószínűleg meg is fogja állani ismét, mely esetben hozzá megyünk, megdicsérjük és »apport« kommandóval biztatjuk a vad elhozására.

Megjegyzem azonban itt még egyszer, hogy az ebnek, ha vele apportíroztatni akarunk, egészen megbízhatónak kell lennie a vad előtt s annak kitörésénél. *Nyulat soha semmi körülmények között sem szabad az ebből elhozatni.* A ki ezt teszi, véleményem szerint olyan peccsenye-vadász, hogy különbet keresni sem kell! Elég, ha ebünk a nyulat megállja, az már a mi feladatunk s a mi ügyességünkől függ, hogy a nyulat meglőjük és pedig úgy, hogy

az helyben is maradjon. Azoknak, a kik vizslájukkal nyulat szoktak apportíroztatni, ritka esetben tán annyi önuralmuk, hogy, ha pl. megsörétezik a nyulat és az bár rosszul de mégis megy, hogy azt vizslájukkal el ne hozzassák, hogy ebüket úgyszólván a nyúl után ne uszítsák. Ha aztán ez egyszer megtörtént, soha se kívánja az illető vadász, hogy ebe tökéletes legyen! Az olyan eb, melylyel sebzett nyulat hozatunk el, mondja azt bárki is, hogy ebe csak akkor megy nyúl után, ha küldi, s ha az meg van sebesítve, — én azt el nem hiszem, mert bizony utána megy az máskor is! Láttam ugyan magam is olyan ebet, mely állítólag s gazdája szerint csak megsebzett nyúl után ment, de a szegény állat s a szegény gazda mindnyájunk részvétét vonta magára, midőn az az első felpattanó nyúl után t. i. biz az utána ment! Volt persze »Caro herein!« »zurück!« »nem jössz ide!« »no várj nyomorult« stb. Caro azután $1\frac{1}{2}$ óra múlva visszajött: nyelve a térdénél csüngött, de nem jött ám a gazdája közelébe, csak lőtávolságon kívül maradt biz az, és akkor kezdődött aztán, nagy mulatságomra (hangosan) »Carókám gyere ide«, (halkan) »Egyen meg a fene!«

Caro végre nagy nehezen előjött: a gazdája megfogta szegénynek a gallérját és kezdődött a csihe-puhé!

Persze ezt nekünk végig kellett szenvednünk. Ilyen és ehhez hasonló jeleneteket sokszor láttam! Azért áll ez a tétel: minden rossz kutyának a még rosszabb tulajdonosa az oka! Nincsen kínosabb, mint lármázó vadászszal, ki ebére folyton kiabál, vadászni, és mindennek az az oka, hogy legnagyobb része a vadászoknak a jó kutya legfőbb feladatául azt tűzi ki, hogy az csak jól apportírozzon. A többi mind semmi! ilyen vadászokat őszintén lehet sajnálni. Ezek valóban csak nevetséges és egy-

ben szálnalmas alakjai a vizslászoknak. Kétségtelen, igen kellemes és szép, de meg hasznos dolog is, ha vizslánk jól apportíroz; de semmi körülmény között sem *ez az első követelmény* a vizslával szemben. A mely vizslától csak apportírozást követelünk, az többnyire megszaladja a vadat.

Mikor válik nálunk szokássá, hogy kizárjuk a vadászatokról az olyan vizslatulajdonost, a kinek ebe a vadat űzi és kergeti?

Hogy ebünk tökéletes legyen mint vizsla, s mégis bírjunk benne retrivert is, — igen vigyázzunk az apportíroztatásnál; ha ebünk teljesen készen van minden tudományával, a mit vizslától követelhetünk, kezdjük az apportíroztatást, de csak szárnyas vadra! *Nyulat soha sem szabad apportíroztatnunk, sőt lelövés után a vizslát hozzá sem igen szabad eresztenünk.* Ha rosszul lőttünk, de biztosan tudjuk, hogy a nyúl erősen meg van löve, megfigyeljük, hogy mely irányba ment, s igen kis kerülővel, csekély vártatva utána megyünk; ebünk bizonyosan megtalálja, ismét megállja s lehet, hogy a nyúl addig már az utolsót is kirugta és most már mást nem lehet tenni, mint ebünket, mielőtt még a nyúlhoz ment volna, lefektetjük. A nyulat felveszük és ebünk bizonyosan fog örvideni, szaglálgatni. Azt rövid ideig megengedhetjük, de sokáig édelegni, kivált pedig a nyulat gyomrozni ne hagyjuk!

Tiszteletben tartom a német vadász urak szokásait, de az én kutyám, mint az övéik, sem macskát, sem rókát, de semmit a világon ne gyomrozzasson! Nem irigyelem, de nem is adom az én kutyámat, a hogy én tanítom, az ő általok tanított kutyáért.

Szárnys vadat igen jó, sőt szükséges, ha ebünk apportíroz; ámbár a szaladó fűjre az apportírozó vizsla

nemcsak hogy beugrik, hanem azt még hajszolni is szokta. Ez természetes is, mert az ebnek sokszor kell szárnyazott foglyot előhozni. Ez pedig sok, mert a legtöbb esetben a fogoly ugyancsak szalad, s ha ebünk el akarja hozni, bizony neki is menni kell utána, ez által hozzá lévén szokva a vad után szaladni, a szaladó fűrj után is szalad. A gyakorlat a legjobb mester! Az mindennél többet ér és az apportírozásnál bámulatos dolgokra viszi reá a vizslákat. E helyen egy-két esetet, melyek velem történtek meg, közbeszúrok, — mely esetek az ebek ügyességét az apportírozás terén fényesen bizonyítják.

Szeged környékén a tápéi rétet, a kis tiszai zsilib szakadásakor 1887-ben június végén elöntötte a víz. A víz körülbelül egy hónapig volt a területen. Temérdek szunyog mellett igazán temérdek vizi vad is volt, úgyannyira, hogy $1\frac{1}{2}$ —2 óra alatt 100 patront is el lehetett lövöldözni. A víz lementével rendkívül sok mocsári szalonka volt ott. Ha csak tehettem, augusztus vége felé minden délben kimentem egy igen jó pointeremmel. Naponta lőttem 40—50, sőt egyszer 75 darab szalonkát három óra lefolyása alatt! Ennyi vad mellett pointerem fenomenálissá lett sárszalonkákra! Sokan irigyleték tőlem e jeles ebet; egy hét lefolyása után nemcsak a szalonkák állásában volt mester, hanem az apportírozásban is. És nem történt meg, hogy a lelőtt szalonkát elhagyta volna, azt feltétlenül apportírozta. Megkivántam tőle, hogy minden egyes szalonka kirebbenésénél droppoljon és kommandóra apportírozzon. Ezt meg is tette és mindig a legszebben, hanem, — a mi meg szokott történni, — több szalonkám haslövést kapott és 100—150 lépésnyire letelepedett. Ebem ezt ismét megállotta, de már mire oda értem volna, a szalonka ismét felrepült és többnyire

a nélkül, hogy reá lőhettem volna, elszállott. Egyszer észreveszem, hogy ebem különös szokást vesz fel és a helyett hogy, mint máskor, szilárdabban állott volna, rövid állás után hasra fekszik, előre kúszik, mint egy macska, egy óriási ugrást tesz és a felrebbenő szalonkát reptében elkapja. A gyakorlat vitte őt már annyira, látva azt, hogy a rosszul lőtt szalonkát nem tudjuk aggatékra kapni, hogy a helyett, mint az ép szalonkánál, droppolt volna, itt ellenkezőleg egy nagy ugrással elkapta a sebzett szalonkát.

Egy másik érdekes eset a következő:

Egy kedves ebemet elprezenteltem az én igen kedves vadász bátyámnak: Abaffy Aurél úrnak. Ő, a milyen jó lövő, éppen olyan szerencsés lövéseket is szokott tenni, mint az pl. melyet itt el akarok mondani.

Kimegy az én kedves bátyám a vizslával s a legközelebbi kukoriczában kutyája áll és fölrepül előtte egy csapat fogoly. Abaffy bátyám beledupláz a csapatba és egy csomó fogoly ki is potyog; küldi ebét az apportért és csak hívja a kutyát, de hasztalan. Elindul a keresésére, mialatt a kutya jön két fogolylyal a szájában. Az eb leteszi a foglyokat és ismét elmegy, s mire a két fogoly aggatékon volt, akkorra még hozott kettőt. Valamennyi élettelen volt! Az én jó bátyám nem láthatta meg az eb okoskodását, mialatt összeszedte a foglyokat. Én azonban szemtanúja voltam a következő jelenetnek, mely Belle-lel, a brünni és galanthai I. díjak nyerőjével történt.

Egy kukoriczában vadásztunk, melyből egy csapat fogoly fölrebbent volt, három lelőtt fogoly a tarlóra esett, — kommandóra Belle megy és megfog egy szárnyazott foglyot s egész meglegedve jön zsákmányával: alig jön

azonban 30 lépést, egy másik szárnyazott foglyot pillant meg; néhány másodperczig állja, de a mint a fogoly el akar illanni, hozzá ugrik, a szájában levő foglyot elboresátja és megfogja a másik előtt s hozza egész komolyan; 5—6 lépés megtétele után eszébe jut, hogy neki volt még egy másik foglya is, visszafordul s látja, hogy az a csupasz tarlón el akar illanni, hirtelen hozzá fut, a szájában levőt leteszi és a másikat fogja meg, ismét próbálja hozni, de pár lépés után visszanéz, vajjon mit tesz az ő letett foglya; az csendesen marad; ismét tesz pár lépést s visszafordulta után látja, hogy a fogoly el akar illanni, gyorsan hozzá megy és az előbbeni eset ismétlődött, mi persze — én és Eisen Manó barátom — rendkívül mulattunk, s a mulatságot meg nem szakítottuk volna semennyiért sem, míg azt Belle maga meg nem szakította; addig próbálta ugyanis a két foglyot szájába egyszerre bevenni, míg az sikerült neki és pedig úgy, hogy az első lábaival lenyomta mindakét foglyot és csak fejeiket vette a szájába, s aztán nagy komolyan, kellő diadallal beszámolt velük. E közben, bár a harmadikat is látta, míg a kettővel be nem számolt, a harmadikat figyelemre sem méltatta és csak ezek elhozatala után ment a harmadikért, illetve hozta el azt.

Még egy esetet említek föl, mielőtt visszatérnék a tulajdonképeni tárgyhoz.

Paulovits Niki orsovai főszolgabíró barátommal vadásztunk együtt. Egy folt fogolyból talán négy darabot lőttem, a foglyok szépen párosan keltek ki egy gazos krumpli-földből s így időm volt tölteni; az egyik fogoly szárnyazva volt s a legközelebbi kukoriczába szaladt, pointeremet küldöm be az apportért. Kevés idő múlva jön vissza a szárnyazott fogolylyal a szájában, s a mint

befordul a krumpli-földre, szilárdan áll; hozzá megyek és előle egy nyulat taposok ki, a nyúl kitörésére igen szépen vágta le magát, szájában a fogolylyal; lövésre fekvé maradt és csak midőn megdicsértem, kelt fel. s adta át a szárnyalt foglyot. Ez eseteket csak azért említtem fel, hogy nemcsak a német vizslák teszik meg ezt (a mit ilyen jelenetekben lerajzolva is láttam), hanem a nálunk elterjedt angol telivér pointerek is.

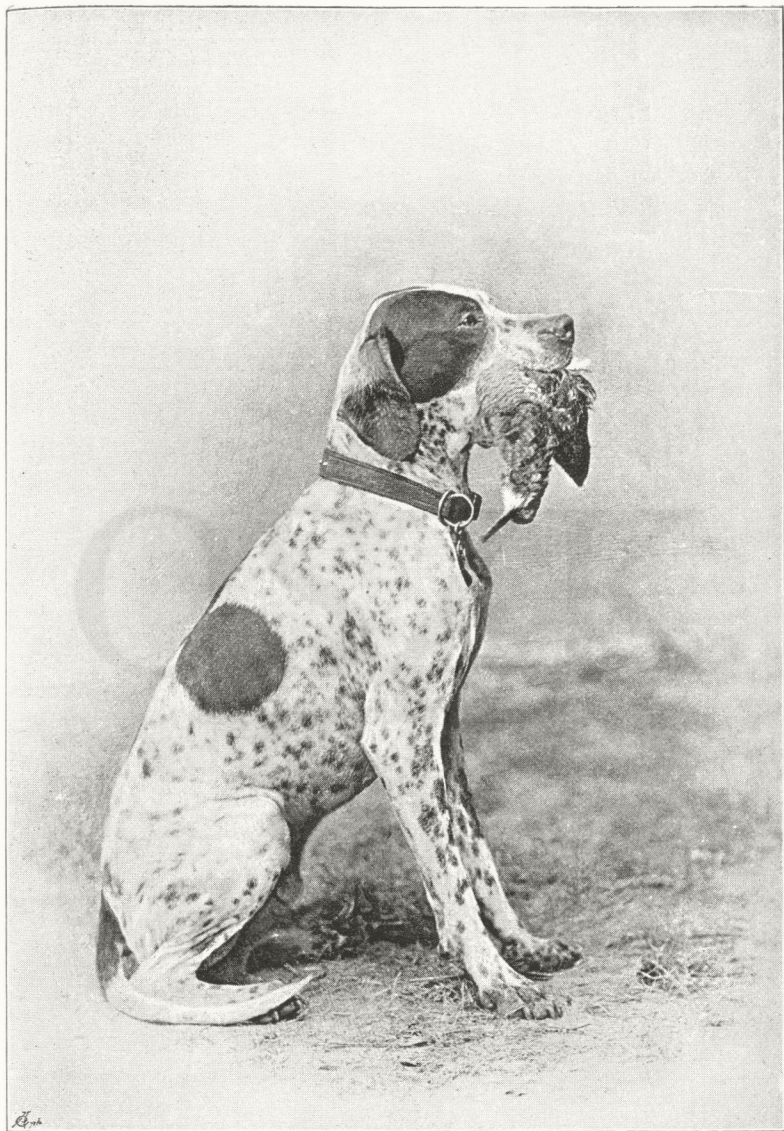
Az apportírozás igen szép tulajdonsága az ebnek. de ha nem vigyázunk, épen ez az elrontója is. A vizsla apportíroztatásra való bevezetésénél tehát rendkívüli óvatosságot ajánlok!

Hogy vizsláinkat mikor vezessük be az apportírozásba, a szakemberek nézetei e tekintetben igen eltérők.

Többen azt állítják, hogy a vizslát a második mezőnyben kell az apportírozásra tanítani! mások azt mondják, hogy bizony az első mezőnyben kell!

Az én nézetem a következő: Ha ebünket a második mezőnyben tanítjuk az apportra, az esetben ki vagyunk téve annak, hogy, bár otthon kitünően apportíroz, mégis a lőtt vadat, bár újból megállja, de semmi szín alatt azt elhozni nem akarja. Ennek oka pedig a következő: már egy egész saison alatt vadászgattunk vele, a nélkül hogy csak egyszer is próbát tettünk volna vele a lelőtt vad elhozatalával és így ebünkbe úgyszólván belediktáltuk, hogy a lelőtt vadhoz tovább neki semmi köze! Magam is belekerültem ilyen helyzetbe! Igaz, hogy rendkívül engedelmes ebem volt, de a világért sem hozta volna el a lelőtt vadat; sokkal nagyobb volt benne az élő vad iránt érzett szenvedély mint a lelőtt vad iránt.

A lelőtt vadat, ha megállotta is, de úgyszólván semmibe sem vette.

NÁSÓ

(Fischer József tulajdona.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Most már elvetem azt a módszert, mely szerint csak a második mezőnyben kezdem ebemet az apportra- illetve a lelőtt vad elhozatalára szoktatni; most már ha ebem tökéletesen tudja mindazt, a mit eddig előadtam. ha otthon az eldobott szárnyast, galambot stb. elhozta. lövésre, vadkitörésre föltétlenül fekszik, akkor misem tart vissza attól, hogy ebemet, ha az mindjárt hat hónapos is, csak teljesen kézben legyen, az apportírozásra ne szoktassam. Azért tehát, ha a vad előtt és annak kitörésénél correcte viseli magát, már az első előtte lőtt szárnyast megpróbálom vele elhozatni, és ha az otthon való gyakorlatoknál galambbal stb. megy, többnyire az első próbára itt is menni fog. A következőkre kell azonban vigyáznunk:

Ha az eb a lelőtt foglyot vagy fűrjet szájába venné. kecssegtessük őt, hogy hozza hozzánk; ha ezt nem teszi és csak forgatja és bolházgatja a vadat, menjünk egészen hozzá és biztassuk az apport felvételére. Ha felvette a vadat, nyúljunk a vadért, s míg az eb szájában van, tart-suk a vad alá tenyerünket, hogy eleresztés esetén az a földre ne essék, s ekkor, midőn még a fogoly így az eb szájában van, simogassuk meg ebünket, dicsérjük meg nagyon. Ismételjük ezt mindaddig, míg a vadat szépen föl nem veszi s hozzánk el nem hozza, mi megtörténik néhányszori próbálgatás után.

A világért se szóljunk durván ebünkre, ha az a lelőtt vadat csak bolházza és nem hozza el. Ez esetben menjünk hozzá, vegyük fel szépen a vadat s 7—10 lépésre dobjuk el, sem lefektetni, sem kommandót bevár-atni nem kell, hanem az eldobáskor mindjárt használjuk a kommandót apporte! s engedjük utána futni. Ezt néhány-szor próbálgatjuk, s valószínű, hogy ebünk megtanulja

az apportírozást. Ha ebben tökéletes és mindjárt az első kísérletnél kedvet mutat az apportírozáshoz, minden körülmények között csak kommandóra engedjük apportírozni, különben ebünk nem lenne tökéletes. Be kell tehát vele pontosan tartani, hogy vadkitörésre, lövésre feküdjék, s csak midőn megdicsértük s apport után küldtük, menjen a vad elhozatalára. Ha mindezeket pontosan betartjuk s nem leszünk idegesek, correcte apportírozó ebünk lesz; de szem előtt tartsuk, hogy pelesenye-vadászok ne legyünk, mert ez úgy ebünknek mint magunknak is hátrányára lenne.

Ha minden ilyen próba nem segítene, az esetben a galamblövéstet kell megpróbálni, melyet a házi dressurák között már felemlítettem.

A vízből való apportírozás úgy tanítható be legcélszerűbben, ha ebünkkel, a mikor már nem hideg a víz, vízi szárnyasra járunk vadászni, így megszokja a vízben való járást, attól nem fog idegenkedni, s a lelőtt vízi vaddal ép úgy kell bánni mint a szárazföldi vaddal.

A legtöbb eb már egészen fiatal korában megszokja a vízbe menetelt, s onnan szívesen apportíroz is. Az ilyen eb, ha a bedobott vadszárnyat stb. kihozza, ki fogja hozni az első próbán a lelőtt vadat is; mindazáltal igen jó, ha kivált halászkákat lövünk előtte; ezek nem is nagyok, nem is nehezek, a hol van ott sok van, és igen jó gyakorlatra ad alkalmat a fiatal kutyának.

Ha pedig nem igen szívesen megy érte, úgy járunk el vele, mint a galambok lelövésénél említém. Az tény, hogy a mely ebnek kedve van az apportírozáshoz s fiatal korában (4—5 hónapos) hozzá szoktattuk a vízbe való

menetelre, ez a legkönnyebben tanulja meg az apportírozást. Ha a fiatal eb nem megy szívesen a vízbe, a következőképen jártam el, s eljárásomat ajánlom a vizslát tanítók figyelmébe.

A fiatal ebet mindenekelőtt a vízbe menni szoktatjuk, hogy pedig azt megszokja — figyelemmel kell lennünk különösen arra, hogy a növendékkel ne erőszakoskodjunk; módjával mindenre meg lehet ebünket tanítani. Ha ebünk szárazon már az eldobott vadszárnyat tökéletesen és kedvvel előhozza, kivisszszük olyan helyre, a hol vizet találunk. Arra figyeljünk, hogy ha lehetséges, ne legyen a víz mély, különösen a partokon; olyan mély legyen mindössze is, hogy azt ebünk gázolhassa. A víz széléről 6—8 lépésnyire, hol ebünket előbb lefektettük, az ismert vadszárnyat bedobjuk a vízbe, de úgy, hogy az a parttól legfeljebb 3—4 lépésnyire essék. Az eldobás után kevés vártatva ebünket utána küldjük az apportnak; ha az igen közel van a parthoz, minden bizonynyal elhozza, s így gradatim beljebb-beljebb dobjuk az ismert apportot; ha már a bedobott tárgyat pontosan kihozza, olyan helyre megyünk, a hol halászkát (czerko, kis sirály) találhatunk.

A halászkákat többnyire sík vizen találjuk; a lelövés után ebünket droppoltatjuk s aztán küldjük az apport elhozatalára. Eleinte jó a lelőtt halászká felé dobálni, hogy azt ebünk annál jobban meglássa, ha egyszer hozzáment, legtöbb esetben az első próbára el is fogja hozni!

Elvetem azon módszert, hogy növendék ebünket öregebb kutyával ne vigyük ki. E kérdésben egészen ellenkezőleg azt javaslom, hogy ha van olyan idősebb ebünk, mely a fent leírt módszer szerint lett idomítva, az ilyen

ebbel, feltéve hogy az tökéletesen van idomítva, nemcsak hogy nem árt a növendékeket kivinni, de határozottan nagy előny, de csak vad nélküli területen. Az így kivitt növendék az előzetes házi tanítás után 2—3 nap alatt megtanulja tökéletesen a sípra, lövésre, kézemelésre stb. való lefekvést. Egy heti próba után az idomított eb úgy-szólván betanítja a növendéket. De a vadra való bevezetésnél már nem jó az öregnek jelen lenni, mert itt már az ifjunak kell az önálló gyakorlat, s csak az ő általa megtalált vadnál érvényesíthető az eddigi tudása.

Az eddig előadottakból kitűnik, hogy sem vezetőket. hosszú kötelet, sem pedig korbácsot nem alkalmazok soha. A vezetőket csak a területre való kimenetelnél és az utcán való járkálásoknál ajánlom.

Röviden egybefoglalva az eddigieket: ebünket folytonosan szép szóval neveljük.

Ebünk tőlünk soha se féljen; az eb legyen bátor s legyen hozzánk bizalommal. Mindent meg lehet vele értetni, de túlságba soha se menjünk, nehogy úgy a mi, valamint az ebünk türelme, kedve is elmenjen a tanítás-és tanulástól. Otthon inkább többször, de csak 7—10 perczig való tanítás többet ér, mint egyszerre a hosszabb ideig való foglalkozás.

Ha tehetjük, adjunk ebünknek mindig magunk enni, s a lefekvést, ha mindjárt egy másodpercze is, mindig kívánjuk meg tőle.

A szabadban való bevezetésnél ne beszéljünk hozzá sokat. Nagyon sokszor ne kívánjuk a fekvést, de a mikor kívánjuk, akkor mindig tegye is meg.

Sima területen 100 lépést is hagyhatjuk előre menni, és annyira minden esetre, a meddig fütttyünket meghallja.

A túlrövid keresés nem jó; hogy miért nem jó, azt a vadászatra vonatkozó részben adom elő.

Legyünk nyugodtan mi és ebünk is nyugodt fog maradni.

Lehetetlent soha se kívánjunk, de a mire tanítottuk, annak megtevését követeljük is meg és addig békét ne hagyjunk neki, a míg azt, a mit kívánunk, meg nem teszi. Szóval: legyünk következetesek.

Itt egy újabb tapasztalatot közlök, mely az apportírozás tanításánál igen ajánlható. A fiatal kutyát, ha kint a lövött vadat szájába vette, azonnal dicsérjük meg, mondjuk azt, hogy »jól van kis kutyám!«, de már dicséretkor azonnal sietve távozzunk a kutyától ellenkező irányba; a legtöbb esetben azt tapasztaljuk, hogy kutyánk a felvett vaddal azonnal szalad utánunk, ha a kutya hozzánk érkezett, mindjárt forduljunk vissza hozzá, simogassuk meg és gyöngéden, folytonos dicséret közben vegyük el a lőtt vadat, vagy az apportot.

A vizslával való vadászat.

A vizsla vezetése.

A ki ebét az előadottak szerint tanította s bevezette s az általam tapasztalt s előadott dolgokat pontosan be is tartotta, vizsláját a vadászaton minden további útbaigazítás nélkül is a legjobban használhatja. Vannak azonban sokan, kik, ha kezükben fegyver van s vadászgatnak, megfélemlenek a vadászaton kívül minden egyébéről, különösen pedig a vizslájukról.

Az ilyen vadászok ebeiket többnyire agyonszekirozzák, s nem tudják aztán elképzelni, hogy ebük milyen kitünően viselte magát ezelőtt pár nappal, csak kár volt, hogy akkor nem volt velük fegyver. Épen azért viselte az eb magát jól, mert tulajdonosa akkor nem volt izgatott s minden figyelme ebén volt; holott fegyverrel kezében összes figyelme nem az ebre, de fegyverére és a lelövendő vadra fordította: hol, mikor fog kiugrani a nyúl, vajjon nem ver-e fel az eb valamit?

Ha az ilyen vadász egy szép helyet lát, de az még távol van, az ebet visszadirigálja, fél, nehogy az eb ott kiverjen valamit. Elképzei, hogy azon szép helyen mint sütkérezik egy csapat fogoly, vagy hogy fog majd kiugrani egy nyúl! Ha pedig látja, hogy vizslája előre szalad és pláne galoppban keres, izgatottan fél, hogy »na mindjárt ki fog verni valamit«.

A szegény állatot aztán visszahívja, hátra kényszeríti és vadat persze nem talál az általa annyira jónak képzelt helyen! Tovább menve, az ebet előre küldi, hátha majd az talál valamit! De a mint szegény állat örömeiben kiugrik, mindjárt fölröppent egy csapat foglyot, ekkor aztán persze, hogy »az átkozott rossz dög az oka!« hiszen nincsen ennek orra! »Zurück, nyomorult!« Elkezdli szidni és lamentál, hogy hát minek is eresztette előre! Milyen jól gondolta volt, hogy ne eressze előre; tessék, ha még 100 lépést megy, azóta már 2—3, esetleg egy szerencsés duplára több fogoly is diszíthette volna tarisznyáját, de a rossz dög volt az oka mindennek és akkor rúg egyet rajta, »Pfuj du Mistfich« stb. szavakkal traktálja.

A szegény állat lefekszik, a hátára fordul, lába közé veszi a farkát s el nem tudja képzelni, hogy szegény gazdáját tulajdonképen mi is lelhetze? Ilyen módon jól ellátja ebét, aztán felszabadítja s egy ideig mindig visszaparancsolja, de látván, hogy így semmire sem megy, előre bocsátja.

A szegény eb örömmel szalad előre s lihegve szalad vissza gazdájához, mintegy megköszönendő a hozzá való fényes szívességet, a vadász azonban ezt nem hogy jó néven venné, de ellenkezőleg igen haragszik s a visszajövő ebhez még hozzá is rúg, szóval nem adná semennyiért, ha már egy fogoly lógna az aggatékon, mert hogy az eddig meg nem történt, annak ez a rongy dög az oka! No de nem is kap aztán egy jó szót se tőle!

Így telik el az egész délután, a vadász haza megy vad nélkül. Haza érve, bosszankodik a tapasztaltakon, még egyet rúg vizsláján s káromkodva ott hagyja a rongy ebet, mint egy fényesnek ígérkező délután megrontóját.

Hogy maga adna neki enni, arról szó sincs, sőt még másnak sem mondja meg, hogy a kifáradt ebről gondoskodják.

Minek is, mikor az egész délutánt tönkre tette! Az eddig kényeztetett, dédelgetett kedvencz nem tudja mire vélni ezt a változást! Nem tudja felfogni, hogy tulajdonképen mi is történt hát! Eddig majdnem ő volt a háznál az első személy, most meg még enni is alig kap, összerugdossák, szóval úgy bánnak vele, a milyen bánásmódhoz eddig szokva nem volt!

A legtöbb esetben az ilyen bánásmód elég, hogy ebünket egyszersmindenkorra tönkre tegyünk! Az így vezetett ebből nem lesz semmi, félve megy vadászatra, mert ott minden ok nélkül gorbáskodnak vele. Az ilyen ebre azt szokták mondani, hogy agyon van dresszirozva! Az ilyen ebekből lesznek az úgyszólván semmit sem álló ebek. Ezek nem tudnak keresni és nagyon ritkán állják meg a vadat. Vannak olyanok is, a melyek, ha néha állanak is, gazdájuk közeledésére ott hagyják a vadat; félnek, hogy lesz megint verés, és a vad esetleges lelövése, vagy el nem ejtése után persze az az első dolga az ilyen vadásznak, hogy ebét megtárgálja azért a magaviseletért, a mit szegény állat úgy ért aztán, hogy miért merete ő azt a vadat megállani? Csak ötször-hatszor kell így vadászni az ebbel, s aztán úgy elromlik, hogy azt helyrehozni lehetetlen.

Szaladjon inkább össze-vissza az eb, mint valami örült, ezt még meg lehet a becsületes keresésre szoktatni, tanítani, de a fentebb előadott módon helybenhagyott ebet soha sem fogja helyrehozni senki.

Egyik barátomnak volt egy remek formájú ebe, s egészen a bevezetésig sikerült dresszurája is volt neki,

kint a mezőn is jól volt vezetve, hanem már a vadászaton nem sokat ért. Ezt az ebet megvettem 100 frtéért, s azt hittem, hogy fogok belőle valamit csinálni, de nem lehetett belőle faragni semmit. Tökéletes eb soha sem lett belőle, volt tulajdonosa ugyanis az említett módon vadászott mindig vele, s a szegény állat, úgy látszik, visszacullékezett a rossz bánásmódra, mert sokszor minden ok nélkül lefeküdt, máskor meg nem mert előre menni, hanem e helyett hátára fordult és félelmét minden módon igyekezett kifejezni. Megpróbáltam vele minden lehetőt, mégis megmaradott félénknék s majdnem hasznavehetetlennek.

Ha az imént vázolt módon csak magunkat mulatgatjuk, az még megjárja; de ha társaságban vadászunk és az egész társaságnak úgyszólván szenvednie kell egy ilyen vadász társaságában, — az már nem megy! Ily vadászmodor mellett únottak leszünk s mindenki félni fog velünk vadászni és a faképnél hagynak kutyánkkal együtt!

A milyen szép a vizslászat, épen olyan kiállhatatlan a rossz vizslázó.

Azt hiszem, hogy majdnem mindenkinek volt már alkalma, hogy az éleclapokban, élezes vadászbeszélésekben annyiszor leírt vadászt, a ki ebét folyton dirigálja, ebére folyton kiabál, — a természetben is megfigyelhette. Az ilyen vadászok még sokáig fognak existálni!

Ne tartsuk azt a közmondást, hogy a saját kárán tanul a magyar, hanem figyeljünk meg egy ilyen vadászt s kellőképen undorodjunk meg a szokásaitól; igyekezzünk azon, hogy a máson tapasztalt rossz hibákba magunk bele ne essünk! Hogy milyen módon vezessük ebünket helyesen a vadászaton, s hogy pl. én hogy szoktam azt vezetni, a következőkben adom elő:

Igyekezzünk főkép azon, hogy sem másoknak, sem magunknak soha alkalmatlanok ne legyünk. Ha egyedül megyünk vadászatra, bármely hibába esünk magunk, vagy a vizsla, ez csak a magunk baja. Másképen van azonban, ha társaságban megyünk vadászni! Itt mindenek előtt az egész társaság kíván tőlünk figyelmet, s már a jó ízlés is úgy hozza magával, hogy másoknak kellemetlenséget ne szerezzünk. Részemről szívesen kizárnám a társasvadásztól az olyan vadászt, ki ebével együtt alkalmatlanságot szerez a társaságnak, mert nagyon természetes, hogy mindig a tulajdonos felelős ebe magaviseletéért is.

Ha egyedül megyünk vadászatra, az ebet épen úgy viszsziuk vezetéken, vagy kocsin, mint azt a bevezetésnél tettük. Kiérve a vadászterületre, ebünket lefektetjük, míg magunk az előkészületeket megteszszük a vadászat-hoz, és ha rendben vagyunk egészen és fegyverünk már töltve van, ebünket megsimogatjuk, megdicséjük s keresésre előre bocsátjuk. Ha a terület sík s ebünket bármely távolságban szemmel tarthatjuk, engedjük meg, hogy jól kiszaladja magát, ha azonban 100 lépésnél is túl ment volna, fújunk bele sípunkba röviden és fektessük le; menjünk hozzá, szabadítsuk fel s eresztjük újra keresni. Az eleresztéskor azonban hosszasan püsszentsünk és a »lassan« kommandót hallassuk. Ha tüze még mindig nagy s igen előre menne, ismét fektessük le, hívjuk magunkhoz, fektessük le magunk előtt és ismét figyelmeztessük a lassúbb keresésre. Most azonban más irányba küldjük keresni, és ha esetleg rossz irányba menne, az ismert hívó fütyöt kell hallatnunk és magunknak is a kívánt irányba kell fordulnunk, a már ismertetett módon intve az ebnek. Ha ebünk itt is egész figyelmetlenül a végtelenségig futna, ne resteljünk leülni, vagy pedig lefeküdni. Ha lehet, ezt

úgy kell tenni, hogy az eb, ha visszafordul, ne lásson meg bennünket.

Félszemmél pedig megvigyázzuk őt, vajjon visszafordult-e? esetleg nem áll-e valamit? Ha áll, hozzá sietünk, ha pedig visszafordult, lehuzódunk még jobban. Az eb bizonyosan zavarba jön és fejét magasra tartva, keresni fog bennünket, jobbra-balra, előre-hátra, s nem látván meg sehol, örülten fog valamely irányba szaladni. Ha mellettünk elszalad, a hívó füttyöt hallatjuk, ha erre megfordult, nyugodtan fekvé maradunk, míg ebünk megtalál. A megtaláláskor az eb minden esetre nagyon fog örövendeni, s bennünket körül fog szaglálni, és ekkor: »hol voltál«, »psz!«, »lassan« szavakat kell hozzá intéznünk. Lefektetjük, 1—2 perczig úgy fekvé hagyjuk s ismét keresésre indítjuk. Ha ismét figyelmetlen lenne, az imént előadott eljárást kell vele újból megpróbálni. Ha ezt pontosan teljesítjük, mindig figyelmes leend, a mi pedig a fődolog! Ez eljárást már a bevezetésnél is lehet alkalmazni, hogy aztán a vadászatokon ezzel bajunk ne legyen.

Ha a fiatal eb, de a már tapasztalt idősebb is, a vadászat megkezdésénél egy nyulat, vagy egy csapat foglyot ver ki, a nélkül hogy azt állotta, vagy jelezte volna, legyen bármily kevés vadunk, s bármennyire óhajtanánk is a kivert foglyokból 1—2 párt aggatékon látni, ez bennünket legkevésbbé se nyugtalanítson. Ha az eb meghalotta a fölrebbenést, vagy látta a nyulat kiugrani, az ebet azonnal le kell fektetni, s föltétlenül reá kell vezetni a vad friss szimatjára. Ilyen esetben megfigyeljük, hogy a vad kitörésénél ebünk hol állott és hogy hol volt a vad? honnan jött a szél és mely irányba vitte a szimatot? Lehet, hogy a vad ebüinktől 5—6 lépésnyire volt csak, de a szimatot a szél éppen ebüinktől vitte el.

Lehetetlenséget nem lehet kívánni; ez véletlen eset. Ebünket s annak orrát ily esetben hibáztatni nem lehet, nem szabad!

Ha a fekvést ebünk szépen végezte és őt felszabadítottuk, a vad friss helyét megszagláztattuk, s miután a felvert foglyok irányát már megjegyeztük, ebünket abba az irányba vezetjük, a mely irányba láttuk a foglyokat leszállani.

Ha azok sík területre, répába, herébe, vagy gazos területre ereszkedtek, figyeljük meg a szél irányát, s nagyocská kerülőt téve, jó széllel vezessük ebünket rájuk mindaddig, míg a foglyokat meg nem találta. Ha még mindig tüzeskednék, a fentebb említett módon igyekezzünk tüzét fékezni. Ha megtalálta és megállotta a foglyokat, lépünk hozzá, simogassuk meg s csak akkor menjünk előre a foglyok kiverésére. A foglyok kirepülésénél, ha ebünk nem teljesítette volna kötelességét, annyi időnk még mindig van, hogy reá kiálthassunk: »dropp!« s csak azután lövünk, ha ezt ebünk megtette.

Nagy hasznát vesszük e fekvésnek az esetben is, ha a fogoly-csapat nem kel fel egyszerre, hanem csak párosával. Ha az eb nem ugrik be, nem veri fel az egész csapatot, a felrepülő 3—4 elsőnél lefekszik, megvárja a lövést, azután felkel és ismét áll. Az így tanított eb soha sem okoz galibát, s nagy előnyt nyújt a párosan röbbenő foglyok összeszedésénél. Ha lefekvés után felkel és többé nem áll, megdicsérjük, előre küldjük keresés végett az esetre, ha netalán még maradt volna egy-két darab valahol elbujva. Ha ebünk újból áll, bár lehet, hogy a lelőtekből lesz egy, mégis az álló ebhez megyünk és előre küldjük; ha ő nem menne, mi megyünk előre és megpróbáljuk kivenni az esetleg élő vadat, de ha ez nem sike-

rülne, ebünket fogjuk előre küldeni és az apport előhozására biztatni. mit ha teljesített, megdicsérik.

A legtöbb fiatal vizsla igen sokszor oly szilárdan áll, hogy mérget mernénk reá venni, hogy egy csapat foglyot áll; hozzá megyünk kellő óvatossággal, már fel vagyunk izgatva, és ez megcsoválja a farkát és előre szalad. Az ilyen eset a legtöbb vadászra nézve hideg tuss; lehüti az embert egészen. S azok, akik a tussokat nem szeretik, majdnem méregbe jönnek, úgy mint a ferblista, kinek két filkó van a kezében s a harmadik is megjön, de lovon ül! Szóval egy nagy csapat foglyot remél az ember és nincsen semmi! Hát biz ez lehüti az embert!

A legtöbb vadász ilyen eset után elítéli az ebet. És magunk is, ha látjuk a más ebét így hamisan állani, szeretjük azt mondani, hogy az ilyen ebnek nincsen orra. pedig ezen feltevés nem áll mindig. Az efféle dolog többnyire fiatal, tapasztalatlan vizslákkal szokott megtörténni, s ez is inkább a jobb orruaknál és a nagyon óvatosaknál. Mert a jófajú vizslának nagyon finom szagérzéke van és a mint orrát megüti egy általa nem ismert szag, szimat, azonnal megáll! Megtörténhetik az is, hogy pl magasabb gazban megállja ugyan a nyulat, de az oly észrevétlenül csúszik, menekül el, hogy mi nem látván a nyulat, azt hiszszük, hogy ebünk hamisan állott. Lehet, hogy fürj van előtte s a tapasztalatlan kutya elől elszalad, mialatt az eb helyben marad. Az is meglehet, hogy az állása helyén nyúl vagy fogoly egy órával ezelőtt volt, s az eb a friss helyet állja meg. Mindezeket figyelembe véve, ebünk hamis állása bennünket sem zavarba, annál kevésbbé méregbe ne hozzon! Az ilyen eset miatt sem a magunk, sem a más ebét el ne ítéljük, s azt az ebnek nagy hibául fel ne rójuk.

Minden esetre hiba és a vadászra nézve bosszantó az úgynevezett hamis állás, de az oly kedves hiba, mely ebünk jó orrát és óvatosságát bizonyítja s mely hibával ebünk, ha gyakorlottabb lesz, igen hamar fel is hagy. Az úgynevezett hamis állást még 2—3 éves eb is elköveti, de többnyire csak az idény kezdetén. Ilyenkor, ha a »pfuj« szót használjuk, nagyon elég! Előbb azonban győződjünk meg, hogy ebünk előtt valóban semmi sincs. Különbön rövid idő alatt meglátjuk azt ebünk magaviseletéből, hogy mikor áll vadat, s mikor vadhelyet.

A vizsla vezetésénél legfontosabb a vezető csendes magaviselete. Soha ok nélkül ne figyelmeztessük ebünket semmire, mert ez által az eb figyelmét elvonjuk a vadászattól, s nem érvényesítheti a természettől neki adott ösztönt.

Ha az eb már készen van, a síma területen bizuk egészen reá a keresést; ő annak módját valószínűleg jobban fogja tudni mint mi. Rajtam is megesett, hogy az ebet éppen akkor hívtam el az általa követett irányból, midőn a vadat már majdnem megállotta. Megtörténik az is, hogy a fölrebentett farka fogoly egy, a vadász által ismert helyre szállott le. Oda akarunk menni és az eb mindig jobbra vagy balra tart; próbáljuk lehívni kétszer-háromszor, az engedelmes eb visszajön, de a mint újból eleresztjük, azonnal az előbbeni irányba megy, s nem oda, a hová akarjuk. Már majdnem bosszankodunk, de ha az eb után megyünk, tapasztalni fogjuk, hogy a foglyok elhagyták azt a helyet, a hová leszállottak s lábolva egészen más irányba mentek és éppen abba az irányba, melybe ebünk folyton menni óhajtott volna. Ilyen és ehhez hasonló eset akárhányszor megtörténik, s így igen czélszerű, ha ebünkben megbízunk, őt munkájától el nem vonjuk.

Az eb ez által megszokja az önálló működést, és ösztöne mindig jobban fejlődik, tökéletesedik.

Társas-vadászatokra csak egészen és jól bevezetett ebet szabad vinnünk. Igen jól tudjuk, hogy a rossz fajú és természetű ebek vadászon megkergetik a vadat. Itt kiabálás, ott korbácsolás hallatszik. Ilyen társaságban még a kész eb is elromlik, hát még egy fiatal kezdő eb hogyan romlanék el! De meg a köteles kimérettel sem összeegyeztethető dolog az, hogy ebünket társas-vadászatokon tanítgassuk! Ha pedig kezdő ebbel mégis kívánánk társas-vadászon résztvenni, ha tehetjük, inkább a vonal szélén járjunk, s lehetőleg más kutyájától messze! Ha szomszédunk ideges lenne és a vizsla keresésétől félné s azt hinné, hogy az valamit fölver, az esetben rendeljük az ebet hátra s csak ott engedjük előre, ahol egy kissé eltávozhatunk a szomszédtól is, a hol már csak magunknak kerestethetünk.

Az eb vezetése azonban, akár magunk vagyunk, akár másokkal együtt, mindig a legsimábban, lárma nélkül, úgyszólván nesztelenül történjék. *Beszélni az ebhez absolute sohasem szabad*, kivéve »előre«, »psz«, vagy néha a »vissza« szó használatát! Az ilyen vezetés a helyes, s a ki ebét így vezeti, annak kell is hogy jó vizslája legyen! Az ily vezetési módnál nem szabad kapzsiknak lennünk s ebünkben meg kell bízunk. Eleinte megtörténik, hogy az eb felver egy pár vadat, később azonban már nem. Az eb, a melyhez folyton beszélnek, a melyre minduntalan reá kiabálnak, nem kereshet nyugodtan.

A kukoriczában való vizslavadászatnak egy egészen új módját akarom itt bemutatni. Hogy vajjon jó-e? azt a szíves olvasó lesz hivatva megbirálni. A kísérletet azonban a saját tapasztalatom alapján mindenkinek ajánlhatom.

Én a vizslát a kukoriczában nem szoktam előre bocsátani. Ha a társas-vadászaton annyi vadász van együtt, hogy a kukoriczát jól átfoghatják, a vizsla majdnem felesleges. Igaz ugyan, hogy nyúl, fácán, fűrj igen könnyen elmaradhatnak, de viszont nem történik meg az, mint a miegy vizslámmal történt. A vizsla ugyanis állotta a nyulat, a nyúl közel volt hozzá s midőn az álló vizsla felé mentem, a nyúl kiugrott, szomszédom reá lő és 12-es söréttel nyúl helyett ebemet lőtte végig. Azóta nem engedem ebemet előre s azóta nem is puskázott végig senki a vizslámon.

Ha egyedül megyek a kukoriczába vadászni, ebemet előre nem engedem és mégis vadászom vele és pedig a következőképen:

Mindig megfigyelem a szél járását, s a szerint megyek a kukoriczán végig hol hosszába, hol keresztbe, de mindig arra figyelve, hogy félszelet kapjak. Ha a szél pl. hosszában fúj végig a kukoriczán, akkor az alsó végétől (a hova a szél fúj, az az alsó, a honnan fúj, az a felső) 100—150 lépésnyire keresztül megyek a kukoriczán, úgy hogy ebem mögöttem jön »vissza« kommandóra. Az eb, habár hátul van, mégis megérzi, hogy 50—60, esetleg még több lépésnyire van-e vad? Így keresztülmenve a kukoriczán, ismét vagy 100 lépésnyire feljebb kezdem s átmegyek ismét a kukoriczán. Ha van benne vad, azt ebem nagyon valószínű, hogy meg fogja szimatolni. Ha észreveszem, hogy ebem nincsen mellettem, hanem szél alá húz, bizonyosan ott van a vad s akkor csak az előmenetelre biztatom, míg reá nem jövök a vadra.

Ha a szél nem hosszában, hanem keresztben fúj a kukoriczán végig, és ha a kukoricza nem széles, akkor elég, ha szél alóli oldalán végigmegyünk rajta. Ha széle-

sebb, az esetben a közepén megyünk végig és a másik, illetve a szél alóli oldalon vadászunk vissza. Ilyen módon ebünk mindig félszelet kap. Ha így vadászunk, az eb már nagy távolságról vesz szimatot, s annyiival inkább vehet is, mert lépésben megy és így sokkal több ideje van a szimatot felvenni, ha bármily csekély is, mint ha galoppban menne.

A vízben való vadászat épen úgy megy mint szárazon, de arra mindig ügyeljünk, hogy mily évszakban küldjük ebünket a vízbe. Ha nagyon hideg van, ebeinket tönkretethetnénk. A vizslát a vízi-vadászat teszi tönkre a leghamarább. A hideg víz orrát, valamint más testrészeit is igen erősen megtámadja. És bármilyen szép is a sárszalonkákra és kacsákra való vadászat, ha valaki ebét nagyon meg akarja becsülni, bizony sokat ne kacsázzon, mert a kacsázás nélkül még egyszer annyi ideig bírja ki a vizsla. A jó és szép öreg kutyának pedig nincsen párja! Sárszalonkázni, ahol az sok van, vizsla nélkül is lehet. Jó kutyára szert tenni pedig nem mindig lehet; becsüljük meg tehát a jó vizslát és ne rontsuk el a vízi vadászattal, a mire tulajdonképen hivatva sincs.

A ki a vizslát nem maga tanítja, hanem mástól veszi, megtudván a használt vezényszavakat, igyekezzék a dresszurát újból keresztülvinni. Hogy pedig az eb az új tulajdonoshoz szokjék, nem elég annak csupán kedvezni, őt etetgetni, simogatni kell, hogy megismerje az eb új gazdáját is, s az másképen nem megy, mint átvenni vele a dresszurát. Ez egy hét alatt megvan, és ha az eb úgy van tanítva, mint ahogy azt fentebb leírtam, bárki is hamar magához szoktathatja.

Tavaszi gyakorlat czélszerű.

Bármilyen jó is legyen ebünk, nemcsak jó, de majdnem nélkülözhetetlen, hogy a téli nagy pihenés után őt mindjárt a fakadó tavaszkor kivigyük. Ezt úgy az egészsége, mint a tanulmánya is megkívánja. A szegény állat őt hónapon át úgyszólván semmit sem tett, mozgást is alig végezett, így tehát kettős okból is igen ajánlatos az ebet tavaszkor kivinni.

Czélszerű már márcziusban megkezdeni a kirándulásokat. Bárki is szakíthat magának annyi időt, hogy a délután folyamában ebét vezetékre véve, szépen gyalogosan kísétáljon a városból, s ha lehetséges, olyan helyre menjen, ahol páros foglyokat vél találhatni. (Vadászfegyvert egészen felesleges kivinni.) Kiérve, a bevezetést épen úgy, mint azt fentebb elmondottuk, újból átvesszük; a lefektetéseket úgy füttyre, mint karemelésre a legpontosabban végeztetjük. Jó, ha pisztolyt viszünk ki magunkkal és a lövésre való fektetést is gyakoroltatjuk. Ha az eb a vadat megállja, épen úgy járunk el, a mint azt már fentebb elmondottuk. Az ebet most is megdicsérjük, a leírt módon a vadat most is magunk verjük ki, és megkívánjuk, hogy az eb a vad mozdulására pontosan hasaljon. Igyekezzünk ebünket ebbe oly tökéletesen bevezetni, hogy a vad kitörésénél minden kommandó nélkül végezze a lefekvést.

Ebünket kora tavasztól kezdve így kell gyakorolnunk, és a szalonkák megjöttével, a mit télen át elfelejtett, ismét helyrepótolhatja és így a szalonkákra már egészen bátran használhatjuk. A szalonkákra való vadászat a vizslával hogy történik s azt én hogyan szoktam gyakorolni, a következőképen adom elő:

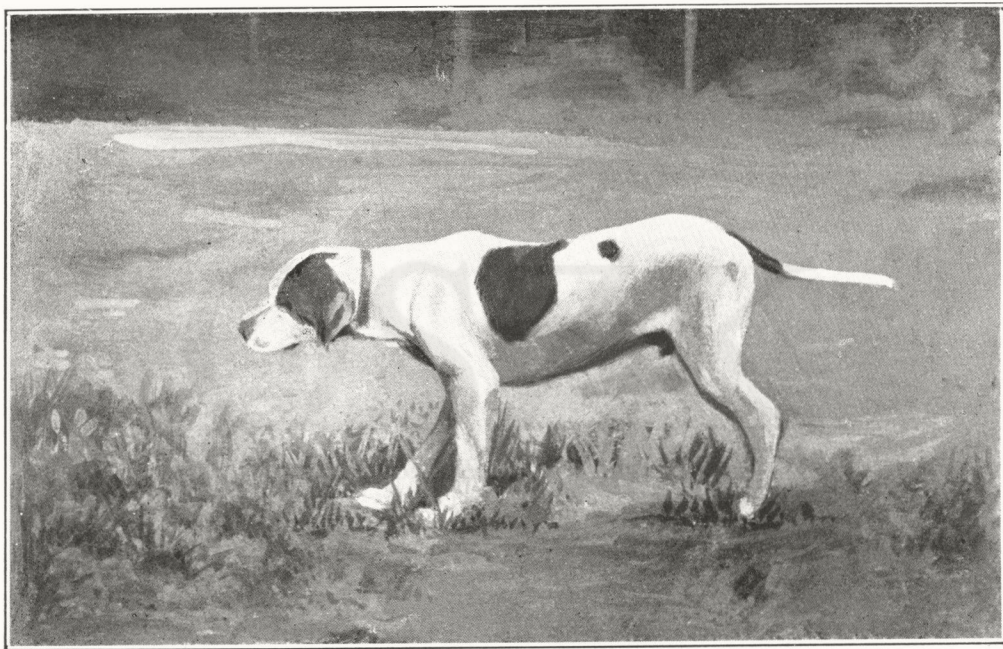
A gyorsan és messze kereső kutya az erdőben és cserjékben nem használható. Az ilyen helyen, ha messze van, nem láthatjuk: áll-e? jelez-e? s így nem vehetjük hasznát. Igyekezünk tehát az ebet nemcsak a hosszú, de a rövid keresésben is tökéletesíteni. Hogy a rövid keresésre való szoktatás miképen történik, azt már fentebb előadtuk. A lassú keresésre való tanításhoz nem szükséges sem kolonc, sem nyereg vagy hám stb., mint azt némelyek ajánlják. Az általam ismertetett módszer szerint meg lehet az ebet arra tanítani, sőt ha akarjuk, igen röviden fog keresni. Ha valaki a túlrövid keresésnek a híve, nem ér cél, mert valamint az eb túlkiszaladása káros hiba, úgy semmivel sem jobb a túlrövid keresés. Egyik olyan hiba, mint a másik. Ha az eb nagyon röviden keres, nincs rá szükség, mert ez esetben tulajdonképen maga a vadász keres és az ilyen eb $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{7}$ részszel kevesebb területet keres ki mint a gyorsabb eb. Azért tehát szigorúan kívánjuk meg ebünköt úgy a rövidebb, mint a hosszabb keresést.

A rövidebb keresésnek bokros, cserjés helyen, esetleg kukoriczában is hasznát vesszük, míg a hosszabb keresés igen előnyös a sima területen, a hol is, ha ebünk gyors, majdnem $\frac{1}{10}$ -ed részszel kevesebbet járunk mint amúgy. Ha erdei szalonkát vizslával kerestetünk, úgy mint minden más vadászatnál, itt is igen ügyeljünk a szél járására. Sokan szalonkázás közben az eb nyakára csörgős csengőt szoktak kötni, hogy a csengő elnémulásából az eb állására következtethessenek. Én az ilyen csengőket soha sem használtam, de lehetséges, hogy jó szolgálatot tesznek. E segédeszközöket azonban elhagyhatjuk, ha az eb röviden is keres. Ha a terület annyira bokros, hogy az ebet messze nem eresztethetjük, legcél-

szerűbb, ha ebünk hátul megy, épen úgy mint a kukoriczában. Ha az ebnek jó orra van, jó széllel mindig sikerrel lehet szalonkázni.

Ha ebünk megállotta a szalonkát, hozzá megyünk és előre biztatjuk mindaddig, míg szilárdan meg nem áll, hogy már a biztatás daczára sem ide, sem oda nem megy, csináljunk mi magunk egy kört, úgy hogy a szalonkát bekerítsük s álljunk ebünkkel egészen szemben, csak egy kevésbé gyakorlott vizslavadász körülbelül ki tudja magának számítani, hogy az ebe által állott szalonka hol van. Ha egészen szemben vagyunk ebünkkel, több mint valószínű, de bizonyos is, hogy az eb és közöttünk fekszik a szalonka. E helyzetünk által a szél útját, mely az eb orrába vitte a szimatot, némileg elállottuk, így tehát a légáram megbomlik, rendetlenül vagy sehogy sem jut az eb orrába a szimat. Kevés biztatásra, pl. nyelvcsettentésre ebünk bizonyosan előre fog törni, keresendő az elveszett szimatot, melyet saját kigőzölgésünk is némileg megzavart, s így valószínű, hogy az eb, ha nem is egészen reá, de igen közel megy a szalonkához, mely mozdulata által, bár nem szándékosan, de mégis kiveri. A kritikus helyzetbe jutott szalonka vagy a szél alá repül és ott talál bennünket, vagy pedig jobbra vagy balra vágódik, de minden esetre felrebbenésekor meg van zavarva, s így e zavarát javunkra használhatjuk. A szalonka ilyen helyzetben nem esellenhet el olyan könnyen, mint azt a különben rendes viszonyok között tenni szokta. Minden vadász tapasztalhatta, hogy ha szalonkára szél alá megy vadászni, úgy a sár-, mint az erdei szalonka sokkal hamarabb rebben ki, mint ha szél alól keresi.

Ha egy kis szél van, minden szalonka fejjel a szél felé van fordulva, és arra minden körülmények között

LYON,
telivér pointer kan, I. díjnyerő.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

szívesebben is repül. Így tehát ha a szalonka az említett módon vizslánk és közénk jutott, majdnem minden esetben velünk szemközt van, s arra is kívánna felrebenni, de meglátva bennünket, a felrepülésnél zavarba jön, most azonban a fődolog az, hogy mi ne jöjjünk zavarba! A bekerítésnél nem kell nagyon félnünk, hogy míg a szalonkához ériünk, akkorra ott hágy bennünket, mert csendes időben e madár félénk, és nagyon későn szoktak felkelni. Tapasztaltam, hogy az imént leírt módon a telivér vizslával szép sikerrel lehet szalonkára is vadászni.

Ugy a fenti, mint minden más methodust megdönt Török Gyula barátom »Lady«-je Piqu. egyhasi nővére; ez a leggyorsabb kutyák egyike, tulajdonosa szabad határt enged keresésének, úgy cserjésben, mint kukoriczában; a szalonkázásnál hihetetlen messzeségre megy, gazdája sohasem tudja hol jár, Gyula barátom vállra függesztett fegyverrel az úton sétál, Lady-je pedig tőle 5—600 lépésnyire, ki tudná hol? ha Lady 5—6 percz múlva nem jön ki az útra, akkor gazdája előveszi sípját, belefúj egyszer-kétszer. Lady a hívó füttyre előjön, és gazdáját elvezeti azon helyre, a hol a szalonkát állotta, Gyula barátom néha meglövi, néha nem, de ha meg nem lötte először, meglövi második vagy harmadik állásra, és Lady annyi szalonkát juttat gazdája aggatékára, mint a meny-nyit 8—10 vadász szokott összeszedni.

Örvendek az én jó vadászczimborám évenkénti jó multságának azért is, mert Lady-je a legelrontottabb eb volt, s 3 heti idomításom után úgy Morva- mint Poroszországból a II. díjakat hoztam el Lady-jével.

Az elrontott vizslának hibái és a hibák helyreigazítása.

Majdnem minden vadásznak megvan az a szerencséje, hogy vagy egy elrontott ebet kap ajándékba, vagy hogy azzal megkínálják. Az így megajándékozott azt gondolja magában: miért fogadjam el a rossz ebet? Hisz az ördög sem veszi hasznát! Nyúl után fut, a lövést megugorja, sőt a foglyot, fürjet is kergeti! Szóra nem hajt, akár csak a falnak beszélnek! Szóval, megleszünk ajándékozva egy rendkívül elrontott ebbel, melyre rámondjuk, hogy no ebből a herkópáter csinál kutyát! Azt a dresseurt szeretném látni, a ki még abból vadászkutyát csinál! Inkább arra gondolunk, hogy agyonlövetjük. A hasznavehetetlen nyargonez ne egye a kenyeret hiába, hisz ebből úgy sem lesz semmi!

Azonban nem jó a dolgot elhirtelenkedni! Jó mindent megpróbálni és meglehet, hogy csak olyan tulajdonosa volt az ebnek, a ki maga sem értett a vizsláshoz s inkább volt pecsenye-, mint rendes vadász. Az ilyen vadászoknak keze alatt pedig a legkitünőbb vizsla is elromlik.

Nem tartom itt feleslegesnek megjegyezni, hogy rossz vizslája rendszeren a rossz vadásznak szokott lenni. Meg kell azonban érteni, hogy szerintem nem az a jó vadász, a ki jól lő, mert az ilyen csak jó lövő!

Itt röviden csak annyit említek meg, hogy az olyan vadász, a ki kapzsi, a ki túlságosan irigy, annak lehetetlen hogy jó kutyája legyen. Az ilyen vadász irigy vadász ugyan, de nem jó. Az ilyen vadász minden vadat össze szeretne lőni, aggatékon hordani, de jó kutyája sohasem lesz, mert az sohasem gondol magára, sem társára, annál kevésbé vizslájára. Az ilyen vadászok szokták a legtöbb szerencsétlenséget okozni, mert összes gondolatuk tisztán csak az előttük fölrebbenő vadon van; sem istent, sem embert nem ismernek ilyenkor! A felrebbenő vadra vaktában lőnek. Természetesen az ilyen kapzsi pecsenye-vadász nem élvezi kutyája jóságát, szép állását, szép magaviseletét. Hiszen ő nem is sportból, hanem csak azért vizslázik, hogy mentől több pecsenyét szolgáltatson majd az eb is a tarisznyába!

Minden vadász örül, ha sok vadat lő, de azért a correct vadásznak első sorban a sport van a szeme előtt. Miután pedig a vizsla vezetése majdnem egy külön neme a vadász-sportnak, minden esetre igyekezzünk azon is, hogy ebünk tökéletes legyen.

Az igazi vizslabarát inkább hagyja a vadat elmenni, mintsem hogy rossz vizslája legyen. Az ilyen vadász az igazi vizslász! Az ilyen vadászt örömmel látja mindenki, bármely vadász-társaság, mert tudja, hogy rendes vadász-szal van dolga.

Ne érezzék sértve magukat azok, a kiknek rossz kutyájuk van, de itt írásban adom, hogy bizony nagyon kevésre becsülik az olyan vadászt, a ki rossz vizslájával a vadászatoknál másoknak alkalmatlankodik, és legyen minden ilyen vadász meggyőződve, hogy bár szembe vele kedves, előzékeny is az egész társaság, mert talán az illetőnek különös egyéni állása, rangja s tulajdonsága van,

mégis nem fordulhat meg egyetlen oly vadászaton sem, a hol a háta megett legalább 100-szor el ne mondanák, hogy: vitt volna el az ördög kutyástól együtt!

A vizslázót különben már a kutyájáról meg lehet bírálni. Azok, a kik a jó kutyát szeretik s jó kutyával vadásznak is, mindenki előtt kedvesebbek is. Jó kutyát bajos keríteni és különösen úgy, a hogy nálunk szeretik a vizslát keríteni!

Igazán jó kutyát vagy professzionátus dresseurtól, vagy olyan egyéntől lehet csak venni, a ki a vizslaidomítást külön sportnak tekinti, s különös előszeretettel, fáradságot nem ismerve, idomítja a vizslákat! Ez utóbbiaktól, nézetem szerint, minden esetre sokkal jobb vizslát venni, mert az ilyen mester tisztán sportból foglalkozik az idomítással. Az ilyen mesterben jobban is meg lehet bízni mint a professzionátus mesterben, a ki a vizsla idomítását kenyérkeresetből űzi s csak felületesen idomít, hogy mentől hamarabb elkészüljön az ebbel. Mindazonáltal van oly becsületes dresseur is, a ki jó hírnevét nem akarja egy rongy dög eladásával beszennyezni! Ilyen jeles mesterrel mi is rendelkezünk, ha jó ebet akarunk, csak hozzá kell fordulnunk. Van nagyon természetesen viszont olyan sportsman is, a ki sem a sport-becsületre, sem másra nem sokat ad s csak hogy megszabaduljon rongy dögétől, agyba-főbe dicséri s a vevő aztán keserűen csalódik.

Mindezekből az tűnik ki, hogy még ha drága pénz akarunk is jó ebet venni, az sem sikerül mindig, de ha, mint említém, bár formára gyönyörű, de vadászatra agyonidomított és elrontott ebet kapnánk, ne mondjunk le róla mindjárt, hanem járjunk el vele úgy, a mint azt a következőkben előadom.

Az alábbi előadandó módszerrel már nem egy rossz, de igen szép vizslát idomítottam.

Az ebeknél a hibák többnyire nem egyedül szoktak jelentkezni. A magyar példabeszéd azt tartja: »A ki egyre jó, az másra is jó, a ki egyben rossz, az másban is rossz.« Ez utóbbi tételt átvihetjük az ebekre is. A melyik eb egyben rossz, az másban is rossz!

Az ebek hibái a következők lehetnek:

1. *Rossz orr.*
2. *Szófogadatlanság.*
3. *Figyelmetlenség.*
4. *A vad üzése.*
5. *Lövésre való beugrás.*
6. *Nagyothallás.*
7. *Nem apportírozás és kommandó nélkül való apportírozás.*
8. *Féltékenység, lövéstől való félelem.*
9. *Rossz keresés.*
10. *A vad jelzése, de meg nem állása, végre:*
11. *A vad szándékos kiverése.*

1. *Rossz orra* lehet az ebnek, mert beteg és mert néha már szaglász hiányával jöhetett világra. Külerőszak, néha egy erős meghűlés következtében vesztheti el az orrát. A sok vízi vadászat szintén meggyengíti az eb finom szaglász képességét, végleg azonban ettől el nem veszíti. Az úgyszólván gazdátlan eb, mely köcsi után futkos, bár kitűnő orra lehet, de míg a sárral betapasztott takhártyák meg nem tisztulnak, addig szaglós szervei nem működhetnek jól. Van eb, mely szaglós szervezetét egy időre tönkre tette s az alatt az idő alatt absolute nem képes szimatot érezni. Az ilyen baj lehet időszerű, s azért az ebet, ha tényleg mutatkozik

is rajta az orrhiány, nem kell mindjárt elítélni, próbálgatni kell vele többször a vadásztatást, és néha rövid idő alatt a szaglását ismét visszanyeri. Megtörténhetik az is, hogy, mert az eb fiatal és még nincsen tisztában a vad szimatjának felfogásával, semmi szimatot sem véve fel, mintegy vakon belemegy a fogolycsapatba, és mi kimondjuk reá, hogy nincsen orra! Pedig ha türelmesek vagyunk s egy hétig, ha kell, két-három hétig is próbálgatjuk, végre az eb rájön a szimat mibenlétére és magától is megtanulja, hogy ha olyan szag, mint az esetleg lelőtt fogoly szaga, az orrába ütődik, az a fogoly szimatja, és tapasztalni fogjuk, hogy ebünk egyszerre megváltozik és pompásan áll jó messzről. Ennek a magyarázata az, hogy az eb megismerkedett a vad szimatjával, holott azt ezelőtt nem ismerte.

Minden esetre jó az ilyen ebnek, a melyről még bizonyosan nem tudjuk, hogy vajjon tényleg orrbaja van-e, teljes szabadságot adni, mert megeshetik, hogy a folytonos kommandirozás folytán ebünket vagy elhívjuk a vad szimatjától, vagy a sok felesleges szólongatás folytán zavarba hozzuk s így aztán nem képes correcte dolgozni, s rossz viselkedésének okát tévesen az orrban keresjük, holott a hiba valószínűleg a vezetőben van. Nem kell tehát munkája közben az ebet zavarni; hagyni kell, hogy kénye-kedve szerint menjen, nagyon természetesen, hogy csak olyan messzire, a míg a lefektető fütyöt meghallhatja.

Ha a nem zavart keresés közben verne ki vadat, fektessük le a síppal s azon legyünk, hogy a vad kitörésnél az eb rögtön feküdjék. Ezt megpróbálhatjuk egy, esetleg két hétig is. Ha mind ez időn keresztül nem állaná meg a vadat, vagyis nem érezné meg a szimatot,

az orra van elromolva! De ha ebem kedves volt, várok vele még 1—2 hetet; ha ekkor is csak olyan mint volt, akkor várok a jövő tavaszig, s ha akkor sem érezné meg a vad szimatját, bizonyos, hogy szaglószerve hibás; s ezen segíteni teljes lehetetlen!

Ha ebünk a lelőtt vadat nem találná meg, nem kell az ebre mindjárt kedvezőtlen ítéletet mondani! A lelőtt vad, ha ki van hülve, már nem ad oly erős szimatot mint az élő, de meg a jó apporteurök csak azok az ebek, a melyek lent keresnek. Ezek a lelőtt vad mellett elmenve, annak szagát könnyen orrukba veszik, de aztán az ilyen ebek nem hordván fenn az orrukat, nem is találják meg oly könnyen az élő vadat. Ha tehát ebünk magasan keres, mindjárt az első, második mezőnyben nem lehet tőle kívánni, hogy az élő vadra fent, a lelőtt vadra pedig lent keressen, mert természetében fekszik, hogy orrát magasan tartsa. Csak a gyakorlat mellett és a lelőtt vadnak kerestetésénél folyton lefelé mutatva, fogja az eb megtanulni, hogy a lelőtt vadat már nem fent, de lent kell keresnie.

Az eb számára jó foglyot vagy más vadat löni, hogy annak szagával megismerkedjék, mert, ha szagol-gatja, bolházza stb., megismerkedik vele. Dicsérgessük meg ilyenkor s tegyünk egy újabb próbát a vadkeresésben és valószínű, hogy, ha az orra nincsen elromolva, miután a lelőtt foglyokat és azok szagát már megismerte, az élőket is örömet szimatolja.

Ebünket csak akkor lehet teljesen rossz orrunak mondani, ha már hosszabb próbák után arról győződünk meg, hogy még a második idényben sem jött meg a szaglása.

2. *Szófogadatlanság.* Az általam leírt módon taní-

tott ebnél, mihelyt a dresszura be van fejezve, a szófogadatlan-ság ki van zárva. Ha azonban egy olyan ebet kapnánk, mely szófogadatlan és volt tulajdonosa éppen e miatt nem tudott vele vadászni, ne próbáljuk addig kivinni, míg az ebbel a következőket át nem vettük s vele jól be nem gyakoroltuk.

Az ebet, a mint birtokunkba jön, azonnal zárjuk el olyan helyre, a hol vele rajtunk kívül nem foglalkozhatik senki. Az eb folytonosan magányos czellájában van; ott ő friss vizen kívül egyebet nem kap s onnan csak mi eresztjük ki akkor, a mikor vele foglalkozni akarunk, vagy a mikor meg akarjuk etetni. Az eb ily módon mindenkitől elszigetelve lévén, igen rövid idő alatt meg fog velünk ismerkedni s mindig örömének ad mindenféléképen kifejezést, ha bennünket meglát s néhány nap mulva már lépésünket is meg fogja ismerni.

Igen czélszerű, ha a börtöne felé való közeledéskor az általunk s nem a volt tulajdonos által alkalmazott fütyöt hallatjuk. Ezt a fütyöt egy-két nap alatt meg fogja ismerni, s mindig mintegy megmentő fütyynek fogja azt tartani.

Az ebnek rendszeren magunk adjunk enni s minden etetés előtt kezdetét veszi a dresszura, melynél éppen úgy járunk el vele, mint a kölyök etetésénél; nem engedjük az ebet addig enni, míg kívánságunkat: a fekvést, pontosan és kommandóra nem teljesítette. Ha nem akarná teljesíteni, lenyomjuk, és ha még úgyis erőszakoskodnék, visszavisszük börtönébe s $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ óra mulva ismét elővesszük s a próbát ismétjük.

Ha az eb megadta magát és szépen lefeküdt, simít-suk meg és szabadítsuk fel az evésre. Ez így történjék minden nap. Az ebnek mindig csak annyit adunk enni,

hogy egy-két óra múlva, ha ismét megkínáljuk az eledellel, azt szívesen fogadja.

A fektetést kommandóra mindaddig gyakoroljuk, míg abban nem tökéletes, s azt a leggyorsabban nem csinálja. Ha a fekvést egész precizitással végezi, akkor a kommandóhoz egyúttal a karunkat is fellökjük; később a fekvést csak karunkkal dirigáljuk, ha erre is correcte fekszik, elővesszük a lefektető sípot és minden alkalommal, ha fektetni kívánjuk, előbb karunkat lökjük fel s egyidejűleg fűjünk bele a sípba. Rövid idő múlva tudni fogja, hogy sípszóra is feküdni kell.

Ha a lefektetés tökéletesen megy, vezetéken sétáltatjuk egy egész héten át, naponta többször. Sétálás közben azonban minden 2—3 perczben használjuk a comandót, akár füttytel, akár szóval s mindannyiszor, a hányszor levágta magát, lehajlunk hozzá és helyes magaviseleteért dicsérjük meg. Ha mindezek tökéletesen mennek, kivisszük vad nélküli helyre, mint azt fentebb mondtunk, lefektetjük, aztán megsimogatjuk s intünk neki, hogy menjen előre. Ha 5—6 lépést ment, reá kiáltunk: »dropp«, »feküdj« stb. Miután a közelség folytán még kézben van, bizonyosan le fog feküdni. Lefekvéskor hozzá megyünk, megdicsérjük s újabban keresésre indítjuk. Most távolabbra eresztjük, ha 50—60 lépésnyire van, a hívó füttyüt hallatjuk, de mielőtt ezt tennénk, lefekszünk a földre s lehetőleg földött helyre, a hol nem fog bennünket könnyen megtalálhatni; ha nem nézne vissza a füttyre, a hívó hangot még egyszer hallatjuk és folytonosan vigyázunk, fel-fel nézegetve, vajjon keres-e már bennünket, s ha rossz irányban keresne, még füttyülünk neki és ha megtalált bennünket, dicsérjük meg. A fektetést, hívást ily módon többször gyakorolva, ha vad nélküli területen

is szófogadó lett az eb, kivihetjük vadás helyre, de mindig fegyver nélkül. Ilyen gyakorlatra legjobb a tavaszi idő, ámbár a nyár és az ősz is jó, de ha tavasszal végezzük mindezeket, őszre már javított ebünk van.

Ezen módszerrel egy teljesen elrontott settert javítottam meg, mely előbb P. grófnál, később V. úrnál volt. Három éves koráig nem tudom, hogy vadásztak vele és hogy milyen dresszurát adtak neki.

Utóbbi időkben V. úrnál az agarak között járt vadászni és határt nem ismert örült nyargalásában. A mikor a kezeim közé jött, akkor az ülésen kívül egyebet nem tudott. Kíváncsi voltam, vajjon hogy keres kint és micsoda hibái lehetnek?

Egy szép délelőtt kivittem vezetéken minden előleges dresszura nélkül. A szegény állat alig tudott vezetéken járni, de mégis valahogy sikerült kivezetnem. A mint meglátta a szabad mezőt, sírt örömeiben. Leeresztettem a vezetékről. Pompás angol stilben keresni kezdett s míg csak 100 lépésnyire ment, gyönyörködhettem benne: ekkor azonban óhajtottam volna, hogy jobbra vagy balra forduljon s egy erős fütytyel akartam tudtára adni óhajomat. Fütyültem egyszer, kétszer s az ég tudja hányszor, mintha csak be lett volna dugva a füle, még csak vissza sem fordult. Már 400 lépésnyire lehetett, midőn belevette magát a nagy kukoriczába, de mindez oly gyorsan történt, hogy a legsebesebb paripa mindezt gyorsabban nem végezhetne volna. Én csak agártól láttam ilyen iramot! Nem tudtam elképzelni, hogy mi lesz ennek a következménye? Azt láttam, hogy egy rettenetesen elrontott ebet küldtek nekem ajándékba s valószínűleg azért, mert volt tulajdonosai restelték föbe üttetni vagy agyonlövetni. Meg voltam győződve, hogy a settert soha sem

fogom viszontlátni, — és sajnáltam a szép új szijat, a melyet nyakára kötöttem volt.

Gondolkozva a szegény setter sorsa felől, leültem a kukoricza szélén, az út mellett levő árok-partra. Ebbe a kukoriczába iramodott be az én új jószágom, — de hogy megkaphassam, arról már lemondtam! Egyszerre kitünő csaholást hallottam! A csaholó hajtó eb felém közeledett! Hirtelen felugrottam ülő helyzetemből s figyeltem.

A nyúl kis idő múlva tőlem mintegy 40 lépésnyire kiugrik a kukoriczából, átveti magát az árkon s beleszalad az út másik oldalán levő kukoriczába. Én nagy gyorsasággal a helyre szaladok, a hol a nyúl az árkon keresztül ugrott, és alig volt annyi időm, hogy az árokba vessem magamat, mire nagy csaholva egy kutya, az én setterem jött, nyakán a szép új szijjal! A mint a kukoriczából a nyúl nyomon pompásan kijött, mellettem kellett volna elszaladnia, ezen szándékát azonban nem vihette ki, mert elkaptam az első lábait s az ebet magamhoz rántottam le az árokba, s hogy megemlékezzék, még meg is traktáltam, persze korbáccsal!

Ha akkor véletlenül nem sikerül elfognom, talán még most is szaladna valahol! Vezetékre füztem, haza vittem s a fentebb előadott mód szerint jártam el vele, — s elmondhatom, hogy ez volt eddigi kutyáim között egyike a legjobbaknak és határozottan a legkedvesebb. Erre a kutyámra mondta Burg Dénes jó vadászczimborám, a ki folytonosan mészároskutyákkal vadásztatott s »fináncz«-nak stb. nevezte őket, és a fajvizslákat ki nem állhatta s velem e miatt folytonosan hadi lábon állott: »No, pajtás, az istenejét neki, aszondom: e mán akár török, akár muszka, akár nímet kutya, hanem még ilyent nem láttam!!«

Vadászgattunk ugyanis J. J. barátunknál kacsára, s az ő, Burg Dénes oldalán lelövött kacsákat nem tudták a kutyák kihozni a nádtorzsos tóból, s midőn a lelövés után 1 órával odamentem, felszólított Burg Dénes, hogy nézzük hát azt a híres anglius kutyát, s a mikor a legnagyobb gyorsasággal hozza elő Rickem a 4—5 kacsát, akkor fakadt ki ily dicséretben.

Úgy nyúlra, mint minden más vadra kitünő volt Rick, s a félegyháziak is mint kedves jó vadászebet ismerték, most azonban szegény jó okos Rick már egy jobb vadászterületen vadászgat. Kovách úrnál kimult.

3. *Figyelmetlenség.* Figyelmetlenségnek nevezem a vizslánál azt, ha a vizsla a területre kivetetvén, ott őt a tulajdonosa elereszti s attól a perctől kezdve úgyszólván semmibe sem veszi gazdáját, a maga kedve szerint vadászik, soha hátra nem néz, hanem keres ész nélkül össze-vissza; ha tulajdonosa fütytént, arra nem igen néz hátra, hanem ha azt hallja, hogy balról fütyülnek, balra megy, ha jobbról, akkor jobbra megy. A lefektető kommandóra ugyan még lefekszik, de az ilyen figyelmetlen eb már-már azon az úton van, hogy ezt a szolgálatot is felmondja! Ha pedig már egyszer ezt is megtette, akkor tökéletesen vége egyszer s mindenkorra. Léván tehát a figyelmetlenség a hibák legkárosabb és leggonoszabbik fajtájából való, vigyázzunk ebünkre, nehogy beleessék e hibába. Az eb legtöbb esetben azon okból lesz figyelmetlen, mert tulajdonosa túlsokat foglalkozik vele; folytonosan szólongatja, kommandiroztatja; hol lefekteti, hol jobbra, hol balra keresteteti, s az ebet az ő saját ösztöne szerint soha sem hagyja keresni.

A nagy temperamentummal bíró ebet sík helyen is mindig röviden kívánja kerestetni, s ezt az eb nagyon

természetesen megunja; óhajt a szűk korlátok közül menekülni — s ha egyszer ezt megtette, azon félelmében, hogy az ő örökösen csevegő gazdája hatalmába fog ismét jutni, — inkább soha sem néz vissza, mert a távollból nem hallhatja a folytonos beszédet, s így reá fog szokni a túlságosan messze való keresésre. Így aztán a figyelmetlen ebből nemsokára appeljét teljesen elveszített eb lesz. Nem mondom azt, hogy ebünkkel folyton telefon segítségével beszélgessünk, hogy tehát oly távol legyünk egymástól, mint Makó Jeruzsálemtől, hanem a mellett, hogy ebünket röviden kerestetjük, értve a rövidség alatt legalább 20—25 lépést, a mellett engedjünk neki szabad teret is, hogy jól kinyulhasson, úgy persze tüzét is hamarabb kiadja és nyugodtabban fog keresni.

Ha absolute nem foglalkozunk ebünkkel és egészen magára hagyjuk, hogy keressen, úgy, a hogy akar, ez sem jó, bár sokkal jobb, hasonlíthatatlanul jobb, mint az örökös fektetés, visszahívás, itt keress, ott keress stb. — Néha jó ebünket arra is figyelmeztetni, hogy itt vagyunk, vagy ott vagyunk; ha mindig messze menne, jó lefektetni és néha, de csak néha, vissza is hívni, és ekkor megdicsérni, a keresésre tovább küldeni.

Ha a terület nagyon is olyan, hogy ebünk könnyen elmaradhatna, vissza kell tartani, hogy hátul maradjon — de ez esetben aztán soha se menjen addig előre, míg arra neki szabadságot nem adunk! Ha tizszer próbálna engedelem nélkül előre menni, tizszer, ha százszor, hát százszor parancsoljuk vissza! Mindaddig tehát, míg az előremenetelre szabadságot nem adunk neki, előre mennie nem szabad. Ha tehát ebünket magára hagyjuk, ez figyelmenlenségre fog szokni, s ha azt látja, hogy ura úgy sem sokat törődik vele, előbb figyelmetlen, később

más hibákkal is tele lesz! Ha ebünk esetleg ilyen hibába esnék, azaz ha a maga szakállára dolgoznék, reánk nem figyelne, ennek egyszerű javítási módja a következő:

Vigyük ki ebünket vad nélküli területre és fegyver nélkül.

Ha ebet akarunk tanítani, akkor fegyvert soha sem jó magunkkal vinni, nehogy elragadtassuk magunkat a vadászszenvedély által, mert ez esetben ebünkre bizony csak nagyon csekély figyelmet fogunk fordítani, s hagyjuk, hogy no még most egy kissé hibásan viselheti magát, csak lőhessünk valamit. A fegyveres tanítás tehát elvetendő rossz szokás.

Kiérve a területre, mindig szabályos vezetés és lefektetés mellett, ha a fekvést végezte, felszabadítjuk és a keresésre indulunk vele. Ebünket előre bocsátjuk, ha ez kiszaladt s jó távol kereskedik, a hívó fütytyel egypárt fütytyentünk, ha erre meg nem fordulna, feküdjünk le magunk s várjuk az eredményt. Úgy járunk el, mint a bevezetésnél ezt már leírtam.

Rövid idő múlva tapasztalni fogjuk, hogy ebünk nagyon kezd figyelmes lenni, a fütytyre hűségesen hátra-nézeget s igyekszik bennünket messze el nem hagyni, de ha az első fütytyre nem figyelne, vissza nem fordulna, feküdjünk le mindannyiszor, a hányszor a figyelmetlenséget tapasztaljuk, s ha egyszer így ismét megjavítottuk, igyekezzünk őt helyesen vezetni. Arra kell vigyáznunk, hogy sem a közönnyel, sem pedig a túlságos foglalkozással, — különösen a sok beszéddel a megjavult ebet újra el ne rontsuk!

4. *A vad üzése.* Sajnosan tapasztaljuk, hogy vadászaink 90°/_o-a olyan vizslával vadászik, a melyik a vadat nemcsak hogy megugorja, de azt üzi is! Már a megug-

rás is igen nagy hiba, mert a vadüzésnek az iskolája! Ha ebünk a vadat megugorja, pl. az előtte levő fogoly-csapatba beugrik, megtörténhetik nem egyszer az, hogy mire hozzá érünk, kedves vizslánk már beugrott a csapatba, azt felverte és mi nem löhetünk egyet sem a különben biztos vadból! Lesznek persze olyanok, a kik erre azt mondják: »igen, de én a vizslámat nem engedem ki a lőtávoból és csak 8—10 lépésnyire bocsátom!« Az ilyen vadászoknak persze hogy ilyen beugró eb való! Hiszen tulajdonképen ők keresnek és nem az ebük! Az eb éppen csak arra való, hogy a rejtőző vadat kiverje. De a káros következménye ennek az, hogy a répába, krumplibá és más e fajta helyeken sütkérező foglyokat egyszerre verjük föl s legföljebb még duplázhatunk; míg hogy ha nagy zajjal nem veretnek fel, csak 4—5 repül fel egyszerre, bátran tölthetünk s löhetünk újra, sőt néha háromszor is.

Ha tehát ebünk minden felrebbenésnél lehasal, lövésre újra hasal, persze hogy nem ver ki egyet sem, de a lövés után a fekvésből fölemelkedik s állja tovább az ott maradottakat s így egy kis szerencsével, ha a lövő jó, 6 darabbal is beszámolhat hat lövése után, — míg ha az eb beugrik, nagy ritkaság, hogy fel ne rebbenjen az egész falka, még akkor is, ha a foglyok fürdés közben szójjal vannak szóródva, s így a vadász mindössze csak két lövést tehet! S ez csak két lövés! Aztán ha pl. fácánokra akadunk (persze a hol van), úgy ősz felé, a mikor a fácán örömet sütkérezik a napos helyeken, ha ebünk nem ugrik be, nem szép dolog az, ha megállja a fácánt? Mi hozzá megyünk, az általunk tett zajra egy-két fácán felrebben, és esetleg mind a kettőt lelőjük. Szeretnők elhozatni a lelőtt vadat, de a helyett hogy

ebünk az apportért menne, felemelkedik fekvő helyéből és áll szilárdan arra a pontra, honnan a fáczánok kirebbentek! Kissé az eb felé megyünk, ismét kirebben egy fáczán, a melynek kirebbenésére ebünk ismét fekszik, — s ez így tart, a míg csak egy is van azon a helyen! Így aztán mindent össze is lehet szedni. Míg, ha ebünk beugrik, a kis helyecskén levő 4—5 fáczánt felzavarja, s az eredmény kevés, az élvezet rövid ideig tartó!

Vannak ebek, a melyek ilyen módon lettek folyton beugratva, de a vadat még sem űzik! Ez azonban igen ritka dolog, s úgy az eb, mint a vadász szigorának az érdeme! Kétségtelen, hogy a beugratás az abc-je a vad után való szaladásnak. Egyszerre mi sem tudtunk szaladni, előbb mi is csak állni tanultunk, és így megy ez a vizslánál is. Ha beugratjuk egyszer, az egy meg nem vigyázott perczben, a mikor észre sem vesszük, beugrik a nyúlra, az kiszökik vaczkából, s az eb megpróbálja egy kicsit utána menni! Előbb csak egy kicsit, később jobban-jobban, a míg azután végre a sörétezés következik!

A vad űzésnek még van egy jobb iskolája a beugrásnál, és ez nem más mint a meggondolatlan apportiroztatás! A ki pl. a vizslát nem tartja más célra mint arra, hogy az csak apportirozzon, nagyon természetes, hogy az, habár kitünően fog apportirozni, de a nyulat a végtetekig megugorja, úgy hogy ez ugrás után csak $\frac{1}{4}$ órával később lehet Hectorral és Caesarral beszélni. De ez persze mindegy, mégis ezek a legjobb kutyák! Persze ezek érnek a legtöbbet egészen a rézig — talán még azontúl is. De hát hogyan érnének a legtöbbet! Ha csak az egyik lába is van ellőve a nyúlnak, és ha mindjárt fél napi járó földet megy is utána az eb, de mégis el-

hozza! És megvan a *pecsenye* nyáron, még puska sem kell, hisz van az a két híres kutya, ha nyúl kell, az is lesz!

Beeresztjük őket a kukoriczába, és mire végig jönnek rajta, addig bizonyosan megnyomtak egy töklevél alá huzódott kis süldőcskét, a melynek keserves sirása örvendetesen jelenti, hogy a két kutya letette megint a vizsgát. Kacsa kell? Az a legkönnyebb! Hisz mind a két kutya kitünően érti ezt a mesterséget is, csak leülünk a sásas szélére, a két kutyát beeresztjük a vízbe s hozzák azok ész nélkül az anyányi kacsákat.

Ez aztán vadászat! Egy szem puskaport sem lobbantottunk el, mégis van kacsa is, nyúl is; h'ja, ezek a leghíresebb kutyák! Az is igaz aztán, hogy haza menve, elcsapódnak és majd a mészárszék előtt kapnak könyörületből valami romlott húst! No lám! Még ez is milyen kitünő dolog! Enniök sem kell adni, mégis megmaradnak; a milyen a gazda, olyan a kutyája is — és viszont. És szent Hubert! Ezek az urak még az ő híres vizslájukkal tisztességes vadászok közé is mernek menni! Hát biz ez ázsiai egy állapot!

Az ilyen és ehhez hasonló apportírozások okvetlen tönkre teszik az ebet!

Óvakodjunk vizsláinkkal nyulat apportíroztatni! A nyúl apportíroztatását soha semmi körülmények között meg ne próbáljuk. Vagy lőjük meg a nyulat úgy, hogy az meg se mozduljon, s aztán ne rösteljünk hozzá lehajolni, vagy ha meglőttük, de rosszul, figyeljük meg, melyik irányban tünt el. Tehetünk egy kört az ebbel a hely felé, a hol a sebzett nyulat feküdni véljük. Oda érve, a helyet jól kikeressük, s ha a nyúl elesett, ebünk azt ismét megtalálja, vagy ha még föl nem fordult, ismét

lőhetünk rá! Hanem egy-két nyúl elhozatalával ne tegyük örökre tönkre az értékes jó kutyánkat.

Ha azonban ebünk beleesett volna a vadüzés hibájába, vagy egy elrontott ebet kapnánk, és ha az eb megérdemli a fáradságot, a következő javítási módszerhez nyúljunk:

Ebünket a tanítás kezdetén zárjuk el magányos zárkába olyan helyre, hol senki sem szólhat hozzá, sem más eb társasága nem nyújt neki szórakozást, s mint a szófogadatlan ebet, úgy tanítsuk, s különösen igyekezzünk őt evéssel, esetleg koplaltatással tökéletesíteni a lefekvésben. Ha ezt tökéletesen tudja, vigyük vad nélküli helyre, természetesen mindig fegyver nélkül, tökéletesítsük itt is az előírt módon a lefekvésben. Ezt mindaddig próbáljuk vele, míg azt feltétlenül jól nem csinálja, úgy kommandóra, mint sípra, valamint a lövésre is. Ha mindezeket a legszabatosabban végzi, vihetjük vadás helyre, s ha olyan helyre visszük, a hol sok nyúl van, a nyúlról való leszoktatás nem is megy valami nagy fáradsággal. Bemelve a vadás területbe, ebünket lefektetjük és azután keresésre indítjuk. Ha ebünk áll, hozzá sietünk, de mielőtt hozzá érünk, már jóval előbb megfűjjük a sípot lefekvésre. Ha az eb nem is fekszik le mindjárt, mégis zavarba jön és nem mer beugrani. Hozzá közeledve, használjuk a kommandót s fektessük le. Ha még erre sem fekdőnk le, minden esetre nagy zavarában nem mer beugrani. Hozzálépünk, de még nem dicsérjük meg, hanem az ő bal oldalán előre huzódunk s folyton fenyegetjük, s úgy távozunk az általa jelzett hely felé. Ha a vad kitörne, kiáltunk rá »dropp« s karunkat is lökjük fel magasra. Ha az eb jól tudja a lefekvést, minden bizonynyal le fog fekdőni, s ekkor dicsérjük meg, szabadítsuk föl s ha

felszabadítás után nagyon nézné azt az irányt, a merre a nyúl futott, azonnal fektessük le. Ha már nyugodt, ismét felszabadítjuk, de *a nyúl fekvéséhez és a nyúl nyomára nem eresztjük!* Ha szeretne mégis arra menni, ismét fektetjük és fektetjük mindaddig, míg csendesen nem viseli magát. Ekkor megdicsérjük és egészen ellenkező irányban vezetjük *a vezetéken*.

A következő állásnál ismét így járunk el vele.

Ha megesszék azonban az, hogy az eb bármilyen jól és szabatosan teljesítené a vad nélküli helyen a fekvést, de a mint az első nyulat megállotta, a kiugrás után ő is elugranék, és sem síp, sem semmi vissza nem tarthatná, hogy ezt az üzést mégis megakadályozzuk, készítessünk egy jó széles nyakravalót és pedig úgy, hogy a nyakravaló két egymásra varrott bőr legyen, s az eb nyaka felé álló része jó hegyes szeggel legyen kirakva.

Minden szeg egy cm-nyire lehet egymástól, minden egyes szeg pedig 3, legfeljebb 4 milliméternyire álljon ki a bőrből. Ezen szöges bőr tetejére legyen jó erősen a másik keményebb bőr reá varrva, s az egész nyakravaló olyan legyen, mint a rendes két karikás összehúzható nyakravaló. Ezen kell az ebet vezetni, — s a droppolatásnál ezt néha jól meg kell húzni, hogy az eb megismerje. Ha vadas helyre megyünk, e nyakravaló végén levő karikára kössünk egy 10 lépésnyi hosszú spárgát. Ha ebünk áll, igyekezzünk ezen spárga végét megfogni, s így menjünk ebünkhöz. Ha a zsineget kézben tartjuk, és ha ebünk mégis ugranék, kézben van a zsineg vége. Reá kiáltunk »dropp« és a zsineget megrántjuk keményen, — a fájdalmas érzés eszébe fogja majd juttatni a droppet!

Az is ajánlatos mód a fekvésre betanított ebnél, hogy zárt helyen lefektetjük és valaki más által beeresz-

tetünk egy nyulat. Az eb persze úgy feködjék, hogy a beeresztett nyulat azonnal meglássa, míg a beeresztőt ne. Ha élénk érdeklődést mutatna, s talán fel is emelkednék, azonnal hallatnunk kell a kommandót, s reá kell legyintenünk egy korbáccsal. Ha lefeküdt szépen és nyugodt marad, meg kell őt dicsérni, és azonnal ki kell vezetni a zárt helyről, hogy a nyulat tovább ne lássa. Ezt többször kell ismételgetni. Később azonban már nem kell előre lefektetni, de a mint a nyulat beeresztik s a mint meglátta az eb, azonnal fektetni kell, — később, a mint meglátja a nyulat, magától fog feködni. Hanem azért a mezőn mégis fegyver nélkül kell a fentebbiek szerint eljárni.

Ezen módszert már sikeresen megpróbáltam, s azért hasonló eseteknél melegen ajánlhatom.

Minden olyan ebet, mely már a nyulat megugrotta, többször kell fegyver nélkül a területre kivinni, — s nyúlra különösen tavasszal vezetgetni. A tavaszi vezetések adják az ebnek a legjobb iskolát, mert ilyenkor fegyver nélkül kell kimenni s mert a foglyot, nyulat nem lehet löni.

Ha az eb foglyot s mást is megugrana, a következő eljárást kell követni:

Mindenek előtt fel kell hagyni az apportiroztatással, s ha egy saisonon keresztül nem apportiroztattunk s a fentebbi eljárást követtük, a jövő évben kitünő eb lesz az elrontottból, — s bár eleinte nem is, de később már lehet vele apportiroztatni is.

5. *A lövésre való beugrás.* Ha az eb a lövésre beugrik, ez, ha nem nagyobb, minden esetre van olyan hiba, mint ha a vadat megugorja. A mint már említém, ha több vad van együtt, s ha az eb beugrik, felzavarja a

OTT,
pointer-champion, több első díj nyertese.

Országos Széchényi Könyvtár

vadat, és ugyanez történik, ha az eb a lövésre beugrik; akadályoz továbbá bennünket mindenekelőtt az esetleges második lövésben, de meg, ha a foglyok nem rebbennének fel egyszerre, az első lövésre, az eb beugrására okvetlen felrebbenne mind.

Ezen hibát az eb mindenestre a vezető hibájából szokja meg. Az ilyen ebek többnyire jól és szenvedélyesen apportíroznak, s meg vannak szoktatva, hogy lövésre minden parancs nélkül ugorjanak az apport után. Az ilyen eb aztán, akár van reá ok, akár nincs, beugrik az apportért minden körülmények között, és mint a bolond száguldozik jobbra-balra, a mi sehogyan sem tetszetős dolog. Az ilyen ebek, ha elhibázzuk nyulunkat, a legtöbb esetben utána is szoktak szaladni, tehát ez is iskola a vad üzésére. Igaz ugyan, hogy az első apportíroztatásnál az volt mondva, hogy az ebet lövésre nem kell oly szigorúan fektetni, hanem igyekezni kell vele azonnal apportíroztatni; — ezen módszert azonban addig kell csak próbálni, míg ebünk az apport iránt érdeklődést mutat; ha az eb már egyszer apportíroz, okvetlen meg kell kívánni a lövésre való fekvést, és nem kell azt megengedni, hogy parancs nélkül bármit is tegyen; csak akkor kell az apportért elküldeni, ha nyugodtan feküdt és megdicsértük érette, ha mindezt megtartjuk, úgy ebünk semmi szín alatt sem fog lövés után beugrani.

Ha ebünk e hibába esett, — vagy ha esetleg egy ilyen hibával ellátott ebre teszünk szert — a megjavításnál a következőképen járjunk el:

Mindenekelőtt vonjuk el magunkat az ebbel együtt a vadászattól, — mert vadászat közben a legnyugodtabb vadász és vizslász sem tud ebet tanítani. Vadászni csak tökéletes ebbel lehet; ha pedig ebünk romlott, annak

hibáját minden egyes kimenetel alkalmával tetézzük. Ha a lövésre beugró eb különben szófogadó, a javítás nagyon könnyen megy; megkivántatik azonban, hogy a lefekvést tudja, — ha ezt nem tudja, ajánlatos a már leírt módon erre megtanítani, — ha ezt tenni nem akarunk, ebünk tökéletes nem lesz. Az ilyen ebet használni ugyan lehet, de nagyobb igényeknek nem fog megfelelni soha.

Lehet az ebet más módszer szerint arra is megtanítani, hogy a lövés után állva, helyben maradjon, hanem ez a módszer nem is praktikus, nem is oly szép, mint ha az eb fekszik. A fekvésnek megvan az az előnye is, hogy a fekvés alatt az eb első tüztét mindig kifujja, lecsendesedik és nyugodtan lehet vele tovább vadászni. Az eb nincsen kitéve semmi kísértésnek, nem látja végig, mint a fennálló eb, az egész jelenetet; megállja a nyulat, hallja a lövést, látja az elhibázott nyulat tovább szaladni stb. De ha mégis egy ilyen ebünk van, s ez más tekintetben egészen kielégítő, az ilyen ebet vigyük ki vad nélküli területre, — később oda is, a hol vadat találunk. Vadas területen, ha az ilyen eb nyulat állana vagy bármi mást is, ne lőjjünk a vadra, hanem a kitaposásnál, midőn a vad már elszaladt vagy elrepült, az eb előtt állva s a vadra semmit sem ügyelve, midőn ebünk felé vagyunk fordulva, ujjunkat felemeljük mellünk magasságáig, — és hosszú pisszentéssel figyelmeztetjük a nyugodtan való maradásra. Ha nyugodtan marad, hozzá megyünk és megdicsérjük, — ezt ismételjük néhányszor. Igen ajánlatos, ha lőfegyver helyett pisztolyt viszünk ki és a lövésre való beugrást ezzel szoktatjuk le.

Ha már az eb vad előtt nyugodtan viseli magát s tapasztalja, hogy lövés nem történik az általa állott vadra,

minden esetre szokatlan dolog történt vele, s így már kijött rendes szokásából is. Az ebet vezetékre kell vennünk; a vezetéket jól kézben tartva megállunk, az ebet pedig ujjunkkal és pisszentéssel már előre figyelmeztetjük a nyugodtan való maradásra. Ennek megtörténtével elnyomjuk a pisztoly ravaszát és megfigyeljük ebünk magavi-seletét; ha nyugtalanodik, fenyítsük meg, — tartsuk vissza az esetleges megugrástól, s ez esetben korbáccsal adjuk tudtára, hogy nem viseli magát helyesen. Ennek elmúltával tovább sétálunk, s úgy járunk el mint előbb. A 4—5. próbánál már nem szükséges az ebet előre figyelmeztetni, hanem úgy nyomjuk el a ravaszt, hogy az eb csak a durranásra legyen figyelmessé, — a mikor talán összerezzen, fejét magasra emeli, füleit felhúzza, szóval fülel erősen s szemeivel jobbra-balra a távolban keres. Azt azonban nem kell bevárni, míg ő az egész tájékat szemével átkutatja, hanem mindjárt a durranáskor reá legyintsünk a korbáccsal, s a pfuj, csendesen stb. szavakat használjuk az eb elcsendesítésére, — ezt 5—6-szor kell próbálgatnunk és 1—2 nap alatt pisztolylövésre az eb nyugodt lesz.

Ha a pisztolylövésre nyugodtan marad, vadász-fegyvert lehet kivinni, azonban az eb most is vezetéken legyen. A vezetéket most már nem a kezünkben tartjuk, hanem esetleges övünkhöz vagy valamiképen derekunkhoz erősítjük, s hagyjuk az ebet magunk mellett menni, s egy nem figyelmeztetett pillanatban, mintha cze-loznánk, elsütjük a fegyvert és az ebre azonnal reá pisszentünk vagy figyelmeztető szavunkat hallatjuk. Ezt addig kell próbálgatni, míg az eb egészen nyugodtan nem marad.

Ennek utána ismét vadás területre megyünk, de

szükséges, hogy az eben rövid spárga legyen; ha a vadat állja, szépen hozzá megyünk, megsimítjuk, aztán folyton az ebre figyelve, kiverjük a vadat, de most még nem teszünk lövést, hanem ebünk magaviseletét vesszük figyelembe; ha ez nyugodt, megdicsérjük, ha nyugtalan, megfenyítjük.

Ha a vad kitörésénél nyugodtan nem maradna, a fentebb előadottakat addig forcirozzuk, míg nyugodt lesz, s ha a vad előtt is, lövésnél is nyugodtan viseli magát, akkor a legközelebbi vadat, ha megállotta, folyton az ebre figyelve, kiverjük, s egyúttal lövést is teszünk, de nem ám a vadra! A lövés után azonnal reá kiáltunk ebünkre és, a hogy szoktuk, a csendességre figyelmeztetjük. Ebünket még nehányszor így vezetve, s vak lövéssel a kitörő, föltrebbenő vadra löve, bizonyosan elliagya a beugrást, és ha ezt már nem teszi, akkor vadat lövünk előtte, de legalább 4—5-szörös kimenetelnél nem engedjük azt apportirozni, és csak midőn meg vagyunk győződve, hogy ebünk már egészen nyugodt, a lövés után még mindig várunk néhány másodpercet, és akkor küldjük az apport után, de előbb nyugodtságáért meg kell dicsérnünk.

Az olyan ebet, mely kommandóra úgy bent, mint kint is feltétlenül lefekszik, — sokkal könnyebb a lövésre való beugrás hibájáról leszoktatni. Az ilyen eb javítása majdnem a fentebb leírt módszer szerint történik, de sokkal kevesebb bajjal jár. Az ilyen eb javításánál a következőkre figyelünk:

Szabályszerűen kivisszszük az ebet fegyver nélkül vad nélküli területre, mint a bevezetésnél tettük; ha kiérünk, ebünket keresésre indítjuk, aztán keresés közben lefektetjük, ekkor hozzá megyünk és pisztolyal lövünk; a durranáskor, ha ebünk fel akarna kelni, a dressziro-

záshoz kivitt ostorral azonnal reá húzunk egyet és a fektetéshez használni szokott kommandót hallatjuk, aztán várhatunk egy perczet, és ha ebünk egészen nyugodt maradt, dicsérjük meg, szabadítsuk fel, — és indítsuk más irányba keresni. Hagyjuk néhány perczig jobbra-balra keresni, aztán fektessük le, menjünk hozzá s ismételjük az imént előadottakat. Ezt mindaddig kell ismételnünk, míg ebünk a lövésre nyugodtan nem fekszik, ha ezt már elértük, akkor vezetékre véve sétáljunk vele s nem figyelmeztetjük semmire, hanem elsütjük a pisztolyt s abban a pillanatban már reá is kiáltunk: dropp! Ezt addig kell próbálnunk, míg a lövésre magától le nem fekszik, ha ezt már megteszi, dicsérjük meg, ha nem tenné, mindig figyelmeztetjük s egyúttal reá is húzunk az ostorral. A lefekvés ily módon rövid idő alatt menni fog. Ha a lövésre való fekvést szabályosan végzi, — vigyünk vadas területre; ha megáll valamit, először csak a vad kitörésénél kell fektetni, mindaddig, míg úgy a repülő vadnál, mint nyúlnál is feltétlenül nem fekszik, — ha ez jól megy, akkor löhetünk, mint fentebb már elmondtuk, azzal a különbséggel, hogy, míg ott a fekvést nem kívánjuk, itt megköveteljük.

Négy-öt napi próba után ebünk egészen tökéletes lesz. És ha már egyszer vadat lövünk előtte, azt 3—4 kimenetel alkalmával ne apportiroztassuk, és csak ha ebünk a vad kitörésénél és a lövésnél is már egészen megbízható, csak akkor apportiroztassunk vele szárnyas vadat és azt is csak azon föltétel alatt, ha a lövés után nyugodtan feküdt. Ezeknek figyelembe vétele mellett, ha nem leszünk túlságosan kapzsiak és tavaszkor a leírt módon nem röstelünk 10—12 kimenetelt, minden évadra kitünő ebünk lehet.

Csak mentül kevesebb alkalmatlanságot csináljunk az ebnek a felesleges beszéddel és folytonos füttyözéssel!

6. *Nagyothallás.* Az ebeknél a nagyothallás oka rendszerint a fülbetegség, a mely, ha még nem idült, gyógyítható. Van reá azonban eset, hogy némely, különben egészséges, jó hallású eb hall nagyot — pusztán makacsságból. Az ilyen nagyothallás azonban föltétlenül gyógyítható.

A makacsságból eredő nagyothallás majdnem minden esetben az eb vezetőjének a hibája. Mint majdnem minden hibánál, úgy itt is a folytonos és felesleges kiabálás, figyelmeztetgetések, sípolások stb. a baj okozói. Az első perctől kezdve a vezényszavakat halkan kell használni és így az eb megszokván a csendesen hangzó parancsokat, mindig figyelni fog és nem lesz nagyothalló. Az előbbieken leírt módszer szerint u. i. ebünk, ha csak a sípot használjuk, nem hallhat semmiféle kiabálgatást, nagyothalló nem is lesz. Ha azonban oly ebünk van, a melyre azt szokták mondani, hogy nagyot hall, vagyis magyarul mondva, melynek nincs appelje — a következő módon kell eljárunk, hogy helyre hozzassuk:

Az ebet vezetéken vigyük ki a mezőre és pedig olyan helyre, a hol vad nincsen, de a mely mégis eléggé gazos. Itt eresszük aztán keresésre; használjuk a lefekvésre való füttyöt; ha ebünk a kommandóra nem fekszenék le azonnal, hagyjuk őt egészen magára, mi pedig olyan helyen, hol eléggé fedve lehetünk, fekdjünk le, bujjunk el. Ebünk nemsokára keresésünkre fog jönni, s ha megtalált, használjuk az előbbeni kommandót, s az ebet fektessük le. A vadászok legtöbbje, midőn a megtett hiba után ebük visszajön, rendesen el szokták azt

verni, s aztán az ilyen vadászokkal történik meg az, amit mindnyájan tapasztalhattunk már, hogy az eb, midőn a megtörtént hiba után visszajövőben van, s a midőn a tulajdonos tüdejét már majdnem kikiabálta s a visszakuncsorgó eb láttára a méreg ismét előnti s torkaszakadtából kiáltja, hogy »Caro«, »herein«: Caro persze illő distanciában marad, a hol mégis bőrét elég biztonságban érzi, mert tudja, hogy minden odamenetkor kedves gazdája keményen megnáspángolja.

Előbb kezdődik a kiabálás, aztán következik a szép szó, de Caro nem hajt mindezekre, sőt úgy 50—60 lépésnyire le is fekszik, de ha gazdája 5—6 lépést közeledik feléje, Caro is ugyanannyit távozik! Láttam már azt is, hogy mindezeket a kiabálásokat, szép szavakat egy durranás követte és Carónak csak a bőrét lehetett azután használni. Láttam már akárhányszor azt is, hogy az eb nem jött vissza tulajdonosához, a ki aztán úgy gondolkozott, hogy az okosabb enged s ebét ott hagyta a faképnél!

Ez még megjárta volna, de később az eb oda sompolygott a gazdájához, a mikor aztán $1\frac{1}{2}$ óra múlva az előbb neki szánt ütlegeteket mégis megkapta. Persze a szegény állat akkor már nem is sejtette, hogy miért kapta az ütlegeteket és rugdosásokat! Úgy az előbbeni, mint az utóbbi eljárás is nagy brutalitás, — óvakodjunk ennek elkövetésétől.

Ha ebünk megtalál bennünket, fektessük le a szokott s előbb is használt kommandóval, a nélkül hogy hozzá egy szót is szólnánk és hagyjuk néhány perczig feküdni. Ha nyugodtan viseli magát, simítsuk meg, szabadítsuk fel, s engedjük a további keresésre, de 6—7 percz múlva a fentebb ajánlott eljárást ismételjük, — s

ezt ismételnünk kell mindaddig, míg ebünk a hozzá intézett egyszerű füttyöt meg nem hallja, s míg nem lesz figyelmesebb irántunk és nem mutat jobb hallást. Ha már az egyszeri kommandóra lefekszik, nagyon természetes, hogy hatalmunkban van az eb, akkor már hozzá is mehetünk, vagy a hívó füttyöt is hallathatjuk s magunkhoz hívjuk. Ha ebben is makacszkodnék, megfordulunk s vele ellenkező irányban kezdünk haladni, de 3—4 lépés után feléje fordulunk, ismét magunkhoz hívjuk; ha jönni talál, álljunk meg és maradjunk nyugodtan, míg az eb hozzánk nem érkezik, ha ezt megtette, dicsérjük meg, szóval, adjuk tudtára, hogy előjvetelét kívántuk. Az ebet így gyakrabban kell vezetgetnünk, de mindig csak addig, hogy a dolgot el ne unja, mert, ha ezt meg-unja, azt érhetjük el, hogy ebünk nem fog előre menni, nem fog keresni!

Ha ebünket nem tanítottuk volna a szabadban való lefekvésre, és őt mégis az akaratos nagyothallásról le akarnánk szoktatni, úgy járunk el, mint a hogy azt az imént előadtam. Ugyanis ha ebünk a hívó füttyre meg nem fordulna, hanem tovább menne, — szépen telepedjünk le és várjuk meg, míg ebünk elhagyatva érezvén magát, félelmében meg nem keres bennünket. Ha megfordul és keres bennünket, még egyszer fújjunk a sípba, előbb gyöngén, aztán mindig erősebben, ebből látni fogjuk, hogy milyen erős síphangot hall meg ebünk; ha valóban süket lenne, — az esetben persze hasztalan fuvogatjuk a sípot, ha azonban csak akaratosságból nem akarna hallani, a meghallott hangra jobbra-balra fog fordulni, s meglátszik rajta, hogy a síp hangja füléig jutott. Többször fuvogatunk gyengébben a sípba, míg végre a hang után az eb megtalál bennünket. Az eb

elől való elbuvást és hívogatást gyakrabban kell ismételni és ebünk figyelmes leend. A síp hangját meg fogja szokni észrevétlenül s meg fogja tanulni, hogy a síphangra figyelnie kell, s hogy arra esetleg a vezetőjéhez kell mennie.

Egy más módja is van még annak, hogy miként lehet az ebet a nagyothallásáról, illetve az akaratos nagyothallásáról leszoktatni. E másik módszer az, hogy egyszeri füttyölés után ebünknek nem füttyentünk többet, hanem vagy jobbra, vagy balra, de egészen ellenkező irányba fordulunk, mint a melyben ebünk keres. Az eb, ha észre veszi, hogy ötet a faképnél hagytuk, minden esetre oda fog menni, a hol vezetője jár. Egy-két próba után az eb már hátra fog nézni a füttyre, akkor aztán inthetünk neki azon irányba, melyben akarjuk, hogy keressen. Hanem ilyenkor még mindig tenni kell néhány lépést, azon irány felé, melyben ebünket kerestetni kívánjuk.

Ezen módszereknek bármelyikével czélt érhetünk és leszoktathatjuk a nagyothallásról, mely nem más mint az appel hiánya.

Az appel hiányából a legveszedelmesebb bajok szoktak fejlődni, — persze nem szervezetenleg, hanem erkölcsileg, — és az ilyen eb, ha megszokja a nagy kiabálást, illetve nem hallgat a szép szóra és szimulálja a siketet, később biz az utána megy mindennek, és akkor már ember legyen, a ki óriási hibáit helyre tudja hozni. Azért tehát vigyázat, óvatosság kell mindig a vizsla vezetéséhez és minél kevesebb beszéd. Csupán a legszükségesebb kommandókat használjuk mindig, ezeknek figyelembe vétele mellett a nagyot halló, akaratos ebet is meg lehet javítani.

7a. Nem apportírozás. Sokan mondják, hogy az asszony szükséges rossz. Én magam részéről ezt a világot sem írom alá, sőt azt mondom és hiszem is, hogy szükséges is, nagyon jó is. Ezt a két tételt hiszem és valom is, hogy meddig, azt még nem tudom.

Az apportírozásra azonban határozottan kimondom és merem kimondani, hogy szükséges rossz. Azt, ha az eb nem apportírozik, még nem számíthatjuk be első rangú hibának, bűnnek meg éppen nem is nevezhetjük. Egy olyan ebet, mely nem apportírozik, még igen kitűnően lehet használni, s bizony nem tudom, vajjon nem jobb-e az az eb, mely nem apportíroz az apportírozónál? de mert sok esetben szükséges és kellemes is, ha ebünk apportírozik is, tehát, ha ezt nem tenné, mondjuk ki, hogy — ez hiba.

Ma már az öreg vadászok között is akad még akárhány, a ki nem tartja az ebnél első kelléknek az apportíroztatást. Ez a felfogás igen helyes, mert az az eb, melynek más előnye nincsen, csak a kitűnő apportírozás, az bizony még nagyon csekély érdem, és igen kevés, a mit egy vizslától kívánhatunk. Az apportírozás csak egy mellékes foglalkozása a vizslának, mit, ha tud, igen jó, de ha nem tud, azért még elitélnünk nem szabad. Felfogásom szerint a nem apportírozást a fő hibák közé számítanunk nem szabad.

Az eb nem apportírozása igen sok okból származhatik, s mint az ebek hibáinál legtöbb esetben, a vezetőket lehetne e hiány miatt okolni. Itt is a vezetők túlszigorában, vagy túl gyenge bánásmódjában rejlik a hiba. Igaz, hogy az apportírozásnál akárhányszor megtörténik, hogy némely érzékenyebb ebet, s különösen angol vizslát, semmi módon sem lehet az apportírozásra meg-

tanítani. Az ilyen kivételes esetekben a dresseurt nem tudnám felelősségre vonni, mert, amint mondani is szokás, nem veszi be az apportírozást az eb természete, s ez, fájdalom, többnyire a finomabb ebeknél szokott előfordulni. Az e fajta ebek nagy része nem is mutat érdeklődést a már nem élő vad iránt, és a lelőtt vadat bizony alig veszi figyelembe. Az ilyen eben bizony alig-alig lehet segíteni, mert bár megteszi, hogy szobában az eldobott tárgyat kitűnően apportírozza, talán még a lelőtt szárnyast is előhossa, kint azonban nem lehet a lőtt vad elhozatalára birni sehogyan sem.

Ha ebünkkel mindjárt az első mezőnyben nem apportíroztatunk, hanem hagyjuk a jövő, tehát a második mezőnyre, a legtöbb esetben nem fogja megszokni az apportírozást. Ilyen hibába magam is beleestem, s ebemet bizony nem is tudtam reá venni az apportírozásra!

És legyen az eb más tekintetben bármily kitűnő, mégis a közfelfogás szerint értékéből veszít az által, hogy nem apportírozik.

Végleg elveszítheti az eb az apportírozás iránti hajlamot, ha pl. az első apportírozás próbájánál kint felveszi ugyan a lelőtt fürjet vagy foglyot, hanem eleinte forgatja szájában és úgy tesz mintha rágná; az ideges vadász látja vadjának pusztulását, legtöbb esetben reá kiált ebére, vagy még rá is üt: persze az eb megijed és restelve a dolog megtörténtét, elhúzódik félre, s ha csak tettét idő multával el nem feledi, bizony nem igen fog apportírozni!

Igen sok ebet meg lehet még a későbbi korban is az apportírozásra tanítani. A német vizslák, ha őket már kezdetben, a dresszura elején, tanítjuk az apportírozásra, többnyire jó apporteurök is lesznek. Az angol vizslák,

ezek között leginkább a pointerek, legkevesebb hajlamot mutatnak az apportírozásra. Ezek igen nagy érdeklődést mutatnak az élő vad iránt, s nagy része a lelőtt vadat nem veszi szívesen a szájába.

Nekem sikerült egy-két ilyen ebet — bár a 2—3. mezőnyben voltak már — az apportírozásra szoktatni. Eljárásom a következő:

A nem apportírozó ebet elzárom mindenkitől úgy, hogy még engemet se lásson, szóval nem érintkezhetik senkivel sem; szaladgálni ilyenképen még az udvarban sem lehet neki. Igen természetes, nagyon szeretne mozgást végezni, szórakozni, a mit nem tehet. Ebünk a 3—4. napon már megszokná ugyan ezt a rá nézve kegyetlen állapotot, ekkor azonban kivisszük a mezőre, s mint azt már leírtam, galambokat lövöldözünk előtte a következő eljárás szerint:

Ha nem rendelkezünk egy olyan ebbel, mely correct apporteur, megkérünk egy vadásztársunkat, hogy ezen módszer alkalmazásánál bennünket segítsen ki, — és jöjjön velünk egy kis galamblövészetre. Ha ilyen ebre szert tettünk, kimegyünk a közeli legelőre, a hol a galambok lelövését akarjuk véghezvinni. Az első próbánál 4—6 galambot viszünk magunkkal egy zacskóban; a nem apportírozó ebet vezetékre fűzzük és magunktól egy lépést sem engedjük távozni, míg a másik ebnek szabad teret engedünk az ide-oda való szaladgálásban.

A kiválasztott helyre érve, magunkat kényelembe helyezzük, letelepedünk a mezőn az esetleg velünk jött társsal együtt, ebünket azonban az előbb magunkkal hozott és a földbe vert karóhoz kötjük, úgy hogy az eb tőlünk 1—2 lépés távolságban legyen. Rövid beszélgetés után előveszünk egy galambot, azt felrepítjük. 10—15

lépésnyi távolságra hagyjuk repülni és aztán lelőjük, elhozzatjuk az apporteurrel, ezt megdicsérjük, elvesszük tőle és oda megyünk a nem apportírozó ebünkhöz, a galambot megmutatjuk neki, de csak egy pillanatra és ismét visszamegyünk a galambbal együtt előbbeni helyünkre.

Ebünk az őt ért negligálás folytán, és hogy meg van kötve, bizonyosan nagyon ugatós lesz; rángatni fogja kötelekét, szűkül stb., azonban mi úgy teszünk, mintha nem hallanánk őt, izgatottságában nem csillapítjuk egy cseppet sem s hagyjuk, hogy magát rángassa, szűköljön, szóval megengedjük most neki azt, a mit máskor nem. Az első galamb lelövése után $\frac{1}{4}$ órával — ekkorra már ebünk is megadta magát sorsának és esendesebben van — egy második galambot veszünk elő, s mint az elsőnél, szintén kirepítjük és lelőjjük, s az apporteurrel ismét elhozzatjuk azt.

Az apporteur megsimogatjuk, megdicsérjük, de a galambot a nem apportírozónak nem mutatjuk most már meg, csak ledobjuk a másik galambhoz. Most ebünk még izgatottabb lesz, mi azonban rá se nézünk, hozzá sem szólunk, hagyjuk, hogy legyen izgatott minél jobban! A harmadik galamb lelövésénél már nem várunk sokáig, elővesszük a galambot, fel, illetve eldobjuk úgy, hogy az eb mindezeket lássa és 10—15 lépésnyire lelőjjük a galambot, de most nem az apporteur eresztjük el, hanem a nem apportírozót, melyet már előbb levettünk a czövekről, és lövés után, ha a galamb leesett, eleresztjük őt, megsimogatjuk és a kommandót használva, biztatjuk az apport elhozására, nyelvünkkel csettegetetünk, és ebünk bizonyosan oda megy gyorsan a galambhoz s azt talán már az első esetben is elhozza; ha el nem hozná, csak szaglálja, oda eresztjük az apportírozót és elhozzatjuk a

galambot; ha elhozta volna, megdicsérjük, megsimogatjuk, szóval értésére adjuk, hogy jól viselte magát — és szabadon hagyjuk és a 4—5-ik galambot is lelőjük s elhozzatjuk vele.

Ettől a percztől kezdve aztán mindig mellettünk tartjuk, és másnap megint kivisszük, de jó, hogyha kijön az apporteur is, de mégis mindjárt az első galamb lelövésénél ebünket próbáljuk meg, ha elhozza a galambot, lövünk neki, de mindig a kommandót használva. Nehánszor még megpróbálhatjuk a galamblelövést, hogy ebünk annál jobban belejőjjön az apportírozásba. Ha azonban ebünk az első alkalommal nem mutat kedvet az apportírozásra, haza vesszük a mezőről, otthon bezárjuk és másnap ismét megpróbáljuk; ha 3—4 kimenetelre ezen próba után sem sikerülne az apportírozásra szoktatni, — bizony más módot nem tudok, melylyel az ebet könnyebben lehetne apportírozásra szoktatni.

Ezen módszer mellett többnyire sikerül az ebet apportírozásra szoktatni; kivéve az elkényeztetett és ellhizlalt kedvcenz ebeket. Az ilyenek többnyire fel sem veszik még az elzárást sem, a mezőn való elkülönítést sem, sőt még apprehendálnak, ő nekik áll feljebb, rossz néven veszik az ilyen eljárást és még el is fordulnak tőlünk. Ezeknél nem is sikerül e módszer alkalmazása, a melylyel különben 2—3 éves ebeket sokszor igen rövid idő alatt lehet apporteurökké fejleszteni.

7b. Kommandó nélkül való apportírozás. Ha ebünk-ről azt akarjuk mondani, hogy az teljesen correct, nagyon természetes, hogy a legcsekélyebb dolgokra is ki kell terjedni a figyelmünknek. Hiba a többek között, ha ebünk kommandó nélkül apportíroz. Ez látszólag bár nem nagy hiba és sokak szerint nem is hiba,

mindazonáltal biz ez hiba, és sok esetben káros következménye is van fiatal ebnél, mert ha kommandó nélkül megy az apport után, igen szépen megszokja a lövésre való beugrást.

A mely eb különben kommandó nélkül apportíroz, az a legtöbb esetben a lövésre meg is ugrik. És ez nagy hiba, mert egyik hibát rendesen követi a másik is; a kommandó nélkül apportírozó eb igen könnyen megszokja a vad után való ugrást is, és ez is már öreg hiba, pedig ez így szokott következni szép egymásutánban!

Föltéve, hogy mindezen főhibákra nem szoknék rá az eb, van egy más hátránya ezen rossz szokásnak és pedig az, hogy ha ebünk kommandó nélkül ugrik az apportért, épen úgy kizavarja az esetleg lőtt fogoly mellett levő élő foglyokat, mint a mely eb beugrik a vadba és így további mulatságunkat megrontja, mert az ott lévő foglyokat felferi apportírozásával.

Ezen hiba az ebnél onnan származhatik, hogy midőn ebünket az apportírozásba bevezettük, nem tartottuk meg azon szabályt, hogy az ebet csak addig szabad a leggyorsabban beugorni hagyni a lelőtt vad apportírozására, míg látjuk, hogy most már tökéletesen és kedvvel, szilárdan apportíroz. Ha itt, midőn már meg vagyunk ebünk szilárd apportírozásáról győződve, nem vetünk háttárt, hanem engedjük ebünket tovább is kommandó nélkül apportírozni, nagyon természetes, hogy ebünk rá fog szokni, hogy a vad esése őt fölszabadítja a lövés utáni fekvéstől és mindig kommandó nélkül fog apportírozni. Ha pedig jó ebünk van, mely a lövés után kötelességét megteszi és lefekszik, és ha féltjük lelőtt vadunkat, úgy, hogy esése után magunk is utána nyulunk és, folytonosan apportot kiabálva, versenyt szaladunk ebiünkkel, míg

vagy az vagy magunk meg nem találtuk, persze hogy a legjobb vizsla is a legszebben fog kommandó nélkül apportírozni.

A vadászok nagy része (csak a peccsenyejágerek) annyira megfélemedeznek ebükről, de még az illendőségről is, hogy képesek magukat egy vad bírásáért az efféle magaviselettel még ki is nevetetni, a mi bizony nem annyira nevetséges, mint inkább borzasztó dolog.

Ha ebünk kommandó nélkül megy az apport után, azt következőképp javítsuk :

Az eb, mely kommandó nélkül apportírozik, a legtöbb esetben már a lövést is megugorja, tehát úgy járunk el, mint a lövésre való beugrásnál megírtam. Tanítjuk meg ebünket mindenekelőtt a lövésre való fekvésre; ha ezzel rendben van az eb, vigyük vadas területre s az első vadnál, a mit megállott, figyeljük meg magaviseletét és ne lőjjünk a vadra, de fektessük őt le; felszabadítva, ismét hagyjuk keresni; a legközelebbi megállásnál süssük el fegyverünket és figyeljünk ebünkre; fektessük le a lövés után, mit ha megtett, dicsérjük meg és szabadítsuk fel. Ha helyesen viselte magát, most már löhetünk előtte vadat, hanem a legnagyobb óvatossággal, a lövés után azonnal használjuk a kommandót a lefekvésre, mit ha az eb megtett, hagyjuk nyugodtan feküdni. Kevés idő múlva simítsuk meg és használjuk a kommandót az apportírozásra; néhányszor így figyelve reá, ebünk nem fog kommandó nélkül apportírozni. Ha azonban sok vadászat után, a mikor megengedem, hogy nincsen mindig az embernek ideje ebére oly nagy pontossággal figyelni, ismét beleesnek ezen hibába, három napi próba után ilyen eljárás mellett sikerül ebünket ismét a rendes útra terelni.

Sa. A félénkség. Félénkségnek nevezem az ebnél azt a magaviseletet, midőn tulajdonosához bizalommal nincsen, hívásra oda megy ugyan, de farkát lábai közé vonja, hátát felgörbíti, fejét sunyian tartja s a megjelenéskor is nem néz tulajdonosára egyenesen, hanem fejét oldalt tartja és csak úgy pislog fel, aztán farkát folyton bevonva, hanyatt fordul, végül aztán félelmében egész tócsát csinál maga alá és legvégül aztán tulajdonosa nagyot rúg a szegény párán, mire persze nagy sietséggel rohan az amúgy is agyondresszirozott és félemlített eb vagy az ágy alá, vagy ahol egy kis menedéket talál.

Ilyen a félénk eb otthon.

Kint magaviselete a félénk ebnek nem kevésbbé bosszantó és kiállthatatlan, mint bent. Az ilyen eb nem mer keresni, ha keresésre indítjuk, az intésre vagy biztatásra előre szalad ugyan, hanem tíz-tizenöt lépésnyi távolságnál mintha megijedt vagy valami eszébe jutott volna, hirtelen lefekszik vagy a keresésre indulásából visszafordul és, épen úgy mint otthon, a legnagyobb félelmek között jön vezetőjéhez s ott lefekszik, vagy pedig hátul marad és nem egykönnyen lehet előre küldeni. A biztatgatásoknál, ha előre megy is, épen azt teszi, mint előbb. Szóval félénk ebet vezetni a legkínosabb és legkellemetlenebb dolog a vadászra nézve. Minden más hibájú ebet könnyebben lehet rossz hibájáról leszoktatni, mint a félénkséget. Az eb félénkségének a megtörése igen nehéz és igen sok türelmet igénylő munka.

Az eb félénkségét legtöbb esetben a dresszurának köszönheti. Ha nem találja el az illető idomító a helyes utat, melyen ebét vezesse, könnyen beléolthatja ebébe a félénkségnek legmagasabb fokát.

Egy ismerősöm dresszirozási módját említem meg itt, mely óva intő lehet mindenkire s mely példából bárki is beláthatja a módszer rendkívül helytelen voltát. Az én ismerősöm — nevezzük őt X-nek — egy igazán gyönyörű pointerre tett szert, mely szépségében ritkította párját. Midőn az eb kezei közé jutott, három hónapos lehetett. Nagy örömmel jött hozzám az én X. barátom és ujságolja, hogy most már neki is van egy szép kis pointer kanja, melyet személyesen szándékozik idomítani, de miután ez lesz az első eb, melyet idomítand, kér engemet, hogy némi útbaigazítást ne röstelnék neki adni. A legnagyobb készséggel adtam meg neki a szükséges utasításokat, melyek szerint X. barátom ebét nemcsak idomította, hanem azt végleg agyon is dresszirozta.

Ő ugyanis úgy fogta fel az idomítást, a mit neki röviden elmondottam, hogy ebét reggeltől estig folyton droppoltatta. Nem volt semmi más foglalkozása és így szenvedélyes vadász voltánál fogva helyesnek vélte azt, hogyha ebe naponta legalább is 4—5 órát droppolással tölt el. Sipra, lövésre 5—6 hónapos korában annyira feküdt már, hogy ha a lóvasuti kocsi vezetőjének sípját séta közben meghallotta, feltétlenül feküdt már erre is. Ha a tulajdonosa reá nézett s ezt az eb észrevette, okvetlen lefeküdt, ha sétaközben a gazda megállott, a szegény eb levágta magát. Egy ízben sétaközben megdicsértem az ebet, hogy 6—7 hónapos korára mily rendkívül nyugodtan megyen hátul, hogy sodrából semmi ki nem hozza (mondhatom, meglepett a nyugodt magaviselet) és mondtam, hogy ha az eb kint is ily végzetlen nyugaltságot fog mutatni, mint sétaközben, akkor gratulálok hozzá.

Az első látásra nem vettem észre, hogy vajjon van-e

az ebnek hibája vagy nincsen, sőt érdemül róttam fel, hogy az eb mily nyugodtan viseli magát. Meglátogatom egyszer X. barátomat és kérdezem, hogy hol van az a szép kutya? szeretném látni; persze mindjárt ki lett adva a parancs, hogy a pointer jöjjön elő. Elő is vezették a derék kutyát, de a mint meglátta az ő kedves gazdáját, azonnal lefeküdt, tisztességes távolságban a szoba másik végében.

X. barátom kezdi aztán az ebet fütytyel hívni, meg sem mozdul, névén szólítja, ezeknek utána kezd neki kedvesen, hízolgően beszélni és per »maga« titulálni, de a legkedvesebb és leghízolgóbb hangon mondott »jőjjön ide« is hidegen hagyta a pointert, biz' az meg sem mozdult.

Ekkor a kis háziurnak megmondatott, hogy a monsieur pointer kissé riasztassék meg, mire jött a szegény párára egy rugás, erre ki lett adva, hogy nem szabad a kutyát rúgni, hozzon a kis gazda valami ütőszerszámot és azzal riaszsa meg a derék kutyát; a kis gazda azután valami kefeseprüfélét hozott és azzal ütött egyet-kettőt a megfélemlített telivérre; e közben gazdája igen szívesen hivogatta-csalogatta. Ez mind a salonban történt, a hol az illedelmes telivér vizitkártyáját is ott hagyta, mielőtt a nyitva feledett ajtón a szakácsné védőszárnyai alá menekedett volna.

X. barátom mód nélkül restelte, hogy a bemutatás rosszul sikerült, vigasztaltam azonban, hogy majd más-kor talán jobban megy, most talán tőlem szégyelte magát az eb stb. Ilyenképen vigasztaltam X. barátomat, mellékesen azonban figyelmeztettem, hogy a pompás szép állatot vétek lesz elrontani és valamiképen agyondresszizolni, mire ő azzal válaszolt, hogy csak bízam rá, tudja

ő, mit csinál s van neki nagyszerű módja a tanításhoz, ha a kutya nem parirozna. Jól van, gondoltam és megváltunk egymástól, nem is tudtam, hogy mi van tovább a pointerrel, csak későbbben hallottam az új találmányról, mely a következő volt:

X. barátom ebét levitte az udvarra s az udvaron végzett vele gyakorlatot, mely 1—1¹/₂ óráig is eltartott; mi természetesebb, mint az, hogy a szegény eb a dolgot rendkívül módon elunta és menekedett a hosszadalmas dresszurák elől, szaladt fel az emeletre, a hol a szakácsné, egy tisztes korú nő, kinek gyereke, családja soha sem volt, nagy szeretettel fogadta az agyondresszurozott ebet. Az eb aztán annyira rá szokott a dresszura elől való megugrásra, hogy midőn gazdája őt az udvaron lefektette, az első félórára, amint tőle elfordult, azonnal megugrott, tulajdonosának, a bős dressneurnek bosszúságára, mely azonban még növelte az eb félelmét s később, a mint lehetett, azonnal megugrott. Persze az lett a vége, hogy a szegény pára jól elveretett és előbbeni helyére hozatott fekiüdni, de az mitsem használt.

Ekkor jött aztán a legjobb gondolata X. barátomnak, mely abban állott, hogy a nevelőnő a lépcsőfeljárathoz állíttatott őrnek egy seprűvel a kezében, a ház úrnője a folyosón posztiroztatott el valami törülköző félével a kezében, a szobalány pedig egy kancsó hideg vízzel állott a konyhaajtóban s mindnyájan várták a parancsszót, mely harsány »achtgeben«, »vigyázz«-ból állott, t. i. a szegény pára már menekülni akart a szegény szakácsnéhoz, de ezen útjában a megszállott posztokon illendően lón fogadva, mire a szegény állat agyonijedve vagy meghúzta magát valamely ajtósarokba s a hozzája közeledőnek fogait mutatta s morgott, ugatott erősen, vagy pedig lement

kinzójához, a hol a helyett, hogy megdicsértetett volna a lemenetelért, ismét csak az átkozott droppolást kellett teljesítenie. Igazán csuda volt, hogy a szegény állat meg nem veszekedett az ilyen és ehhez hasonló eljárás mellett. Persze a szegény ebből nem lett semmi; jelenleg birtokomban van, és 100 forintot adtam érte.

Tartom szépségeért és száanalomból. Egy egész tavaszt szántam az ő megbátorítására, nem mondom, hogy néhányszor nem keresett szépen, de néha minden ok nélkül lefeküdt és félénkségének legmagasabb fokát mutatta; bár ha hozzá mentem és tapasztalta, hogy nem X. van a háta mögött, hanem én, örömeinek hangos sirással és ugrándozással adott kifejezést s nagy örömmel keresett, de ismét beleesett előbbeni állapotába s míg meg nem vigasztaltam, addig a legnagyobb félelmek között feküdt, és azt hiszem, ilyenkor mindig a barátomra gondolt. Hiszem, ha egy őszi vadász-évadban az alantabb leírt módon vezettem volna, egészen magához jött volna a szegény állat. Sajnálom, hogy erre időm nem volt. Meg vagyok azonban győződve s az állat magaviseletéből is látom, hogy ha nem is végképen, de sokat fog félénkségéből veszíteni.

Az általam használt javítási mód a következő:

A félénk ebet sohasem droppoltatom sem az etetésnél, sem pedig kint a mezőn. Mindig vezetéken viszem s ha a vezetékről lebocsátottam, többé hozzá nem szólok, hagyom keresni, a hogy neki tetszik. Ha félénksége meglepi és ok nélkül droppol, hozzá megyek, megsimogatom, felszabadítom s a nélkül, hogy keresésre biztatnám; tovább megyek. Az ebhez nem szabad szólni: addig menjen hátul, a meddig neki tetszik. Ha megunja a hátul való menést, menjen előre. Szóval tegye azt, a mit akar,

Ha vadra talál s azt meg is állja, meg kell dicsérni, a vadat ki kell verni előtte, s ha akár lefekszik, akár nem, meg kell dicsérni. Ha megugorja a vadat, akkor is meg kell dicsérni. Szóval meg kell vele értetni, hogy nincs mitől félnie!

A legfáradságosabb dolog és a türelmet legjobban próbára teszi a félénkség megtörése. És ezt szerintem csak úgy lehet elérni, ha az ebhez kint semmit sem beszélünk, lefekvést tőle nem követelünk s hozzá jók vagyunk, többször megsimogatjuk, ha lefekszik, megdicsérjük; csak midőn elég bátran keres és a vad a szenvedélyt benne a legmagasabb fokra felcsigázza, akkor foglalkozhatunk vele s akkor kezdetjük meg a tanítását is. Soha se fektetgessük, míg a vadász szenvedélye föl nem ébredt benne, mert ez által ismét bele esnék félénkségébe! Annyi bíráló tehetségünk azonban mindenkor legyen, hogy meg tudjuk ítélni, mikor hagyja el ebiünk a félénkséget, s ha ezt elhagyta, ügyelhetünk magaviselésére épen úgy, mint a többi ebeknél; de arra mindig igen vigyázzunk, hogy a dresszirozással soha túlságba ne essünk, mert a félénk eb a legnagyobb átok, ez sem nem apportiroz, sem nem keres és megjavítása is a legfáradságosabb.

Sb. A lövéstől való félelem. Az eb egyik legkellemetlenebb hibái közé tartozik a lövéstől való félelem. Az ilyen eb a tenyészversenyen talán még használható, de vadászatra, az eb tulajdonképeni hivatására, már alkalmatlan.

Az ebnek ezen hibája is, a legtöbb esetben, az idomítónak tudható be. Van azonban olyan eb is, melyet absolute lehetetlen a lövéshez szoktatni. Kölyök korában, a mikor gyutacsot sütögetünk el neki lefekvésnél, már akkor mutatkozik az idegessége. Ez azonban ritkán szo-

kott előfordulni, mert ha az etetésnél próbálgatjuk hozzászoktatni az ebet a durranáshoz, ő azt a legtöbb esetben megszokja és csak kivételesen, a lágyabb, félénkebb természetű ebeknél, történik meg, hogy a lövéstől idősebb korukban is félnek.

Más az, ha az ebet minden előzetes próba nélkül visszük ki a vadászatra s mindjárt az első kísérletnél erős töltéssel lövöldözünk a füle mellett. Ez esetben a különben jó indulatu és jól indult eb, az első próbánál zavarba jöhet és úgy megijedhet, hogy a lövéstől egész életén keresztül félni fog. Ilyen ebet akárhányat láthatunk s az eb ezen hibájáért határozottan az idomítójuk a felelős.

Ha az eb túlságosan ideges, és nemcsak a durranástól, de a pattanástól is megijed, a megjavítás alig-alig sikerül. Az eb, úgyszólván, már a természetébe fölvetette a lövéstől való félelmet; azért a lövésre való bevezetésnél a fiatal ebbel igen óvatosan kell bánni, s azt, mint a hogy a tanításnál már elmondtuk, mindig azután kell tanítani, ha a növendék a lefekvésben már tökéletes. Az ilyen tanításnál ritkán történik meg, hogy az eb félénkké lesz, vagy félénk marad. Ha a tanítandó eb születésénél fogva félénk volna, s nem tűrné a lövést — használjuk az alább következő útbaigazításokat, s hiszem, hogy a tanítvány meg fogja szokni a lövést.

Az ebet tartsuk zárt helyen és soha mással enni ne adassunk neki; mindig magunk etessük. Az alább ajánlott eljárás csak azon időre szól, a midőn a lövéstől való félelmet akarjuk belőle kiirtani.

Reggel nem adunk neki enni; déltájban megsétáltatjuk, s bevisszük magunkkal egy külön szobába; ha az eb éhes, az idomítás, illetve a szoktatás nem fog

nehezen menni. Az eb idomításához mindig jó, ha gyomra nincsen megrakva, mert ez esetben a nyújtott eledelért nagyon is érdeklődik, tehát a koplaltatott ebet magunkkal visszük egy elkülönített helyiségbe, fektessük ott le, dobjunk elébe valami enni valót, mi pedig járkaljunk az eb körül össze-vissza, lépkedjünk át és tartunk kezünkbe egy jól pattogó korbácsot, melyet eleinte igen gyengén suhogtassunk meg a levegőben néhány másodpercig. Aztán simítsuk meg ebünket, szabadítsuk fel s engedjük meg, hogy az előtte levő falatot megehesse; ezután ismét dobjunk neki valamit s járjunk el úgy, mint az előbb. Később az ostorral való pattogtatások mindig erősebbek lehetnek. E gyakorlatot 3—4 napig folytathatjuk; ha ebünk az ostorral való pattogtatást megszokta, s arra nem mutat félénkséget és egészen nyugodtan marad, akkor elővehetjük a pisztolyt és gyutasot süthetünk el, épen olyan modorban, mint előbb tettük a korbácssal. Célyszerűen és nem túlságba menve, 2—3 nap múlva az eb megszokja ezt is. Ha ezt megszokta, kevés lőport tehetünk a csőbe, és így napról napra haladva, a lőporadagot fokozni lehet és kell is, míg az eb meg nem szokja a durranást. Hanem addig, míg ezen szoktatás tart, az ebnek jóllakva lennie soha sem szabad, hogy így az éheztetéssel legyen a mi a nyújtott falathoz lekösse érdeklődését.

Az eb jellemének téves felfogása gyakran azt a hibát eredményezi, hogy a mester agyonidomítja a tanítványát.

A túlzott droppoltatásnak — kivált ideges, könnyen hajló, igen engedelmes természetű ebeknél — az eredménye szokott néha lenni, hogy az eb folytonosan droppol és nem mer előre menni. Velem is megtörtént

ez és pedig nem régiben. Egy fiatal ebemet a lövésre való fekvésre tanítottam, s ez csak az udvarban történt, ahol az eb a lövésre feküdt, de lövés után, ha megsimogattam és felszabadítottam, szépen fel is kelt. Azt hittem, hogy ebem tökéletesen készen van, és a lövésnél most már semmi baj sem történhetik. Miután ebem tökéletesen be volt vezetve és a mezőn kint kitűnő is volt, szerettem volna egy vaddús területre vinni. Ez óhajom olyformán sikerült, hogy meghívást kaptam egy pompás területre. Gondoltam, elviszem igen kitűnő kis ebemet, s előre örvendtem az elérendő sikernek.

Már szinte láttam, hogy fogják majd irigyelni tőlem ezen pompás kis ebet. Megérkeztem a területre s valóban mindenkinek szemébe ötlött a szép kis vizsla! Gondoltam, majd ha még látjátok, hogy mit tud, akkor lesztek csak elragadtatva! Megjegyeztem előre, hogy ez lesz az első vadászata a növendéknek. A figyelem általános volt, s ebemen összpontosult. Megindulunk a keresésre, s alig megyünk 40—50 lépést, ebem gyönyörűen áll, míg hozzá mentem, 5-ik szomszédom előtt fölrebben egy csapat fogoly, s duplázik. Ebem a lövésre földre vágja magát s fekszik keményen; hozzá megyek, megsimítom, felszabadítom s biztatom előre. Szépen indul, de ismét egy lövés, és ebem újra fekszik! Kiverem az előtte levő foglyokat, én is duplázok, s ebem persze hogy fekszik tovább. A lövések egymásután következnek, s ebem az alig hallható lövésre is levágta magát. És ez így tartott jó ideig. Szinte nevetséges volt, a mint a szegény eb minden lövésre lefeküdt. Végre, a sűrű lövöldözések miatt, ebem jónak látta fel sem kelni. Feküdt hűségesen a távolból oda hallatszó durranásokra is.

Kénytelen voltam vezetékre venni, s még úgy is

alig birtam valamire menni vele. Ott hagytam az egész vadászatot, nehogy ebem egészen megbolonduljon a sok fekvés folytán. Ez első vadászatát annyira szívére vette, hogy ha fegyvert látott, már feküdt és a viláért sem lehetett kimozdítani fekvő helyzetéből. Megjavításánál a következőképen jártam el:

Mint már fentebb előadtam, most is éheztettem ebemet; bevittem egy szobába s lefektettem, ledobtam a kenyeret, s kevés idő múlva gyutacscsal lőttem, mire azonnal felszabadítottam, és ezt néhányszor tettem. Már a második napon nem fektettem le, hanem bal kezemben tartottam a kenyeret, jobb kezemben a pisztolyt. A pisztoly láttára már lefeküdt, de fekvő helyzetéből felszabadítottam, s oda adtam neki a kenyeret. Ezt mindaddig ismételttem így, míg meg nem szokta a pisztoly látását és miután megszokta, lőttem, de lövés után azonnal felszabadítottam.

A lövéshez való szoktatásnál a következő módon jártam el.

Leültem egy székre, s ebemet előttem leültettem; jobb kezem felől asztal volt, melyre jó vastagon összehajtogatott pokróczot tettem, hogy a pisztoly hirtelen zajt ne csináljon. Az asztalon volt az ebnek szánt kenyér is, melyből mindig egy-egy darabkát vettem el és bal kezemmel az ebnek nyújtottam a kenyeret, míg jobb kezemmel elsütöttem a gyutacsot. Ha az eb le akart feküdni, azonnal hozzá hajoltam, megsimogattam és oda adtam neki a kenyeret. Ezek után kint mással lövettem, de ekkor már sétáltam az ebbel, s lövéskor mindig adtam neki egy falatot, s nem engedtem lefeküdni. Midőn már mind-ezeket bent jól csinálta, kivittem a mezőre és a tőlem 50—60 lépésnyire távol járó, de velem parallel irányban

haladó segédem egyet-egyet lövöldözött, a mikor aztán ebemet magammal tovább vittem és megsimogattam. Ezt is megszokta pár nap alatt, és ha aztán kint sétáltam ebemmel a mezőn, elsütöttem a pisztolyt és tovább vittem, s nem engedtem lefeküdni. Ily módon sikerült az ebet egy hét alatt visszadresszíroznom.

Lövésre ezentúl nem engedtem feküdni és bizony ez eljárás sokkal több bajt, fáradtságot adott, mint a lövésre való fektetés; de mégis elértem azt, hogy ebem meg sem hallotta a más lövését, míg az enyémre csak hozzám jött, hogy a kijáró simítást megkapja. Nehány vadászat után ebem belátta, hogy az ő mulatságához a lövés okvetlen szükséges és örömmel koncertezett aztán, midőn látta, hogy a fegyver a vadászatra föltétlenül szükséges, és midőn megértette, hogy lesz neki is mulatsága. Egy hét, tíz nap elteltével ismét megtanítottam a lövésre való fekvésre, ami persze már nem volt nagy dolog. Természetes, hogy ekkor már csak az én lövésemre hasalt, és más lövését fel sem vette.

Ezen módszert, a mint azt a tapasztalás igazolta, elég sikeresen lehet alkalmazni.

9. *Róssz keresés.* Azt mondják: »a hány ház annyi a szokás«. Ezen közmondást sehol sem lehet úgy alkalmazni a vizslászatnál, mint az eb keresésének megbírlásánál. Van eb, a melynek keresése nekem nem tetszik, míg más tiznek tetszik, s viszont vannak, a kiknek a nagyon csendesen kereső eb tetszik, míg azt más utálja, s vannak, a kik azt mondják, hogy csak a körben kereső ebnek a keresési modora tetszik, míg másoknak s különösen nálunk a czik-czakosan kereső eb tetszik. Az egyik ennek, másik amannak a modorát ítéli el.

Én részemről a gyorsan kereső ebet nem ítélem el,

sőt ebemtől azt kívánom, hogy gyorsan keressen. Hanem azután a gyorsasághoz meglegyen a megfelelő orr is. Elitélem a gyors keresést azon egy esetben, ha az eb nem tartható kézben és úgy cserjésben, mint más fedett helyeken is, ahol tulajdonosa nem tarthatja szemmel, szintén oly gyorsan keres, mint a sikon, ha tulajdonosára absolute semmit nem figyel, csak magának keres.

Nem szeretem, sőt elitélem azon ebet, mely 5—6 lépésnyire orrával a földet túrja, s mint egy berugott cseh botorkázik jobbra-balra. Az ilyen ebnek többnyire a tulajdonosa keres, a vizsla tisztán csak apportírozásra és dísznek vitetik ki. Nálunk a vadászoknak a legnagyobb része még ma is ilyen kereső ebet szeret.

Részemről: akinek tetszik, annak jó mulatást kívánok hozzá, de én nem óhajtok ilyen ebbel vadászni. Én a magam részéről az ebtől azt kívánom, hogy az helyettem keressen és, ha a terep alkalmas, én le is ülhessek; pl. ha egy szép tábla lóherébe beleeresztem, keresse ki ő, ne én; én csak akkor megyek oda, ha megállotta a bent levő vadat. Ehhez persze mindenek előtt megbízható eb kell s aztán egy kis nyugodtság és még valami — amit vizsla-vezetési tehetségnek szeretnék nevezni. Viszont, ha a terület olyan, hogy ebemet 8—10 lépésnyire láthatom csak, akkor nem engedem messzebb keresni, mindig szemem előtt tartom. Szerintem ezek a jó keresések, hogy azonban ezt a felfogást más is aláírja, azt nem kívánom.

Az eb általános rossz keresése, ha jobbra, balra szaladgál, de ez minden kiszámítás nélkül történik. A szelket nem használja fel, s így belemegy a vadba. Ezt egyébként többnyire tapasztalatlan ebek teszik. Rossz keresés aztán az is, a mit nálunk oly gyakran láthatunk, hogy

az eb megindul előre mint egy számár, és elereszti fülét-farkát; 5—6 lépést megy, megáll (de nem vadat), szétnéz, ha nem lát-e valamit, farkát ilyenkor erősen csóválja, jobbra-balra tekinget, s aztán tovább folytatja útját és mint a cseberbe lépő ló, úgy fel-felrángatja hátulsó lábait, ismét megpihen, szétttekint, s ha aztán vagy szemmel észrevesz valamit, vagy esetleg megszimatolja a vadat, 6—7 lépésről megáll ugyan, de sem ki nem húzza magát, sem valami szép nekinyulást nem mutat, hanem a farkát még akkor is csóválgatja és magát a beugrásra mozgatja előre-hátra. Az ilyen aztán a rossz állás. Különben ezt csak parasztkutya teszi.

Elég szomorú, hogy ilyen ebbel akárhány »úr« vadász, s kedves neki az ilyen eb, mert az a megsörétezett nyulat is elfogja stb. Az ilyen ebről nem is érdemes beszélni. Hanem, ha ebünk fiatal és a keresésnél rossz modort tanusít, azt úgy szoktatjuk le e hibáról, hogy fütttyentünk neki, aztán jobbra, vagy balra intünk a szerint, a hogy kerestetni kívánjuk. Ha nem fordulna arra, mi forduljunk az általunk jelzett irányba, s az eb követni fog bennünket. Ha nem fordulna kívánságunk szerint jobbra vagy balra, mi mindaddig menjünk a kívánt irányba, míg ebünk a kívánt irányt nem követi. Arra azonban figyeljünk, hogy ebünket a vad szimatjáról le ne hívjuk.

Ha ebünk nagyon gyorsan keres és azt mindig és mindenütt teszi, pisszentéssel, csitítással igyekezzünk őt a vehemens kereséstől visszatartani; ha ez nem sikerülne, jelöljünk meg magunk előtt egy határt, a meddig ebünket kerestetni óhajtanánk és ha ezt túllépné, azonnal fektessük le, így bizonyosan el fogjuk azt érni, hogy ebünk mindig a kívánt határon belül fog mozogni.

Ha ebünk félelemből, vagy más okból, röviden keresne ott is, a hol szeretnők, hogy messzebb is kimenne, biztassuk egyszer-kétszer a keresésre és többet ne szóljunk hozzá; hagyjuk őt, hogy saját akarata szerint keresen. Jól teszszük, ha megállunk és ebünket hagyjuk, hogy az előtte levő területet keresse ki magától. Így az eb igen szépen mehet, kissé távolabbra is. A távolabb való kerestetés által megkiméljük magunkat — ha különben az eb közel kereső is, — a sok járástól és ő is sokkal jobban tudja kifürkészni a területet, mint ha folyton a háta megett volnánk. Azért csak akkor menjünk hát az ebhez, ha már állja a vadat. Persze, az itt előadottakat csak akkor lehet keresztülvinni, ha solo vadászatunk. Társaságban így vadászni nem lehet. Oda csak egészen megbízható, kipróbált, tapasztalt vizsla való, a mely már nem boszanthat senkit.

10. *A vad jelzése, de meg nem állása.* Ritkábban előforduló hibája a vizsláknak a vad jelzése, de meg nem állása; de mégis előfordul néha, és különbözőképen jelentkezik az ebeknél.

Az ilyen ebek magaviselete igazán érthetetlen, s ezen hibájuk is a hány egyed, annyiféleképen jelentkezik. Többnyire a túlszígoruan tartott ebeknél mutatkozik, melyeknek nagy temperamentumuk van, de vezetőjük folytonosan rövid keresést kíván tőlük és a munkájukba folytonosan belebeszél. Az ilyen eb tüzeskedik és jobbra-balra szeretne kimenekülni a hatalom alól s saját természeti hajlamainak óhajtana hódolni. Az ilyen eb nagy actióban óhajtana keresni, de a mikor kissé előre menne már vagy lefektettedik vagy visszahivatik. Az eb, ha különben engedelmes, megteszi a kívántakat, de ez által tüze csak növeltetik, s óriási tüzénél fogva a vad szimat-

jának felvevésére alig juthat, és ha egyszer aztán kiszabadulhat a folytonos felügyelet alól és vadszimatot talál, tehát vágyai teljesülésbe mentek, azt oly mohón és oly határt nem ismerő élvezettel csinálja, hogy szinte megrészezszik az élvezettől s belemegy a vadba. És mint Aesopus részeges asszonya, a mikor szagolta az üres nectáros hordót, úgy szagolgatja ebünk is a kivert vad helyét, mód nélkül élvezve azt. Persze, a vadász a vadnak hiült helyét találja csak, ebe ellen rendkívül el van keseredve, annak jóságát, használhatóságát kétségbe vonja, s azon gondolkozik, hogy vajjon kit tegyen szerencsétlenné nem javítható ebével.

A másik hiba az, midőn az eb jelzi ugyan a vadat, hanem azt, ha fut előtte, nem követi, hanem nagy kört csinál, aztán mindig kisebbet, kisebbet, míg végre a vadat kiveri, s a kivert vad helyét rendkívüli élvezettel szimatolgatja, azon édeleg. Ez utóbbi szokást már két setter-nél tapasztaltam, más ebnél még nem.

Ez utóbbi hibára elmondhatom, hogy oly kitünő hiba, s ezt oly élvezettel lehet a vizslában behagyni, de aztán hasznunkra is fordítani, a mit részemről minden más mulatságnál előbbrevalónak tartok. Sokan, illetve majdnem mindazok, a kik oly szerencsések és ilyen ebhez jutnak, az ebet ezen hibájáért elítélik, e hibát javíthatlan bajnak tartják s többnyire nem is sejtven, milyen kincsük van, azt el is prezentelik.

Egyszer én is így jutottam egy ilyen ebhez, melyet volt tulajdonosa javíthatatlannak tartott. Ezen eb rövid idő alatt oly kitünő lett, hogy jobbat soha nem is kívánok. Minden vadnál, de különösen erdei szalonkánál, megbecsülhetlen az ilyen eb; csak kitünő kerítési természetét fel kell tudni használni. És ezt igen könnyen el

is érhetjük a lefektetéssel. Ha ebünk kommandóra bárhol is lefekszik, nagyon természetes, hogy az ebet a vad azon oldalán fektetem le, a melyen akarom, s mindig tudom, hogy a vad vajjon egészen az eb és közötttem, vagy bizonyos elhajlással van közöttünk, s így a vad többnyire úgy is fog ugrani, a hogy azt óhajtom. Az ebnek e hibája tehát valójában megbecsülhetetlen erény, melyet kevés fáradsággal nagyon könnyen fordíthatunk hasznunkra. Úgy ezen valamint más efféle hibákat a következőképen javítjuk meg:

Ha az eb hibájának javításával akarunk foglalkozni, s erre egy hetet, esetleg tíz napot reá szántunk megszokítás nélkül, úgy járjunk el, mint az ebek más hibájának a javításánál. Az ebet el kell zárni úgy, hogy vele senki se érintkezhessék: ne adjon neki más enni mint saját magunk, és ezen etetés úgy történjék, mint a hogy a dresszirozásnál azt előadtam. Igyekezzünk az idomítandó ebet a fektetésben tökéletessé tenni. Ha ebben tökéletes, vigyük vad nélküli helyre, s tökéletesítsük a sípra való fekvésben. Ha ebben is tökéletes, ha sípra bárhol és azonnal lefekszik, vihetjük — s legcélszerűbb tavasszal — vadas helyre. Tavasszal nem ügyelhetünk másra mint ebünkre, s ilyenkor, mert ritka s gázos, alacsony a fű, az eb legjobban van szem előtt, nem takarja el előlünk semmi sem.

Szabályos kivétel után, ha a szükséges fekvést is megtette, bocsássuk keresésre, épen úgy, mint a vad nélküli helyen. Vigyázzunk azonban arra, hogy ebünk a síphang körén kívül ki ne menjen, mert az esetben persze hasztalan lenne minden fáradságunk.

Ha az eb túlmenne a határon, fektessük le és indítsuk más irányba, ha azonban nyugodtan és nem nagy messze

ségben keres, akkor ne szóljunk hozzá, hagyjuk tovább keresni. Eddig bizonyára megfigyeltük már ebünket s tudjuk, hogy minő a magaviselete, ha vad van előtte. Az eb ilyenkor ugyanis vagy megnyúlik vagy lejjebb hasal, vagy megvágja fejét jobbra-balra, farkát kimereszti egyenesre stb., egyiknek ez, másiknak amaz léven a szokása. Ha tehát észrevesszük ebünkön, hogy vadat jelez, de azért tovább megy a vadra, az első jelzésnél azonnal fűjjünk bele a sípba és siessünk hozzá. Hozzá érve, simítsuk meg és »tovább« stb. szavakkal biztassuk az előbbre való menetelre. Az eb ha gyorsan menne előre, pisszenéssel csillapítsuk tüzét, ha nem állana meg, ismét fektessük le: ha pedig megáll, dicsérjük meg, »úgy,« »jól van« stb. szavak használata mellett, s most lépjünk óvatosan a vad felé, de úgy, hogy a szimatját ne zavarjuk, ha megzavarnók, oldalt kerüljük ki, ebünkre azonban folyton figyeljünk, s folyton intésre legyen készen jobb kezünk mutató-ujja, melyet mellünk magasságában kell tartanunk és azzal gyengén fenyegetjük meg.

Ha az eb álló helyzetéből megmozdulna, pisszentéssel figyelmeztessük a további állásra, és ha pláne a vadba akarna szaladni, azonnal fektessük le, lépjünk hozzá, ismét figyelmeztessük a csendes magaviseletre, aztán simítsuk meg és ismét induljunk tovább, mint előbb, a vad kiverésére. Ha az eb nyugodtan viseli magát, a vadat kiverjük, ebünket pedig, hozzá menve, megdicsérjük és felszabadítjuk.

Ha az eb nem akarja az előtte levő vadat megállani és csak folyton húz reá, akkor is, mikor mellette vagyunk, a lefektetésből ne szabadítsuk fel, hanem hagyjuk fekvé és az ismert módon menjünk a vad kiverésére, de menet közben folyton fekvő ebünkre vigyázzunk és

intsük a nyugodt fekvésre. Ha a vadat kiverjük, menjünk a fekvő ehhez, ezt nyugodt magaviseletéért dicsérjük meg, ha nyugtalan volt, nagyon természetes, úgy a fekvésre mint a nyugodtságra figyelmeztetjük.

Az olyan ebnél, mely a vadat bekeríti, az eljárás ugyanaz, mint a mit leirtunk. Ha az eb vad nélküli helyen sípra nyugodtan fekszik, kivihetjük vadas helye.

Ha az eb jelzi a vadat, lefektetjük, és hozzá menve, megsimítjuk és felszabadítjuk. Az eb legtöbb esetben nem fog a vadra egyenesen reá menni, hanem majdnem meglapulva, fejét mindig a vad felé tartva, mintha az oda lenne kötve, erős trappban előbb nagyot, később mindig kisebb kört csinál. Ezen munkájában azonban, ha az eb kommandóra fekszik, akkor akadályozhatjuk meg, a mikor tetszik. Az ebbel, ha felszabadítjuk, s az a vadra menne egyenesen, úgy járunk el mint előbb; ha pedig kört csinál, engedjünk neki félkört, vagy negyedkört csinálni, mi pedig beljebb megyünk a kör középpontja felé, hol a vad lenni szokott. Ha az eb felkelne, megengedhetjük neki, és megfigyeljük, hogy mit szándékozik csinálni. Ha mozdulata tervünkkel megegyezik, akkor engedjük őt tovább munkálkodni; ha magaviseletét nem találjuk helyesnek ismét lefektetjük, magunk pedig tovább megyünk a vad kiverésére, mi ha megtörtént, megfigyeljük, hogy az eb fekszik-e: ha nem fekiüdnék, fektetjük, ha pedig fekszik, hozzá megyünk, megdicsérjük. Ezen gyakorlatokat addig kell próbálgatni, míg ebünk meg nem érti, hogy az előtte levő vadat neki kivernie nem szabad, hanem előtte nyugodtan kell magát viselnie.

11. A vad szándékos kiverése. Az ebnek azon hibája, hogy a vadat szándékosan kiveri, a legnagyobb hibák egyike. Az eb ilyen hiba mellett már maliciózus, s javí-

tása is nehezen sikerül és igen sokat kell vele vergődni, vesződni, és a végeredmény gyakran az, hogy a vadat mégis csak kiveri.

Az e fajta ebek nagy része alig jelzi a vadat, hanem, a mint a szimatot megkapja, nem figyel se jobbra, se balra, hanem beleszalad a vadba, s azt mintegy passzióval kiveri és szaladgál tovább és a vad helyét is alig veszi figyelembe.

Volt egy elromlott ebem, melyet agyondresszírozva kaptam, a mely az apportírozáson kívül mást semmit sem tudott, s a mely szintén ezen hibában szenvedett; csak tíz lépésnyire keresett s míg vadszimat nem volt az orrában, igen jól viselte magát. Ha vad nélküli helyre kellett volna, akár csak diszpéldány gyanánt lehetett volna bemutatni. Ha azonban vadas helyre mentem vele, magaviselete következő volt: sima területen előttem ment 10—15 lépésre, s igen szépen revirozott jobbra-balra. Ha vadszimatot vett fel, azt alig, vagy sehogy sem jelezte, hanem vágatva neki rohant a vadnak, s aztán, a hogy szeszélye hozta magával, vagy kergette, vagy pedig kiverés után farkát magasra tartva, csinált egy-két kört, s mintha munkáját jól végezte volna, teljes megalégedéssel utána nézett a kiverő vadnak. Kukoriczában hátul hagytam menni, s gondoltam, hogy így kárt nem fog okozni: láttam, hová ereszkedtek le a foglyok, ezekre akartam menni s azt hittem, hogy tervem sikerül is, mert az eb elég szépen jött hátul (ha előre akart menni, nem egészen gyöngéden figyelmeztettem a hátulmaradásra). Ez ment mindaddig, míg a foglyoknak közelébe értünk, de a mint ebem a szaladó foglyok hátrahagyott szimatát orrába vette, mintha csak puskából lőtték volna ki, úgy szaladt el mellőlem s a foglyokat felverte! Midőn aztán

a foglyokat megkergette, nagy farkcsóválva visszajött és úgy gondolom, hogy meg volt önmagával elégedve.

Ebem e magaviseletéért persze hogy kóterbe került, s bár négy éves volt, mégis a dresszurát elülről kezdtem meg vele, s koplaltatás mellett sikerült belediktálni a lefekvést, a mit aztán elég tökéletesen végezett. Egy tavaszi vergődés után sikerült rábírnom, hogy ne ő, hanem én verjem ki a vadat, s ezt úgy értem el, hogy midőn már vad nélküli helyen jól, azaz gyorsan feküdt, bevittem vadas helyre, s szabad teret engedtem neki a keresésre, a sípnak hangköréből azonban soha sem engedtem ki. Így ha a vadat először kiverte azonnal fektettem, később óvatosabb lett, s mielőtt a vadat kiverte volna, jelét adta, hogy előtte vad van. Ilyenkor aztán örült módon nem rohant bele a vadba, hanem óvatos kezdett lenni és a mikor óvatosságát észrevettem, azonnal lefektettem, hozzá siettem, megdicsértem nyugodtságáért és nyakra-
valóját kezemben tartva, biztattam folytonosan az előremenetelre. Vele huztam magam is, meghajolva óvatosan és a mikor ebemet 3—4 lépés után reszketés fogta el és a mikor megállott, megsimítottam újra, és az előremenetelre biztattam, mit, épen úgy mint előbb, vele együtt magam is megtettem. Az új megállásnál piszszentés mellett előre mentem, folyton figyelve ebemre, a vad kiverésénél ebemet lefektettem s hízlgő szavakkal megdicsértem. Nehány ilyen vezetés után ebem tökéletes volt. Az ilyen vezetéshez meglehetősen fáradságra és következetességre van az embernek szüksége, de ha az eb megjavítása sikerül, a fáradság az eredményben jutalmazva van bőven.

Az ebek e hibájáért is az idomító a felelős. Nem jól vezetett az eb, és bizonyosan természetellenes dol-

gokat követeltek tőle. Ilyen természetellenes követelés pl., ha az eb nagy temperamentummal bír s nagy actióban óhajtana keresni, de ettől mindig, még sima területen is, visszatartatik, hanem e helyett megengedtetik neki, hogy kommandó nélkül a legsebesebb tempóban menjen, — ezek mind olyan ellentétes dolgok, hogy az ebnek vagy egy, vagy más dologban el kell romolnia. Ha ebünk természetét megfigyeljük, s a vezetésnél úgy ötlet, mint magunkat is ahhoz alkalmazzuk, ha ebünk a lefekvésben tökéletes, lehetetlen, hogy rossz ebünk, illetve rossz appellü ebünk legyen.

Ha az ebnek esetleg szervezeti hibája van, arról idomítója nem tehet, és felelősségre vonni a szülőket némi lehet; fáradságunk kárba veszett s az ebet legfeljebb tenyésztésre használhatjuk. De mielőtt az ebet tisztán csak a tenyésztésre szorítanánk vissza, győződjünk meg arról, hogy az orra valóban el van-e romolva. Ha a keresésnél teljesen szabad teret engedünk neki, ha jó széllel is belemegy a vadba, s egymásután többször is kiveri ezt, vethetjük vissza s mondhatunk felőle határozott véleményt.

Van reá példa, hogy egészen rossz orru szukáknak és kanoknak kitünő, sőt elsőrendű orru kölykei is lettek; de ki biztosíthatja azon valószínűtlen lehetőséget, hogy a kölykek nem közvetlenül a rossz orru szülők — hanem a finomabb orru nagyszülők, ősök képességeit öröklik? Azért tehát áll a tétel: kivétel nélkül csak jó anyagból szabad tenyészteni. Ez a véleményem — noha tisztelem a másik véleményt is.

Az ebnek új tulajdonosához való szoktatása.

A vadászok legnagyobb része nincsen tisztában azzal, hogy az ebet, mely másnak volt birtokában, s melyel már más vadászgatott, hogy és mily módon szoktassa magához? A legtöbben úgy gondolkoznak, ha jól tartják és kedvében járnak az ebnek, ezzel mindent megtettek, s ezzel magukhoz szoktatják az ebet, pedig ezen kecségtetés által csak elkényeztetik azt s meglévén neki az eledele, a sétája, szóval mindene, csak a régi tulajdonosa fog hiányzani. Az eb elégedetlen lesz, épen úgy, mint azon emberek, a kiknek mindenük megvan, csak a gond-, a munkából jut kevés. Ezek is elégedetlenek. Az eb is a sok jótól elégedetlen lesz, s az új tulajdonost egyhamar megszokni, megszeretni nem fogja.

A megszoktatás alatt nem értem azt, hogy pl. egy eb, mely hozzá volt szokva a kóborláshoz és volt tulajdonosa az új gazdával egy városban lakik, hogy az eb régi gazdájához látogatva, onnan új gazdájához vissza nem menne. Az ebet előbb le kell szoktatni a kóborlásról, azaz gondot kell rá fordítani és bitangolni a világért sem szabad engedni. Hiszen a jó kutya bírhatásához egyik fő feltétel az, hogy az ebnek legyen a ki gondját viseli.

Az eb megszoktatása alatt azt értem, hogy ha pl. vagy veszek, vagy ajándékban kapok egy vizslát, az ne a cselédemet, vagy a házban levő más személyt szeresse, hanem engemet. Hogy az rövid idő alatt engemet és hangomat, fütttyömet, sőt járásomat is ismerje meg, és engemet örömmel várjon. Nézetem szerint ez a megszoktatás.

Az ebet, mely ládában jött és engem soha sem látott, mindenekelőtt, ha nincsen nyakravalóval felszerelve ellátom azzal és zárt udvarban, vagy kertben szabadon eresztém, hogy meggémberedett tagjait kissé kinyújthassa és magát kiüríthesse.

Negyed óráig való ide-oda szaladgálás után, a nélkül hogy a különben éhes ebnek valamit enni adnék, a neki már előre elkészített zárkába, hol senki vele nem érintkezhetik, elzárom. Az alatt, míg az eb el van zárva, jó ennivalóról gondoskodom és pedig kétféléről, egyik melyet a tulajdonképeni étel előtt falatonként adhatok neki, a másik pedig langyos, leveses ennivaló legyen. Ha ezek mind rendben vannak, egy fél órai börtön után az ebet vezetékhez kötöm és olyan helyre vezetem, hol senki nem fog háborgatni. Ha az eb éhes, legjobb neki kenyeret adni. Jó, ha az eb nemcsak a rostélyost, de mindent megeszik.

Ha bevezettük az ebet a magányos helyre, elővezünk egy darab kenyeret, nagyon természetes, hogy az éhes eb érdeklődését misem keltené fel jobban, mint az ennivaló. Ha az eb érdeklődését a kenyérrel felköltöttük, bal kézbe tartva a kenyeret, használjuk egész csendesen a kommandót a leülésre. Ha az eb ezt első szavunkra nem tenné meg, mindig a kenyeret mutatva neki, figyelmeztetjük őt parancsunkra másodszor, sőt harmadszor is. Ha parancsunkat nem akarná megtenni, lehajlunk hozzá és farára téve kezünket, hátsó részét lenyomjuk; ha a lenyomás után ül, megdicsérjük s a mutatott kenyeret oda nyújtjuk neki. Ezt ismétljük néhányszor; ha az eb tanított, úgy azonnal fog engedelmeskedni. Ha az eb teljesen bent van már az ülésben, illetve a kimondott szó után azt azonnal megteszi, illetve leül, átmehetünk,

a fekvésre. Ledobunk itt egy darab kenyeret a földre, s egyúttal a fektetésre való kommandót kimondjuk. Ha az eb nem fekszik le azonnal, lenyomjuk.

A tanított eb, ismerve az ő kommandóit, azonnal meg fogja tenni úgy a leülést, mint a lefekvést. Nehány-szor így próbálgatva, behozhatjuk a langyos ételét vagy ebünket vezetjük oda, a hol az már reá vár. Hozzáérve a tálhoz, ebünket lefektetjük, kevés vártatva megsimítjuk s felszabadítjuk, evés után ismét elzárjuk és 1—2 óra mulva feléje megyünk, rendes hívó fütytűnket hallatva. Vezetékre tesszük és zárt helyre vezetve, megsétáltatjuk illetve itt már kieresztjük. A szaladgálás és séta után ismét börtönébe visszük és elzárjuk. Így elzárva tartjuk 5—6 óráig, mely idő alatt ismét kikoplalja, agyonúnja magát, s ha hívó fütytűnket hallja, már örövendeni fog. Másnap ismét úgy teszünk, mint előtte való nap.

A zárt udvarban, vagy kertben kieresztjük, azután pedig ismét kenyérrel, úgy a lefekvésben, mint az ülésben gyakoroljuk. Főszólyt azonban a fekvésre kell fordítanunk, de hogy azt az ebbel meg ne unassuk, sokáig ne engedjük feküdni. A fekvés, tartson bár rövid ideig, de gyorsan történjék. Másnap ismét elzárjuk és pár óra mulva, mint az előbbeni napon, zárt helyen kieresztjük: ha az eb üritett, vezetékre vesszük, s sétálunk vele és megpróbáljuk: ismeri-e a vezetéket és tud-e szabályszerűen járni. Ha jól megy a vezetéken, sétálás közben lefektetjük többször, de mindig csak rövid időre, aztán tovább sétálunk vele. Séta után beviszszük szobánkba és hagyjuk, hogy 1—2 órát mellettiünk legyen, aztán pedig ismét elzáratjuk. A harmadik napon e gyakorlat ismétlődik; hanem most már a sípot vesszük elő és a fektetésre ezzel adjuk meg neki a jelt. Ha ezzel szintén jól

megy a fektetés és az eb szépen fekszik, akkor a sétát már a vad nélküli területre tehetjük át és negyedik napon már itt vezethetjük az ebet.

Minden 200—250 lépés után az ebet kevés időre lefektetjük; ha a vezetéken ez jól megy, megpróbáljuk a vezetéket róla levenni és keresni hagyjuk. Az induláskor, ha az eb 5—6 lépést tett, használjuk a lefektetésre való kommandót, s az eb ilyen distancziára minden esetre le fog feküdni; ha ezt megtette, a megdicsérés és felszabadítás után tovább hagyjuk keresni és most már meszszebb engedhetjük, szóval úgy járunk el vele mint egy ujonnan bevezetendő ebbel.

Az egész dresszurát átvesszük vele; ha a vad nélküli terepen már egészen kézben van, vihetjük fegyver nélkül vadas területre, s itt figyeljük meg magaviseletét a vaddal szemben. Ne felejtjük el soha sem, ha az eb magától nem tenné, hogy a vad kitörésénél az ebet fektetni kell, épen úgy mint azt a bevezetésnél már megírtam. Ha ebünk egészen jól és megfelelően viselte magát a vad előtt, és nyúlnál, fürjnél, fogolynál, ha az kitört, lefeküdt, vihetünk magunkkal fegyvert is. Mielőtt azonban hozzá kezdenénk a vadászathoz, az ebet lefektetjük és próbaképen egyet löhetünk előtte, értésére adva neki, hogy a lövésre fekvé kell maradnia. Ha a lövésre fekvé maradt, most már egészen ismerjük uj ebünket, és elindulhatunk vele vadászatra, de mindig az eb és soha sem a vad legyen az első! Így ebünk nemcsak hogy meg fog bennünket szokni, hanem az esetleg gyenge dresszura erőssé válik benne. Eladója vagy ajándékozója nem ismer majd az ebre s csodálkozni fog, hogy mi lett belőle az uj tulajdonos kezében.

Ha minden vevő így jár el uj ebével, sokkal keve-

sebb panasz lesz az ebekre és azok dresseurjeire és nagyon sok eb, mely az idomító vezetése alatt nagyon keveset mutatott és tényleg keveset ért, új tulajdonosa kezei között a legkitünőbb állattá válhatik! Viszont a legelső rendű vizslából a legrosszabb eb lesz, ha az új tulajdonosa által helytelenül vezetetik. Az új tulajdonos ma elnéz egy nagyon csekély hibát; a jövő pillanatban e csekély hiba már nagyobb kiadásban jelentkezik. A hibák pedig úgy nőnek mint a hógörgeteg! A hibának csak az új tulajdonos az oka, mert nem szoktatja az ebet magához és nem ismeri ebét! Ily módon egymást meg nem értvén, nem csoda, hogyha az eb tönkre megy, s aztán vagy az eb, vagy a dresseur a hibás, de az új tulajdonos soha!

Azért tehát legyen mindenki óvatos, nehogy igaztalan legyen az eb iránt, s nehogy gyanúsítsa a mestert.

Versenyek.

Bizonyára sokan lesznek olvasóim közül, a kik vizslaversenyen még részt nem vettek, vagy ha részt vettek is, csak a hazai versenyeket ismerik, s ezeken bizony nem a legkellemesebb tapasztalatokat szerezhették.

A viláért sem akarom a mi versenyünket s az ott bíró tiszttel felruházott gentlemaneket dehonestálni! Hiszen mint bíró magam is szerepeltem azokon! De ezért még sem úgy ment az nálunk, mint a hogy az más országokban szokott menni!

Hagyományos az nálunk, hogy nem tartunk össze s hogy egyetértés nincs közöttünk! Így volt ez nagyon régen is, és így van ma is! Ez buktatta meg a vizslamező versenyegyesületet is! Egyenetlenség ütött fészket az egyletben, s a szegény egylet kimult, a nélkül hogy megerősödött volna; kimult fiatalon, s bár a külföld elismerte tekintélyét s elfogadta törzskönyve bejegyzéseit, még sem birtuk fentartani, — a magunk hibája miatt bukott meg.

Nálunk a versenyeken mindenekelőtt fejtelenség uralkodott; Pontiusból Pilátushoz szaladgálhatott, míg valaki megtudott valamit a versenyről és annak a színhelyéről, valamint a versenyre jutás módjáról, s ez volt oka annak is, hogy versenyeinken 15—20 egyénnél többen alig vettek részt.

A versenyre vitt ebek száma is egészen minimális volt, s a nyerő eb tulajdonosa később semmivel sem tudta igazolni, hogy ebe a magyar mezőkön valaha díjat nyert; azt soha senki egy árva betűvel sem adta írásba, nem hogy diszes oklevelet adtak volna arról, vajjon megkapta-e az eb tulajdonosa az előírányzott — kitűzött díjat! A verseny után a Vadászlap szépen leírta a versenyt, némelyik napi lap a győzőket megemléltette, s ezzel vége volt mindennek.

Hanvay Zoltán ur »Sport szilánkok« című művében leírja a galanthai 1885-iki versenyt, hévvel és úgy, a hogy az megtörtént, de nem is volt versenyünk több, mely ahhoz hasonló lett volna! Esterházy Béla gróf volt a lelke annak a versenynek, és azóta csak az emlékein tüdőnk.

Másképen van az a külföldön! — A morváknál például a versenyt megelőző napon nagy banquetten rendeznek, melyen 100—120 ember, de többen is részt vesznek; a nyeremény-tárgyak az egylet pompás helyiségében szépen rendezve ki vannak állítva. Az idegenek fogadtatására bizottság van kiküldve s a versenyt úgy a lapok mint a falragaszok útján a lehető legszélesebb körben ismertetik a közönséggel.

A verseny ebkiállítással kezdődik, a hol mindenféle és fajta eb szépsége díjaztatik, legyen az vadász- vagy luxus-eb; a kiállítási I. vagy II és III. díj arany-, ezüst- és bronzérmekből áll s igen csinos diplomával bizonyítatik a díj nyérése.

A díjazás után veszi kezdetét a mező-verseny, néha pár százra menő női és férfi közönség jelenlétében. A rendezőség persze gondoskodik arról, hogy a tikkasztó melegben az elfáradt vadásznak és érdeklődő közönségnek

legyen üdítő itala, s az egész társaság pár órai járás után vidám reggelire gyűl össze az erre kiválasztott erdőcskében. Egy, esetleg másfél órai pihenő után a versenyt folytatják.

Morvaországban a versenyek többnyire Brünn közelében szoktak megtartatni, a legvaddusabb területen. Az angol, valamint a német vizsláknak külön versenyük van, s mindkét fajnak rendeznek kölyök-, úgynevezett puppy-versenyt és felnőtt ebek versenyét.

A kölyök-versenyen csak olyan ebek vehetnek részt, melyek a versenyt megelőző évben, vagy az évben születtek, s miután a versenyek többnyire ősszel, augusztus-szeptemberben szoktak rendeztetni, a legidősebb kölyökeket 19—20 hónapos lehet. Ezen ebeknek van a legtöbb kilátásuk arra nézve, hogy díjat nyerhessenek, mert ily korban már jól ki vannak fejlődve, s a szorgalmas idomító a husz hónapos ebet az első év őszén négy hónapon keresztül, következő évben pedig márcziustól kezdve júniusig, sőt alkalmas helyen júniusban is, és így a verseny napjáig gyakorolhatja. Az ilyen eb nagy gyakorlattal bírván, természetes, hogy majdnem biztosan pályázik a díjért, feltéve, hogy az ebnek nincsen természeti fogyatkozása, például rossz orra, rossz tüdeje s más efféle baja. Megesik azonban az is, hogy a versenyre vitt 7—8 hónapos kölyök viszi el a díjat.

A felnőtt ebek versenyére bármily koru telivér eb pályázhatik. Természetesen mindenik a maga fajával versenyez; itt is megesik akárhányszor, hogy az öreg praktikus elől a fiatal viszi el a díjat.

Én mindig olyan kölyköt vittem versenyre, a melyik 18—20 hónapos volt, s annyi gyakorlatot adtam nekik, hogy a naponta 8—10 órai gyaloglás mellett meged-

zódunk mind a ketten, úgy hogy a díjért biztosan pályázhattunk.

Sokan lesznek olvasóim közül, a kik azt hiszik, hogy én bizonyosan erdész vagyok, vagy ha az nem, akkor bizonyosan urasági vadász, de ha egyik sem, úgy biztosan ebidomítás a mesterségem; de ha még idomító sem vagyok, úgy egy igen jó vidéken gazdálkodom, a hol a vad temérdek! Na hát még gazda sem vagyok, mert biz' én Pesten lakom és hivatalom a belügyminiszteriumban van, ott görnyedek naponta 6 órát! — Azt hinné az ember, hogy időm sincsen ebeimmel foglalkozni, pedig dehogy nincs! — Reggel a nap előtt kelek s a hivatalos óra előtt nyáron 3—3½ órát vagyok kint ebeimmel, délután ½4 órától este ½10-ig, tehát naponta 8—10 órát vagyok a szabadban s a legnagyobb munkát végeztetem ebeimmel, közvetlen a főváros közelében. Ilyen sok és nagy munkát végeznek ebeim, ha versenyre megyek velök!

Az ebeket többnyire az augusztusi hőség teszi munkaképtelenné, de az az eb, mely július és augusztus hónapokban naponta 8—10 órát dolgozik, az hozzá van szokva a forrósághoz; az ilyen eb a versenyen végzendő 1—2 órai munkát fel sem veszi s bátran versenyez.

A versenyző ebeket, a midőn már megállapított, hogy pl. a páros a párossal, a páratlan a páratlannal fog menni a versenyen, a verseny megkezdése előtt a jury tagjai még egyszer szemügyre veszik, és megbírálják külsőleg is, ha nincsen-e formahibája valamelyiknek, — s azután ha meg vannak győződve az eb telivér voltáról, versenyre bocsátják őket.

A verseny tulajdonképen nem más, mint egy rendes vadászat, a hol rendszerint két vadász vadászik. Közvetlen

a vadászok mögött mennek a bírák, a kik elbírálják az ebek jó vagy rossz tulajdonságait s ezen kis 6—8 tagból álló bíráló társaság után 80—100 lépésnyire halad az egészen nagy társaság, a kik a verseny iránt érdeklődnek.

A két versenyző eb tulajdonosai — úgy, a hogy sorsuk hozta — egymástól 150—200 lépésnyire haladnak előre. Az ebek a rajtuk levő nyakszijakon kívül rendesen vörös és fehér szíjat is kapnak még, s a tulajdonos viseli ebe színét is.

Az elindulást rendesen egyik bíró jelzi, addig az ebeknek vezetőjük mellett állani vagy feküdni kell. A vezető kiinduláskor rendesen bemutatja ebe engedelmes-ségét, melyet a jury az eb javára vagy hátrányára tud be, a hogy az eb magát viseli.

Majdnem mindenkinek az a szokása, úgy a vadászaton, mint a versenyen, hogy ebét dirigálja, jobbra-balra kommandirozza, folytonosan kiabál reá. Az ilyen vezető mellett majdnem mindig biztos a siker!

Én egyszer bemutatom ebem engedelmességét, a többi az ebem dolga; többet hozzá sem szólok, hanem annál jobban figyelek ebem minden mozdulatára s aztán úgy is történt mindig, hogy azalatt, míg ebem versenytársa munkájából elszóllított, de mégis egyszer állott. addig ebem a legnagyobb nyugodtsággal végezte munkáját és 3—4-szer is állott!

A jury minden tagja megfigyeli a versenyzőket és pedig felváltva. Az ebeket ugyanis keresésük közben nem lehet szűk korlátok közé szorítani, néha egymástól 300—400 lépésnyire is vannak, és ilyen esetben minden eb mögött van 2—3 bíró, a kik egymást felváltják.

A bírók megkívánják a versenyző ebtől, hogy jól álljon s minél messzebből, szépen húzzon a vadra s ha

fogoly, fürj, fácán előtte szalad, utána óvatosan s precizen huzzon; ha versenyző társa áll, úgy secundálnia kell, azaz ne háborgassa, irigységet ne mutasson, hanem a mint észrevette, hogy társa áll, azonnal álljon ő is, bárha nem is a vad szimatját, és legyen bár a két eb egymástól 100—150 lépésnyire, de ha az egyik a másik állását észrevette, minden bizonynyal állani kell a másiknak is! Azt azonban megteheti a secundáló eb vezetője, hogy ebét felhuzatja, vagy a versenyző és vadat álló társhoz vagy pedig míg ebe megkapta a vad szimatját. Ez igen szép látvány, és minden esetre úgy a bírák, mint a verseny iránt érdeklődők méltányolják az eb e szép és igen hasznos tudományát.

Megkivánják tehát az ebtől, hogy ha megállotta a vadat s az előtte kiveretik, legyen az nyúl, fácán, fogoly vagy fürj, az eb a vad kitörése után azonnal összeessék s a lehető legnyugodtabban maradjon fekvé, de ez mind kommandó nélkül történjék meg!

A bíróság tagjai tetszésök szerint bármikor lőnek a kitörő vadra, az ebnek sem idegességet mutatni, sem pedig a lövésre beugrani nem szabad; ha a leeső vad után szaladna kommandó nélkül, már ez is hibául rovatik fel, míg ellenkező esetben a jó pontokat aratja, az ebnek lövés hallatára össze kell esnie minden körülmények között.

Ha az első pár ebről a jury helyes fogalmat alkotott magának, illetve ha az egyik eb jósága, előnye szembe-tűnően kimagaslik a másiké felett, akkor a jobbik további versenyzésre fennmarad, míg a másik elesett a versenytől. Következik egy másik új pár felett a biráskodás; ezek jóságának elbírálása ugyanúgy történik mint az első páré, itt is a jobbik eb marad fenn, a gyengébbik

pedig kiesik. Így megy az első összetevés páronként, a meddig vannak párok, — azután jönnek a fennmaradottak, páros számu a párossal, páratlan a páratlannal. — A verseny ugyanúgy megy mint előbb, a jók fennmaradnak, a rosszak kiesnek, és most ismét a harmadszori keresésre a fennmaradt jók állnak gyepre, a jó fennmarad, a gyengébb mindig kimarad, míg végre a legjobb eb fennmaradva viszi az I. díjat, a többi fennmaradottak felveszik a harczot a második díjért, s itt is a legjobb viszi a II. díjat.

Az angol vizslák versenyén nem kívánják meg az apportírozást, hanem annál inkább a gyorsaságot és az alhoz mért orrt. Mindkét fajvizslának a versenye egyenlő, csak a német vizslától követelik az apportírozást.

Ilyen a rendes verseny Morvaországban.

Ők azonban szoktak minden évben egy más versenyt is meghirdetni, melynek feltételei a következők: A verseny czime »Használati verseny«. Az itt pályázó ebnek tökéletesen úgy kell magát viselnie, mint az előbbeni versenyek ebeinek, de ezenkívül a megsebzett vadat kitűnően kell nyomoznia. Az ebnek a sebzett fővadat véren nyomozni kell tudni; azt, ha már kimult, meg kell ugatnia (todt verbellen). Rókát kell apportíroznia, macskát, nyestet, görényt stb. ragadozókat kell megölnie, szóval igen sokat kell az ebnek tudnia.

Egy ilyen verseny I. díjául egyik osztrák főúr egy valóban remek és értékes ezüst ivókészletet ajánlott fel, mely versenyt három következő évben kell mindig ugyanazon egy kutyának megnyernie. A szép ivóeszköz minden évben szintén trónol az előbbi versenydíjak között, de még eddig nem versenyeztek érte. Nagyon szerettem volna egy ilyen versenyt végignézni, de nem tudom, miért nem

versenyez senki? Évek óta várja a jó öreg Budiner bácsi Treffjével az ellenséget, de mert sohasem jelentkezik versenyzőtárs, — egy eb pedig önmagával nem versenyezhet, Treff majd el talál öregedni; a gazdája még bírná ugyan, — de nem tudom, hogy fog-e ismét oly kitünő ebet időmítani, mint Treffje?

A versenydíjak különben nem szoktak valami nagyok lenni; inkább az erkölcsi sikerre adnak. Az I. díj 20 drb arany és emléktárgy; a II. díj 10—15 drb arany és szintén emléktárgy; az aranyakat az egylet szokta adni, míg az emléktárgyakat morvaországi előkelőségek. Az emléktárgyak meglehetősen csinosak szoktak lenni.

Versenyek után az egylet helyiségében gyűl össze a társaság, hol ünnepélyesen osztják ki a nyert díjakat s ez után sör mellett (mihez néha egy kis pezsgő is jár) kedélyesen folyik a multság; éltetik a nap hőseinek tulajdonosait, oly kedélyesek, oly vendégszeretők, hogy az ember önkénytelenül azt mondja, hogy igazi magyar vendégszeretben részesült.

Váljék dicséretükre a brünni uraknak kedves előzékenységük!

A poroszok versenyein a versenyszabályok ugyanazok mint a morvák versenyein, azzal a különbséggel, hogy ők csak kölyökversenyeket szoktak rendezni. A verseny előtt az ebeket megbirálják ugyan, de kiállítás nincsen. Különben a legjelesebb kynologusaik viszik a bírói tisztet s igen elfogulatlanul bírászkodnak.

A felnőtt ebek versenye helyett szoktak egy más versenyt is rendezni, melyet sweep stake-nek neveznek. Ezen versenyen bármily fajú és idejű eb részt vehet, és nevezhetni a verseny színhelyén is; betét rendesen annyi,

a mennyit meghatároznak a verseny színhelyén; a tétekből állanak a díjak, melyek a két első között osztatnak meg. Szabályok a rendesek. E versenyen csak egyleti tag vehet részt.

Porosz-Sziléziába egy versenyre 1890. aug. 26-án mentem ki két ebemmel, melyek közül az egyik az év s azon hó 18-án Morvaországban I., a másik ugyanott II. díjat nyert. Mindennek daczára nem kis izgatottsággal mentem ki, tudtam, hogy a híres Barwig (a sziléziai vadász-védegylet idomítója) több kutyát nevezett (szám szerint hatot), — gondoltam, leveri az enyémet. Mindegy, gondoltam, ha nem nyerek is, de tapasztalni fogok.

A verseny, melyről megemlékezem, Koppiczon, Grottka mellett, tartatott meg 1890. aug. 28-án. Kissé feszélyezve mentem ki, mert a német nyelvet nagyon keménymagyaros ejtéssel beszélem — hála azonban Havas Imre, h. főügyész, kedves barátom jóságának, a ki szünideje három napját nekem fölládozá, ő rántott ki német tudományom által szerzett zavaromból, ő volt az én kitiünő tolmácsom, a miért ezen a helyen mondok neki legmelegebb köszönetet.

Míg Grottkauba megérkeztünk, bizony sok kellemetlenségünk volt a németek pedanteriájával. Ebjeimet nem tűrték meg a vasuti kocsiiban, erővel a legborzasztóbb helyre, kutyaketrecebe akarták betuszkolni őket; bár van minden vonatjukon vadászoknak fentartott szakasz, de mert nem vadászruhában utaztunk s fegyver sem volt velünk, nem akartak beereszteni oda sem. Végre beleegyeztem már a kutyaketrecebe is, de oly feltétel alatt, hogy mindenik ebemet 1000 frtra biztosítom s a legkisebb baj esetén feltétlenül kövelelem a biztosítási összeget; erre aztán mégis azt határozták, hogy III. osztályban mehetünk együtt

ebeinkkel. Ennek is örvendettünk, s szívesen veszítettük el a már megváltott I. osztályu jegyünk többletét is. Ilyen és ezekhez hasonló scénák között érkeztünk meg Grottkaubá.

A kiállott sok kellemetlenséget bőven kárpótolta a fényes fogadtatás, melyben részesültünk. A Boroszlóbból és Berlinből is odarándult vendégekkel együtt igazán főúri fénynyel fogadott gróf Schafgotsch, kinek koppiczi birtokán tartatott meg a verseny. Schafgotsch gróf, a ki a milyen előkelő ur s a milyen szenvedélyes vadász, épen oly kedves vendégszerető háziur is, pompás négyes fogatokkal s igazán főúri vadásztárs-szekerekkel várt reánk. Az ebek szállítására külön azon célra berendezett szekér stb. Mi magyarok különös kitüntetésben részesültünk, a mennyiben az ifju gróf vitt, jobban mondvá repített bennünket a verseny színhelyére. A legszebb kép volt menetünk. Utunk a kitünő utakon $3\frac{3}{4}$ órát tartott.

A verseny színhelyére megérkezve, kedves meglepetésben részesültünk, a grófnak ugyanis 18, az ott divó császárkabátba öltözött vadásza várt reánk, élükön lóháton egy fővadászszal. A vadászok, a mint megérkeztünk, rázendítettek egy vadászingulóra, melyet egyforma vadásztrombitájukon fújtak. Igazán remek kép volt.

Ezen fogadtatás után a legkitünőbb területen vette kezdetét a verseny, mint említém, olyan szabályok mellett, mint a minőket a morvák is használnak.

Az első és második összevetésnél nem vettem részt, tehát volt időm tanulmányozni ellenfeleimet. Az első két párnál tapasztaltam, hogy bár ebük is jó, az idomítás is nagy gonddal történt, de mert ebeiket nem merték kiereszteni, folyton visszahivogatják, kezdett bennem a

remény feltámadni, hogy díj nélkül haza nem jövök. És úgy is lőn.

A két első pár eb egy 50 holdas tábla répában, a hol igen sok fogoly és nyúl volt, leversenyzett és ekkor Pique-emre került a sor; egy nagy rozstarlóra értünk, a mikor kommandót kaptunk az indulásra. Ebemet fekvő helyzetéből felszabadítva, intettem neki előre, mire ő a legsebesebb iramban ment egyenes irányban előre. És mikor úgy kétszáz lépésnyi távolságban volt, egy füttyre lefektettem őt és kettőre visszahívtam; a várt hatás nem állott be, talán észre sem vették ebem ezen viselkedését; visszajöttéből újra előre küldtem, ő az előtte dolgozó kis szukát pillanat alatt messze hagyta s a tarló jobb oldalán levő krumpli mellett gyors szaladásából egyszerre megdermedett, állott szilárdan; de mert az eb tőlünk 300 lépésnyire lehetett, s míg mi szép lassan odamentünk, bizony már akkor nem volt előtte semmi. Továbbkeresésre intettem, mire ő gyorsan előrerohan, s úgy 50—60 lépésnyire szilárdan megáll, ismét oda megyünk mindannyian, ismét semmi, intek neki előre, de ekkor már nagyon izgatott voltam s bosszantott a dolog. Ebem nem szalad többé, hanem húz erősen, ekkor azonban hozzá mentem s gyors utánhúzásra biztattam, egyszer ismét megáll, ekkor azonban elébe kerültem és sikerült is a nagy krumpliból valami vén fáczántyúkot kizavarnom, mely vagy 150—200 lépésen keresztül gyalogolt. Tovább kerestünk, de nem kellett, mert az előttünk összeszorult vad a krumpli másik felében oly nagy számmal volt, hogy nem lehetett úgyszólván semmit sem csinálni. Volt ott öz, fáczán, nyúl, fogoly — igen, igen sok! Ennek azonban az lett a vége, hogy Pique-em fennmaradt további keresésre.

Egy órára vége volt a kölyökversenynek, 14 eb versenyzett le.

Pompás reggelire egy szép kis remisebe jöttünk össze. hol a gróf bájos menyé és leánya, valamint szeretetre méltó neje vártak bennünket a reggelivel. Reggeli után az igazán nagyon bájos hölgyeknek be kellett mutatnom a *magyar kutyákat*, mit, nagyon természetes, örömmel tettem, s ez volt részemről a legérdekesebb az egész verseny alatt, mert eddig az idomítást észre sem vették, de most, a midőn a két egyforma színű gyors kutyát kieresztettem, s ezek, mintha ördögök lettek volna, mentek, magam pedig a társasággal maradtam, s midőn tőlem ebeim 200—250 lépésnyire voltak, egy éles fütytyöt hallattam, s erre mind a két eb villámgyorsan vágódott földre, s úgy hagytam őket jó öt perczig feküdni, ekkor volt általános tetszés, ekkor tűnt fel az idomítás, mely előttük eddig teljesen ismeretlen volt. Ebeim kedvencei lettek az egész társaságnak, gratuláltak s maga Barwig azt mondotta, hogy valóban megérdemlik ebeim úgy az I., mint a II. díjat, melyet ebeitől elhoztam, s a midőn azt mondtam neki, hogy mindezekre egy romlatlan ebet ütés nélkül 10 nap alatt megtanítok, engedelmet kért, de kijelentette, hogy nem hiszi, ha agyonverem is.

Versenyek után a gróf palotájába lettünk hivatalosak theára, s mondhatom, hogy életemben a legszebb dolgokat ezen a kedves helyen láttam, mit igen röviden, hézagosan be is mutatok az olvasónak.

Az ó-német stíli kastély 200—250 holdas parkban fekszik; a park minden része olyan mint a mi kedves Margit-szigetünk legszebb helyei: remek sziklák tetején egy-egy zergével, pompás vizesések, nagy, szép halas tavak,

gyönyörű pázsitok, itt egy szarvasbika, amott egy legelesző baköz kötik le az ember figyelmét, persze minden mesterséges. A paradicsom szebb nem lehetett.

Beérve a palota lépcsőházába, jobbra-balra lépcső vezet fel az emeletre, hol a gróf salonjai, dolgozó-szobái, képtára stb. vannak. Maga a képtár igen értékes, az üvegtető alatt lévő képek igen előkelő művészekről vannak s a vadászember figyelmét különösen a sok szebbnél-szebb vadászkép ragadja meg. A képtárból a gróf nagy dolgozó-termébe mentünk, a hol az egész terem fala csupazergekampó és őz-agancscsal volt díszítve; az igen nagy folyosó fala szintén a tetőtől egész a földig mind őz- és szarvas-agancs.

Több ezerre megy a pompás gyűjtemény agancsainak száma, melyeket a gróf hozott teritékre. Itt mindenminden arra vall, hogy Szt Hubert egyik legnagyobb hívenél vagyunk.

Miután jól megtheázgattunk s neveinket beirogattuk a vendégekönyvbe, megköszönve, a mint illik, a kitűnő vendéglátást, — az egész társaság Grottkaubá rándult be, hol jó ebéd, pezsgő és jókedv mellett időztünk estig, a vonat indultáig. Itt aztán azzal váltunk el egymástól, hogy a felejthetetlen szépségű koppelkastélyban az igazán felejthetetlen vendégszerető háziurnál minél előbb és minél többször fogunk összejönni.

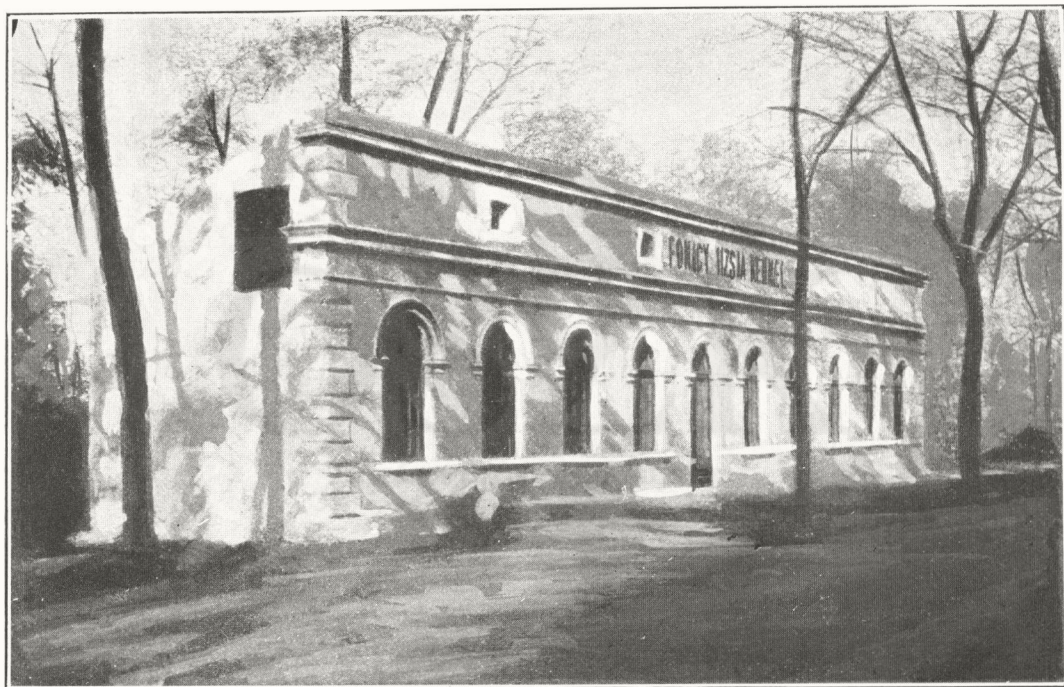
Így folynak le a versenyek, — kedélyesen mulatva, csak azzal a különbséggel, hogy versenyen ebünk hibája a mi hibánk is, és itt nem magunk, hanem szaktekin-télyekből összeállított bíróság hoz bírálatot ebünk jó vagy rossz magaviselete felett.

Figyelembe véve módszerem főbb részleteit, a bevezetett ebet úgy versenyen, mint vadászaton munkája

közben minél kevesebbet kell háborgatni. A ki ezt a szabályt figyelembe veszi és meg is tartja — sokat nyert! Sok beszéddel elrontjuk ebünket és elrontjuk vadásztársaink mulatságát. A versenyen pedig a versenyző, a kinek sokat kiabáló ellenfele van, biztosan számíthat a győzelemre! Igaznak látszik itt is az a magyar közmondás, hogy »sok beszédnek sok az alja«.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FÓNAGY-FÉLE VIZSLA-KENNEL.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az állatkerti Fónagy-féle kennel.

Mint az egész könyvből kitűnik, a kutyák, — de különösen a vadász-kutyák — iránt igen nagy szeretettel viseltetem. Ez az oka annak is, hogy a sport ezen ágával olyan szenvedélyesen foglalkozom.

Vágyam mindig az volt, hogy egy nagyobb szabású kennelt létesítsek, mely befogadja a legjelesebb tenyészanyagokat.

Előbb az Angyalföldön létesítettem egy kennelt, de azon tapasztalatra jutottam, hogy — bár a nagy vadász-közönség bizalommal van kennelem iránt, annak fentartása mégis igen nagy áldozatba kerül.

1893. év őszén az állatkerttel szövetkeztem és létesítettük a mai kennelt.

Az állatkert igazgatósága, költséget nem kimélve, nagyon csinos épületet emeltetett, melyben 60—70 kutya férhet el.

A helyiség szellős, 4 méter magas, aszfaltos, tágas nagy ablakokkal és vízvezetékekkel van ellátva; hossza 25—30 méter, szélessége 5 méter. Minden négy kutyára egy-egy zárkával. A felügyelőnek egyszobás lakása van. A kutyáknak nagy bekerített pázsitos udvaruk van, hol tetszésük szerint mulathatnak; nyáron a nap hevétől védik őket az udvar fenyői és más árnyékos fái. Ezen nagy udvar a tó mellett van, melyben a kutyák nyáron

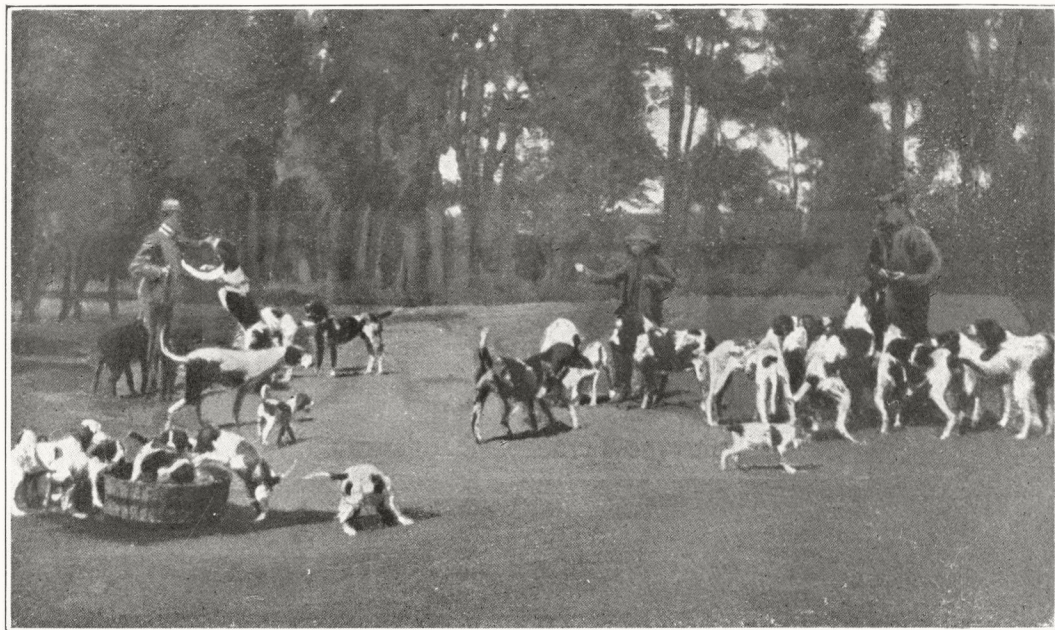
át fürödhetnek, és megtanulhatják a vízből való aportírozást is.

A létszám 40—70 között váltakozik; tenyész-állat állandóan 30 drb van, úgy a szukák mint a kanok be vannak vezetve a vadászatra, és ha mind nem is, de nagyobb részük használtatik vadászatokon is.

Fő törekvésem oda irányul, hogy minden vizslafaj lehetőleg képviselve legyen kennelemben két szuka és egy kan által, hogy mindenki megtalálhassa az izlése szerinti fajt; ez nem csekély feladat, mert ez által a tenyészanyag száma oly magasra fog felszökni, hogy még a jelenlegi kennel sem lesz képes befogadni annyi állatot.

Eddigélé csak pointerekkel értem el eredményt, de eredménynek mondható az is, hogy egy pár szép szálkás szőrű német vizslát tudtam barátaimnak juttatni. Egy pár griffont, és egy pár sima szőrű németet most szándékozom beszerezni; ezek a leghíresebb e faj kutyák közül valók.

Angol pointereinkhez a múlt évben szereztünk egy kitűnő kant 500 frton; tenyésztője: Mr. Norrish, Anglia ez idő szerint leghíresebb tenyésztője, a ki egy levelében Hanvay Zoltán ismert kynologusunknak azt írta, hogy: »ezen és ezen versenyen részt nem vehettem, de nagyon természetesen a díjat mégis Norrish-kutya vitte el.« Kissé elbizakodott hang, de nem csoda, mert igazán remek állatokat tenyészt, és »Vivace«, a tőle importált kan, minden tekintetben kitűnően vált be. — »Pick«, az én tenyésztésem matadora, mely több I. díjat nyert, és melynél remekebb állatot nem ismertem, most, bár Zala György kedves barátom tulajdona, tenyésztésre bármikor rendelkezésére áll a kennelnek. »Lyon«, melyről Jäger Albert ezredes a »Pester Lloyd«-ban mint »a

A KENNELBEN LEVŐ 60 -70 KUTYA RÉSZLET-FOTOGRAFIÁJA.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

kennel gyöngyé«-ről irt, jelenleg Ocker Ferencz ur tulajdona; szintén I-ső díjas kutya, mely a soproni vizsla-versenyen az Estei Ferencz Ferdinánd főherczeg által adott díjat vitte el. Nehéz osztályú nagy állat, mely tenyésztésre szintén rendelkezésünkre áll.

Pointer szukák közül említést érdemelnek Flóra, Zsotér László barátom tenyésztése, I. díjat nyert a monostori versenyeken, több jeles kutyát adott a vizsla-kedvelőknek, megbecsülhetetlen szuka úgy magáért, mint ivadékaíért. Dear Dolly, Sella, a jövőben lesznek tenyészszukák, ezek jelenleg kitünőek vadászaton, Piquenek hugai. Lady és Belle Lady of the Walley leányai, anyjok többszörös verseny-díjnyerő és mint igen kitünő egyéniség használtatott vadászaton. »Young Lady«, Pique és Lady leánya, igen érdekes kedves állat, örökölte Piquenek nagy temperamentumát.

Van még néhány szuka, bár mindenik az általam 1884. év óta tenyésztett fajból való, még is ezeknek sorsa leginkább a dajkaság; csak kedvencz szukáimtól hagyok meg kölykeket, s a kevésbbé bevált szukák szoptatják azok kölykeit.

Bár magam részéről nem vagyok nagy barátja az apportiroztatásnak, tekintve a nálunk divó szokásokat, kutyáim vízből és szárazon apportiroznak. — Vannak, a kik könyvem után elítélnék a nem apportiroztatás elvéért és a Vadászlap hasábjain nem röstelnék ellenem célzásokat megereszteni; ez engem semmit nem bánt, mert ez nekem csak elvem, és nem tukmálom senkire sem; nem majmolom a németeket, a kik theoriában rendkívül sokat visznek ki, de a gyakorlatban annál kevesebbet; azt mindig állítom, hogy a jó apporteur ritkán ferm kutya. de mint fentebb is mondtam. kutyáim mind

apportiroznak, de csak szárnyas vadat, nyulat soha sem, s azok, a kiknek tölem kutyáik vannak, elmondhatják, hogy kutyáik nem toilette-darab a vadászaton, de csak is a vadászaton.

Megemlítést érdemel még Garçon griffon kan, Brünben II. díjjal tüntettetett ki, maga nemében igazán szép állat, és a vadászaton is nagyon jeles tehetség, továbbá Myra irish setter, a legjobb tulajdonságokkal felruházott szuka.

Ma már az állatkertben nem tartok kutyákat, mert sok betegségnek vannak kitéve, de azért még ma is kitűnő anyag felett rendelkezem. Kutyáimat rendesen ott tartom, a hol vadászterületem van, drága multság sok kutyát tartani, ezt belátom, de azért 20—30 darabot tartok, mert szeretem őket.

GARÇON,
telivér griffon-kan,
első díj-nyertes.

MYRA,
telivér irish-setter
szuka, első díj-nyertes.

FLÓRA,
telivér pointer-szuka,
első díj-nyertes.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FÜGGELÉK.

A beteg ebek gyógyítása.

Tekintettel arra, hogy nyelvünkön ebbeli szakmunka eddig meg nem jelent, tudva azt, hogy mily nagy baj, ha kedves állatunk beteg s azon segíteni nem tudunk, ezen idegen nyelvekből lefordított s részben saját tapasztalatommal kibővített függelékét kívántam a közönségnek szolgálatára adni, oly megjegyzéssel, hogy *ennek figyelembevétele* mellett ebeinket állatorvossal gyógykezelteessük.

A traumaticus szemgyulladás a szemén és annak alkatrészein.

A szemnek traumatikus vagy senyves gyulladását az jellemzi, hogy a sérült szem az illető helyen többé-kevésbbé dagadt, forró és fájdalmas, a köthártya sötétebb, véres, gyakran vérrel aláfutott s az átlátszó szaruhártya kékes, gyakran sebbel borított; vagy pedig, hogy a szemgolyó és a szemhéj között kevés por vagy szőr van.

Ily gyulladás mechanikai befolyás után idéztetik elő, például macskák karmolása, kutyák és más állatok harapása, továbbá ostor vagy vessző ütése, avagy homok és másnemű idegen testeknek a szemhéjak közé való behatolása által.

A gyógykezelés a szemgolyó és szemhéjak között levő idegen testek eltávolításával kezdődik, mi legsikeresebben finom rongyocskával, szivacsca, finom csipeszszel, vagy pedig finom fogpiszkáló módjára meghegyezett tollacskaival eszközölhető.

A szem ezután megnedvesítettik, vagy pedig hideg vízzel borogatattik, túlságos érzékenység esetén *mályvaléval*, vagy *lenmag* nyálkás főzetével, vagy langyos *camomilla-theával* való borogatás ajánlható.

Igen nagy fájdalmak esetén, a borogatással kapcsolatosan narcoticus szerek használása is ajánlható, ilyenek az opium-tinktura, a morphium muriaticumnak 1% vízoldata, továbbá a cocain 2% vízoldata, az utóbbival legjobb a fájdalmas részeket beecsetelni.

Nyugalom, léghuzamtól való óvás, gyenge hashajtó alkalmazása a gyógyulást elősegítik.

A szem és annak különféle alkatrészein, úgymint a szemhéjakon, szemhártyán, avagy szemgolyókon létező sebek folyton tisztán tartandók; hasadt szemhéjak úgynevezett kötvarattal egyenletesen összeillesztendő, szaruhártya-sebzésnél könnyű nyomás alkalmazása elégséges; a forróság tartama alatt hideg víz, később langyos camomilla-thea, továbbá száraz vánkossal való borogatás alkalmazható.

Dús nyálkaválasztás esetén a gyulladásban lévő helynek sulfas zinci oldatával való beecsetelése ajánlatos.

A szemhártya sérveinél a különben sikerrel alkalmazott *ólom*-készítmények használata meg nem engedhető, mert annak használata alatt a seben csapadék és állandó homályosodás keletkezik.

A átlátszatlan szaruhártyán visszamaradt hegeknél és foltoknál a gyulladás megszűnte után igen jó szolgál-

latot tesz a következő szer használata: Kali caustic. 1 gr., Aqua dest. 30 gr., Tinct. opii 0.6, azaz 0.6 gramm, vagy opium helyett muriat morphii 0.05 gr.

Ezen folyadékkal a szem naponta 2-szer—3-szor finom ecsettel bekenendő. Ezen szer használata után szürke higanykenőcs vagy magában, vagy opiumtincturával keverve (Ung. hydrarg. gr. 15. Tinct. opii s. gr. 1.) használtassék, vagy pedig a következő kenőcs:

Vaselini puri gr. 20
Merc. pp. rubr. gr. 2

Ezen kenőcsökből borsónyi mennyiség a szemhéjak közé kenendő.

A szemgolyó előesése.

Ez a kutyáknál nem ritkán előforduló betegség, mely abból áll, hogy a szemgolyó az üregből kifordul s aztán vagy megnagyobbodottnak vagy sebzettnek látszik és az úgynevezett előesést képezi.

Okai főleg az erőszakos sértések, mint erős nyomás az ujjakkal, más kutya harapása, ütések a szemre stb.

Keletkezése onnan magyarázható meg, mert a kutya szemüregének alakja és berendezése más, mint a többi állatoké, mert a kutyák szemürege például nagyobb és egyenletesebb, a hátsó részében csontok által körülzárva nincsen, hanem szabadon a homlokürbe nyílik, és attól csak egy vékony szivós hártya által van elválasztva.

A szemgolyó előesése más kórállapotokkal kapcsolatban, úgymint a szem vízkóros állapota, az úgynevezett szemgolyó vízkórjával egyidejűleg is felléphet.

A kezelés alkalmával mindenekelőtt oda kell törekedni, hogy a szem minél gyorsabban rendes állapotába

helyeztessék vissza, mi gyakran az által is sikerül, ha a szem tiz perczig jó hideg vízzel mosogattatik, ez által a szem összehúzódik; ajánlatos továbbá összehúzó folyadékot is használni, mint például a timsónak vagy tanninnak 4°/_o-os vízoldatát; ezen szerek használata, illetve az összehúzódás után az előesett szem mindkét kéz hüvelykujjával erősen, de óvatosan nyomatik vissza a szemüregbe, mely alkalommal egy segéd a szemhéjakat szétfeszítve tartja, ha pedig e jelzett módon a visszahelyezés nem sikerülne, nem engedné azt a szemüreg szabad szélének összehúzódása, ez esetben a szem külső sarkának szélén vékony és igen élesre fent késsel egy vonalnyi mélységű metszés eszközlendő, mely után a szemre való gyenge nyomás által a visszahelyezés megpróbálandó.

Hogy a szemgolyó ismételt előesését megakadályozzuk, szükséges a szemet jól visszaszorítani, ezt legjobban két segéd teheti, ezután pedig egy kötés óvatosan alkalmazandó a szemgolyón keresztül; szükség esetén a szemhéjak három férczczel összeillesztendő, hogy ez által a visszahelyezés elősegíttessék. A szem azonban néhány napig hideg vízzel mosogattassék.

Ha a szem előesése a szemben levő vízkóros képlet folyománya, ez esetben az átlátszó szaruhártyába történt szűrés által a víz eltávolítandó, mi által a szemgolyó megkisebbedik s gyenge nyomás által a szemüregbe visszahelyezhető. Annak ismételt képződése esetén sok mozgás, gyenge hashajtó, a szemnek összehúzó folyadékokkal való mosogatása s a szem körül higany- vagy kőrisbogárkenőcs helyes alkalmazása ajánlatos.

A szürke- vagy fekete-hályog.

A szürke-hályog a szemlencse, illetőleg annak burka részbeni vagy annak teljes elsötétülésében nyilvánul, mely kívülről vagy pontok vagy vonalak alakjában mutatkozik. Az elsötétedett részek majd szürkésbe játszó, gyantakékesek és fehér foltosak is.

A hályog arról ismerhető fel, hogy a pupilla normális fekete színezetén fehér-szürke és kék színezés látható, részben vagy általánosan elterjedve, hogy a kutya beteg szemével tárgyakat vagy éppen nem, vagy csak alig képes észrevenni.

A szürke-hályog többnyire magas kor folytán leginkább a fekete-hályoggal kapcsolatosan jelentkezik, néha azonban azt a szemgolyó nagyobb mérvű belső gyulladásai, erősebb sérülések, továbbá betegségek, úgymint bőrkütek és csúzos állapotok is előidézik.

A gyógykezelést siker ritkán koronázza, a műtéti kezelés is alig bizonyult eredményteljesnek, a szemjegecz lencséje megkocsonyásodott alkatrészeinek feloldása által legfeljebb csak némi enyhülést eszközölhetünk.

Az ily, különben csak műtét által eszközendő javulás hashajtó és oszlató szerek alkalmazása által idéztetik elő, azaz hogy a lencse ismét átlátszóvá tétessék és ennek folytán a világosság sugarainak a reczehártyáig való szabad bejutása biztosíttassék.

A gyógykezelés alkalmával mindenekelőtt sovány étrend alkalmazandó, később a kutyának minden 3—4-ik napon hashajtó adandó, a beteg szem pedig köröskörül szürke higanyirral, vagy chromkenőccsel (1 rész chromkali, 30 rész disznózsir) erősen bedörzsölendő, és pedig

mindaddig, a míg gyenge gyulladás nem mutatkozik, ekkor aztán csak tiszta disznózsirral kenetessék.

A mesterségesen előidézett külső gyulladás a szem belsejében levő gyulladásra csillapítólag hat, óvatosan kell azonban az erős bedörzsölést eszközölni, nehogy a beteg szembe bármi is bejusson.

Hathatósaknak bizonyultak ily esetekben a Sulf. zinci, vagy a Lapis infernalis oldatból álló izgató szemvizek, a már említett vörös higanykenőcs, továbbá üvegcsővel vagy ecsettel a szemre alkalmazandó kénsavas atropin glicerín-oldata (Atrop. sulf. 0.1, glicerín pura 20—25 gramm); ezen szer a szem bármily elsötétülésénél és foltjainál hathatós szernek bizonyult.

A fekete-hályog az illető szem teljes vakságából áll, mindamellett hogy teljesen tiszta és sértetlennek látszik, az illető szem megnagyobbodottnak látszik, míg ellenben erős világításnak és sötétségnek semmi behatása sem észlelhető. Az állat szeme ragyogó és szépnek látszik, majd egyik, majd másik szemét fájlalja. A betegség az egyik szem bekötése által könnyen megállapítható, a mennyiben az állatok mindazon tárgyaknak, melyeket előbb szaglással észre nem vettek, neki mennek.

A fekete hályog fiatal, vérdús kutyaénál gyakran a fejnek irányuló heves vértorlódások, továbbá betegségek folytán, különösen pedig az úgynevezett kölyök-kór, továbbá a vér- és bőrbetegségek után keletkezik, néha oly szukakutyaénál is, melyek alól a kölyköket mind eldobták, továbbá a fej súlyos sérülései- és agyrázkódásoknál is előfordulhat ezen baj.

A gyógykezelés csak az esetben sikeres, ha a betegséget külső befolyások idézték elő. Az ily esetekben, mint a szürke hályognál, hashajtók alkalmazandók, továbbá

erős dörzsölések a mellen, a mi által a vértorlódás felülről elvezettetik, végre a szem körül erős bedörzsöléseket kell használni. Ezen szerek hosszú ideig állandóan alkalmazandók, belsőleg leginkább hűsítők, hashajtók és sovány étrend ajánlható.

A csípás vagy könnyező szemek.

A csípás szemek a catarrhalicus szemgyulladás egyik tünetét képezik s ez oknál fogva gyakran a bőrfaggyúmirigyek chronicus gyulladásából keletkező különféle bőrbetegségek társaságában is fellépnek, igen gyakran pedig önállóan is keletkeznek. Ilyen esetben azok különös kóros jelenséget képeznek, mely fiatal kutyáknál gyakran mindjárt a szem kinyílása után észlelhető, vagy pedig 6—10 hónap múlva keletkezik. Mindekelőtt könnyfolyás, a szempillák összeragadása, továbbá az ingerlő csiklandozás folytán a szemeknek a lábakkal való folytonos dörzsölése és elvörösödése észlelhető.

Ezen állapot tartóssága esetén és a terjedő gyulladás folytán, a kiválasztás is nagyobb mérvű, maró jellegűvé válik, oly annyira, hogy nem ritkán a szemhéjak körül lévő pillák és szőrök egészen elpusztulnak, mi által az eb undorító kinézést nyer. Keletkezése szervi alakulat, a szemhéjak részbeni összenövése és rendellenes állásában vagy a szemszőr kifordulásában leli magyarázatát.

Sikeres gyógykezelése a bajnak csakis műtéti eltávolításából állhat. A kutyának orra ily esetben, mint minden műtét alkalmával, szalag vagy zsinórral bekötöttetik, s az eb azután, segéd segítsége mellett, asztalra helyeztetetik, hol erősen lefogatik. A szemhéjak rendellenes állása vagy összenövése esetén a felső szemhéj egész hosszában

felmetszetik, az összenőtt rész ránczot képezve, ollóval kivágatik.

A szemszűrők kifordulása esetén, mely kóros állapot az előbbeninél gyakoribb, a műtét ugyanoly módon az alsó szemhéjon, és pedig olyképen foganatosítandó, hogy a szemhéj, az eb nagyságához képest, igen erős és hegyes késsel belülről kifelé 1—2 centiméternyire felvágatik, a felvágott szemhéj ez által meghosszabbodva, a szem körüli izom abbéli hatályát veszti, hogy a szemhéjat a pillával együtt befelé fordíthassa. A szemhéjak széthúzása folytán, a meghosszabbodott helyeken, a pillák természetesen hiányozni fognak, melyek¹ kifordulása folytán a szemgolyó belső részének gyulladásos állapota előidéztetett.

Ugyanazon szemén a műtét egyes esetekben ismétlendő, különösen akkor, ha az első műtét alkalmával a vágás nem tétetett eléggé mélyen.

Ha chronicus szemgyulladás idézteelő a csípás szemet, ez esetben ennek megfelelően eszközrendő a gyógykezelés is.

Ha pedig bőrküteg, kölyökkór, vagy más oly betegségekkel kapcsolatban lép fel, mely hiányos vérkeringésen vagy emésztési zavarokon alapul, ez esetben az egyes kóralak gyógykezelésével kapcsolatban, szintűgy mint a szemcatarrhusnál, dieta, időleges hashajtók, továbbá szabadban való mozgás alkalmazandó. Hogy pedig a gyógykezelés sikeres is legyen, nagy figyelem fordítandó arra is, hogy a szemek camomilla-theával vagy langyos tejjel mindig tisztán tartassanak.

Csonttörés.

Ebekenél csonttörések leginkább a lábszárakon fordulnak elő.

Ezen baj előfordulhat, ha az eb valami mélységbe

zuhan, továbbá külső erőszakos behatás folytán, ütés által stb.

A csonttörések a szerint, a hol azok vannak, könnyebben vagy nehezebben ismerhetők fel, könnyen ismerhetők fel a térdtől lefelé, nehezebben pedig attól felfelé s a mint a törés kereszt-, hossz-, rézsútos vagy szilánkos, a szerint kezeltek.

A törés megállapítását igen megnehezítik a ficzamodások, daganatok és sebek.

A csonttörés jellegzetes tünetei a lábaknak megváltoztatott helyzete, alakja, iránya, a megrövidülés folytán a végtagnak egy helyen vagy pedig több irányban való rendkívüli mozgékonyága — a hol tudniillik ezen tünet elő nem fordul természetszerűen, a tagnak vagy pedig a törési felületnek mozgatása által, egy sajátságos, a dörzsölés vagy pedig csikorgatáshoz hasonló zörej, továbbá nagymérvű fájdalom érzete, végül pedig hogy a megsértett lábra nem léphetnek.

A csonttörések gyógyítása az által érhető el, hogy a törési felületek bizonyos idő múlva ujonnan képződő csontanyag által, mit callusnak neveznek, egymással összeforrasztatnak, ezen egyesülés egyenesen az összekötő csontszövet képzése, — avagy pedig előbb gennyedés, utóbb pedig csontgranulatiók által történik.

A valódi gyógykezelés feladata a törött részeket alaphelyzetükbe visszahelyezni, a törési felületeket pedig kölcsönös érintkezésbe hozni, a gyógykezelés tartama alatt ugyanazon helyzetben megtartani, nagymérvű gyulladásokat vagy egyéb eshetőségeket megakadályozni, ha pedig bekövetkeztek volna, azokat megszüntetni.

A mennyiben vadászkutyáknál többször megesik, hogy ép akkor szereznek csonttörést, a midőn otthonuk-

tól távol vannak, ez esetben megfelelő elszállításról kell gondoskodni, nehogy az állapot rosszabbodjék.

Nagyobb ebek széles deszkán, a kisebbek pedig megfelelő nagyságu kosarakban szállíthatók legcélszerűbben otthonukba.

A beigazítás olykép történik, hogy ugyanis ott, hol a csontrészek eltolódva vannak, az izomzat petyhüdt és a törött részek könnyen mozgathatók, itt az utóbbi részt ujjaink segítségével egymás mellé toljuk, s a kötés alkalmazásáig szilárdan megfogjuk; — ott azonban, hol az izomzat igen megrövidült s a törési felületek szorosan egymás felett fekszenek, ott az izmok előbb megfelelően tágitandók, a törési felületek csak ezután hozandók rendes helyzetükbe.

Az eb összekötött szájjal ezen célból akképen helyeztetik el az asztalra, hogy a beteg rész felül legyen, a segédek őt lefogják, s egyike azoknak, vagy vizsláknál ketten is, a törött tagot 6—10 centiméter szélességben felülről, s mintegy 1 centiméternyire a törési helyen alól, jól megfogva, ellentétes irányba folytonos, egyenletes és szelid huzás által a kezök között lévő tagrészt annyira kitágítják, hogy a tag előbbi helyzetébe visszatér és a törési felületek is egymással érintkeznek. A mennyiben az utóbbiaknál még eltérések észlelhetők lennének, azok az ujjak folytonos szelid nyomása által minél inkább eredeti helyzetökbe visszahelyezendők, s állandó tágitás mellett a végtag ily helyzetben mindaddig tartatik, míg a kötés nem alkalmaztatott.

A kötés lehet gipsz, szurok vagy enyvkötés, továbbá a léczkötés, az utóbbi a kutyák végtagjainak törésénél szokásosabb és biztosabb, mivel ezáltal a végtag legjobban megrögzíthető.

A léczkötésnél a törött rész pólyaszalaggal körületekertetik, olyképen, hogy az azon levő mélyedések teljesen kiegyenlítettessenek, a végtag egyenletes felületet nyerjen. Ezek után vagy két széles, ereszt alakuan vágják, és 4 keskenyebb vékony deszkából készült lécz (vagy pedig bőrből, fakéregből, plébából) a végtagon köröskörül a pólyaszalagra helyeztetik, és egy második nagy szalaggal vagy több kisebb szalaggal is megerősítetik.

A léczeknek a végtagot jól körül kell fogni, s a törési helyen alól és felül is legalább a következő izületig kell érni, és a végtagra mindenütt egyenletesen kell ismételni. Kis kutyák egyszerű töréseinél, a hol a törési felületek el nem tolódnak, a beigazítás nem szükséges, ily esetben legfőlebb egyszerű keményítő-kötés alkalmazandó.

A beigazítás után nyugalomról, puha meleg fekhelyről kell gondoskodni; — hogy az állat a kötést szét ne rághassa, arról gondoskodnunk, hogy a kötés undort gerjesztő anyaggal, úgymint: carbololaj-, kátrány- és oleum animale foetidum stb. legyen bekenve.

A kötés maga 10—12 napig meghagyandó, a gyógyulást elősegítik gyenge hashajtók, úgymint riczinusolaj, glaubersó. Ha a kötés után nagymérvű gyuladás állna be, a kötés lazítható. Nagymérvű fájdalom, továbbá igen tüzes gyuladás esetén a gyuladásba ment részek vagy ólomvizzel vagy száz rész víz, ugyanennyi eczet és 40 rész salmiaksó keverékével borogatandó.

Ha a kötés levétele után a törési részek össze nem forrtak volna, az esetben a kötés ismétlendő, gondosan kerültessek azonban, hogy akár ütés, akár esés által a gyógykezelés sikere gátoltassék, megzavartassék.

Kelevények.

Ezen elnevezés alatt a vadászkutyáknál gyakran fellépő kisebb-nagyobb, tyuktojás nagyságu kidomborodások értendők. Rendszerint ezen daganatok zárva vannak s többé-kevésbbé kemény tapintatuak, néha abscessképződésre hajlamot mutatók, mely esetben azok véres savóval kevert gennyes és többé-kevésbbé bűzös váladékot ürítenek ki.

Az őket előidéző okok szerint azok különböző elbírálást és kezelést igényelnek. Azok vagy önállóan vagy mint bőrbajok melléktünetei lépnek föl, vagy pedig romlott véren és az állati test fertőzöttségén is alapulhatnak. Ily kelevények okai vagy mechanicusok vagy pedig individuálisok, magában az állati testben levők, vagy pedig minden külbefolyás nélkül keletkezettek (dyscraticusok) lehetnek.

Ily kelevények többé-kevésbbé nyomás, ütés, lökés, rovar- vagy méhcsipés által idéztethetnek elő.

Gyógykezelésök úgy történik, hogy meleg borogatás által azok eloszlattatnak, nagymérvü forróságnál hideg borogatások alkalmazandók, továbbá repülő zsírral való bedörzsölgetések is alkalmasak; ezen egyrész szalmiakszesz és két rész lenmagolajból álló kenőccsel a kelevény naponta 2—3-szor bedörzsöltetik.

Nagyobb fájdalom esetén ezen most említett kenőcsön kívül sikeresen alkalmazható a beléndek (bolondító csalmatok, *Hyosciamus niger*) olaja, ólomkenőcs, különösen pedig Hebra-kenőcs. Ha ezek segítségével az elosztás nem sikerül, a kelevény megkeményedés és abscessképződésre bir hajlammal, mely esetben ez naponként egy-kétszer babérolaj (*oleum lauri*), terpentin- vagy can-

tharid-kenőcs segélyével alkalmazott erős bedörzsölgetések által mielőbb megérlelődéshez juttatandó. — Ha a kelevény legnagyobb terjedelmét elérte s egyik helyen igen puha, ez esetben lancett (gerely) vagy hegyes és éles kés segélyével alkalmazott erős vágás által megnyitandó s a bőr alatt meggyült folyadék kiürítendő. Természetesen a bevágáshoz vagy a beszuráshoz mindig meg lehetősé-
sen mélyen fekvő hely választandó, mi által a kelevény annál könnyebben kiüríthető és a genyképződés megakadályozható. Hogy azonban a kelevény igen gyorsan be-
ne záruljon s újból meg ne teljék, abba carbolsavas vagy creolinos olajba (100 gr. Ol. lini, 2 gr. carbolsav vagy creolin) mártott vatta vagy tépésből álló kis dugasz illesztendő be, továbbá a seb körül levő szőrzet előzetesen lenyirandó és a seb carbolsav vagy creolin 20,0 vizesoldatával kifecskendező. Ha több kelevény létezik, úgy azokkal hasonló módon járunk el.

Légy- avagy méhcsipés okozta kelevényeknél a szalmiakkenőcsön kívül vagy collodium vagy pedig jodoform és tannin-collodium 5—10,0 oldatban a gyors kigyógyulást igen elősegíti, utóbbi szerek az úgynevezett fagykelevényeknél is, a melyek nagymérvű hideg, rendszerint azonban a bőrnek előzetes megsebzése folytán keletkeznek, vadászkutyáknál azonban ez ideig ritkán tapasztaltattak, alkalmazhatók.

Ha a kelevények hibás véralkat folyamányai s ez oknál fogva belső megbetegülés okozatai, ily esetben erős hashajtók alkalmazása, továbbá az eddigi etetési mód megváltoztatása által az élelem- és emésztésben, s ez alapon a vérképződésben is, változás lesz előidézendő. A kelevények helyi kezelése azonkívül a fent előadott módon eszközözlendő.

A mennyiben pedig azon betegségek, a melyek a kelevények társaságában fellépni szoktak, külön kezelést igényelnek, azokra az egyes kóralakok tárgyalásánál utalunk.

Hólyaggyulladás.

A kutyáknál, különösen pedig a szukáknál, a húgyhólyag catarrhalis gyuladása alakjában lép fel. Abban nyilvánul, hogy az állatok nyögés, vonítás, nyöszörgés, korezolás és a lábakkal való rugdalódzás között üritik ki a húgyot kis mértékben és kis időközökben, mivel az igen gyuladt és ennélfogva izgékony húgyhólyag nyákhártyája a húgy által fájdalmasan izgattatik. — Ez alkalommal a hátsó test igen puffadt, gyakran székrekedéssel párosult, az állatok a hólyagra vagy hasfelületre gyakorolt nyomás folytán rendkívül nagy fájdalmat éreznek.

Maga a húgy, mely különben csak csöppenként választatik el, nyálkás-gennyes, sőt véres keverékek folytán zavaros. További lefolyásában majd semmi húgy sem választatik el, különösen pedig a görcsök vagy a hólyag bénulása esetén, az állatok ilyenkor hátsó végtagjaikon, melyek nem ritkán dagadtak, remegni kezdenek, végül a hólyag repedése esetén, ha idejekorán érkezik, a kimulás következik be.

A hólyaggyuladást előidézhetik mindazon befolyások, melyek a húgyhólyagra ingert előidézni képesek, úgymint esés alkalmával testrázkódtatások, vagy pedig oly tárgyak által előidézett sérelmek, a melyeknek a has felületén vagy hugycsővön keresztül a hólyag sérelmei által, különösen nehéz kölykedzés után, a méh előesése esetén, úgyszintén meghülés folytán előidézett hugyszorulás, vagy

pedig a hátsó test görcsös és bénult állapotában, rothadó anyagok felvétele folytán okozott hughybonlás alkalmával, a mi különösen him-kutyáknál más kóros anyagoknak a hólyagra való átvitele, tehát fertőzés alkalmával fordul elő, különösen nagymérvű takár vagy pedig a méh gyuladása esetén.

Ezen kóralak lefolyása kutyáknál leginkább chronicus, ennél fogva sokkal kedvezőbben ítélendő meg mint bármely más háziállatnál.

A gyógykezelésnél mindenekelőtt arra törekedjünk, hogy helyi bőrizgalmakkal, mint a hátsó résznek és gerincznek, különösen pedig a hólyag tájékának kámforszappan vagy hangyaspiritussal, melyhez néhány csepp terpentinolaj is vegyíthető, dörzsöltetés, továbbá meleg, leginkább Priesnitz-borogatás, meleg takarókba való begöngyölgetés, továbbá a vesetájékra mustár-pép alkalmazása által a gyuladást enyhítsük. Azonkívül a belek hasonlóképp hashajtószerek, úgymint a szappanos víz vagy lenmagolaj állóvet által kiürítendőek. Nőstény-kutyáknál camomilla-főzet, mely közé néhány csepp opiumtinctura vegyítendő, a hólyagba naponként kétszer háromszor szintén befecsken-dezhető, kan-kutyáknál pedig ajánlatos a himvesszőnek lenmagolajjal való beecsetelése.

A fájdalom csillapítására belsőleg a kutya nagyságához mérten naponta 2—3-szor 3—6 csepp opiumtinctura, nagy foku véres hughy alkalmával vastartalnu szerek alkalmazandók. Ez esetben a következő vény ajánlható:

<i>Rp.</i> Tincturae opii s.	gr. 1'0
Liquoris ferri albuminati	gr. 20'0
Tincturae Menth. pp.	gr. 10'0

M. f. s. Naponta 3-szor egy kávéskanállal, kétszer annyi vörös borral keverve óvatosan beadandó.

Az állat mérsékelt mozgásáról gondoskodni kell, valamint nyálkás izgalomcsillapító eledelről is, mint zab és árpa, lisztpép főzelék, hígított tej, kenyér, ellenben hus, zsír, só és fűszeres eledelek kerülendők. A véres hughyozás, a mi gyakorta a hughyhólyaggyulladás tünete, gyakran önmagában, önállóan, a hughyhólyag sérülése folytán, — elgázolás, ütés vagy belső betegségek alkalmával vérbomlás által is — előidéztenek. Előbbi esetben összehúzó folyadékok segítségével befecskendezések alkalmazhatók a himvesszőbe, mint Sulfurici zinci alumen. vagy pedig camomilla-vízzel való kiöblítése, nagyobb mérvű vérzés esetén vaschloridos vatta, vagy pedig vaschloridnak 2°/o oldata naponta 2—3-szori befecskendezése alkalmazható. Az ilyen bajban lévő kutya igen meggyöngül, és ha az huzamosabb ideig tart, igen meg is csappan, ajánlatos tehát igen jó tápláló eledellel őket erőre hozni, valamint a gyógytartam alatt kimélenndők. — Ha a vérhughyozás valami belső emésztési zavar tünete vagy vérmérgezés és vesegyulladás által előidézett kóralak, ez esetben is az élelem megváltoztatása javalható, azonban az mindig tápláló legyen, azonkívül vagy a fent előírott vaskészítmény használtassék, vagy pedig a következő:

Rp. Ferri sulfurici gr. 10°
 Natri bicarbon. gr. 50°
 Chinini sulfurici gr. 1⁵
 Sachari albi gr. 20°
 M. f. pulv.

D. S. az állat nagyságához képest naponta 1—2 kávéskanállal, leginkább folyadékban adandó be.

Lapoczka- és csipő-bénulás.

A legkellemetlenebb bajokhoz, a melyekbe a vadász-kutyák eshetnek, kétségkívül a bénulások, a végtagok bénulásai, tartoznak, mivel az által az állatok minden szolgálatra képtelenné válnak. Eltekintve a sérülésektől, e bénulások különösen gyors lehülés, vagy pedig meghülés, továbbá nagymérvű idegesség folytán előálló nagymérvű felhevültség folytán keletkezhetnek s többnyire a mellső végtagokról a lapoczkára, onnan a hátsó végtagokra és ennél fogva a csipőkre is elterjednek. Az állatok ilyenkor sántítanak, a lapoczkára vagy a csipőre alkalmazott nyomás esetében fájdalmat éreznek; ámbár e fájdalom a további lefolyásban, a nélkül hogy a bénulás megszűnt volna, néha teljesen elmulik. A baj tulajdonképen a tagok sajátságos használata által, a fej bólintgató mozgásával kapcsolatban, — a lapoczka és a csipő kiméltése által válik észrevehetővé. Az állaton észrevehetővé válik, hogy a végtagok egyéb részein is daganatok vagy egyéb kóros elváltozások jelentkeznek.

A kóralak gyakran 3—4 hónapig eltarthat, sok esetben többé meg sem szűnik, ha különben néha javulás is áll be. A gyógykezelés kezdetben fájdalmat és ingert gerjesztő szerek alkalmazásából áll; hideg borogatások a bénult részeken jót tesznek, legcélszerűbb eczetes agyag bekenése, a hideg zuhanyok és száraz dörzsölgetések által a fájdalmakat enyhíteni. Állandó dörzsölgetések, későbbi lefolyásban langyos camomilla-borogatás, Priesnitz-borogatás, meleg kendőkbe való begöngyölés, mustár-borogatás, továbbá hangya-kámfor, mustár- vagy szappanszesz és repülő zsír, végül következő szer is sikerrel alkalmazható:

Rp. Aetheris petrolei gr. 60
 Liquoris Ammonii
 Spirit. vini aa. gr. 40

M. D. S. Naponta kétszer a csipő és lapoczka bedörzsölendő.

Ha erre javulás nem állana be, akkor izgató kenőcsökkel igyekezzünk külső gyuladást előidézni. Ilyen kenőcsök a babérolaj, terpentín, továbbá az Euphorbium és Cantharidum kenőcse; azonban a két utóbbi kenőcs alkalmazásánál ügyelnünk kell, nehogy az eb azt lenyalja, mert mindkettő mérges hatásu; továbbá használhatunk erős massaget és villanyozást. Ha a kóralak idültségénél fogva az elősoroltak hiábavalóknak bizonyulnának, ez esetben a bőr alá való fecskendezést kell megpróbálni, mely a legidültebb bajoknál is segíthet, ez pedig 1 rész konyhasónak 4 rész destilált víz oldatával történjék meg, és pedig ezen oldathól 3 grammnyi a lapoczkán fecskendeztessék be; 2—3-szori fecskendezés elégséges. — A befecskendezési helyen néhány nap mulva meglehetősen nagy daganatok lépnek fel, melyek még gennyedésbe is átmennek. A gennyedés legtöbb esetben magától elmúlik, csak némely esetben kell a daganatot éles késsel megnyitni, és ezután a bénulás megszűnik.

Vérfolyás és vérömleny.

Vadászkutyáknál nagyobb erőmegfeszítések alkalmával gyakran megesik, hogy azok végbeléből vér folyik. Ennek oka a végbélben levő véredények repedésén alapszik, hosszasabb és tartós ingerállapot által idéztetik elő, mely inger a mozgással kapcsolatban a belek teltsége által, a mennyiben hegyes eszköz által magában a bélben

sérülés nem okoztatott, keletkezik. Ily esetben az állat csendesen tartandó, friss víz, aludt tej és édes tej, különösen pedig jó élelemmel látandó el. A vérzés, illetőleg az ily esetben főnforgó bélinger ellen kezdetben friss vízből álló, melyhez kevés eczet keverhető, később szappanos víz- és lenmagolajból álló allövet ajánlatos. A vérzés megszüntetése céljából erősen összehúzó szerekből álló befecskendezések (timsó vagy tannin 4 rész 100 rész vízre), nagymérvű vérzéseknél vaschlorldoldat (1 rész vaschlorldoldat és 8 rész camomillavíz) alkalmazandók, a mennyiben nyálkás és vizes allövetek kutyáknál igen nagy adagokban, p. o. 1 literből álló és azonfelül is, naponként többször adhatók, utóbbiak csak kicsi, legfőlebb 30—50 grammos adagokban, és pedig naponként 1—2-szer adhatók. Ott, a hol a bélvérzés veszedelmes jelleget kezd ölteni, a vaschlorld vattának a végbélbe való illesztése is szükségesnek mutatkozhatik. — Ezen véresillapító szerek mellett még nyálkás lenmagfőzet vagy lenmagolajból álló gyulladásellenes allövetek ajánlatosak. Ugyanis az ilyen bajban szenvedő kutyák könnyen emészthető eledelben, a melyben erős vagy izgató alkatrészek nem foglaltatnak, mint tej és zab, lisztpépben és fehér kenyérben részesítendő, hogy ez által a bél bármilyen izgatása megakadályoztassék. *Vérömleny* alatt a légzőszervek vérvesztése értendő, mely ugyanazon viszonyokon alapszik, mint a bél vérvesztése. A nyakon vagy gégefőben létező apró viszerek repedésén alapszik s a vérfolyáshoz hasonló gyógykezelést igényel, ez esetben erős dörzsölgetés s a vérkeringés megfelelő elosztása, a mellnek folyékony szerekkel és pálinkával való bedörzsölgetése, továbbá igen tápláló eledel által a vérvesztés megfelelő pótlásáról kell gondoskodni. A vérvesztés

teség alkalmával továbbá a fejre alkalmazott hideg borogatások, eczet vagy viznek az orrba való eresztése és hígított vaschlorldoldat is ajánlatos. — A mennyiben a vérvesztés folytán az előidézett kimerültség folytán ily állatok igen bágyadtak és levertek, szükségesnek látszik oly belső szerek adagolásáról gondoskodni, a melyek az emésztés- és vérkeringésre erősítőleg hatnak. — Következő vények ajánlhatók ez alkalommal:

Rp. Liqu. ferri sesquichlor. gr. 5'0
 Tinct. opii simpl. gr. 0'2
 Tinct. menth. pp. gr. 50'0

M. D. S. Naponta háromszor egy kávéskanállal, háromszoros vörös bormennyiséggel hígítva beadandó, vagy:

Rp. Ferri sacharati gr. 10'0
 Pulv. cort. chinae fusci gr. 10'0
 Pulv. Rad. alth.
 Extract. Liquirit aa. q. s. ut fiant pilulue No. 35.

D. S. Naponta 6—8 szemet beadni.

Továbbá aromaticus gőzöknek, u. m. terpetin-olajnak vagy carbolsavnak belélegzése is ajánlatos.

Vérkelevények.

Igen gyakran találhatók az ebeknél többé-kevésbbé kemény, nem fájdalmas daganatokból álló vérkelevények, a melyek, a nélkül hogy felfakadnának vagy eloszolnának, hosszú ideig eltarthatnak. Egyszerre több vérkelevény szokott jelentkezni és fertőzés folytán előidézett rendellenes véralkaton vagy pedig öröklékenységen alapulnak. Azok külsőleg, mint a kelevények, gyógykezeltetnek,

különösen a kiválasztásra nézve az ott elősorolt szerek használandók, minekutána azok óvatosan megnyitvatnak olyképen, hogy geny-beszűrődés ne következék be, mire langyos camomilla-vizből álló borogatások és 2⁰/₀-os carbol- vagy creolin-olajból álló bedörzszölések alkalmazandók. Hogy pedig az ily vérkevények megújulása megakadályoztassék és a véralkat megváltoztattassék, hosszabb időn át belsőleg hajtató-szerek alkalmazandók. Gyakori mozgás, romlatlan és nem igen tápláló élelem a gyógykezelést ilyenkor elősegítik.

Égési sebek.

A kutyáknak égési sebei meleg kemenczéknél való fekvés, forró vízzel való leforrázás által idéztethetnek elő, és többé-kevésbé nagyfoku gyuladást — mely nagy fájdalommal, pirulással, daganattal vagy kevénytépződéssel is jár — okoznak. Minden égés után a bőr benedvesítésére, hideg víz eczettel, vagy pedig egyenlő részben lenmagolaj és mésvizből álló keverék alkalmazható hűtő borogatások gyanánt. Azok vatta vagy vászonrongyok segítségével szüntelenül és mindaddig alkalmazandók, a míg a fájdalom és forróság meg nem szűnik. Utóbb kevénytépződés esetén, a mi azonban késsel való felszúrás által megakadályozandó, langyos camomilla-vízzel való borogatások, továbbá bedörzszölgetések alkalmazandók, carbol vagy creolin 2⁰/₀-os olajjal vagy pedig 3⁰/₀-os salicylkenőcs, valamint enyhe ólomenőcs, különösen pedig Hebra-féle kenőccsel. E mellett az állatok állandóan tisztán és kifogástalanul tartandók, hogy a gyuladással karöltve további tünetek fel ne léphessenek.

Torokgyuladás.

A torokgyuladás meglehetősen gyakran fordul elő a vizsláknál.

Ezen betegség ismertető jelei: nehéz légzés, köhögés, lihegés, nyöszörgés, hörzés stb. A köhögés kezdetben száraz, később azonban nyálkakiválasztással jár, s az állat ilyenkor egészen rekedt hangokat hallat. A köhögés és nyöszörgés rendszeren addig tart, míg a hányási inger be nem következik, a mikor is az állat csak kevés nyúlós nyálat hány. A gégefő tájéka nagyobb hőfokot mutat, dagadtabb is mint normális állapotban, s gyenge nyomásra is fájdalmat árul el, s az állat köhög.

Ha a gyulladás nagyobb mérvet ölt, az esetben a beteg állat nyugodtan ül, — nyakát mereven, fejét előre nyújtva vagy kissé lehajtva tartja.

A betegség a torokban, a légesőben, a gégefőben lehet. Ha a betegség a gégefőben van, az esetben a lélegzési zavarok csekélyek, de különösen a folyadékok nyelése igen meg van nehezítve, — fekvés közben a folyadék nagy része ismét visszafolyik, s így a nyelési zavarok könnyen észrevehetők.

Leggyakrabban a nyak melletti testrészek, úgymint az állkapocs és a fül töve dagadtak, melegek és a nyomásnál fájdalmasak. A nagyobb foku gyulladásnál erős láz, meleg orr, kivörösödött szemhártya, étvágytalanság és székrekedés észlelhetők.

A torokgyuladás meghűléseknek következménye. Melyekre a rossz időjárás, az évszakok változásai, az erős északi és keleti szelek nagy befolyással vannak. Továbbá erős kigőzölgések, füst és télen a kályha mellől szabadba való menetel, mészpor és szilárd testrészek belégzése ezen

betegséget szintén előidézhetik. A torokgyulladás, ha csak más betegséggel nincsen kapcsolatban, rendszeren gyógyítható.

A gyógykezelésnél különös gondot kell arra fordítani, hogy az állat meleg helyen tartassék, óva legyen léghuzamtól, s különösen pedig, hogy puha táplálékot, mint a milyen az aludt tej, apróra összevágott hus stb. kapjon; ezenkívül pedig nedves, meleg borogatások teendők a nyakra és a mellkasra, továbbá bodza-, valamint canomilla-virág és konyhasó gőzének felszívátása alkalmazandó.

Mindjárt a baj kezdetén hánytatót kell az ebnek beadni. Később a daganat oszlatására 40 gr. boraxot 15 gr. mézzel keverve kell az eb nyelvére kenni, $\frac{1}{2}$ kávéskanálhyit óránként. Ha erős láztünetek is mutatkoznak, — az esetben antifebrin adagolása ajánlható.

Ha a nedves meleg borogatások nem használnának, az esetben ajánlatos a dagadt résznek repülő-zsirral való bedörzsölgetése. Épp úgy igen jónak bizonyult a nyak gőzölgetése, valamint csukamáj- és lenmagolaj egyenlő részben való vegyülékének naponta 3—4 kanálnyi adagolása. Igen ajánlatos továbbá a torok nyílását tömény timsó- avagy chlorkali-oldattal kiecsetelni, mi által úgy a daganat, valamint a száj bűze elmulik.

Az esetben, ha nehéz székelés is észleltetett, szappanos víz befecskendezése és hashajtók alkalmazandók.

Hurutláz.

A nyákhártyáknak bármily gyuladása, mint a milyenek: a szemköthártya, száj- és toroknyílás, a gégefő, az orrnyílás, gyomor és bél, valamint a nemi testrészek nyákhártyáinak gyuladása — hurutnak neveztetik, ezen

testrészek gyuladtak és a nyálkiválasztás nagyobb mennyiségben történik. Ha ezen betegség kisebb vagy nagyobb foku lázzal kapcsolatos, akkor hurutláznak nevezetik.

A láz az egész test reszketésében, hányásban és görcsökben nyilvánul.

Ezen betegség okai ugyanazok, melyek a torokgyulladásé, sőt állítják, hogy az emberekről elkapják az ebek is az influenzát, a melyben aztán az öregebb ebek néhány napig szenvednek, míg a fiatal és gyengébb ebek nem bírják ki a betegséget, sőt átmegy a kölyök-kórba.

Bélhurut.

A bélhurut rendesen gyomorbélhurut alakjában fordul elő, ismertető jelei a következők: az állatok levertek, szomorúak, lehangoltak, étvágyuk nincsen, de annál többet isznak; hányási inger és a láz igen nagy, fojtja, nyomja valami a torkukat, szeretnének háyni, de az csak ritkán következik be, később teljes étvágytalanság és igen nagy kinlódás áll be; ily esetben az ebek, a mi utjukban áll, megmarják, úgy hogy vesztenek hinné az ember; testük hátsó része ki van sebesedve, a megnyomásnál nagy fájdalmat árulnak el.

A székelés elmaradása következtében nagy vértorlódások támadnak az agy felé, mi elfogultság, tántorgó járás és magasabb hőemelkedettség által vehető észre. A bél és gyomor daganatai vérösszetorlódást és üszkösödést idézhetnek elő. Sokszor a bél nyílása egészen kidagad, s ez igen gyuladt, a mit kívülről is megláthatunk, ily esetben az állat csiklandozó érzése folytán farán ide-oda csuszkal.

Ezen betegség előidézői lehetnek: a meghülés, kivált ősszel és tavasszal, a szőrváltás idején, zúzódások, izgató,

elromlott és mérges hatású táplálék, ú. m. elromlott, bűzös, rothadt ételek, emészthetetlen, a belekre sértőleg ható szilárd testek, mint: csontszilánk, tü sth., a valódi mérgek, valamint a nagyon elszaporodott bélférgek egyes fajtái, nevezetesen a bélgiliszta, a galandféreg, a *Filaria* és a *Spirulus sanguinolenta*.

A betegség 3—10 napig tart, gyakran nagyon kínos lefolyású. A gyógykezelésnek legelőször is arra kell kiterjedni, hogy magát a betegséget előidéző bajt szüntessük meg, illetőleg csökkentsük. Az állatoknak legjobb rövid időközönként, de főleg minden hányás után hideg nyálkás folyadékot, halzsir vagy lenolajjal keverten beadni. Fűszeres, sós ételeket vagy csontot semmi szín alatt ne adjunk az ebnek.

Ajánlatos gyenge székelési szer beadása vagy nyálkás folyadéknak a végbélbe való fecskendezése. — Igen nagy hányási inger és fájdalomcsillapításul csillapító szer gyanánt 10—15 csepp opiumtinctura adandó be vörös borban, leghathatósabb szer azonban göresök és kólikánál a morphium bőr alá fecskendezése az ismert módon.

A test hátsó részét a gyomor tájékától hátrafelé nedves, meleg borogatással kell ellátni, továbbá egyenlő mennyiségű mustár- és kámforszesz néhány csepp terpentinolaj keverékével való bedörzsölése, sőt meleg, de nem túlerős hamuluggal füröszte és szárazra való ledörzsölés hathatósak. Magasfoku láznál antipirín, antifebrin adandó be, s ha már némi étvágy mutatkoznék, csak gyenge, nyálkás eledelek, kevés hús, hígított tej, továbbá napjában néhányszor egy kis vörös bor és 3—4-szer napjában Rhebarbara-tinctura adandó be, nehogy az anúgy is gyenge emésztő-szervekbe újabb inger idéztessék elő.

Ezen betegség jele annak, hogy a gyomorban vagy belekben emésztési zavarok vannak, melyek a belek túleröltetése (túltömése), szokatlan eledel, úgyszintén ingerlő, fűszeres részeket tartalmazó vagy nagyon meleg, vagy pedig nagyon hideg ételek folytán, sőt meghűlés által következett rheuma következtében keletkeztek.

Hogy a gyógykezelés eszközölhető legyen, legelsőbb is a betegség oka kutatandó, és az szünttetendő meg; ha a rendes ételek helyett adott eledelek mellett is tovább tart a baj, ez esetben a következő gyógyszerek alkalmazandók:

Rp. Tinct. opii s. gr. 5'0
» Rhei aquos. gr. 50'0

D. S. Az eb nagysága szerint naponta 2—3-szor egy fél vagy egy egész kávéskanálnyi hasonló mennyiségű vörös borral keverve beadandó.

Rp. Acidi Salicyl. gr. 0'1
Opii pulv. gr. 0'3
M. f. pulv. dent. tales doses No. 6.

D. S. Reggel és este egy port.

Rp. Acidi tannici gr. 2'0
Sachari Lact. gr. 10'0
M. f. Pulv. No. 12.

D. S. Az eb nagysága szerint naponta 2—3-szor 1—2 port.

Szűkmellűség.

A szűkmellűség, melyet rövid lélegzésnek vagy asztmának is szoktak nevezni, egy az öreg vagy a nagyon kövér kutyáknál előforduló chronikus, láz nélküli, lélegzési akadály.

Ismertető jelei. hogy az állatok a legcsekélyebb megerőltetésnél rendkívül nehezen lélegzenek, lihegnek, köhögnek, sőt hörögnek is. E mellett az állatoknak jó étvágyuk van, jól táplált állapotban vannak, s különben sem mutatnak valami beteges állapotra.

Ezen betegség oka a tüdő vagy szív, ritkábban pedig a has-zsigerek szervi hibájában rejlik, mely a tüdő tágulását meggátolja s a bekövetkezendő tüdősorvadás folytán általános elerőtlenedésre és lesóványodásra vezethet.

Ezért a kövér kutyákat a lehető legkönnyebben emésztendő eledellel kell táplálni, sok italt kell nekik adni s mérsékelt mozgást kell nekik megengedni, azonkívül hosszabb időn át naponta 5 csepp Fowler-tinctura adagoltassék, még pedig olyan módon, hogy öt csepp beadásával kezdjük meg, azután mindennap egy cseppel öbbit adunk, míg végre kilenczhez jutva, ismét mindennap egygyel kevesebbet.

Általában ezen szer rendkívül jó hatásu mindenféle lélegzési betegségeknel. Meg kell óvni továbbá az elbet a meghülés- és a gyors lehüléstől is; fürdés vagy eső után jó szárazra dörzsölendő s minden túlerőltetéstől óvandó.

Angol betegség.

Ezen betegség alatt az úgynevezett csontmegpuhulásokat (Rhachitis) értjük, a mely betegségnél a csontok felduzzadnak s néha egészen szivacsszerűen néznek ki; maga a tulajdonképeni csonttömeg, nevezetesen a csontszárazak, puhák s úgyszólván hajlíthatók, — az állatok ennek folytán lábaikkal minduntalan összebicsaklanak, minek következtében csonteltorzulások, kinövések és csontelhajlások keletkeznek.

A betegség okai emésztési zavarokban, csontképző anyagok hiányában keresendők. — Ilyen csontképző anyagok: a phosphorsavas mész, csontliszt, csont és inak, továbbá általában minden sok tápanyagot és fehérnyét tartalmazó étel. Ezen betegség leginkább a kölyök-kutyáknál közvetlenül a szülésnél észlelhető, mert az anyaállat épen poczakkos idejében, a midőn amúgy is több csontképző anyag magához vevésére van szüksége, rendesen elégtelen mennyiségű ily anyagokat kap, s így a tej a fiatalok táplálkozására elégtelen. A gyógykezelés tehát rendes etetésben rejlik, leginkább csont, hús, zsir s ezenkívül kettős phosphorsavas mész adandó az anyaállatnak. — Ez utóbbiból hosszabb időn át az öregebb kinőtt kutyáknak naponta 3—6 gramm, fiataloknak pedig csak $\frac{1}{2}$ vagy 1 gramm adandó be, és pedig legjobb tejben vagy italban feloldva. Azonkívül sokat kell járatni és száraz, egészséges helyen kell tartani, továbbá langyos camomilla-főzetben kell fürösztetni, ezután kevésbé izgató szerekkel, mint a minők: szappan, mustárszesz, opodeldoc stb. a beteg testrészek bedörzsölendői, úgy hogy a daganat könnyebben eloszolják és az izmok felelevenedjenek.

Hányás.

Ezen betegség keletkezik, ha a fiatal kutyák sok nyers húst esznek, általában túlzabálás következtében; továbbá, ha a kutya emészthetetlen tárgyakat vett magához, mint például, ha túlsok füvet eszik, mit különben a kutya ösztönszerűleg, mint formális gyógyszert eszik, hogy az emészthetetlen tárgyak emésztését elősegítse.

Ily hányásnak a legkisebb káros következménye sincsen, hanem inkább előnyös tisztulásnak tekinthető.

Ha azonban a hányás több napon át tart, — s ebből kifolyólag a gyomor és belek állandó ingerlékenységére lehet következtetni, mely könnyen veszélyes gyuladásba esaphat át, akkor annak gyógykezeléséhez kell hozzálátni.

Ez legelső sorban akképpen akadályozható meg, hogy hányást csillapító szereket, úgymint: nyálkás italokat, friss vizet, tejet, fehér kenyeret adunk a kutyáknak. azután a kutya nagyságához képest naponta 8—10 csepp vörös borral vegyített opiumtinctura vagy 50 gramm hígított borszeszben feloldott 4·5 grammnyi tannin az italba téve, vagy kétannyi vörös borba keverve, naponta 2—3-szor fél kávéskanálnyi adagokban elővigyázatosan beadandó az állatnak. — Ha ezen gyógyszerzert kihányának, akkor 10—15 perc múlva ugyanily adag újból adandó be.

Az emésztés elősegítésére ajánlatos néhány csepp terpetinolajjal kevert bórsav vagy petroleum-aetherből álló szerrel a kutyák hasát bedörzsölni. Ha egyuttal székelési (ürülési) nehézségek is észleltenek, akkor a már jelzett székelést elősegítő szerek alkalmazandók.

Emlőgyuladás.

Az emlőgyuladás legtöbbszörre úgy keletkezik a szuka-kutyánál, ha a kölykök nem rendesen dobattak vagy választattak el, továbbá az által is, hogy a szuka tisztátlan, rossz s rothadásnak indult almon avagy lég-huzamos helyen tartózkodik. Ezen baj keletkezhetik továbbá az által is, ha az emlő-csatornában csomósodások, összenövések lépnek fel, — továbbá sérülések által is.

A gyuladásban levő emlőt naponta 2—3-szor langyos olajjal kell bekenni, és így óvatosan kifejni, továbbá langyosmeleg hamulúgos vízben kell tisztára fürösztgetni.

szárazra megtörölgetni, azután pedig a következő szerrel, mely a használat előtt felmelegítendő, bedörzsölni:

<i>Rp.</i> Spir. Camphor.	gr.	20'0
Saponis Viridis	gr.	100'0
Aquae fervid.	gr.	60'0

M. D. S. Naponta 2—3-szor felmelegítve, fürösztés után bedörzsölendő, vagy pedig:

<i>Rp.</i> Kali jodati	gr.	10'0
Aquae dest.	gr.	100'0

M. D. S. Naponta többször a tiszta emlőt mosogatni; vagy:

<i>Rp.</i> Vaselini flavi	gr.	15'0
Jodi puri	gr.	0'10
Kali jodati	gr.	2'0
M. f. unguentum.		

V. S. A tiszta száraz emlőt naponta kétszer bekenni.

Alkalmas továbbá camomilla-theával mosogatni a gyuladt emlőt, ha pedig a daganat már hideg, csak csomósodás érezhető, az esetben szürke higanykenőcs óvatosan használandó.

Nehézkór.

(Epilepsia [nyavalyatörés].)

Ezen betegségnél az állat minden előzmény nélkül görcsös rohamok által lepetik meg olyképpen, hogy az eb vonít, szököl, ugat és tántorogni kezd, fejét lehorgasztja s jobbra-balra mozgatja, néhányszor köröskörül forog és összeesik, ekkor száját erősen becsukja, s az habzik, hátsó lábaival rug-kapál, első lábai reszketnek, míg végre mind a négy lába kifeszül, farkát pedig feltaszítja, mialatt többnyire úgy vizelete, mint ürüléke elmegy. Ez 1—2

perczig tart, azután az eb ismét lábra áll, rendkívüli bágyadságot mutat, jobbra-balra dől, mintha részeg volna, száját még ekkor is görcsösen tudja csak kinyitni; a legtöbb esetben ezen görcs-rohamok ismétlődnek, éppen úgy, mint először, s néha naponta tizszer is előjön egymásután, néha azonban hetek, sőt hónapokon keresztül nem jelentkezik görcsös roham. Az ilyen görcsökben szenvedő ebnek pupillái a rendesnél nagyobbak, ki vannak erősen tágulva.

Ezen bajt előidézhetik az idegrendszer túlfeszítései, a fog változtatása, az eb meghülése, a gyomor túltömése, a bélférgek túlságos elszaporodása s végül a túlságos nagy nemi iger, leggyakrabban azonban a kölyök-kórnak hű kísérője szokott lenni.

Mindezen esetekben a hatás az idegrendszeren áll be, s a hátgerincz szenved alatta, mi által legtöbb esetben rogyadozó, bénult járást mutat a szenvedő állat.

Mindenekelőtt száraz tartózkodási helyről és nem nagyon sűrű tápláló étkekről kell gondoskodni, s ajánlatos a székelést előmozdító szerek adagolása. Azonkívül Fowler-tinctura hosszabb időn át való használása, a mint az már elmondott.

A görcsös rohamok megszüntetésére legjobb szerek a brom-sók, mint a brom-kali, brom-natrium s különösen a brom-ammonium, továbbá az ammonium bromid s az Urethan. A pillanatnyi megnyugtatóra morphiúm- és opiumtinctura adagolása ajánlatos, melyek a bajt meg nem szüntetik ugyan, de a betegség symptomái elmúlnak. A gyakorlatban következő vények alkalmaztattak sikerrel:

Rp. Kali Bromati gr. 50
Tinct. Rhei aqu. gr. 50

D. S. Naponta 2—3 kávéskanállal.

<i>Rp.</i> Infus. menth. piper. e.	gr. 10'0
Collat. f.	gr. 200'0
Adde Natri Brom.	gr. 10'0
Syrupi Rhei	gr. 20'0

M. D. Két óránként egy kávé- vagy evőkanállal az eb nagysága szerint.

<i>Rp.</i> Ammonii Bromati	gr. 10'0
Aquae dest.	gr. 150'0

M. D. S. Két óránként, mint fent.

<i>Rp.</i> Inf. menth. pp. e.	gr. 6
Col. f.	gr. 100
Urethan	gr. 15
Syr. Mannat	gr. 20

M. D. S. Két óránként, mint fent.

<i>Rp.</i> Aethyleni Bromati	gr. 0'5
Aquae dest.	gr. 10'0

M. D. S. Naponta 3 kávéskanállal.

A kitörés tartama alatt legjobb az állatot magára hagyni, az úgyis hamar magához tér.

Jó az állatnak aludttelejét és friss vizet adni, hogy a felocsudás után az úgyis összetörött állat frissítőt vehessen magához. A beteg eb hátát ajánlatos langyos camomilla-theával mosogatni, valamint kámfor-szesz, salmiak-szesz és terpentín-olaj keverékével erősítő gyanánt bedörzsölgetni.

Falánság.

Ez alatt részint a kutyáknak azon rossz szokását értjük, hogy több eledelt vesznek magukhoz, mint a menyit testalkatuknál és tevékenységüknél (munkájoknál) fogva elbírnak; részint pedig az emésztési zavarok jeleit értjük. Ezen betegség ismertető jele az, hogy a kutya

mindent, a mit csak elkaphat, roppant mohóssággal felfal s e mellett észrevehetően lesóványodik, s hosszabb időn át vékony, majd ismét kemény ürüléket ereszt, s így tehát az ételek nem használatnak ki a test felépülésére és fentartására oly mértékben, mint az emésztési és asszimiláló procedura arányának megfelelőleg kellene történnie.

A betegség oka magában az eledelben rejlik, a mennyiben igen egyoldalulag van előállítva, avagy fehérnyét vagy sót igen csekély mértékben tartalmaz. De rejlik a betegség valami szervi bajban, a gyomorsavnak nagyobb kiválasztásában, epetódulásban stb.-ben is.

A gyógykezelésnél ügyelni kell arra, hogy a kutya mindenekelőtt lehetőleg egyforma ételeket, mint a minők: hús, csont, főzelék stb. hígított tejet vagy húslevest kapjon nagy mennyiségű viz mellett. Eleinte naponta háromszor, azután pedig kétszer kell etetni, míg italokban, nevezetesen jó vízben hiányt soha sem szabad szenvednie. Később gondoskodjunk róla, hogy mérsékelt mozgásokat tegyen, sok székelésnél a *hasmenés* ellen alkalmas gyógyszerek, míg székelési hiányoknál, valamint az emésztési processus megváltoztatása végett ajánlatos időnként székelést előmozdító szereket alkalmazni.

Még a következő, étvágyat és emésztést elősegítő por is nyújtható időnként:

<i>Rp.</i> Natrii bicarbonici	20'0
Kalii tartarici dep.	50'0
Salis seignetti	20'0
M. f. p.	

D. S. Naponta háromszor, czukorral keverve, egy kávéskanálnyi, egész 1 evőkanálnyi teendő az étel közé.

Anyaméh- és méhszáj-előesés.

Az anyaméh-előesés és méhszáj-előesés legtöbb esetben a nehéz szülés következményei, melyek kevésbé a szülés után állanak be. A méhszáj előesése veleszületett betegség is lehet s a méhszáj hártái — méhszálagok — vagy az egész test gyöngeségében rejthetők; előjöhet, ha a kutyák túlevölttetnek, különösen ha sokat szaladnak hegynek felfelé.

Az anyaméh előesése, mely a szerint, a mint egészen vagy csak részben kifejlődött, tehát ehhez képest különböző terjedelmű, akképen gyógykezelendő, hogy legelső sorban langyos vízzel vagy gyenge timsóoldattal avagy meleg tejjel a piszoktól megtisztítatik s ennek utána lenolajjal bekenve, gyöngéd nyomás által eredeti helyére visszahelyeztetik. E célból az állatot szalma vagy pokrócz alátevésével akként kell elhelyezni, hogy testének hátsó része előtesténél magasabban feküdjék, a mi által annak erős s az operálásnál igen fájdalmas előnyomulása lehetőleg megakadályoztatik.

Mint hogy az anyaméhnek is, mint minden előesett testrésznek, az a sajátsága van, hogy újból előnyomulni törekszik, ennél fogva a méh visszahelyezése után a nyíláson 3—4 keresztöltést kell alkalmazni, hogy így az újbóli kinyomás megakadályoztassék. Annak megakadályozása végett pedig, hogy anyaméhgyuladás elő ne forduljon, ajánlatos az öltéseken keresztül fertőtlenítő folyadékot, mint pl. 2°/_o-os carbol- vagy creolin-vizet befeeszkendezni.

Ha egyedül méhszáj-előesés forog fenn s piszkosan, vörös színű czafrang alakjában lóg ki, akkor az hideg, sőt jeges vagy havas vízzel mosogatandó, avagy pedig

gyenge sulfat-zinci vagy timsó oldattal. Ezek által könnyebben összehúzódik, mi által a visszanyomás könnyen megy.

A méhszáj előesésével rendesen húgyhólyag előesése is szokott fellépni, mely a szerint, a mint jobban vagy kevésbé telt, különböző húsos gömb alakjával bír.

A visszahelyezés előtt a húgyhólyag tartalma cathéterrel kiürítendő, a mi rendesen könnyen sikerül és a visszanyomást lényegesen elősegíti.

Ennek megtörténte után ugyanaz az eljárás követendő, mint a méh-előesésnél s itt, ha újbóli előeséstől lehet tartani, egy pár keresztöltést lehet ép úgy, mint fent, alkalmazni.

Az állatnak ezután lehetőleg kevés eledelt kell nyújtani, nehogy a teli gyomor nyomást gyakoroljon a méhre, s így előeséstől lehessen tartani.

Hasonló módon kezelendő a végbél-előesés is, mely a bélnek elzsibbadása, elgyengülése, nevezetesen pedig idült hasmenés, erős felfuvódás, megkeményedett bélsár vagy férgek összehalmozódottsága folytán keletkezik.

A végbél összevarrása teljes lehetetlenség, mert az esetben a székelés megszűnnék, legalkalmasabbnak találtatott egy kötést úgy alkalmazni, hogy a kötésen magán egy nyílás legyen a végbél számára, melyen keresztül a székelés történjék.

A nyomás és ennek következtében a végbél előnyomulása megakadályozható azzal, ha az csillapító szereket kap, mint például Chloralhydr. 0'5 gr. Aquae 2'0 gr. Ilyen adagok és Tinct. opii simpl. 10—15 csepp vagy pedig morphiumnak bőr alá való fecskendezése.

Ha a végbél előesése a nagymérvű székrekedéstől származnék, az esetben hashajtószerek alkalmaztassanak. s a végbélhez ragadt ürülettömeg olajjal eltávolítandó.

A sárgaláz.

Ismertető jele, hogy a nyákhártyák a szemben és szájban sárgás, valamint a fehér szőr alatt lévő bőr is sárgás színt mutat.

Ezen sárgás szín az epehólyag, vagy máj vagy pedig ezen szervek átmeneti helyeinek s általában a vér és a test nedvei beteges voltának jelei. Ezen betegségnél tehát az állat egész szervezete beteg.

Az állatoknak lázuk van, levertek, szomorúak, csak csekély étvágyat, néha ezt sem mutatnak, s az elfogyasztott eledelnek nem hogy látszata lenne, sőt erősen lefogy-nak, az epetorlódás következtében az ürülék halványsárga színű és érezhető rothadt bűzt terjeszt. A betegség későbbi folyamán az egész test felpuffad és székelési zavarok állanak be. A szerint, a minő mérvet öltött a baj, 2 héttől 8 hétig eltarthat s ha nem segítünk az állaton, ki is mulhat.

Ha a sárgaláz az epehólyag vagy az epecsatornában támadt kövek folytán keletkezett, akkor a betegség váratlanul lép fel, de a jelenségek 2—3 napig tartanak, vagyis addig, míg a kövek át nem jutottak a bélcsatornába, s így az epének szabad ut engedtetik. Ekkor a külső jelenségek azonnal, a sárgás szín pedig 2—3 nap múlva elmúlik. A betegség okai az epetorlódásban s az epének a vérbe való jutásában keresendő. Ezen okok rúgás, ütés, nyomáson kívül megfázás és ennek folytán az epemenetek hurutos gyuladása vagy pedig a májnak túlságos zsíros eledelnek általi megpuhulása vagy egészen rossz, semmi tápláló erővel nem bíró eledel folytán a máj megkeményedése által keletkeznek.

Ha a sárgaláz oly okok következménye, melyek

elháríthatók, az esetben a baj gyógyítható, ellenkező esetben minden fáradság hiábavaló, ilyen például a májpululás és vérfertőztetés.

A gyógykezelés megkezdésénél mindenekelőtt arra kell ügyelnünk, hogy az ebnek száraz, meleg tartózkodási helye legyen, főleg pedig távol tartassék olyan kutytól, melylyel betegsége kitörése előtt ellenséges lábon élt és sokat verekedett. Ilyenkor az állatnak gyakran adandó nyálkás ital és friss víz, mert az epe ez által meghigítatik és az eb kizárólag könnyen emészthető s tápláló eledellel tartassék, mint például tej, nyers hus stb. A baj kezdetén hánytató szerek, később pedig, főleg székelési nehézségek és kólikás esetek beálltával, székelést előmozdító szerek alkalmazandók. A hátbőrnek kámfor- és szalmiák-szesz keverékkel való frottirozásával igyekezni kell a gyuladást megszüntetni. Ennek elérését nagyban elősegítik meleg szappanos víznek vagy lenolajnak a végbélbe való csörézése. A betegség további folyamán egy kis mozgás megengedhető az állatoknak.

Ha epekövet gyanít az ember, az esetben elegendő a fájdalomcsillapító szerek alkalmazása, mint 10—15 csepp opiumtinctura vagy 1 grammos adag chloralhydrat, később pedig székeltetési szerek használandók. Ezen epekövek eltávolítására a camomilla-tea használása is jó hatással szokott lenni. Ha a sárgaláz általános vérmérgezésnek külső jelensége, mint pl. kigyóharapás stb., az esetben, ha az előidéző baj megszűnik, rendszeren megszűnik maga a sárgaláz is.

Az állatok felépülési időszakukban lehetőleg erőt adó táplálékkal tartassanak, mint a milyen a husleves, tej, sovány hus, kenyér stb., azonkívül ajánlatos vastartalmu anyagokat nekik adni, valamint erősítő borokat

is, az üdülő állatoknak következő roboráló szerek ajánlhatók:

Rp. Tinct. ferr. pom. gr. 10'0
 » Cinnam. gr. 20'0

M. D. S. Naponta kétszer egy kávé- vagy egy evőkanállal.

Rp. Tinct. menth. pp.
 Liqu. fer. sesquichlorati aa gr. 20
 Vini Malagensis gr. 50'0

M. D. S. Naponta két evő- vagy kávékanállal az eb nagysága szerint.

Csúz.

A csúz különböző jelekben nyilvánul; rendkívül fájdalmas, és az izmokban, tagokban váratlanul jelentkező betegséget értünk alatta.

Az állat rendszerint nem tud hátsó lábaira állani, vonít és a beteg testrészt nyalogatja. Ha a fájdalmas helyet megnyomjuk, s ha a baj például a hátban fészkel, úgy hátukat behúzzák, azt meggörbítik, menés közben hátsó testrészüket vonszolják. Ha a betegség huzamosabb ideig tart, akkor a tagok és izmok megdagadnak, sőt azokon kinövések is észlelhetők.

A betegség oka rheumatikus idegzavarban kerekendő, mely azután valami szervi, mint pl. tartós, kemény hidegben nyirkos, nedves helyen való tartózkodás, avagy felhevülés után való gyors lehülés stb. következtében támadható szivbaj által előidéztetik.

A gyógykezelésnél puha, meleg tartózkodási helyről, könnyen emészthető, azonban tápláló eledelről kell gondoskodni, valamint ügyeljünk arra is, hogy a szen-

vedő állat a szabadban sokat mozogjon. A beteg testrészt naponta meleg camomilla-teával ajánlatos fürösztgetni, továbbá olvasztott opodeldok vagy hangyaszesz, petroleum, aether- és kámforszesz egyenlő keverékével jól bedörzsölgetni s erősen megfrottirozni.

A betegség kezdetén ajánlatos egy hánytatót alkalmazni, ez által az eb étvágya előmozdítatik.

A tulajdonképeni csontfájás és izomgyulladás ellen következő szer adagoltassék:

<i>Rp.</i> Natr. Salicyl.	gr. 10'0
Tinct. digit.	gr. 2'0
Aquae dest.	gr. 200'0

M. D. S. Naponta 3—4-szer egy evőkanállal beadandó.

Külsőleg pedig:

<i>Rp.</i> Spir. ammon.	
» camphor.	
» formicarum	
Aether petrol. aa	gr. 20'0
Olei therebinth.	gr. 10'0

M. D. S. A fájós testrészek naponta kétszer bedörzsölendők, s a bedörzsölés után lehetőleg cseppivel bekötendő a bedörzsölt hely.

A betegség folyamata alatt ajánlatos az állatoknak naponta 5—10 csepp Fowler-tincturát beadni, ez megakadályozza a különben könnyen beállható tüdőgyuladást, s az izmoknak szabadabb mozgást ad.

Nagyfoku láznál, reszketésnél, hideglelésnél ajánlatos salicylsavas natron vagy antifebrin, vagy pedig antipyrin adagolása. Igen nagy fájdalom csillapításául pedig morphium és tinct. opii, valamint chloralhydrat használható, a már ismert adagolási módban.

Tagrángatódzás.

Tagrángatódzás alatt az idegeknek bizonyos izgatottságát értjük. Sokszor ezen rángatódzások reflex mozgás alakjában észlelhetők a fejen, a szemekben, az alsó állkapocsban és a hátsó testben. Ezen betegség az által különbözik az izomcsúztól, hogy nem okoz fájdalmat; legalább annak jelei nem észlelhetők az állatokon s az ebeknek lázük sincsen. Ha ezen betegség csekély mértékben lép fel, akkor az állatok hátsó lábaikkal alvás vagy pihenés közben úgy mozognak, rángatódznak, mintha testük villanyozva volna; ha a baj nagyobb mérvű, az esetben gyakran menés közben is rángatódznak, s a miatt bizonytalanul járnak, nyakukat mereven tartják s az ég felé néznek.

A tagrángatódzás legtöbb esetben a szopornycza utómaradványa, legtöbb esetben az idegszopornycza után áll be, mely még megszűnte után is minden igaz ok nélkül felléphet, és idézhet elő bénulásokat.

Ezen betegség néha öröklési hajlamon is alapul, mert megkaphatják oly állatok is, melyek szopornyczában soha sem szenvedtek, és melyeknél ezen jelenségek a szopornyczával tévesztetnek össze. Ritkán okai ezen betegségnek a meghülés és rheumatikus bajok.

A rángatódzás minden, az idegrendszerre befolyással bíró bajoknak, mint pl. epilepsia, bénulás stb. mellékbetegségépen is léphet fel. Külső bedörzsölések ajánlatosak.

Bénulások.

Ezen betegség a testrészek érzéketlenségében, továbbá pedig teljes vagy részbeni bénulásokban nyilvánul, leginkább a végtagokon, hátrészeken és a gerinczen

mutatkozik. Legtöbb esetben más betegségekkel kapcsolatosan, de önállóan is felléphet. Keletkezésök: a felhevült test hirteleni lehülése, zúzódások, sérülések, rázkódások, vérbajok, csontdaganatok, továbbá az agy és gerinczagnak általános sorvadásai.

A gyógykezelés ugyanaz mint a csipő- és lapockabénulásoké, tehát az ott mondottakra utalunk. Minden esetben azonban a baj keletkezése puhatolandó ki, hogy ezeknek hatását gyöngíteni és megszüntetni lehessen. Miért is hülés által keletkezett bénulásoknál gőzfürdözések, továbbá hánytató szerek, száraz meleg nyugvóhely, továbbá bedörzsölésre következő szer ajánlatik:

Rp. Olei thereb. rect.

Spir. Camphor.

Ammon pur. liqu. aa gr. 40

Ol. sinapis gr. 1'0

M. d. s. Külsőleg naponta 3-szor bedörzsölni.

Az agyvelőben vértorlódás folytán keletkezett bajoknál erős hashajtók alkalmazandók.

Ha a bénulások a gerinczvelő¹ gyöngeségéből származnak, s a bedörzsölések s a lecsapolási szerek sikertelenek, akkor még alkalmazni szokták a bőr alá fecskendezéseket. Ezen célra konyhasó oldatát szokták alkalmazni, nagyobb mérvű bajoknál pedig a strychnin vagy veratrin oldatot, de ezen szerek mindenike igen veszélyes méreg lévén, igen nagy óvatosság ajánlható. Az említett szerek bármelyikének következő oldata használtassék:

Rp. Aquae dest. gr. 40.

Strychnini nitrici gr. 0'01.

M. d. s. befecskendezésre.

Májgyuladás.

Ezen betegség az ebnél bágyadtságában, szomorúságában nyilvánul; majd mindig fekszik, s rövid lélekzetet vesz, orra száraz, míg szája piszkos-zsíros, félszáraz; az orr- és szemgödrök nyákhártyái a sárgaság jeleit mutatják, a mellett az étvágy egészen lecsökken, az ürülék és húgy-váladék rendetlen, a húgy színe barnás, sőt véres is, — a jobb oldalra alkalmazott nyomásnál a fájdalmat nyögés-, nyöszörgésben nyilvánítja. Az ürülék igen bűzös, penetrans, rothadt szagu. Általában ezen baj okai ugyanazok, mik a sárgaságé, nevezetesen felhevült állapotban hideg víz ivás, továbbá a májnak zúzódása, sérülése, úgyszintén a máj tájékán támadt daganatok stb.

A betegség, mely átlag 6—14 napig tart, szakértő kezelés mellett többnyire gyógyulással végződik.

A beteg állat meleg helyen tartandó s eledelül félig sült, vagy éppen nyers húst kapjon mérsékelt adagokban; a test jobb oldalán, a máj tájékán, 4—6 órán át mustár-kovács alkalmaztassék, úgyszintén ajánlatos a testet kámfor-szeszszel, melyhez kevés terpentinolaj kevertetett, dörzsölgetni.

Miután ezen baj rendszerint erős szorulással jár, ajánlatos hashajtó alkalmazása; legcélszerűbb ily esetben langyos szappanos vízből álló csőrézés.

Tüdőgyuladás.

Ezen váratlanul, úgyszólván momentán keletkező baj a vizsláknak eléggé gyakori betegsége. Sok esetben hurut, torokgyuladás, rheuma és kölyök-kór kíséretében lép fel. Felismerése nem jár nehézséggel, az eb ilyenkor bágyadt, nagy mértékben lázas, fekvését többször változtatja,

később azonban többet áll és ül, fejét felfelé tartja, röviden és erőltetve lélekzik, a bordák erősen mozognak s az eb szája nyitva van, a kilehelés rövid; a köhögést igyekezik elfojtani s fájdalmasan nyög; a lehelet forró, s a későbbi folyamatban bűzös is, — a száj nyákhártyái pirosabbak, maga az orr meleg és nedves. Ha fülünket az állat melléhez nyomjuk s lélekzetét hallgatjuk, úgy a beteg oldalon szörcsögés és dörzshang hallható. Az étvágy gyöngye vagy egészen meg is szűnt, a székelés és vizelet rendetlen.

Gyógykezelésnél a lázra és az ezzel kapcsolatos tüdővérterlődésre különös gond fordítandó. Mindjárt a baj kezdetén antifebrin, antipyrin és chinin alkalmazandó. Külsőleg mindkét oldalon Priesnitz-borogatás, ha ez eredményt nem mutatna, mustár-pép alkalmazandó. E közben az állat száraz helyen tápláló étellel tartandó, u. m. nyers, vagy félig sült hús, langyos, friss tej stb.

Ha a betegség későbbi folyama alatt székrekedés állana be, akkor hashajtó sók alkalmazandók, melyek magát a lázt is csökkenteni fogják, ilyenek a glauber-, keserű- és salétromsó. Javulás esetén az állat friss levegőre, napra vezetendő, hogy kissé kimozogja magát, hogy pedig étvágyát elősegítsük, naponta 2—3-szor egy evőkanál rhebarbara-tincturát adjunk be.

Orrfolyás esetén az orr naponta többször megtisztítandó; legalkalmasabb e célra a langyos szíkfű-tea. Az esetben, ha a lehelet bűzőssé válnék, 3 evőkanál konyhasó, $\frac{1}{4}$ liter eczet, 1 liter víz keverékéből álló szájvizzel úgy mosogassuk az eb száját, hogy egy vesszőre kócot tekergetünk s ezt mártjuk a szájvizbe, s az eb szájába ezzel csepegtetjük a szájvizet s ezen vesszővel mosogatjuk azt ki; ezen víz úgy a száj bűzét elveszi,

valamint az étvágyat meghozza. Azon régi szokás, hogy tüdőgyulladás alkalmával érvágást alkalmaznak a beteg eben, elvetendő.

Tüdőhurut.

Leginkább a tüdőgyulladás előhírnöke szokott lenni. a mennyiben a hurut a légeső legfinomabb ágazataiból a tüdőhálózatra csap át és ott gyuladást idéz elő.

Kórtünetei hasonlítanak a tüdőgyulladás kezdetén tapasztaltakhoz, csak abban térnek el, hogy az állatokon kisebb láztünetek mutatkoznak, a mellett az ebek jó étvágygyal is birnak, és székelésük valamint vizelésük rendszer. Ellenben légzésük röviden és felületesen, fájdalom nyilvánításával történik, köhögésük száraz, s a mellett nem képesek váladékot adni, orrukon pedig vizenyős nyálkás anyag képződik, gyakrabban trüsszentenek, érverésük pedig fokozott. Frissességüket, üdeségüket nem veszítik el egészen, sőt szolgálatételre is alkalmasok, azonban ennek teljesítése közben, valamint más fáradtságok után nagymérvű légzési nehézségek állanak be, melyek fuladási rohamokhoz hasonlóak.

Ezen betegség okai ugyanazok mint a tüdőgyuladással s néha mint chronikus tüdőhurut marad vissza.

Gyógykezelésnél különös gond fordítandó az életrendre, mindenekelőtt ajánlatos a légvonattól óvott, száraz, meleg hely, jó tápláló ételek adása, u. m. tej, félnyers hús, kerüljük azonban a csont és főtt hús adását, a nyakon, és mellkason meleg nedves bepólyázások eszközendők. Köhögést csillapító szerül opium-tinctura ajánlható, melyből naponta 3—4-szer nagyobb kutyának 15—20 csepp, kisebbnek pedig 10—15 csepp adandó be. A hurut elenyésztségére pedig következő szerek ajánlatosak:

Rp. Extr. hyosc. gr. 0·5
 Sulf. aur. ant. gr. 3·0
 Pulv. oppii gr. 2·0
 Sach. albi gr. 5
 M. f. Pulv. No 10.

D. S. naponta 3 port vízzel keverve az eb szájába önteni.

Ezen porokból kisebb kutyáknak naponta 3-szor fél adag adandó be.

A nyálka elosztatására és a gyuladás terjedésének meggátlására, különösen pedig erős orrfolyásnál ajánlható carbol- vagy terpentín gőzök beleheltetése.

Idült köhögések ellen Fowler-tinctura 10—15 csepp napontai beadása igen ajánlatos, mely még az előrehaladt tüdőgyuladásnál is a legjobb hatással van.

Gyomor-köhögés.

Ezen elnevezés, miután minden köhögés a tüdőből jó, helytelen, hanem magyarázata mégis onnan van, hogy a gyomorba jutott idegen testek izgató hatása folytán keletkezik.

A túl falánk kutyáknál megesik, hogy gyomrukát túlterhelik, sőt abba idegen testet is juttatnak, milyen pl. haj, vas, szeg, tű stb.; úgy a túlterhelés, mint az idegen tárgyak végzetlen izgatólag hatnak a gyomorra s a vas, csont és szilánkok a gyomorfalba ékelődnek, sőt fúródnak, s az eb erősen kezd köhögni, hányni, de tápanyagot nem, hanem nyákos váladékot hány, ily esetben az eb szilárd táplálékot nem vesz magához, hanem nyálkás italt, friss vizet szívesen elfogad.

Az említett behatások folytán az emésztésben zavarok állanak elő, a gyomor megfelelő módon nem működ-

hetik, ebből az következik, hogy a tápanyagok emésztetlenül tovább maradnak a gyomorban, erjedésnek indulnak, mi külsőleg a testen kisebb-nagyobb felfuvódásban nyilvánul. A gyomor ily állapotában igen nagy tért foglalva el, a tüdő és szív rendesen nem működhetik. Ha ezen zavar egy a gyomorba jutott hegyes tárgy, pl. vasdarab vagy csont-szilánk miatt történik s ezen tárgyak huzamosabb ideig a gyomorban a tüdő irányában megszorulva lehetnek, sőt azt át is fúrhatják, úgy a közvetlen ingert ez képezi, sőt a legnagyobb gyuladást is. A most említett körülmények és a légzőszervek betegsége által létrejött köhögés között lényeges különbség van; amaz lágyabban és öblösebben hangzik mint ez utóbbi és leginkább fekvés alkalmával lép fel, mert akkor a bent lévő idegen tárgy a mell szerveire nagyobb ingert fejt ki.

A mint az ily zavar constatáltatott, azonnal hánytatószer alkalmazandó s az ebeknek friss víz nyújtandó, bizonyos ideig koplaltatni kell az ebet s huzamosabb ideig huslé- és tejnél egyéb eledel ne adassék neki.

Ezen, a gyomor túlterheléséből származott köhögés elleni gyógykezelés még oly köhögés ellen is alkalmazható, mely bent szorult csontszálkák, szőrök, homok s más eféléktől ered. Ha a köhögés nem mulnék el, úgy hashajtó szer alkalmazandó, valamint bicarbona sodának naponta 2-szeri kávéskanálnyi adagolása.

Ha alapos gyanú van arra, hogy a köhögés hegyes fémtárgytól, mint szeg- vagy tűtől ered, az esetben sósavból egy kávéskanálnyi egy liter vízre veendő s naponta 4—5-ször adandó be, ezen eljárás az esetben, ha a fémtestek nem fúródtak a gyomron át és a tüdő- vagy a szívhez nem jutottak, sikerrel alkalmazható.

Szájficzam.

Ezen baj leginkább igen mérges, veszekedő ebeknél fordul elő, megesik u. i., hogy veszekedés közben oly mély harapást tesz, hogy az ebnek száját erővel kell szétnyitni, ilyen esetben az állkapocs kiugorhat helyéből s zúzódást szenved, a száj hátsó része megdagad. Ha ez utóbbi baj már gyógyulóban van, azonnal egy rész víz, ugyanannyi ecet és kevés só keverékkel alkalmazzunk hideg borogatást mindaddig, míg a heves gyulladás meg nem szűnt.

Ha gyulladás egyáltalán nem mutatkozott, vagy az már megszűnt, akkor egyenlő mennyiségű székfü, bodza- és zsálya-teákból tejjel főzött teát készítünk, s ezzel melegen mindaddig borogatjuk a daganatot, míg az meg nem szűnik; a beteg résznek naponta 3—4-szeri bedörzslése kámfor- és szappanszesz-keverékkel ajánlatos.

Hogy pedig az eb gyógykezelés alatt meg ne éhez-zék, miután harapni nem bír, szájába naponta 5—6-szor két evőkanálnyi langyos, meleg faolaj öntendő, úgy hogy fejét félrehajlítjuk, nehogy az olaj a légcsőbe jusson, mert ebből a tüdőben gyulladás származhatnék.

A ficzamat magát ügyes szakértő kezek könnyen helyreállítják.

Köldök- és lágyéksérvek.

A köldöksérv a kölyöknek legtöbb esetben veleszületett hibája.

A kisebb köldöksérvek többnyire maguktól gyógyulnak s egy jelentéktelen keményedést hagynak maguk után. Legbiztosabb, ha a köldöksérv kevéssel a kölykezés után, t. i. akkor, a mikor a köldökzsínor elvált, és a köldök teljesen begyógyult, tömény carbolsav- vagy kénsavval

kezeltek. E célból az eb hátára fektettetik s üveg-dugóval vagy kőcczel egész terjedelmében bekenetik a daganat; — a bőr a teljes átnedvesedés után egy ronggyal letörültetik; az így bedörzsölt daganat előbb igen heves gyulladásba jő, ez által a belek a hasba visszaszorulnak, a daganat bőre pedig összezsugorodik, genyedésbe jő és lehámlik. Sikerrel alkalmazhatók még a repülő-zsirr-al vagy terpentin-kenőccsel való erős bedörzsölések is.

Ha a sérv már régebbi s meglehetősen jelentékeny terjedelmű, úgy hogy annak külső bőrrésze már lecsüng, akkor ez műtéttel távolítandó el, mely a következő:

Az ebet koplaltatjuk 24 órán át, azután hátára fektetjük s a sérvből a beleket visszatoljuk, igyekezzünk lehető legjobban az üres zacskót a hasizmoktól is megszabadítani; ha ezzel rendben vagyunk, vegyünk többszörös selyemfonalat, melyet jól megviaszkolunk, az így elkészített fonállal lehetőleg közel a hasfalhoz erősen lekötjük a zacskót s a selyem végeit egész töben levágjuk, nehogy az eb leszedhesse kötelékét; ha ez nem vezetne célhoz s a kötelék leválnék, illetve az eb azt leszedné, az esetben vastag zsákvarrótűbe húzzuk a fonalat s keresztül öltünk az *egészen üres* zacskón s úgy kötjük azt le. A lekötött bőrrészek gyulladásba jönnek s 8—10 nap alatt elhalnak. Az eb teljesen felépül és egy lekötésnél többet nem szükséges alkalmazni.

A köldöksérveknél sokkal ritkábban fordulnak elő a lágyéksérvek.

A lágyéksérvek többnyire természetszerű hajlamon alapulnak, örökölhettek, azonban gyakran az által is keletkeznek, hogy a fiatal eb sokat áll hátsó lábain s így a belek nagyon a medence felé süllyednek s a czomb és a lágyéknyílások között kihatolnak. Addig, míg a belek a

hasgyűrű által be nem szoríttatnak, mi által gyulladás és üszög áll be, minden sérv könnyen gyógyítható s nem veszélyes.

A gyógykezelés úgy a lágyék-, valamint a here-sérvnél ugyanaz mint a köldöksérvnél, a sérvtartalmat ugyanis simogató finomabb nyomás által visszatoljuk s az egész üres sérvzacskót lekötjük vagy levarrjuk.

Szülep-folyás.

Előfordul néha az ebeknél, hogy a szülep nem rendszer időben, hanem napok, sőt hetek múlva megy el. Ennek igen káros következménye szokott lenni, a mennyiben méhgyulladás és nagyfoku láz lép fel. Az ebek étvágya csökken, lesóványodnak, üszkös gyulladás és vérmérgezés folytán pedig elhullanak.

A mint észleltetett a szülep visszamaradása, a véresen kilógó leffentyük meghuzandók, hogy az elválasztás könnyebben történjék s hogy a rothadás be ne álljon; ajánlatos, hogy langyos székfűvirág-teát fecskendezzünk be, azonkívül pedig 2%-os kreolinviz-oldatot vagy pedig felmangansavas kaliumnak 1%-os vizoldatát; ez elhárítja a gyuladást, úgyszintén elősegíti a szülep távozását; ha a hüvely is meg volna dagadva, úgy azt naponta 2—3-szor lenolajjal kell ecsetelni.

Belsőleg az ebet legfeljebb gyenge hashajtóval és lázellenes szerrel kell gyógykezelní, legjobb azonban az előirt módon külsőleg megközelíteni a bajt s a fecskendezést addig folytatni, míg gyulladás észleltetik vagy míg a hüvelyből kifolyás mutatkozik.

A fül folyása.

A külső halljárat gyulladásából áll. A baj kezdetben lappangóan jelentkezik s leginkább az állatok megváltozott magatartásából következtethető, hogy t. i. fejüket rázzák s lábukkal fülüket vakargatják. Behatóbb kutatás alkalmával a fül környékén, közel a fejhez, nagyobb hőfok észlelhető. Az állatok ilyenkor nyomásra fájdalmat éreznek, a halljárat felülete sötétpiros, némelykor dagadt. Ezen tünetek után nyolczadnapra a fülfolyás jellegzetes tünetei jelentkeznek, a mennyiben a külső halljárat hurutosan gyuladt felületén kiválasztott sárgás és ragadós folyadék mutatkozik. Gyakorta a fülzsír is nagyobb mérvben válik ki s rövid idő múlva váladékká változik át, gyakran, s a legkedvezőbb esetben pedig beszáradva, vékony kérget képez, mely könnyen leválik, miután a gyógyulás következik be.

A halljáratban létező mérges (cariosus) kelevényekből eredő váladék oly maró, hogy az a fülkagyló külső, mint belső felületén létező szőrzetet felmarja.

Ezen fertőző gyulladás jellegével bíró kóralak sok esetben melléktünete vagy következménye vérfertőzésen alapuló betegségeknek, vagy catarrhalikus bajoknak.

A bajt előidézhethi meghűlés, légvonat, erjedő anyagoknak, u. m. gombáknak, vagy gombacsíráknak és idegen testeknek behatolása, továbbá mechanikus befolyások, mint a fül tépése és szaggatása.

Ezen betegség kezdetén eloszlatás által megszüntethető, úgy hogy többé kóros változások be sem következnek.

A betegség előrehaladtabb állapotában, a midőn már a bűzös váladék ömlik ki, a gyógykezelés igen nehéz. többnyire eredménytelen.

A gyógykezelés abból áll, hogy az idegen testek: mint por, szemét, szőr, homok stb. eltávolítandó, az összeragadt szőrzet ollóval levágandó, füljárat pedig naponkint 2-szer vagy 3-szor langyos tej- vagy kamilla-vizzel, hígított borszeszszel, vagy két perczentes creolin, esetleg carbol-oldattal kiöblítendő. Ezen, már sok esetben gyógyulást eredményező eljárás után izzadmányt, illetőleg a kóros váladék kiválasztását előidéző szerek alkalmazandók — úgy mint 1—2°/_o-os kénsavas horgany, vagy sűrített timsó- és tannin-oldat 4—10°/_o-os arányban. A bűz eltávolítása czéljából még 1—2°/_o-os cocain-oldat, vagy belladonna forrázata alkalmazható.

Az állatoknak ily körülmények között igen sós és kövér eledelt adni nem szabad, hanem bőségesen friss vízzel avagy árpa- vagy zabdarából készült nyálkás főzettel látandók el, a szabadban sok mozgás is szükséges.

A külső halljárat szűkülete.

A borító hártjának megvastagodásából áll. Az állat beteg fülével vagy éppen nem, vagy csak rosszul hall; ez rendszerint igen későn válik szembeötlővé, a midőn a vizsgálat alkalmával az ujj a halljáratba már nem oly szabadon és könnyen hatolhat be, sőt még kutasz sem vezethető be. A halljárat környéke szivacsalakulag feludorodott, rövid idő múlva porczosan megvastagodott. A halljárat teljes benövése alkalmával az állatok a benőtt helyen vakaródnak, fejüket rázzák, teljesen süketek.

Ha a kóralak veleszületett, akkor a gyógykezelés teljesen eredménytelen.

Ha gyuladások folytán állt elő, az esetben feloldó és eloszlató szerek alkalmazandók, ú. m. marókáli, vagy jódkálium egy részének 40 rész vízzel történt

oldata, szürke higany- vagy jódkenőccsel való bedörzsölgetések.

Ha ezen szerek 2—3 heti használata után javulás nem észlelhető, már csak a halljárat mechanikus tágítása marad hátra. E célra kezdetben vékony, később mindinkább vastagabb húr vezetendő be a halljáratba, s ennek utána megnedvesítendő, — ezen eljárás 8—14 napig mindaddig folytatandó, míg a halljárat megfelelő tágítása el van érve. Hogy a húr a halljáratban csendesen megmaradhasson, a fülre kötés alkalmazandó.

A fül polypjai.

A külső halljárat veres, puha, husszerű kinövéseiből állanak, vagy pedig porczogósak, ez utóbbi esetben teljesen érzéketlenek. Apróbb sömörrel kezdődik, mely annyira megnő, hogy a külső halljárat nyílásáig ér. Keletkezésének oka helyi gyulladás vagy faggyumirigyek gyuladása s romlott vér. Gyógykezelése akkép történik, hogy a polyp erős selyemfonállal alakóttetik, míg a kinövés magától el nem válik és le nem hull.

Ha a polyp mélyen székel, ez esetben csipeszszel és fogóval kitépetik vagy levágatik, a nagyobb vérzés vaschloridoldattal telített tamponok által szüntettetik meg; a keletkezhető genyedést pedig jodoform, collodium, vagy 2°/_o-os creolin-oldattal való beecsetelés akadályozhatják meg.

Kutyajárvány vagy kölyökkór (szopornyicza).

Az összes betegségek között a kutyaénál a legkiválóbb a kutyajárvány, vagy kölyökkór. Fellépése igen változatos; négyféle válfaját különböztetjük meg, ú. m.:

- a) a hurutos,
- b) a bélszervi,
- c) az ideges,
- d) az exanthematikus vagy bőrkór.

A kutyakór a vérnek vagy életnedvnek megfertőzéséből ered, s a kór csirájának hatályosságához s a kutya ellenálló képességéhez mérten hurutokat, gyulladásokat és váladékot idéz elő, minek folytán a teljes felépülés következik be, vagy a vér teljes fertőzése folytán a halált idézi elő.

Maga a betegség járványos jellegű, fertőztetés által idéztetik elő. Okozója az alsóbb növényi családhoz tartozó bacillus, úgynevezett gomba, mely vagy az élelem vagy ital által, vagy pedig belehelés folytán a szervezetbe jut. Ezen gomba miasmatikus természetű is lehet, vagyis az állati testen kívül bizonyos légváltozások, u. m. meleg, nedves időjárások által előidézve, az állati testben átváltozások után válik csak igazán a tulajdonképeni állati fertőző anyaggá:

a) A catarrhalikus kutyakór lényegében a közönséges hurutos állapottól alig különböztethető meg. A catarrhalikus tünetekhez viszonyítva a kutyák igen bágyadtak, szomorúak, sötét helyekre húzódnak vissza, szemeik csukottak, gyakran köhögnek és trüsszögnek. Többé-kevésbé nagymérvű láz gyötri, a mi nagyobb mérvű vérkeringés, remegés, gyorsabb lélekváltétel, főleg azonban az orr szárazságában és forróságában nyilvánul. A lázas állapotok este felé jelentkeznek, s több egymást követő napon ismétlődnek, 24—48 óra múlva az orrban nagyobb mérvű nyálelválasztás és kifolyás áll be, gyakran a szemekből nagy könny-elválasztás, mely alkalommal a szem nyákhártyájának nagyobb mérvű duzzadása is észlelhető.

Továbbá lefolyásában a nyák a szemek szélein és az orron megnyúlósodik, s a nyílásokat beragasztva, azokon vastag kérget képez. Kedvező viszonyok mellett a kórállapot 3—4 nap alatt javul olyannyira, hogy nyolcz nap alatt már teljes javulás áll be. Más alkalommal a hurut egyéb kóros állapotokat idéz elő, t. i. az egyidejűleg a kölyökkór bélszervi vagy ideges állapotában is jelentkezhetik.

A betegség ez esetben 4—6 hétig eltarthat, az addigi hurutos állapotokkal kapcsolatban az összes légzési szervek teljes gyuladása áll be, főleg pedig a tüdő, a szembéjaké és a szaruhártyáé. A tüdőgyuladáshoz hasonló tünetek jelentkeznek, u. m. a nehéz nyelés, hörgős légzés, szájpadtás és garat gyuladásos állapota, a torok külső részeinek megdagadása. Az állat ilyenkor minden étvágy nélkül folyton fekszik, s nagyobb mérvű láza van.

b) A b é l s z e r v i k ö l y ö k k ó r a hurutossal analóg, csupán azon különbséggel, hogy azon válfaj az emésztési szerveket támadja meg.

Kezdetben u. i. nagyobb mérvű gyomor- és bélhurut lép fel, étvágyhiánnyal, hányási ingerrel s hasmenéssel, hányás alkalmával a kutyák zöldessárga nyálkát választanak el, mely néha nyulós elannyira, hogy egész hosszú szálakat képez, a hasmenés alkalmával pedig világossárgás, vizenyős, vagy véres, sok nyálkával elegyített bélsarat ürít ki.

További lefolyásában a gyomor és belek határozott gyuladásos állapota következik be, az állatok lesoványodnak, a hugyozás fájdalmak között ritkábban történik, a test hátsó része felgyűrődött, nyomásra fájdalmat éreznek, kapcsolatban vele hólyaggyuladás s a kölyökkór ideges válfaja is felléphet.

c) A z i d e g e s k ö l y ö k k ó r gyakorta egymagában

lép fel s a kölyökkórnak legveszedelmesebb válfaja. Igen ritkán lép fel a hurutos és gastrikus válfajjal társaságban, s ez oknál fogva nem is mint kölyökkór, hanem önállóan mint epilepsia (nyavalya-törés, nehézkór) kezeltetik.

Kezdetben rángatózásokkal jelentkezik, u. m. egyes izomrostok, fülek, szemhéjak, orr, ajkak, a végtagok, sőt az egész test összehuzódásával, később eskóros görcsök lépnek fel, a melyek határozatlan időszakokban ismétlődnek. A görcsök később, a mennyiben azokat meg nem szüntetik, önkivüli állapottá, esetleg bénulássá változnak át.

Ha a kutyakór ezen válfajának kóros tünetei meg is szüntettettek, a bénaság sok ideig eltarthat a nélkül, hogy az állat életét veszélyeztetné. Az ideges kölyökkór különös fajtát az u. n. irritatív, ideges kutyakór képezi, melynél a hurutos tünetek teljesen hiányzanak, s mely a veszettséghez nagyban hasonlít. Minden előzetes tünet nélkül az állat magaviseletében rögtön változás áll be, a kutyák majd igen vigak, félénkek, majd szeszélyesek, mogorvák és vadak, nemcsak idegen embereket, hanem saját gazdájukat is megrohanhatják és haraphatják. Különben ez csak akkor történik, ha az állatokhoz nyulnak, vagy őket ingerlik. Ily kutyák külseje igen különös, szemek tágra nyitva ragyogók, a pillantás vagy merev, vagy tétovázó. A kutyák elrejtőznek, félénkek, mogorvák, mintha előttük ismert embereket felismerni képesek nem lennének. A lélekeztet és pulsus sebes, a test hőmérséklete fokozatosan meleg, különösen pedig a roham pillanataiban. Bizonytalan lépés és görcs már kezdetben jelentkezhetik, a betegség további lefolyásában az ingerültség tünetei fokozódnak, s az állat minden étvágy hiányában nagymérvű szomjusági érzettel álomszerű állapotba merülve elpusztul. Ezen, különben igen ritkán fellépő, válfaját a

kutyakórnak a veszettséggel tévesztették össze s valószínűleg ebből magyarázható ki a sikerrel gyógykezelt veszettség.

d) A bőrbetegségnél sajátos csomós bőrkiütés mutatkozik, mely meglehetősen hasonlít a himlőkiütéshez. A bőrbetegség sohasem lép fel egymagában, hanem mindenkor a kölyökkór valamelyik nemével s leggyakrabban a hurutos kölyökkór kíséretében mutatkozik. A kiütés, mely rendszeren a hason, vagy a czomb belső oldalán lép fel, apróbb foltokból áll, melyek megesomósodnak s sárgásfehér folyadék vagy geny válik ki. Ezen folyadéknak mikroskopikus megvizsgálásánál ugyanazon alsó rendű növényi lényeket találjuk, melyek a kölyökkóros kutyák orrnyalájában egyáltalán észlelhetők. Ezen bőrkiütés tehát a kölyökkór-méreg hatásának tulajdonítható. Ezen betegség, úgymint a kölyökkór, általán véve ragadós természetű s még az emberre is áttérjedhet. Különben ezen betegség nem makacs természetű s 8—10 nap alatt teljesen gyógyítható.

Az ú. n. kutyabetegségnek: a kölyökkórnak fellépénél a következő jelenségek észlelhetők:

1. *Láz.* Ismertető jele fokozott testhőmérséklet, a külső bőrhőmérséklet egyenlőtlen szétoszlása, száraz, meleg orr, didergés, izomreszketés, stb.

2. A légzési, emésztési és látszerveken kisebb-nagyobb mértékben mutató hurutos jelenségek. Ismertető jelei: takonykifolyás, étvágytalanság, hasmenés vagy nehéz székelés, nyálkás vagy véres ürülékkel, a látható nyákhártyáknak, s különösen a szem nyákhártyáinak megvörösödése és megdagadása, nagyobbfoku nyálkakiválasztás a szem-nyákhártyákon, légzési nehézségek, köhögés, vöröses vagy barnás színű s bűzös vizelet.

3. A tüdő, gyomor és belek, némelykor még a húgyhólyag, máj és vesék gyuladása. Ismertető jelek: genyes jelenségek a tüdőn, genyszerű nyák kiömlése a légzőcső szétágazásából, a gyomor- és bélhártya megdagadása (duzzadása) és véres átívódása, valamint keléseknek képződése; — néha még máj, hólyag és vesék megduzzadása vagy véres és genyes átívódása.

4. Agy- és hátgerincz-zavarok. Ismertető jelek: az agylágyulás, vérgyülemlek az agykamrákban, hátgerincz-sorvadás.

5. A külső bőr csomószerű megbetegedése. Ismertető jelek: folt- és csomóképződés a bőrön kisebb és nagyobb foku viszketéssel.

A kölyökkórnak legtöbbször, sőt majdnem kizárólag, csakis a fiatal kutyák első életévükben vannak kitéve, rendszerint már első két hónapos korukban, midőn az anyatejtől elszoktatnak, — gyakran azonban fogváltozáskor szokták kapni ezen betegséget. Későbbi korukban már nincsenek ezen betegségnek kitéve, de ha megkapják is 1½ éves korukban, legtöbb esetben kibírják a betegséget. — A fiatal kutya kevesebb ellenálló képességgel bír a kórral szemben mint az idősebb kutya. Ismételtén eshetik a kutya ezen betegségbe. A tavasszal vetett, jó erős ételekkel táplálkozó s kevésbé finnyás kutyák könnyebben viselik el ezen betegséget, mint az őszzel vetett s rosszul táplált kutyák.

Sokfélék lehetnek azon okok, melyek ezen betegséget előidézik. A főök azonban minden esetre az infectio vagyis fertőzés. Sokszor kapja a kutya ezen betegséget a nélkül, hogy kipuhathatnánk, vajjon milyen úton és módon jutott ahhoz. Elősegítették ezen betegség sokszor a kutya meghűlése, mosása, fürdése által, továbbá esőben

vagy hóban való tartózkodás által s különösen rendkívül szélsőséges időjárás által, kivált ősszel és télen, a mely alkalmakkor egész járvánnyá fejlődhetik a kölyökkór. Elromlott, penészes, rothadt, bűdös ételek, romlott husleves, halétel, tisztátlan tej stb. élvezése is előidézhetheti ezen betegséget, mert a még gyöngye szervezet nem képes ezen, a vért megfertőző, anyagok káros hatásának ellenállani. A kölyökkór veszélyes jellege mindig a betegséget előidéző ok minőségétől függ. Általánosságban mondható, hogy a megbetegedett kutyák 33—50%-a, sőt a körülményekhez képest, azaz ha rendkívül szélsőséges időjárás az egész szervezetre káros befolyást gyakorol: azoknak 70%-a is halállal végződik.

A javulás is csak lassan áll be, s ha már látszólag egészségesnek látszik is a kutya, s jó étvágya is van, mégis gyakran az idegek működésében zavarok mutatkoznak, melyek sokszor el sem múlnak s a kutyát tulajdonképeni hivatására alkalmatlanná teszik.

A gyógykezelésnél mindenekelőtt arra ügyelendő, hogy a betegség főindító oka távolíttassék el, s csak ennek utána gyógyítandó a betegség specialis neme szerint. Ha a betegség lényege általános vér és testnedv fertőzésében (infectió) rejlik: akkor a vérre, mint a betegség góczpontjára kell mindenekelőtt erősítőleg és jótékonyan hatni. Meleg és száraz helyen tartandók az állatok s kizárólag jó ételekkel és italokkal táplálандók. Legjobb táplálék gyanánt ajánlható a nyers hús, sőt nem árt, ha kelleténél többet nyújtunk a kutyának, úgy hogy a fiatal, s ezen ételhez nem szokott kutya azt ki is hányja, továbbá ajánlhatom a birka- és borjuesontokat, vagy ezekből főzött levest, valamint forralt, jó, szedetlen tejet, vagy egy késhegynyi konyhasóval, csontliszttel, vagy

phosphorsavas mésszel kevert friss víz adását. Főzelék-maradékok, burgonya, vagy répa mellőzendők. Ha levertség, étvágytalanság vagy kisebb hurutos bántalmak mutatkoznak, akkor hánytatószer alkalmazása, valamint a kutyanak a szobában, vagy istállóban való nyugodt tartózkodása, végül az étrend megszorítása által, a kölyökkór további fejlődése gyakran megakadályozható, míg ellenben az állatnak beoltása teljesen haszonnélküli. Azonkívül a kór lényege ellen legelőnyösebben és leghatásosabban használhatók mindazon gyógyszerek, melyek láz- és gyúladássalenesen hatnak a vérre, melyenek főleg: az antifebrin, antipyrin, chinin, salicylsavas natron, sőt még a labdacis formában adagolt creolin is, melyek a már előzőleg megírt vényformák szerint használandók s melyek megfelelő diätetikus ápolás mellett hosszabb időn át alkalmazva, majdnem minden esetben kedvező eredményre vezetnek s így ezen betegség speciális nemei alig észrevehető módon, vagy legalább is nem oly nagy mérvben léphetnek fel.

A kölyökkór különleges nemei:

a) a kölyökkór hurutos formája; — melynek, ha csak kisebb mérvben jelentkezik, elégséges az állatot mérsékelten meleg helyen, nyugodtan, minden léghezamtól megóva tartani, s könnyen emészthető eledelekkel táplálni.

Ha nagyobb mérvben jelentkezik, akkor hánytatószer gyökérből álló hánytatószer adása majdnem mindig hatásosan alkalmazható oly célból, hogy a betegséget az első stádiumból a másodikba gyorsabban tereljük, illetőleg hogy a nyákhártyák váladékának kiválását előmozdítsuk s ez által az idegrendszeri változást előidézzük.

Ha ezen hánytatószer alkalmazása után: az orrszárazsággal és száraz erős köhögéssel egybekötött huru-

tos inger továbbra is észlelhető, akkor a következő gyógyszer adandó a kutyának:

Rp. Inf. radicis ipecac. gr. 0·5 F. collatur. gr. 100
 Kali nitrici gr. 5
 Extracti liquirit. gr. 10

D. S. Kevés tejben minden két órában kávé vagy egy evő-kanálnyi adandó a kutyának, nagysága szerint, ha magától meg nem enne, szájába öntendő.

Ha a nyálváladék sűrű, sulyos természetű, akkor az alább előírt gyógyszer alkalmazandó:

Rp. Stibii sulfurati aurant. 5
 Pulv. et extr. Liqu. aa q. s. ut. f. pilulae n. 20
 D. signa. Két óránként egy szemet.

A szemeknél és orrnál összegyülemelő nyálka nedves ronggyal vagy szivacsos napjában többször letisztítandó. Azonkívül a nyálkakiválasztás megakadályozása céljából leforrázott széna-murva vagy kamillavirágból készített gőz által $\frac{1}{4}$ órán át gőzöltessük. Ha nagyon fájdalmas köhögés által kínoztatnak és igen levertek az állatok, akkor a fenti orvosság közé néhány csepp opium-tinctura vagy aether keverhető.

Ha a hurut már oly mérvet öltött, hogy a légzőszerveket s nevezetesen a tüdőt és torkot is megtámadta már: akkor Priesnitz-borogatások, később mustár-kovász alkalmazandók a hason. Szintén igen jót tesz a nyakat opodeldokkal vagy repülőzsirral bedörzsölni. A tulajdonképeni tüdő- vagy torokgyulladás ellen karbolsavval, kreolinnal vagy terpentinolajjal telített vízgőzök nagyon jó hatásúak.

Ha a gyulladás nem oly nagymérvű, akkor naponta 1—2-szer egy kávékanálnyi glauber-só, vagy keserűsóból

CHAMPION MISS, LORD, GORA,
tolivér kék belton angol setterek, több első díj nyertesei.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

álló hashajtó-szer nyújtható. Azonkívül a légzőszervek teljes tisztítása céljából nagyon ajánlatos naponta 1—2-szer egy kávéskanálnyi, esetleg evőkanálnyi csukamáj-olajat, később pedig hasonlókép 1—2-szer naponta 5—6 csepp Fowler-tincturát beadni.

Ha egyuttal a szem hurutos bántalmai is észlelhetők: akkor ezek ellen a szemgyógyítás tekintetében előírt rendelések alkalmazandók.

b) A bélszervi kórnál kezdetben és a mennyiben nincsen hasmenéssel kapcsolatban, épp úgy mint a hurutos formánál, hánytatószeres alkalmazandók.

Ha hasmenéssel van kapcsolatban: akkor csak egész gyöngye hánytató-szer használendő, mint a milyen a hánytató-gyökérpor, $\frac{1}{2}$ —1 grammnyi adagokban.

Ha a hányástól számítandó 24 óra alatt javulás nem állana be és az étvágytalanság, levertség s gyengeség még mindig észlelhető lenne, akkor a következő szerek adandók be:

<i>Rp.</i> Pulvis opii	gr. 1'0
Rad. Rhei chin.	gr. 6'0
Extr. Liqu. q. s. ut. f. pilulae n. 20. s.	

Naponta 2—3 szemet beadni a kutya nagysága szerint.

<i>Rp.</i> Inf. Ment. pp.	gr. 5., coll. gr. 100.
Ammonii chlorati	gr. 5
Tinct. opii simpl.	gr. 1
Extr. gentianae	gr. 5

D. S. Naponta 2—3 evő- vagy kávéskanálnyit.

A hasmenés ellen a hasmenés elleni szerek alkalmazandók.

A belek nagymérvű kimerültségénél, a hátsó testrész felduzzadásánál és szorulásnál a testet hangyaszesz-

szel, vagy néhány csepp terpentinolajjal kevert spiritusszal kell bedörzsölni; azonkívül langyos szappanvizből, lenolajból álló csőre alkalmazandó, s a betegség nagyobb felléptekor gyakran hashajtó-szerek használandók.

Az étrendi ápolás a kölyök-kór ezen, valamint többi nemeinél is ugyanaz marad mint a kór általános ismertetése alkalmával már jeleztetett.

c) Az ideges formánál, mely a legnehezebben kezelhető, — a kutya állapotának megfelelőleg majd csillapító, majd ismét izgató szerek, úgy belsőleg, mint külsőleg alkalmazandók. Rángatódzások ellen s meddig az állat jól érzi magát, igen gyakran sikerrel alkalmaztatnak a nyaknak kőrishogár-kenőccsel, vagy euphorbium-spiritusszal való bedörzsölése. Belsőleg a következő szer adandó:

Rp. Tinct. nucis vomic. gr. 3'0.
Tinct. aurant. cort. gr. 50'0.

D. S. Naponta 2—3 fél kávéskanállal.

Görcsök ellen erős dörzsölgetések, nyomogatások vagy gyengén izgató szerekkel (kámfor és mustárszesz) való bedörzsölések alkalmazandók.

Belsőleg a következő szer sikerrel alkalmazható:

Rp. Kali bromati gr. 5'0
Divide n° 10

D. Sign. 3—4 óránként 1 port tejben.

E mellett az állatok minden meghűléstől óvandók. s bár jól táplálандók hússal, csonttal, inakkal, tej és kenyérrel, — mindazonáltal ügyelendő, hogy a gyomrukat meg ne terheljék. Hogy pedig a vérnek a fejben való összetorlódása megakadályoztassék, időnkint hánytató-szer alkalmazható.

Kezdetben még ópium-tinctura, vagy Dower-féle por adható be a görcsök ellen.

Bénulásoknál — éppúgy mint a görcsök ellen — külsőleg izgató szerek, nevezetesen dörzsölgetések, nyomogatások (massage) alkalmazandók. Azonkívül 40 vízben feloldott 0.001 strychninből vagy veratrinből avagy pilocarpinból álló bőraláfecskendezések alkalmazandók, sőt telített sóoldattal (1 rész só 3 rész víz) való fecskendezés is igen hatásos, mert egy hatályos (intensiv) külső gyulladás képzése által egyuttal a szervekre is izgató hatás gyakoroltatik. Belsőleg a bénulások ellen hosszabb időn át naponta 1—2-szer $1\frac{1}{2}$ —1 grammnyi bromnatrium, bromkalium, vagy bromammoniak az italban feloldva alkalmazandók.

Az ingerelt, ideges kórforma ellen, — a melynél rendkívül nagyfoku érzékenység és izgatottság áll be, leghelyesebb az orvosi szereket egyáltalán nem alkalmazni, mert az orvosságok csak igen nehezen volnának beadhatók, s az állatok rendkívüli mérvben felizgattatnának. Az állatok csak homályos, igen csöndes helyiségben helyezendők el és száraz, meleg fekhelylyel látandók el s így a gyógyulást bízunk a természetre.

Még az állatok fekhelyiségének tisztításánál is lehető csenddel és kimélettel járjunk el, mert minden zavarás az állapotukat csak megrosszabbítaná.

d) Az exanthematikus vagy bőr-kölyökkórnál rendszeren elegendő, ha az állatok megfelelő étrendi ápolásban részesíttetnek, ha ezen betegségben szenvedő állatok büzt terjesztenek, lehető tisztán tartandók, nedvességtől és léghuzamtól megóvandók s csakis jó, romlatlan ételekkel és italokkal látandók el. A beteg testrésznek zöld kaliszappannal való mosása, valamint, hacsak a kiütés nincsen a hurutos vagy bélszervi kórral kapcsolatban, 20%-os kreolin, vagy carbololajjal való bedörzsölése, sőt még a

kreolin- vagy karbolgőzők belélegzése is a leggyorsabban vezet célhoz; az ideges formánál (görcsöknel), ha nagymérvű gyengeség és bénulás áll be, 2—3 adag china és végül a bőrkór ellen arsenicum alkalmaztatik.

Sokkal fontosabb a kór kezelésénél a betegség keletkezésének megakadályozása és pedig annál is inkább, mert ez esetben tényleg beválik azon mondás: »hogy könnyebb betegségek keletkezését megakadályozni, mint gyógyítani«. Legkönnyebben az által mentjük meg az állatokat ezen betegségektől, ha azokat a betegség okainak behatásától megóvjuk. Törekednünk kell tehát, hogy a fertőző anyagnak az állat szervezetébe való bejutását megakadályozzuk, — de minthogy ez nem sikerül mindig, ennél fogva igyekeznünk kell az állatokat egészséges és erőt adó táplálékkal oly karban tartani, hogy a fertőző anyag hatásának ellenállhassanak s így a fertőzés tova-terjedése lehetetlenné tétessék. Hogy a fertőző anyagnak az állat szervezetébe való bejutását megakadályozhassuk, mindenekelőtt szükséges, hogy ezen betegségben szenvedő kutyák által használt minden tárgy újbóli használat előtt lehetőleg a legnagyobb gonddal tisztítottassék és forró lúggal hígított karbolsavval, mésvízzel vagy 2%-os kresylsavval fertőtleníttessék (desinficiáltassék).

Úgyszintén gondosan eltávolítandók az ily kutyáktól származó ürülék, ágyszalma és ételmaradékok, nehogy ezek által az egészséges állatok is megfertőztetessenek; még nagyobb elővigyázattal kell az ily kórban kimult állatok hullájának eltakarításánál eljárni. Azonkívül ügyelendő, hogy oly ételanyagok, melyek már feloszlásnak vagy rothadásnak indultak s mint ilyenek fertőzést idézhetnek elő az állati testben, valamint a szemétdombok közelében lévő kutakból származó rossz víz ne élveztessék,

különösen a fiatal kutyák által. Másodsorban gond fordítandó, hogy a kutya lehető természetszerűen fölneveltesse, főleg tekintettel kell lenni azon időszakra is, a midőn a kutyák a legkevésbé bírják a betegségek hatásának ellentállani. Azon körülmény, hogy a kölyökkór majdnem kizárólag a kutya első életében s rendszerint akkor lép fel, midőn az anyatejtől megfosztatik, — valamint azon tapasztalat, hogy husételek mellett felnevelt kutyák sokkal könnyebben viselik el ezen betegséget mint az elkényeztetett s növényi eledelhez szokott, szobában levő kutyák: ez szolgál minden kutyatenyésztőnek útmutatóul arra nézve, hogy a kutyának felnevelésére kiváltkép akkor fordítandó gond, mikor az anyatejtől elválasztatik.

Azon kutyák, melyek elegendő húst, tejet, csontot és egyéb a házban található ételhulladékot kapnak táplálékul, csak nagyon ritka esetekben, vagy éppen nem betegszenek meg kölyökkórban, — feltéve, hogy más kedvezőtlen befolyásoknak nincsenek kitéve; míg ellenben azon kutyák, melyek növényi eledelkkel: főzelékkel, kenyérrel és levessel tápláltatnak, rendszerint megkapják ezen betegséget.

Ebből is magyarázható meg azon körülmény, hogy miért nagyobb a halálozási százalék a kölyökkórban megbetegedett s többnyire növény-eledelkkel táplálkozó vizsláknál, mint a hússal táplálkozó mészároskutyáknál, s miért kapják meg kevésbé azon macskák, melyek keveset törődve a házszabályokkal és az eléjük tett étellel — ott csennek el egy-egy darab húsfélét, a hol csak szerét tehetik.

A kölyökkór befolyása ellen tehát legjobban az által védhetjük meg az állatokat, hogy főtt, vagy főzetlen

hússal (ló-, marha-, borju- vagy birkahússal), puha csontokkal, inakkal, vagy ezekből főzött levessel, továbbá forralt tejjel és jó egészséges itallal, melybe kevés konyhasó vagy phosphorsavas mész kevertetett, tápláljuk őket.

Azonkívül a következő, jó hatásuaknak bizonyult körülmények veendőek tekintetbe:

A fiatal kutyák első életévük betöltéseig csakis nagy elővigyázat mellett füröszkendők vagy mosandók, kedvezőtlen időjáráskor, — esőzések és havazások alkalmával — nem szabad őket igen hosszú utakra elvinnünk és nem szabad nekik éjjelen át pusztá földön vagy kövön feküdni; de másrészt nem is szabad a kutyákat elkényeztetni és a friss levegőtől teljesen elzární, — hanem ellenkezőleg lehetőleg igyekezni kell, hogy minél jobban szokjanak az edzett életmódhoz.

A szabadban való szaladgálás alkalmával megengedő nekik, hogy ösztönszerű hajlamukat — t. i. hogy kevés füvet egyenek, — kielégítsék, mert ez által tisztítják gyomrukat az abban lévő megemészthetlen anyagoktól, a túlságos sok epétől, a nyulós nyáltól, sőt még a gyomorban, vagy a bélcsatorna elején levő gilisztáktól is s ez által kedvező befolyás gyakoroltatik az egész testre.

Továbbá igyekeznünk kell, hogy felneveléshez csakis olyan kutyákat kapjunk, a melyekről tudjuk, hogy szülei vagy éppen nem, vagy csak csekély mértékben szenvedtek kölyökkórban, s olyan kutyákat, melyekről ismeretes, hogy szülei vagy testvéreik nagyobb mérvben szenvedtek ezen betegségben, ne is neveljünk.

Végül igyekezzünk, hogy tavaszkor vetett kutyákat nyerjünk felnevelésre, mert ezek könnyebben állják ki megbetegedés nélkül az első évet mint az őszi vetettek.

Továbbá szokásos még óvszer gyanánt a kénvirágot, salétromot, lőport, apróra vágott disznósértét stb. adni be a kutyának, melyek ha nem használnak, nem is ártanak.

Idegen anyagok megakadása.

a) A szájban.

Gyakran megesik, hogy ételekbe csontszilánkok, halszálkák, vagy más hegyes, éles tárgyak is kerülnek s hogy így a kutyák evés alkalmával nyelvüket, szájpadlásukat vagy foghúsukat megsértik; — ugyanez eshetik meg, ha fiatal kutyák fát rágicsálnak.

Ilyenkor legelőször dús nyál- és köpedék-kiválasztás keletkezik, habzik a száj és néha a kiömlő nyál vérrel van vegyülve, később fájdalmat éreznek az evésnél. A gyógyítás igen könnyű, ha az idegen testek eltávolíttatnak. Legelőször tehát az idegen testek távolítandók el.

E célból valakivel tartatjuk a kutyát, széles szallaggal széttátjuk a száját, s kézzel vagy csiptető segítségével kiveszszük az idegen testet. Azután kamillavizzel, 1—2°-os kreolinvízzel, és büzt terjesztő genyedésnél felmangansavas káli-oldattal (1 rész 100 rész vízben), kell a száját kiöblíteni és tisztítani.

Ezen kiöblítés és kitisztogatás minden etetés után, illetve naponta 3—4-szer, eszközrendő befecskendezés által. 3 évőkanálnyi konyhasó- vagy timsóból és $\frac{1}{2}$ liter víz- és ecetből álló szájviz is alkalmazható e célra. E mellett az állatok puha, nyálkás ételekkel táplálándók, nehogy a seb újból izgattassék.

b) Az idegen tárgyak megakadása a torokban.

Falánk kutyáknál gyakran megesik, hogy az ételket nem rágják meg tökéletesen, hanem csak nagyjában

összedarabolva lenyelik. Ilyenkor megtörténhetik, hogy az állatok az ételbe esetleg belekerült csontokat, faszilánkokat stb. a csak durván megrágott táplálékkal együtt lenyelik s hogy azok a garatban megakadnak.

Az ilykép megakadt tárgyak rendkívüli módon kitágítják a garatot, nyomást gyakorolnak a légzőcsövekre és tüdőre, minek következtében az állatok nehezen lélegzenek, lihegnek, nem esznek, nem isznak s hányási ingerük van. Ha sima és puha tárgyak akadtak meg a garat elején s nem tudjuk elérni, akkor a megakadási hely alatt eszközlendő simogatás által kell törekednünk a megakadt tárgyat a szájnylás felé előtolni, úgy hogy aztán a csiptető segélyével azokat kivehessük.

Ha ez nem vezet célra, akkor a hánytató szer beadása által kell törekednünk a megakadt tárgyat a szájnylás felé hozni, s ha ez sem segít, akkor egynéhány evőkanálnyi len- vagy faolaj beadása által megpuhítjuk a megakadt tárgyat s finom halcsontszálra megerősített szivacs segítségével a nyelőcsőből a tárgyat a gyomorba lenyomjuk.

Ezen módszer természetesen csak puha és sima tárgyaknál alkalmazható, mert szögletes, hegyes, kemény tárgyaknál csakis megsebesítenék a nyelőcső.

Ha mindezen módozatok nem vezetnek célhoz, akkor csakis operáció útján lehet segíteni a bajon. Az operáció állat-orvos által eszközlendő.

c) *Az idegen tárgyak megakadása a végbélben.*

Néha megesik, hogy a kemény, hegyes tárgyak a nyelőcsővön áthaladva, a végbélben akadnak meg, de sokszor már a vékonyabb beleken is rekednek meg, s ott bélgyuladást okoznak.

Ezen betegségnél legelőször igen nagy szorulás áll

be, a kutya székelni akar, de nem tud, később teljes étvágytalanság mutatkozik s a kutya néha-néha sárgás tömeget hány ki, farának megérintése alkalmával fájdalmat érez, vonít s végül vérkiömlés áll be. Ha nem segítünk ezen a bajon, vagy a gyomorsavak nem képesek a kemény tárgyat feloldani, akkor üszkösödés áll be s az állat kimúlik.

Ha az idegen tárgy a végbélnyílás tájékán akad meg, ez esetben lenolajat kell a végbélbe befeeszkendezni. Ha kisebb-nagyobb foku gyulladás állott be, akkor a tárgy eltávolítása után néhány napon át 2° 0-os carbol-vizből álló csőre (klystir) alkalmazandó, — külsőleg pedig a megdagadt részek 2° 0-os carbololajjal bekenendők.

Ha az idegen test a végbél tájékán akad meg, akkor sok folyékony étellel táplálандók az állatok, s a hányás bekövetkezése után sok nyers hús s még naponta 3-szor egy-egy késhegynyi kettedszénsavas natron nyújtandó a kutyáknak. Ezen betegség alatt, mely sokszor 10 napon át is eltart, a kutyák roppantul lesóványodnak, a miért is a legerőteljesebb ételekkel táplálандók.

A бүзлės.

Nem akarok itt a kutyának azon бүзлėséről beszélni, mely az által származik, hogy mindenféle rothadt testen, u. m. megrothadt állati hullákon, öreg bőrökön stb., a melyeket szaladgálás közben meglát, hentereg, de azon légkiömlésekről sem szándékozom itt megemlékezni, melyekkel a szobákat oly roppantul telebүдösítik, hanem egyedül azon бүзлėsեkről akarok itt tárgyalni, melyek rendszeren tavasszal és ősszel észlelhetők a kutyáknál, melyek romlott testnedvtől és gyomorsavtól erednek. A kutya egész bőre undorító бүзт áraszt. Ezen bajon

úgy segítünk, hogy a kutyának szőrét jól kifésüljük s a már kihullott szőrt eltávolítjuk. Ha szőr nem hull ki, akkor a kutya, terpentinolajjal bekent fésűvel, legalább is 8 napon keresztül fésülendő, s megengedendő neki, hogy minél többet tartózkodjék a friss levegőn, végül pedig naponta tiszta ágyszalmával látandó el.

A veszettség.

A veszettség kitörésekor a kutyák vizet nem isznak, mert a gégefő összeszorulása miatt nyelésnél igen nagy fájdalmat éreznek, látásuk téveteget, szédelegve mindennek neki mennek.

Ha a fentieket észleljük, az állatot leghelyesebb, megfigyelés végett, azonnal elzárni, állat-orvossal megfigyeltetni, nehogy magunkat, hozzátartozóinkat s másokat a legnagyobb veszélynek kitegyük.

A veszettség a legveszedelmesebb kutya-betegség, s rendszeren az állat kimulásával végződik, s mert minden meleg vérű állatra beoltható, így az emberre is nagy és végzetes veszélyvel jár.

A veszettség olyformán lép fel, hogy az állatok a megszokottól eltérő viselkedést tanúsítanak; a kutya ilyenkor mérges, barátságtalan, nyugtalan, félelmetes és lusta lesz, gyakran elrejtőzködik, nem engedelmeskedik, kóborló hajlamot tanúsít, helyét gyakran változtatja, s igyekszik a házból menekülni. Előttük ismert személyeket és tárgyakat mereven bámulnak meg, megemészthetlen tárgyakat, ugymint fát, követ, földet, szalmát stb. megnyalnak, megrágnak, sőt le is nyelik, a mi azelőtt szokásuk nem volt.

Az itt felsorolt okokból következtethetünk a kutya veszettségére.

Pár nap mulva kóborlási hajlamuk még jobban nyilvánul s útkokba eső tárgyakat, kutyákat, macskákat, szárnyasokat stb., de még saját gazdájukat is megmarják.

Bélférgesek.

Különösen a kis kutyákat, de még néha a nagyokat is a bélférgesek szokták megkínozni.

A bélférgeseknek több faja van; nem szándékom itt azokról és életükről leírást adni, hiszen az úgy is hasztalan, de mert a fejlődésben rendkívül visszaveti a fiatalokat ezen nyomorult féreg, azok elüzéséről adok némi felvilágosítást.

Ha bélférges a kutya, az esetben, kivált a fiatal, összeesett, sovány testet mutat, az étel nem fog rajta, többször szomorú, bágyadt, orra száraz, eserepes, lázas tünetekkel, hasa többnyire puffadt.

Biztos jele a bélférgesnek az, ha az ürülékkel többször megvizsgáljuk, s ha abban bélférget találunk, melyek néha ezérna vékonyságúak.

Ezen baj néha nem csekély s ha elejét nem vesszük, a kutya kimulásával végződik.

Sikerral alkalmazható szerek a következők:

Rp. Ol. Ricini gr. 10

D. S. Egyszerre beadni.

A beadás után $1\frac{1}{2}$ órával Nux Areca frissen tört porából egy tollkéshegynyit.

Vagy:

Rp. Santonini puri decigramm. 5

Sachari albi gr. 5

M. f. pulv. No 10

D. S. Hashajtó után fél órával 1 port beadni. $1\frac{1}{2}$ órával később ismét egy port.

Ha még mindig észlelhető lenne belféreg, következő nap az elhajtási kísérlet ismétlendő.

Bőrbajok.

Sok mindenfélét irtak össze a bőrbajok gyógykezeléséről, sokat megpróbáltam magam is ellenők. Ha egyszer kutyánk beleesett a betegségek ezen legkellemetlenebb nemébe, nagy gonddal-bajjal tudjuk tőle megszabadítani.

A bőrbajoknak sok faja van, melyeknek gyógykezelése majdnem mind egyforma.

Külön-külön itt fel sem sorolhatnám a bajokat, mert nevöket sem tudnám megmondani, de a leggyakrabban előforduló bajokat kívánom megismertetni, s azok gyógykezelését, úgy a hogy az nálam bevált.

Gyakran fordul elő a kutyáknál, hogy testük egyes részei, például hátuk, faruk, első lábaik térden, a hátsók pedig csánkban, farktövéük kisebesedik, azt rágják, vakarják egészen a kivérzésig.

Legjobb gyógymódnak bizonyult nálam az, ha kutyát meleg vízben fürösztöttem, előzőleg azonban jól bedörzsöltem lugszappannal, a víz pedig, ha lehetséges, artézi víz legyen, s abba is kénmájat kell tenni, egy fürdéshez 20—25 gr. mennyiséget.

A megszáradás után pedig a sebhelyeket *vörös higany-kenőccsel* kell bekenni.

A bőrbajok többi nemét a fenti fürdőzéssel, és a megszáradás után vagy petroluummal, vagy pedig a következő szerrel:

Rp. Creolini gr. 100
 Saponis viridis gr. 100
 Spir. vini dilut. gr. 200

M. D. S. Minden harmadik nap jól bedörzsölni

A gyógykezelés alatt igen jó, ha a kutya minden második nap hashajtót kap, és pedig akár ricinus-, akár fa-olajat.

Életmódja pedig diaetetikussá legyen, s inkább növényi táplálékot adjunk eledelül.

A fekhelyet vagy corrosivummal, vagy carbollal desinficiáljuk, s minél többet frissítsük.

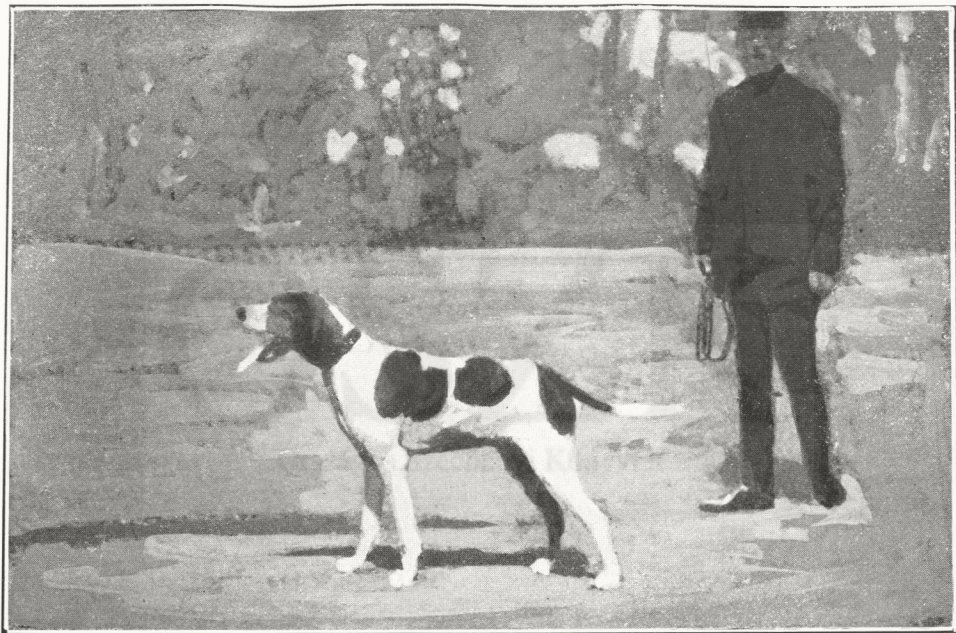
Nálam ezen módszer vált be, de legjobb kutyáinkat óvni, a mit én legkevésbé tehetek, mert a sok látogató sok ragályt hoz be, s ez ellen nem lehet védekezni.

OSZK
 Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VIVACE,
Angliából importált Norish-féle telivér-pointer.

Fónagy József „Vivace“-jának ősei által kiállításokon s Field-Trialeken nyert dijoknak jegyzéke.

1. Holford Bang-je, 735.				Manchester	1869.	2	—	14. Whitehouse Junó-ja, 1184.	Burton on Trent	1880.	champ.	—	24. Norrish Champ. Beryl-je, 10080.	Warwick	1886.	1	—						
Islington	1869.	3	—	Stafford, Anstonstake	1866.	—	II.	Birmingham	1860.	5	—	—	Barnstaple	Edinburgh	1886.	1	—						
Stafford, Angleseastake	1866.	—	II.	8. Sir R. Garth Mars-a, 915.				15. Macdona Mirandá-ja 1212.				Burton on Trent	1881.	1	—	Carnarvon	1886.	1	—				
2. S. Price Champion Bang-je, 739.				Birmingham	1865.	2	—	Crystal Palace	1870.	champ.	—	—	Crediton	1881.	2	—	Birmingham	1887.	1	—			
(10-szer fordul elő.)				Stafford, Litchfieldstake	1867.	—	I.	Glasgow	1871.	1	—	—	Alesandra Palace	1883.	1	—	Crystal Palace, jan.	1887.	champ.	—			
Plymouth	1871.	1	—	» Allaged	1868.	—	II.	»	1872.	1	—	—	Crystal Palace	1883.	champ.	—	» jul.	1887.	»	—			
»	1872.	1	—	» Brace	1869.	—	I.	Dublin	1872.	2	—	—	Plymouth	1885.	»	—	Liverpool	1887.	»	—			
Crystal Palace	1874.	champ.	—	9. Lord Litchfield Mars-a, 918.				Manchester	1870.	2	—	—	25. Fletcher Young Pontó-ja, 11203.				Warwick	1887.	»	—			
»	1875.	—	—	Leeds	1861.	2	—	»	1871.	2	—	—	Birmingham	1882.	1	—	Barn Elms	1887.	»	—			
Shrewsbury, Puppystake	1871.	—	III.	Islington	1862.	3	—	16. Whitehouse Moná-ja. 1225.				Burton on Trent	1883.	1	—	Edinburgh	1887.	»	—				
Devon, Single	1872.	—	I.	10. Whitehouse Champ. Rap-ja, 977.				Birmingham	1862.	champ.	—	—	26. Norrish Faridon Juno-ja, 13418.				Brighton	1887.	»	—			
» Anstey	1874.	—	I.	Birmingham	1866.	—	—	»	1864.	»	—	—	(2-szer.)				Birmingham	1887.	»	—			
» Port-Eliot	1874.	—	I.	»	1867.	—	—	»	1865.	»	—	—	Bristol	1882.	1	—	Agricultural Hall	1888.	»	—			
Shrewsbury, Combermere	1875.	—	II.	»	1868.	»	—	»	1866.	»	—	—	Bydeford	1883.	1	—	Manchester	1888.	»	—			
» Cloverley	1874.	—	I.	»	1869.	»	—	»	1867.	»	—	—	Plymouth	1883.	1	—	Barn Elms	1888.	»	—			
»	1875.	—	I.	»	1870.	»	—	»	1868.	»	—	—	27. Hamp Beck Nan-ja, 13348.				Welshpool	1888.	»	—			
»	1876.	—	I.	»	1871.	»	—	»	1869.	»	—	—	Wolverhampton	1880.	1	—	Birmingham	1888.	»	—			
» Trevoergey	1876.	—	I.	»	1872.	»	—	Cremorne	1863.	»	—	—	Birmingham	1880.	2	—	Birmingham	1888.	»	—			
3. Bird Bob-ja, 758.				»	1873.	»	—	17. Lort Sal-ja, 1278.				Birmingham	1872.	1	—	Manchester	1890.	»	—				
Cremorne	1863.	1	—	»	1874.	»	—	Islington	1864.	1	—	—	Stanley	1883.	1	—	Birmingham	1890.	»	—			
Birmingham	1864.	1	—	»	1875.	»	—	18. Hg. Solms Naso II-je, 8123.				Crystal Palace	1884.	2	—	»	1890.	»	—				
4. Brockton Bounce-a, 768.				Liverpool	1870.	»	—	Hannover	1879.	1	—	—	Hull	1884.	1	—	30. Norrish Champ. Saddle						
(20-szor fordul elő.)				Maidstone	1869.	1	—	Berlin	1880.	1	—	—	Chellenhan	1884.	1	—	back-ja, 24397.						
Cremorne	1864.	1	—	Islington	1874.	champ.	—	Elberfeld	1880.	3	—	—	Stanley	1884.	1	—	Agricultural Hall	1883.	1	—			
Manchester	1864.	1	—	Hull	1874.	»	—	Berlin, Hectorsuche	1879.	—	I.	—	Birmingham	1884.	1	—	Swansea	1888.	1	—			
Nottingham	1865.	1	—	Crystal Palace	1871.	»	—	Hannover, Vollblutsuche	1880.	—	I.	—	Edinburgh	1885.	1	—	Birmingham	1888.	1	—			
Islington	1865.	champ.	—	»	1872.	1	—	Oppeln, Nimrodsuche	1879.	—	I.	—	Carnarvon	1885.	1	—	Totnes	1889.	1	—			
» Southamptonstake	1865.	—	I.	Vaynol, Bracestake	1872.	—	II.	Hannover, Vollblutsuche	1880.	—	I.	—	28. Hg. Solms Naso of Kip-				Olympia	1889.	1	—			
5. Antrobus Duke-ja, 845.				»	1872.	—	—	Oppeln, Nimrodsuche	1880.	—	I.	—	pling-je, 15543.				Brighton	1889.	1	—			
Edinburgh	1873.	1	—	»	1872.	—	—	Prága, Vollblutsuche	1881.	—	I.	—	Crystal Palace, jan.	1884.	2	—	Agricultural Hall	1890.	1	—			
6. Whitehouse Champion Ham-				Birmingham	1860.	1	—	19. Fletcher Champ. Pantó-ja, 9029.				Maidstone	1881.	»	—	Crystal Palace	1890.	champ.	—				
let-je, 876. (19-szer.)				Maidstone	1861.	1	—	Blaydon on Tyne	1880.	1	—	Margate	1881.	»	—	» jul.	1892.	1	—				
Birmingham	1862.	1	—	12. Francis Champ. Sancho-ja,				Birmingham	1880.	1	—	Alesandra Palace	1882.	»	—	» jan.	1893.	1	—				
»	1863.	champ.	—	1004 (2-szer.)				Birkenhead	1880.	1	—	Holford	1882.	1	—	» jul.	1893.	2	—				
Islington	1863.	»	—	Birmingham	1870.	champ.	—	Mester Tyfill	1880.	1	—	Plymouth	1882.	1	—	Birmingham	1893.	1	—				
» Southillstake	1863.	—	I.	»	1871.	»	—	Penistone	1880.	1	—	Crystal Palace	1882.	champ.	—	Shrewsbury, Cloverleystake	1884.	—	I.				
Bala, Rhiwlarstake	1863.	—	I.	Crystal Palace	1871.	»	—	Wigan	1880.	1	—	29. Beck Champion Naso of Up-				Birmingham, and up for the	1884.	»	—				
7. Statter-Major-ja, 905.				Manchester	1871.	1	—	Bristol	1880.	1	—	ton-ja, 18783.				bell pointer in the Show	1882.	»	—				
Manchester	1864.	1	—	»	1871.	1	—	Wolverhampton	1880.	champ.	—	29. Beck Champion Naso of Up-	Carnarvon	1885.	1	—	31. Norrish Sandford Maggie-ja.						
»	1865.	1	—	Birmingham	1861.	1	—	Manchester	1880.	»	—	ton-ja, 18783.				Birmingham	1893.	3	—				
				Birmingham	1861.	1	—	Kendal	1880.	»	—	29. Beck Champion Naso of Up-	Birmingham	1885.	1	—	32. Norrish Bob-ja.						
				Birmingham	1861.	1	—					Crediton	1880.	2	—	Crystal Palace	1886.	1	—	Bristol	1893.	3	—

